

Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky
Odbor Parlamentný inštitút

Malý parlamentný slovník

**VIII. volebné obdobie
Národnej rady Slovenskej republiky**

Bratislava 2020

Spracoval Odbor Parlamentný inštitút Kancelárie Národnej rady Slovenskej republiky pod odborným vedením riaditeľky Odboru Parlamentný inštitút Mgr. Natálie Švecovej

Autorský kolektív:

PhDr. Krisztina Csillag

Ing. Martina Hogenová

Ing. Anna Kováčiková

RNDr. Katarína Kubišová

Mgr. Martin Mališka

PhDr. Ivana Martinkovičová

PhDr. Natália Petranská Rolková, PhD.

Mgr. Peter Plenta, PhD.

Mgr. Natália Švecová

Grafická úprava a obálka: Štefan Ősze

Tlač: Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky

Dátum vydania: február 2020

Materiál neprešiel jazykovou korektúrou.

4. doplnené vydanie

Náklad: 300 ks

ISBN 978-80-99963-02-4

EAN 9788099963024

Obsah

Predslov	5
1. Všeobecná časť	6
TEORETICKOPRÁVNA TERMINOLÓGIA.....	7
PARLAMENTNÁ TERMINOLÓGIA.....	34
2. Osobitná časť.....	55
ZAHRANIČNÁ POLITIKA	55
BEZPEČNOSTNÁ A OBRANNÁ POLITIKA	69
FINANCIE	88
HOSPODÁRSKA POLITIKA	95
POĽNOHOSPODÁRSTVO	106
ŽIVOTNÉ PROSTREDIE	113
ZDRAVOTNÍCTVO	124
VZDELANIE, VEDA, MLÁDEŽ A ŠPORT	135
ĽUDSKÉ PRÁVA A NÁRODNOSTNÉ MENŠINY	144
KULTÚRA A MÉDIÁ	153
VEREJNÁ SPRÁVA.....	164
ZÁLEŽITOSTI EURÓPSKEJ ÚNIE	178
SOCIÁLNA POLITIKA.....	200
Bibliografia.....	222
Vecný register.....	239

Predslov

Odbor Parlamentný inštitút Kancelárie NR SR pripravil pre aktuálne VIII. obdobie NR SR už štvrté doplnené vydanie výkladového slovníka najčastejšie používaných termínov počas rokovania Národnej rady Slovenskej republiky a jej výborov.

Tento výkladový slovník je určený ako pracovná pomôcka najmä pre poslancov a ich asistentov, pričom má ambíciu poskytnúť základnú orientáciu v najčastejšie používaných termínoch. Slovník nenahrádza odbornú literatúru v oblastiach politického, právneho, spoločenského alebo ekonomického života, ale prehľadným spôsobom sprostredkúva pohľad na jednotlivé otázky, o ktorých rokuje NR SR a jej výbory.

Publikácia popri úvodnej všeobecnej časti obsahujúcej vysvetlenie pojmov z teoreticko-právnej a parlamentnej oblasti, zahŕňa aj osobitnú časť venovanú vybraným oblastiam verejných politík a pôsobnosti výborov NR SR. Záver prináša prehľad použitej literatúry, ako aj vecný register všetkých vysvetlených pojmov.

Vzhľadom na skutočnosť, že od času ostatného vydania tejto publikácie sa udiali viaceré zmeny v právnych predpisoch upravujúcich postavenie Národnej rady Slovenskej republiky, jej výborov a poslancov, ale aj v mapovaných oblastiach, kolektív pracovníkov Odboru Parlamentného inštitútu Kancelárie NR SR vypracoval aktualizované znenie Malého parlamentného slovníka, ktoré máte pred sebou.

1. Všeobecná časť

TEORETICKOPRÁVNA TERMINOLÓGIA

aplikácia práva – ako forma realizácie práva je procesným právom upravený postup a činnosť štátnych orgánov s príslušnou právomocou a kompetenciou, ktorá vyúsťuje do vydávania aktov aplikácie práva a zabezpečovania ich plnenia. Je to postup štátnych orgánov pri konaní, dokazovaní, rozhodovaní, preskúmvaní a výkone ich rozhodnutí, prípadne aj pri výkone rozhodnutí iných orgánov. U nás je tento postup dvojinštančný a uskutočňuje sa konaním na prvom stupni a v prípade uplatnenia opravného prostriedku aj na druhom stupni. Výsledkom aplikácie práva je individuálny právny akt.

deľba moci – štátna moc je v demokratických krajinách spravidla rozdelená medzi zákonodarnú moc, výkonnú moc a súdnu moc (tzv. horizontálna deľba moci). Táto deľba je predpokladom na skutočnú deľbu moci, ktorej zásadami sú oddelenosť mocí, nezlučiteľnosť mocí, nezávislosť mocí (zložky moci majú byť kreačne nezávislé), samostatnosť mocí (neexistencia vzájomných vzťahov nadriadenosti a podriadenosti), vzájomná ústavno-politická nezodpovednosť mocí a rovnováha mocí [medzi jednotlivými zložkami moci musí existovať tzv. systém brzd a rovnováhy mocí (tzv. checks and balances), ktorý zabezpečuje rovnováhu medzi mocami a zabraňuje uzurpovaniu všetkej moci v štáte jednou z jej zložiek, čo sa v praxi prejavuje najmä tým, že jednotlivé zložky moci sú nútené spolupracovať]. Druhým spôsobom deľby moci je bližšie pozri vertikálna deľba moci.

demokracia – jeden zo základných pojmov vzťahujúcich sa na štát a na jeho formu vlády, ktorý v prapodstate znamená vládu ľudu. Demokracia dnes znamená, že moc v štáte pochádza od ľudí (od občanov), ktorí sú jej originálnymi nositeľmi. Občania v slobodných voľbách delegujú svoju moc na časovo ohraničenú dobu na volené orgány; súčasťou demokracie je teda aj vláda ustanovená na zákonom určené obdobie. Demokracia znamená vládu ľudu na základe rozhodovania väčšiny, realizovanej na princípe

limitovanej väčšiny obmedzenej občianskymi právami jednotlivca a právom (politickej) menšiny, ktorej poskytuje nevyhnutnú ochranu. Demokratická forma vlády je daná najmä postavením človeka v spoločnosti, jeho postavením v štáte. Ide o rozsah garantovania a zabezpečenia základných práv a slobôd nielen v ich formálnom deklarovaní, ale aj v ich materiálnom zabezpečení. Ďalej je to miera participácie občanov na štátnej moci. Demokraciu delíme na demokraciu priamu (napr. referendum, plebiscit, ľudová iniciatíva, opcia) a na demokraciu zastupiteľskú založenú na princípe volieb zástupcov ľudu.

filibustering – jav, ktorému sa snažia parlamenty pri organizácii svojej činnosti vyhnúť. Ide o časovo a vecne neobmedzenú reč v zákonodarnom zbore, ktorou sa menšina snaží zdržovať rozhodnutie väčšiny a donútiť ju k novému rokovaniu; ide o techniku obštrukcie. Filibustering je charakteristický pre Senát Kongresu USA a používa sa ako obštrukcia v prípadoch zámerného marenia a brzdenia činnosti Senátu pri schvaľovaní návrhu zákona.

frakcia – v parlamentnej terminológii sa týmto pojmom najčastejšie označuje združenie poslancov parlamentu, ktorí boli zvolení za jednu politickú stranu a túto v parlamente reprezentujú. V podmienkach Národnej rady Slovenskej republiky frakcii zodpovedá združovanie poslancov v poslaneckých kluboch. Frakciou sa rozumie aj skupina členov politickej strany, ktorá sa odštiepuje.

hlava štátu – najvyšší predstaviteľ politickej moci v štáte napr. prezident. Je štátnym orgánom, ktorý je predstaviteľom vnútornej suverenity (nezávislosť štátnej moci od iného politického subjektu vo vnútri štátu) a aj vonkajšej suverenity štátu (právo štátu uzatvárať medzinárodné dohody a zmluvy, nadväzovať a udržiavať diplomatické styky – politický a právny výraz nezávislosti a samostatnosti štátu). Postavenie hlavy štátu ovplyvňujú tak ústavné, ako politické činitele. Charakter a „silu“ postavenia hlavy štátu určujú najmä jej ústavné kompetencie, spôsob kreácie (volený priamo občanmi), formulácia ústavno-politickej zodpovednosti a formulácia

právnej, najmä trestnej zodpovednosti. V kompetencii hlavy štátu je zvyčajne uzavieranie a dojednávanie medzinárodných zmlúv, zastupovanie štátu navonok, menovanie a odvolávanie štátnych funkcionárov, hlavné vojenské velenie a tradičné výlučné práva (prerogatívy) hlavy štátu.

imunita – v právnom zmysle slova znamená vyňatie/výnimku zo zásady rovnosti pred zákonom. Výkon niektorých verejných funkcií zriadených ústavou sa zabezpečuje ochranou spočívajúcou v poskytnutí privilégií slúžiacich na odstránenie predvídateľných prekážok neopodstatnene obmedzujúcich výkon verejnej funkcie. Tieto privilégiá sa od seba odlišujú intenzitou ochrany. Ústavné právo Slovenskej republiky pozná dva odlišné inštitúty imunity, a to hmotnoprávnu imunitu (indemnitu) a procesnú imunitu, aj keď obe slúžia podobnému účelu. Indemnitou (tiež *materiálnou*, resp. *vnútornou imunitou* vzťahujúcou sa na osobu poslanca a bezprostredne súvisiacou s jeho parlamentnou prácou – hlasovanie a výroky v parlamente) sa zakladá absolútne právo, ktoré nemožno odňať. Pomocou procesnej imunity (tiež *jurisdikčnej*, *formálnej*, resp. *vonkajšej*) sa vytvára procesná výnimka nestíhatelnosti, ktorou sa inak príslušnému orgánu bráni v uplatnení jeho právomoci voči osobám, ktorým sa priznáva imunita. Indemnita a imunita vznikajú a zanikajú ex constitutione (v zmysle ústavy). Ich držiteľ nemá právo sa ich vzdať. Ako konštatoval Ústavný súd SR vo svojom rozhodnutí (PL.ÚS 76/1999), poslanecká imunita aj napriek bežne používanému adjektívu tohto pojmu nie je právom poslanca. Nie je ani jeho osobnou beztrestnosťou, resp. nezodpovednosťou. Podstatou, zmyslom a cieľom „poslaneckej imunity – ochrany“ je ochrana zákonodarného zboru s cieľom, aby tento orgán mohol nerušene plniť svoju funkciu. Chráni sa ňou sloboda rozhodovania zákonodarného zboru, nie osobná sloboda poslanca. Napriek historickému vývoju a zmenám v inštitúte imunity, jej podstata a cieľ ostali nezmenené. Indemnita a jurisdikčná imunita sú upravené v čl. 78 Ústavy SR. Za hlasovanie v Národnej rade SR a jej výboroch nemožno poslanca stíhať, a to ani po zániku jeho mandátu. Za výroky pri výkone funkcie poslanca prednesené v Národnej rade SR alebo v jej orgáne nemožno poslanca trestne stíhať, avšak tento podlieha disciplinárnej právomoci Národnej rady SR. Novelou Ústavy SR (ústavný zákon

č. 232/2012 Z.z. ktorým sa mení Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov) došlo dňom 1. septembra 2012 k zrušeniu trestnoprávnej imunity poslancov, ktorá spočívala v tom, že poslanca nebolo možné bez súhlasu Národnej rady SR trestne stíhať. V zmysle súčasnej koncepcie trestnoprávnej imunity nie je možné bez súhlasu Národnej rady SR vziať jej poslanca do väzby. Ak Národná rada SR súhlas odoprie, vzatie do väzby je počas trvania poslaneckého mandátu vylúčené. Ak bol poslanec pristihnutý a zadržaný pri trestnom čine, príslušný orgán je povinný to ihneď oznámiť predsedovi Národnej rady SR. Ak Mandátový a imunitný výbor Národnej rady SR následný súhlas na zadržanie nedá, poslanec musí byť ihneď prepustený. Ak je poslanec vo výkone väzby, jeho mandát nezaniká, iba sa neuplatňuje.

legitimita – princíp právneho štátu vyjadrený v obsahu Ústavy SR ako jej základný princíp vyžadujúci, aby štátna moc bola nadobudnutá a vykonávaná spôsobom, ktorý je občianskou spoločnosťou všeobecne prijímaný ako správny a vhodný. Legitimita štátnej moci v demokratickom ústavnom systéme je založená na slobodnom rozhodovaní voličov v riadnej (zákonnej) volebnej procedúre, prostredníctvom ktorej nadobúdajú volené orgány verejnej moci (volené ústavné orgány, ako aj volené orgány územnej samosprávy) priamy mandát a ďalšie, nimi kreované orgány verejnej moci, nepriamy mandát na výkon štátnej moci od jej pôvodného nositeľa – občana. Plné a dôsledné uplatnenie uvedeného ústavného princípu v praxi vyžaduje, aby bol výkon základného práva občanov zúčastňovať sa na správe verejných vecí slobodnou voľbou svojich zástupcov umožnený v kvalite, ktorej ústavný rámec je daný v jednotlivých ustanoveniach ústavy. Nelegitímna štátna moc sa presadzuje prostredníctvom nátlakových a silových metód.

mandát – výsledkom volieb je vytvorenie zastupiteľského zborutvoreného zástupcami voličov – občanov, ktorí dostali od občanov časovo obmedzený mandát na výkon svojej ústavnej funkcie. Mandát teda predstavuje splnomocnenie člena zastupiteľského zboru na vykonávanie ústavnej funkcie a predstavuje súhrn práv a povinností spojených s výkonom funkcie poslanca. Rozlišujeme niekoľko druhov mandátu (napr. imperatívny, voľný, voľne-

viazaný) v závislosti od toho, aké je postavenie poslanca pri jeho výkone. Historicky starším bol mandát, ktorý označujeme ako imperatívny, či viazaný. V podmienkach Slovenskej republiky sa upustilo od princípu imperatívneho mandátu a jeho zákaz bol zakotvený v Ústave z roku 1992, čo je zrejmé z obsahu sľubu poslanca. Voľný mandát (tiež reprezentatívny, resp. slobodný) je založený na myšlienke, že občania si zvolia zástupcu, ktorý však nie je ďalej viazaný ich názormi. Poslanec koná len na základe svojho svedomia a presvedčenia a nie je viazaný žiadnymi príkazmi zo strany voličov, občanov alebo akýchkoľvek právnických osôb. Špecificky sa to prejavuje aj v tom, že poslanec nemôže byť viazaný ani príkazmi svojej vlastnej strany, ktorá ho do parlamentu nominovala. Poslanec nesie len politickú zodpovednosť voči voličom za svoje konanie v parlamente. Poslanec však ani pri takomto mandáte nemôže konať neobmedzene, pretože je viazaný ústavou, zákonmi a sľubom, ktorý zložil pri ujatí sa mandátu. Poslanec pri takomto mandáte nie je odvolateľný, či už voličmi alebo politickou stranou. Nespokojnosť s činnosťou takéhoto reprezentanta môžu voliči vyjadriť až pri nasledujúcich voľbách jeho opätovným nezvolením. Status poslanca založený na voľnom, neviazanom mandáte má viaceré závažné dôsledky, medzi ktoré o. i. patrí, že poslanec je zástupcom všetkých občanov (reprezentatívny mandát), nie teda konkrétneho, percentuálne vyjadreného počtu voličov. V rozhodovacej činnosti má presadzovať verejný/spoločenský záujem alebo, povedané terminológiou J. J. Rousseaua, presadzovať „volonté generale“ („všeobecná vôľa“) na rozdiel od „volonté de tous“ („vôľa všetkých prihliadajúca na súkromný záujem; súhrn jednotlivých vôlí“).

menšina – znevýhodnené postavenie istej skupiny obyvateľov oproti zvyšku populácie, ktorá je počtom menšia ako zbytok populácie, nemá dominantné postavenie a od väčšiny obyvateľov sa líši napr. etnicky, nábožensky alebo jazykovo. Charakteristickým znakom menšiny je o. i. fakt, že jej členovia sami seba chápu ako menšinovú skupinu, prípadne sa organizujú. Subjektívny znak menšiny spočíva v pocite solidarity vo vnútri menšiny, ktorý smeruje k udržiavaniu vlastnej identity (kultúry, tradície, náboženstva či jazyka). V mnohých krajinách sa prijímajú legislatívne

opatrenia na ochranu menšinových skupín, prípadne sa uplatňuje pozitívna diskriminácia (t.j. afirmatívna akcia) na zlepšenie ich postavenia.

ministerstvo – ústredný monokratický orgán štátnej správy, ktorý disponuje normotvornou právomocou; riadi ho a za jeho činnosť zodpovedá člen vlády – minister. Ministra v čase jeho neprítomnosti zastupuje v rozsahu jeho práv a povinností štátny tajomník. Štátny tajomník má pri zastupovaní ministra na rokovaní vlády poradný hlas. Jednotlivé ministerstvá sa zriaďujú zákonom. V zmysle *zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov* sa ministerstvá podieľajú na tvorbe jednotnej štátnej politiky v jednotlivých oblastiach, uskutočňujú túto politiku, vykonávajú v rozsahu svojej pôsobnosti štátnu správu a plnia ďalšie úlohy ustanovené v ústavných zákonoch, zákonoch a iných všeobecne záväzných právnych predpisoch. Ministerstvá tiež skúmajú problematiku vo veciach, ktoré sú v ich pôsobnosti a analyzujú dosahované výsledky. Robia opatrenia na riešenie aktuálnych otázok a spracúvajú koncepcie rozvoja zverených oblastí a riešenia základných otázok, ktoré po zverejnení a po pripomienkovom konaní predkladajú vláde. Ministerstvá sa starajú o náležitú právnu úpravu vecí patriacich do ich pôsobnosti. Pripravujú návrhy zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov, zverejňujú ich a po prerokovaní v pripomienkovom konaní predkladajú vláde; dbajú aj o dodržiavanie zákonnosti v oblasti svojej pôsobnosti.

nevyvrátiteľná domnienka znalosti vyhlásených všeobecne záväzných právnych predpisov (t. j. „neznalosť zákona neospravedlňuje“) – v zmysle § 15 *zákona č. 400/2015 Z. z. o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov* „O všetkom, čo bolo v zbierke zákonov vyhlásené, sa má za to, že dňom vyhlásenia sa stalo známym každému, koho sa to týka.“; domnienka o znalosti vyhlásených všeobecne záväzných právnych predpisov je nevyvrátiteľná. Obdobné ustanovenie obsahuje i *zákon č. 416/2004 Z.z. o Úradnom vestníku Európskej únie* v znení neskorších predpisov. Táto domnienka zabezpečuje, aby sa nikto nemohol odvolávať na to, že právne predpisy, ktoré porušil, nepozná.

Predpokladom realizácie tohto princípu je nielen dostupnosť Zbierky zákonov SR, ale aj zrozumiteľnosť uverejnených textov a ich včasné vydávanie.

nezávislosť súdnictva – je jedným z ústavných atribútov súdnictva v Slovenskej republike, čo upravuje napr. čl. 141 ods. 1 Ústavy SR, v ktorom sa uvádza, že „v Slovenskej republike vykonávajú súdnictvo nezávislé a nestranné súdy“ a čl. 144 ods. 1 Ústavy SR, ktorý uvádza, že „sudcovia sú pri výkone svojej funkcie nezávislí a pri rozhodovaní sú viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 a zákonom“. Nezávislosť súdnej moci je pojem s dvojakým významom: označuje nezávislosť súdov (inštitucionálna nezávislosť) a nezávislosť sudcov (individuálna nezávislosť), ktoré však nemožno stotožňovať. Ústavné zásady nezávislosti súdov a sudcov však nemožno ani oddeľovať, keďže nezávislosť súdnej moci treba považovať za základný predpoklad nezávislosti sudcov samých. Nezávislosť súdov znamená predovšetkým ich nezávislosť na ostatných zložkách štátnej, resp. verejnej moci a ich autonómiu v rámci delby štátnej moci. Vzťahuje sa na všetky súdy, teda ako na Ústavný súd SR, tak aj na súdy všeobecné. Účelom nezávislosti súdov je zabezpečiť im také postavenie, ktoré zodpovedá ich úlohe v právnom štáte, a to tak vo vzťahu k ďalším orgánom štátu (v horizontálnej úrovni vzťahov), ako aj vo vzťahu k subjektom podliehajúcim ich jurisdikcii. Všeobecne možno pojem nezávislosť súdov charakterizovať tak, že zahŕňa rozhodovanie bez akýchkoľvek právnych a faktických vplyvov na výkon ich právomoci a taktiež vylúčenie ich akejkoľvek podriadenosti pri výkone ich právomoci.

Nezávislosť sudcov znamená jednak nezávislosť od ostatných zložiek štátnej správy, resp. verejnej moci, jednak nezávislosť na zložkách politického systému, a tiež nezávislosť v rámci súdnej moci, v rámci daného súdu, ako predpoklad ich nestrannosti, ktorú podľa Ústavy SR nesmie nikto ohrozovať. Zabezpečiť nezávislosť sudcov znamená vytvoriť také podmienky, aby bol sudca pri svojej rozhodovacej činnosti viazaný len ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 Ústavy SR a zákonom, a nie inými príkazy alebo vplyvmi. Sudcu

nemožno proti jeho vôli odvolať alebo preložiť na iný súd; výnimky vyplývajúce najmä z disciplinárnej zodpovednosti ustanovuje zákon.

Výkon funkcie sudcu je podľa čl. 145a Ústavy SR nezlučiteľný s funkciou v inom orgáne verejnej moci, so štátnozamestnaneckým pomerom, s pracovným pomerom, s obdobným pracovným vzťahom, s podnikateľskou činnosťou, s členstvom v riadiacom alebo kontrolnom orgáne právnickej osoby, ktorá vykonáva podnikateľskú činnosť, ani s inou hospodárskou alebo zárobkovou činnosťou okrem správy vlastného majetku, vedeckej, pedagogickej, literárnej alebo umeleckej činnosti a členstva v Súdnej rade Slovenskej republiky.

odvetvia práva – právny systém každého štátu sa vyznačuje určitou štruktúrou. Základným prvkom právneho systému je právna norma záväzne stanovujúca správanie subjektov práva. Podľa predmetu právnej úpravy, ktorým sú spoločenské vzťahy, delíme právne normy na odvetvia práva. Právne odvetvie je teda časť systému práva, ktorá sa vyznačuje relatívnou autonómiou podľa rozlišujúcich kritérií, na základe ktorých dochádza k deleniu na ústavné, občianske, obchodné, pracovné, rodinné, správne, trestné, finančné právo a ďalšie. Podľa spôsobu právnej regulácie rozoznávame právo súkromné a právo verejné. Právne odvetvia prináležiace k verejnému právu upravujú vzťahy medzi štátom a občanom (napr.: trestné právo, ústavné právo, správne právo, finančné, resp. daňové právo), kým v právnych odvetviach prináležiacich k súkromnému právu vystupuje do popredia rovnoprávnosť subjektov (napr.: občianske právo, obchodné právo). Niektoré právne odvetvia môžu mať zmiešanú verejno-súkromnú povahu, napr. pracovné právo. Vzťah účelu a prostriedku delí právo napokon na právo hmotné a na právo procesné.

parlament – volený kolektívny a zastupiteľský orgán, ktorý je reprezentantom suverenity ľudu a jediným ústavodarným, zákonodarným orgánom a najvyšším zastupiteľským zborom, prostredníctvom ktorého sa občania zúčastňujú na správe vecí verejných. Postavenie a funkcie parlamentu upravuje ústava. Bezprostrednosť puta medzi parlamentom a ľudom sa prejavuje v tom, že vôľa parlamentu je považovaná priamo za vôľu ľudu: ľud je v parlamente prítomný, resp. stále znovu sprítomňovaný

(re-praesentatio) a svoju vôľu prejavuje prostredníctvom neho (B. Baxa). Zákonodarný zbor môžeme tiež definovať ako teleso vytvorené s cieľom schvaľovania opatrení, ktoré tvoria právo krajiny (P. Norton). Najvlastnejšou funkciou parlamentu je zákonodarná funkcia; medzi jeho ďalšie významné funkcie patrí aj kontrola vlády. Kontrolu vlády, okrem parlamentu ako celku, vykonávajú aj výbory ako orgány parlamentu. Niektoré parlamenty, ktoré majú aj vyšetrovacie právomoci, môžu zriaďovať vyšetrovacie výbory. Parlament má aj svoju autonómnu funkciu; prijíma svoje rokovacie pravidlá, overuje mandát poslancov, vykonáva disciplinárne konanie a volí si funkcionárov a orgány. Niektoré parlamenty majú aj justičnú funkciu, ktorú vykonáva zväčša druhá komora (senát). Parlament môže byť buď jednokomorový, alebo dvojkomorový. Komory sa odlišujú najmä dĺžkou funkčného obdobia, kompetenciami a názvom. V zložených štátoch federatívneho typu býva úlohou druhej komory reprezentovať záujem štátov (krajín) tvoriacich federáciu. Postavenie a právomoci parlamentu sú iné v parlamentnej forme vlády a iné v prezidentskej forme vlády. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že parlament v prezidentskej forme vlády nemôže vysloviť vláde (na čele ktorej je priamo volený prezident) nedôveru, na rozdiel od parlamentnej formy vlády, kde vláda aj s jej predsedom je parlamentu zodpovedná.

parlamentarizmus – forma vlády, v ktorej je princíp trojdelenia moci modifikovaný princípom zodpovednosti vlády voči parlamentu, z čoho vyplýva závislosť exekutívnej moci od moci legislatívnej. Tým je vytvorená v ústavnom systéme dominancia parlamentu. Protikladom je prezidentská forma vlády, avšak politické systémy vo svete sú zväčša kombináciou oboch foriem. Slovenská republika sa od svojho vzniku v roku 1993 deklaruje a vyvíja ako parlamentná demokracia. Národná rada SR ako inštitúcia legitimizovaná priamymi voľbami generuje a kontroluje výkonnú moc a má reprezentatívnu funkciu, jej suverenita sa odvodzuje od suverenity ľudu, od tézy o tom, že štátna moc pochádza od občanov, ktorí ju vykonávajú prostredníctvom svojich volených zástupcov alebo priamo (čl. 2 Ústavy SR). Ide o reprezentatívnu, konsenzuálnu demokraciu (inštitucionálne vychádzajúcu z pomerného volebného systému a multipartizmu ako

straníckeho systému s viac ako dvoma stranami) charakteristickú systémom vzájomnej závislosti exekutívy a legislatívy. Na jednej strane je výkonná moc závislá od podpory parlamentu, ktorý odsúhlasuje jej programové vyhlásenie a môže jej, ako celku, resp. jej jednotlivým členom, vysloviť súhlasom nadpolovičnej väčšiny všetkých poslancov nedôveru, teda odvolať ju. Na strane druhej má exekutíva právomoc za ústavne vymedzených okolností rozpustiť parlament a vypísať nové voľby. Z týchto vzťahov vzájomnej závislosti vyplýva potreba získania a zachovania väčšinovej podpory vlády v parlamente.

Parlamentná rada SR – ústavný orgán, ktorého postavenie upravuje *ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu* v znení neskorších predpisov. Ak je v čase vojny, vojnového stavu alebo výnimočného stavu znemožnená činnosť Národnej rady SR, vykonáva jej ústavné právomoci až do času obnovenia jej činnosti Parlamentná rada SR, s výnimkou uznášania sa na ústave a ústavných zákonoch, volebných zákonoch, zákonoch o politických stranách a politických hnutiach a na zákonoch o spôsobe vykonania referenda, vyslovovania súhlasu s medzinárodnou zmluvou, uznášania sa na ľudovom hlasovaní o odvolaní prezidenta a na návrhoch na vyhlásenie referenda a podania obžaloby na prezidenta. Predsedom Parlamentnej rady SR je predseda Národnej rady SR. Ďalšími členmi Parlamentnej rady SR sú podpredsedovia Národnej rady SR, predsedovia a podpredsedovia jej výborov a predsedovia poslaneckých klubov. Parlamentná rada SR zodpovedá za svoju činnosť Národnej rade SR. Parlamentná rada SR rozhoduje v zbore. Na prijatie uznesenia je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny jej členov. Ak Národná rada SR opätovne začne vykonávať svoju činnosť, na jej prvej schôdzi po obnovení svojej činnosti schváli alebo zruší uznesenie Parlamentnej rady SR.

petičné právo – základné právo zahrnuté do politických práv, ktoré predstavuje jednu z foriem priamej demokracie – patrí medzi najstaršie občianske a ľudské práva – je súčasťou princípu suverenity občanov, ktorá im umožňuje zúčastňovať sa na správe vecí verejných. Podľa

čl. 27 Ústavy SR má každý právo sám alebo s inými obracať sa vo veciach verejného alebo iného spoločného záujmu na štátne orgány a orgány územnej samosprávy so žiadosťami, návrhmi a sťažnosťami. Petíciou nemožno vyzývať na porušovanie základných práv a slobôd a petíciou nemožno ani zasahovať do nezávislosti súdu. *Zákon č. 281/2015 Z.z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov* v znení neskorších predpisov obmedzuje petičné právo profesionálnych vojakov vo veciach súvisiacich s výkonom štátnej služby na individuálne žiadosti, návrhy a sťažnosti profesionálneho vojaka. Petíciu možno doručiť aj Národnej rade SR, jej výborom, predsedovi a podpredsedom Národnej rady; ak ju podpísalo aspoň 100 000 občanov Národná rada SR petíciu prerokuje.

plebiscit – je forma priamej demokracie; Ústava SR plebiscit neupravuje. Plebiscit (ľudové hlasovanie) je spolu s referendum a opciou jednou z foriem priamej demokracie, v rámci ktorej občania priamo rozhodujú o veciach verejných. Plebiscitom sa spravidla rozhoduje o forme štátneho zriadenia, o pričlenení územia k určitému štátu, o oddelení alebo osamostatnení národov, o jazykových otázkach a pod. Podstatný rozdiel medzi referendum a plebiscitom je v právnych účinkoch. Kým referendum je formou priamej demokracie, ktorá má záväzné účinky, plebiscit takéto účinky nevyvoláva, resp. s jeho využitím nie sú spojené. Plebiscit má konzultatívny charakter.

politická kultúra – v politických vedách predstavuje pojem politická kultúra súborné označenie psychickej orientácie ľudí k atribútom politického systému. Uvedené orientácie sa prejavujú predovšetkým v názoroch, hodnotách, postojoch alebo v symboloch. Náhľady na aspekty politického systému je možné rozdeliť na kognitívne (vedomé) orientácie (napr. politické presvedčenie), citové orientácie (napr. pocit spolunáležitosti) a orientácie hodnotiace (napr. názory na politické programy). Na rozdiel od termínu verejná mienka, pojem politická kultúra v sebe zahŕňa dlhodobé hodnotové postoje, a nie krátkodobé reakcie na aktuálne politické dianie. Politická kultúra predstavuje subjektívny faktor vytvárajúci dispozície pre politické konanie, čím výrazne upevňuje a replikuje charakter politického systému.

V postmodernej spoločnosti čoraz častejšie dochádza k dezinterpretácii pojmu politická kultúra na označenie všetkého politického, čo nie je možné vysvetliť iným spôsobom. V zásade však platí, že pojem politická kultúra je možné aplikovať rovnako na verejných činiteľov, ako aj na občanov. Zjednodušene povedané, politická kultúra je súbor názorov, postojov a hodnôt, ktoré vedú človeka (bez ohľadu na to, či je, alebo nie je verejný činiteľ) k určitému politickému konaniu.

politické ideológie – pojem politické ideológie nadobúda rôznorodé pejoratívne významy, a to predovšetkým preto, že je vo väčšine prípadov používaný na označenie myšlienok názorovej opozície. Termín politické ideológie súborne označuje rozvinutú sociálnu filozofiu alebo svetonázor, ktorý je platformou pre organizované politické aktivity s cieľom zachovania, zmeny alebo úplného zvrhnutia existujúceho politického systému. Ide o viac či menej koherentný súbor myšlienok skladajúci sa z hodnotenia jestvujúceho stavu politickej reality, vízie modelu žiaducej budúcnosti a načrtnutia spôsobu, akým by sa predkladaná zmena mala dosiahnuť. Pojem ideológia po prvýkrát použil v roku 1796 francúzsky filozof Destutt de Tracy na označenie vedy o ideách s cieľom objaviť pôvod jednotlivých myšlienok. Od prvotného použitia pojmu, význam termínu politické ideológie začal byť výrazne ovplyvňovaný subjektivitou jednotlivých myšlienkových prúdov; Marx pojmom ideológie označoval výlučne len aspekty vtedajšej politickej reality, liberáli odmietali vnímať liberalizmus ako politickú ideológiu a konzervatívci už tradične zastávali názor, že dôležitejšie ako teoretické východiská sú praktické výsledky. Ideálne vnímanie politickej ideológie sa však nevyhnutne musí prikloniť k hodnotiacej neutralite. Medzi fundamentálne politické ideológie patrí liberalizmus zdôrazňujúci predovšetkým individualizmus, negatívnu slobodu, racionalitu človeka, toleranciu, konsenzus a konštitucionalizmus, konzervativizmus zdôrazňujúci tradičné sociálne hodnoty, pragmatizmus, organické vnímanie spoločnosti, spoločenskú hierarchiu a potrebu autority v sociálnom systéme a socializmus zdôrazňujúci pospolitosť, sociálnu rovnosť a tendenciu o limitáciu socioekonomických štiepných línií v spoločnosti.

politický pluralizmus – vyjadruje mnohosť politických ideológií a na ich základe rôznorodosť názorov a slobodnú súťaž politických programov. Konečným cieľom je presadiť určité spoločenské ciele, ako aj konkrétne spôsoby ich realizácie reprezentované vo verejnom živote najmä politickými stranami. Podstatou politického pluralizmu ako právnej inštitúcie (ktorá je v demokratických štátoch zakotvená a garantovaná ústavou a zákonmi) je sloboda prejavu a sloboda združovania občanov v politických stranách, hnutiach a iných spoločenstvách. Pluralitný systém by mal zabrániť trvale dominantnému postaveniu jednej zo skupín a monopolu moci v spoločnosti.

pramene práva – pojem, ktorý má viacero významov; vo formálnom zmysle znamená vonkajšiu formu právnych noriem, v materiálnom zmysle označuje zdroj obsahu týchto noriem a v gnozeologickom zmysle je zdrojom poznania práva. Prameňmi práva sú teda všeobecne záväzné formy vyjadrenia právnych noriem určené ústavou a zákonmi štátu. Právna náuka pozná tieto pramene práva: normatívne právne akty, súdne precedensy, normatívne právne zmluvy a právne obyčaje. Normatívne právne akty, inak nazývané aj všeobecne záväzné právne predpisy, sa definujú ako výsledky normotvornej činnosti subjektov tvorby práva. V každom štáte a jeho právnom poriadku existuje niekoľko druhov normatívnych právnych aktov, v rámci hierarchickej sústavy ktorých majú najvyššiu právnu silu zákony (a medzi nimi potom ústavné zákony). V našom kontinentálnom právnom systéme sú normatívne právne akty základným prameňom práva, na rozdiel od anglo-amerického právneho systému. Súdny precedens je druh judikátu, t.j. súdneho rozhodnutia, ktoré je prvým riešením daného prípadu záväzným pre podobné prípady v budúcnosti. Normatívna právna zmluva je druhom zmluvy, obsahujúcej právne normy ako všeobecne záväzné pravidlá chovania. Má veľký význam v medzinárodnom práve. V dôsledku jej prevzatia (inkorporácie) do vnútroštátneho práva je spravidla ústavou stanovený okruh týchto zmlúv rovnako prameňom práva v právnych poriadkoch demokratických štátov. Právne obyčaje, ktoré vznikli spontánne na základe dlhodobej tradície a všeobecnej akceptácie verejnosťou a štátom (resp. spoločenstvom štátov), majú v súčasnosti len obmedzený význam. Za

podporné pramene práva sa niekedy považujú aj nepísané právne princípy, odborná právna literatúra a pod.

právna norma – je základom právneho systému. Je to pravidlo regulujúce správanie, činnosť a postup fyzických osôb a právnických osôb, ktoré má danú svoju štruktúru. Právna norma sa od ostatných sociálnych noriem (ako napr. normy morálky, politiky, športu) odlišuje svojimi špecifickými znakmi: všeobecnosťou, štátom uznanou formou, záväznosťou, normatívnosťou a štátnym donútením. Právna norma predpisuje žiadúce konanie (to, čo má byť) prostredníctvom dovolenia, zákazu a príkazu (tzv. modalita normatívnosti) určeným adresátom daného pravidla. Právna norma sa skladá z hypotézy (ak nastanú stanovené podmienky), dispozície (potom sa môže uplatniť ustanovené pravidlo chovania) a sankcie (ktorá nastúpi, ak sa neuplatní pravidlo chovania obsiahnuté v dispozícii). Právne normy bez sankcie sa považujú za imperfektné. Klasifikácia právnej normy je možná z viacerých hľadísk, pričom významné je najmä rozlíšenie právnych noriem podľa právnej sily. Pôsobnosťou právnej normy rozumieme vymedzenie obsahu jej realizácie a aplikácie z hľadiska časového, priestorového, osobného a vecného. Pojem právnej normy nie je totožný s pojmom zákona; zákon môže obsahovať viaceré normy majúce spravidla podobu jednej vety či jedného odseku v paragrafe, alebo aj jedného paragrafu. Súhrn právnych noriem upravujúcich jeden druh spoločenského vzťahu sa označuje ako právny inštitút.

právne vedomie – je tvorené dvoma rovinami – predstavou o práve a názormi na právo. Predstavy o práve, tzn. čo ako právo v danom štáte platí, sú špecifickou formou spoločenského vedomia, predstavujúcou súhrn právnych názorov, ideí a predstáv ľudí o práve, v ktorých sa prejavujú ich vzťahy k právu, poznanie a hodnotenie práva. Tieto predstavy sa však od platného práva často odlišujú, a to podstatne. Druhú rovinu predstavujú názory na právo, tzn. hodnotenie platného práva a v tej súvislosti, čo by sa malo v budúcnosti zmeniť, upraviť inak a pod. Rozlišujeme individuálne, skupinové a spoločenské právne vedomie a ďalej právne vedomie, ktoré

odráža platné právo (de lege lata) a právne vedomie o tom, aké by malo právo z hľadiska správnosti a spravodlivosti byť (de lege ferenda).

právny štát – štát, ktorého podstatou je nadradenosť práva nad všetkými cieľmi subjektov práva. Kľúčové myšlienky právneho štátu sformulovali už klasickí antickí filozofi (Platón, Aristoteles), ale historicky najstaršou je anglická doktrína Rule of Law (panstvo práva) vyjadrujúca viazanosť štátu právom a druhou je americká verzia Due Process of Law (povinnosť právneho postupu). Albert Dicey vo svojom diele z roku 1885 (*An Introduction to the Study of the Law of the Constitution*) vymedzil tri základné princípy Rule of Law, a to absenciu arbitrárneho rozhodovania exekutívy, rovnosť všetkých pred právom, ktorú garantujú všeobecné súdy, a normatívne zakotvenie ľudských práv, ktoré nie je podmienkou, ale dôsledkom ich prirodzeno-právnej existencie. Kontinentálny prístup k právnemu štátu doplnil princíp slobody o rovnosť a bratstvo. A. Bröstl k princípom právneho štátu zaraďuje záruky základných práv a slobôd, legitimitu a legalitu, suverenitu ľudu, deľbu moci, vzájomné brzdy a rovnováha moci, zvrchovanosť ústavy a zákona a právnú istotu. Ústava SR pojem právneho štátu nedefinuje priamo; jednotlivé jeho aspekty však možno odvodiť z rozhodnutí Ústavného súdu SR, ktorý rozvinul princíp materiálneho právneho štátu. Formálny právny štát (formálne prijímanie a vykonávanie právnych predpisov) totiž negarantuje obsahovú kvalitu zákonov, ani v ňom nie sú vytvorené záruky proti zneužitiu alebo svojvôli moci alebo záruky dodržiavania ľudských práv a ochrany menšín. Základnými princípmi materiálneho právneho štátu sú podľa Ústavného súdu SR právna istota a spravodlivosť; medzi ďalšie základné princípy právneho štátu patria princíp univerzality a prirodzenosti ľudských práv, zvrchovanosti ústavy a zákona, deľby výkonu verejnej moci, legality a legitimity a ochrany ústavnosti a sudcovskej nezávislosti.

priestupková imunita – zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších prepisov poskytoval poslancom Národnej rady SR takmer do konca V. volebného obdobia Národnej rady SR špecifický druh priestupkovej imunity (nevzťahovala sa iba na priestupky spáchané

v súvislosti s porušením zákazu požívať alkoholické nápoje alebo iné návykové látky). S účinnosťou od 1. marca 2012 sa v zmysle ustanovení zákona č. 79/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov a o doplnení niektorých zákonov konanie, ktoré je priestupkom podľa tohto zákona alebo podľa osobitného predpisu, ktorého sa dopustil poslanec Národnej rady SR, sudca Ústavného súdu SR a sudca prejedná podľa zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších, čo v praxi znamená úplné zrušenie priestupkovej imunity poslancov Národnej rady SR. V prípade, že poslanec Národnej rady SR spácha priestupok a nesúhlasí s jeho prejednaním na mieste samom, konajúci orgán o tom vykoná záznam a vec odstúpi vecne a miestne príslušnému správnenému orgánu. Ten na uľahčenie prejednávania priestupku alebo z iného dôvodu postúpi vec na prejednanie inému vecne príslušnému správnenému orgánu, v ktorého územnom obvode má poslanec Národnej rady SR bydlisko alebo miesto výkonu svojej funkcie. Ak konanie poslanca Národnej rady SR, ktoré je priestupkom, prejedná alebo prejednáva príslušný orgán, poslanca už v predmetnej veci nemožno disciplinárne stíhať. S účinnosťou od 26. februára 2013 bola *zákonom č. 31/2013 Z. z., ktorým sa mení zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov* zrušená povinnosť orgánu, ktorý priestupok prejednal, informovať o tejto skutočnosti Mandátový a imunitný výbor Národnej rady SR.

princíp právnej istoty – jeden z atribútov právneho štátu (čl. 1 ods. 1 Ústavy SR). Princíp právnej istoty je jedným z dvoch základných znakov materiálneho právneho štátu, ako ich definoval Ústavný súd SR; druhým znakom je spravodlivosť. Obsahom princípu právnej istoty je oprávnená dôvera v právo, ochrana nadobudnutých práv a predvídateľnosť postupu orgánov verejnej moci. Ak má mať občan oprávnenú dôveru v právo, právo musí spĺňať tieto kritériá: byť prístupné, poznateľné (obsahovo jasné a zrozumiteľné, jednoznačné, určité a bezrozporné) a predvídateľné (stabilita zákonov a ich neretroaktívne pôsobenie). Požiadavka právnej istoty sa zabezpečuje aj tým, že sa všeobecne záväzné právne predpisy nemenia náhodne a subjektivisticky, ale iba v súlade s Ústavou SR a objektívne

zisteným vývojom spoločnosti (stabilita práva). Požiadavka zákazu retroaktívneho (t. j. spätného) pôsobenia zákonov súvisí s ochranou nadobudnutých práv, keďže v právnom a demokratickom štáte vládnu zákony a nie subjektívne predstavy ľudí, a teda právny predpis má pôsobiť iba do budúcnosti a nie do minulosti. V prípade spätného pôsobenia zákonov by sa porušila požiadavka na ich bezrozpornosť a poznateľnosť, čím by dochádzalo k situácii, že subjekty práva by nemali istotu, či nimi v minulosti riadne a zákonne nadobudnuté práva budú chránené aj v prípade prijatia novej právnej úpravy. Ústavný súd SR pri hodnotení spätnej pôsobnosti právnych predpisov vychádzal zo zásady, že kto konal na základe dôvery v platný a účinný právny predpis, nemôže byť vo svojej dôvere k nemu sklamaný. Právna istota spočíva ďalej aj v tom, že všetky subjekty práva môžu odôvodnene očakávať, že príslušné štátne orgány budú konať a rozhodovať podľa platných právnych predpisov a že ich budú správne vykladať a aplikovať.

referendum – ústavnoprávny inštitút, ktorého účelom je zabezpečiť občanom štátu, aby bezprostredne spolupôsobili pri tvorbe štátnej vôle (jedna z foriem priamej demokracie a doplnenie reprezentatívnej demokracie). Aj keď občania delegujú svoje práva parlamentu (štátna moc pochádza od občanov), ostáva im právo rozhodovať o niektorých zásadných otázkach týkajúcich sa verejného záujmu. Občania v referende uplatňujú toto svoje oprávnenie hlasovaním, ktoré má právne účinky. Toto základné právo občanov však nie je absolútnej povahy, vzniká a realizuje sa iba v rámci podmienok ustanovených ústavou. Ústava SR rozoznáva obligatórne referendum (podľa čl. 93 ods. 1 „Referendum sa potvrdí ústavný zákon o vstupe do štátneho zväzku s inými štátmi alebo o vystúpení z tohto zväzku“) a fakultatívne referendum (podľa čl. 93 ods. 2 „Referendum sa môže rozhodnúť aj o iných dôležitých otázkach verejného záujmu“). Predmetom referenda nemôžu byť základné práva a slobody, dane, odvody a štátny rozpočet (čl. 93 ods. 3 Ústavy SR). Ďalšia kategorizácia referenda je možná podľa záväznosti výsledku referenda na záväzné a odporúčacie (konzultatívne) a ďalej podľa toho, či sa uskutočňuje v celom štáte alebo na menšom území na referendum celoštátne a miestne referendum.

Referendum vyhlasuje prezident SR, ak o to petíciou požiada aspoň 350 000 občanov alebo ak sa na tom uznesie Národná rada SR, a to do 30 dní od prijatia petície občanov alebo prijatia uznesenia Národnej rady SR. Prezident SR môže pred vyhlásením referenda podať na Ústavný súd SR návrh na rozhodnutie, či predmet referenda je v súlade s Ústavou SR alebo s ústavným zákonom.

retroaktivita právnych noriem – je spätné pôsobenie právnej normy do minulosti. Právne normy v podmienkach demokratického štátu majú pôsobiť v zásade do budúcnosti a nie do minulosti. Na princípe zákazu retroaktivity je založená ochrana občianskej slobody jednotlivca, ochrana jeho právneho konania v minulosti a právnych účinkov tohto konania aj smerom k prítomnosti a budúcnosti vrátane ochrany ním nadobudnutých práv v minulosti. Teória rozoznáva pravú a nepravú retroaktivitu. Za pravú retroaktivitu sa pokladá také konanie zákonodarcu, pri ktorom zákonodarca v novom právnom predpise (zákone) neuzná práva (alebo povinnosti) založené právnymi skutočnosťami, ktoré sa ako právne skutočnosti uznávali na základe skoršieho (predchádzajúceho) právneho predpisu (zákona); pravá retroaktivita je z hľadiska právnej istoty nežiadúca. Za nepravú retroaktivitu sa pokladá také konanie zákonodarcu, pri ktorom zákonodarca v novom právnom predpise uzná právne skutočnosti, ktoré vznikli počas platnosti skoršieho zákona, no zároveň prinesie určité zmeny práv (alebo povinností), ktoré vznikli na základe týchto právnych skutočností, alebo na ich základe zavedie aj nové práva alebo povinnosti. Výsledkom rozlišovania medzi pravou retroaktivitou a nepravou retroaktivitou je poznanie, že zďaleka nie každú zmenu, ktorú prinesie nový zákon na právne vzťahy založené právnymi skutočnosťami v predchádzajúcom zákone (na vzťahy, ktoré vznikli počas platnosti minulej právnej normy), je možné spájať so spätným pôsobením zákona a ako takú odmietať.

rozpor záujmov poslanca – podľa *ústavného zákona č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov* v znení neskorších predpisov stav, keď verejný funkcionár pri výkone svojej funkcie uprednostní osobný záujem (prinášajúci majetkový prospech alebo iný

prospech jemu alebo jemu blízkym osobám) pred verejným záujmom (prinášajúci majetkový prospech alebo iný prospech všetkým občanom alebo mnohým občanom). Povinnosti poslanca ako verejného funkcionára definujú čl. 4 až 8 citovaného ústavného zákona. Poslanec v sľube, ktorý skladá na ustanovujúcej schôdzi, o. i. sľubuje, že „Svoje povinnosti budem plniť v záujme jej občanov.“ Okrem toho je v zmysle čl. 77 Ústavy SR funkcia poslanca nezlučiteľná s výkonom funkcie sudcu, prokurátora, verejného ochrancu práv, príslušníka ozbrojených síl, príslušníka ozbrojeného zboru a poslanca Európskeho parlamentu. Ak bol poslanec vymenovaný za člena vlády SR, jeho mandát poslanca počas výkonu tejto funkcie nezaniká, iba sa neuplatňuje.

súdna moc – je súčasťou štátnej moci, a ako špecifická činnosť štátu je vykonávaná v mene republiky nezávislými súdmi. Podstata súdnej právomoci spočíva v nezávislom a nestrannom rozhodovaní o právach, povinnostiach a právom chránených záujmoch, o vine a uložení trestu alebo iného opatrenia a vo veciach ochrany ústavnosti a zákonnosti. V Slovenskej republike predstavujú súdnu moc Ústavný súd SR a sústava súdov, ktorú tvoria Najvyšší súd SR a ostatné súdy; súčasťou sústavy súdov je aj ich inštančná organizácia na súdy nižšieho stupňa a súdy vyššieho stupňa. Súdnictvo je u nás organizované v dvojínštančnej sústave, ktorú tvorí okresný súd, krajský súd a Najvyšší súd SR. Okrem toho *zákonom č. 291/2009 Z. z. o špecializovanom trestnom súde a o zmene a doplnení niektorých zákonov* bol zriadený Špecializovaný trestný súd, ktorého pôsobnosť sa vzťahuje na osobitne vymedzené, spravidla najťažšie trestné činy. Všeobecné súdy, pokiaľ ide o slovenský právny systém, rozhodujú v občianskoprávných veciach a trestnoprávných veciach. Podľa *zákona č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok* v znení neskorších predpisov sa základným článkom organizácie správneho súdnictva stali krajské súdy ako súdy prvej inštancie. Najvyšší súd SR rozhoduje na základe kasačnej sťažnosti, ako nového opravného prostriedku, ktorý nahradí inštitút odvolania proti právoplatným rozhodnutiam krajských súdov. S rozhodovaním Najvyššieho súdu SR ako súdu prvej inštancie sa počíta iba výnimočne, a to v osobitných konaniach (napr. niektoré volebné veci). *Zákon č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok* v znení neskorších

predpisov zaviedol aj osobitnú úpravu niektorých typov konaní v správnom súdnictve, ktorú si vyžiadala súdna prax.

štátne symboly – vonkajším prejavom štátnosti je označenie (názov) štátu a jeho štátne symboly. Štátnymi symbolmi sa každý štát reprezentuje navonok a zároveň nimi vyjadruje svoju históriu, štátnu formu i národnú identitu. Štátnymi symbolmi Slovenskej republiky sú v zmysle Ústavy SR štátny znak, štátna vlajka, štátna pečať a štátna hymna. Používanie štátnych symbolov ustanovuje *zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 63/1993 Z.z. o štátnych symboloch Slovenskej republiky a ich používaní v znení neskorších predpisov*.

ústava – „zákon zákonov právneho poriadku“, resp. normatívny právny akt najvyššej právnej sily, právny základ štátu. Ide o základný zákon, ktorý upravuje organizáciu štátu, jeho formu a štruktúru, ochranu ústavnosti, ako aj zásady vzťahov medzi štátom a občanmi. Z hľadiska právnej sily má ústava dva rozmery: systémový a vyžarovací. Systémový rozmer sa premieta do princípu, že žiaden právny predpis nemôže byť v rozpore s ústavou, čo nadobúda význam najmä pri tvorbe právnych predpisov. Vyžarovací rozmer znamená, že ústava sa stáva automatickou súčasťou obsahu právnych noriem všetkých právnych predpisov, čo je dôležité najmä pri realizácii a aplikácii právnych predpisov. Ústava má osobitné funkcie, ktoré ju odlišujú od ostatných právnych predpisov. Právna funkcia vyplýva z jej osobitného postavenia v právnom poriadku. Integračná funkcia slúži na zjednotenie spoločnosti, obsah ústavy je totiž výrazom širokého konsenzu politickej reprezentácie štátu. Politicko-organizačná funkcia ústavy spočíva v tom, že vymedzuje základné pravidlá politického boja o štátnu moc a organizáciu výkonu tejto moci. Väčšina štátov má písanú ústavu, ktorú možno meniť spravidla osobitne predpísaným spôsobom, niektoré štáty majú ústavu nepísanú (napr. Spojené kráľovstvo, ktorého ústavu tvorí súbor zákonov – aktov parlamentu, ústavné zvyklosti a obyčajové pravidlá). Z hľadiska zmeny ústavy rozoznávame ústavy tuhé (rigidné), ktoré môžu byť zmenené alebo dopĺňané osobitným, spravidla zložitejším spôsobom ako zákony a ústavy pružné (flexibilné), ktoré je možné meniť tak ako zákon.

Obsahom ústavy býva spravidla organizácia štátu (určenie územia, obyvateľstva, formy vlády, členenie štátu, štátne symboly a pod.) a vzťah štátu a jednotlivca (úprava, garancie a obmedzenie základných práv a slobôd). Pre ústavu sa v rôznych právnych systémoch a štátoch používa rozličné označenie, ktorým sa odlišuje od ostatných právnych predpisov štátu, napr. základný zákon (Nemecko), konštitúcia (USA, Taliansko). Ústava SR má polylegálny charakter, keďže okrem Ústavy SR (*ústavný zákon č. 460/1992 Zb.*) ju tvorí aj niekoľko osobitných ústavných zákonov. Ústava SR je ústavou písanou a rigidnou (k jej zmene je predpísaná relatívne sťažená procedúra a musí byť dosiahnutá ústavná väčšina).

Ústavný súd Slovenskej republiky – súdny orgán ochrany ústavnosti. Ústavnosťou rozumieme súlad postupu všetkých štátnych orgánov, orgánov samosprávy a ostatných právnických osôb a fyzických osôb s Ústavou SR. Ochranou ústavnosti treba rozumieť aj ochranu demokratického poriadku vytvoreného a fungujúceho na základe Ústavy SR. Ústavný súd SR je upravený v čl. 124 – 140 Ústavy SR. Podrobnosti ustanovuje *zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. Ústavný súd SR rozhoduje o súlade všeobecne záväzných právnych predpisov s ústavou, s ústavnými zákonmi a medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada SR a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, ďalej rozhoduje o tom, či predmet referenda je v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom, rozhoduje kompetenčné spory medzi ústrednými orgánmi štátnej správy, ak zákon neustanovuje, že tieto spory rozhoduje iný štátny orgán; rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd; rozhoduje o sťažnostiach orgánov územnej samosprávy proti neústavnému alebo nezákonnému rozhodnutiu alebo inému neústavnému alebo nezákonnému zásahu do vecí územnej samosprávy, ak o jej ochrane nerozhoduje iný súd; o sťažnosti proti rozhodnutiu o overení alebo neoverení mandátu poslanca Národnej rady SR,

o ústavnosti a zákonnosti volieb prezidenta SR, volieb do Národnej rady SR, volieb do orgánov územnej samosprávy a volieb do Európskeho parlamentu; v neposlednom rade Ústavný súd podáva výklad ústavy alebo ústavného zákona, ak je vec sporná. Rozhodnutia Ústavného súdu o súlade právnych predpisov, o pozastavení účinnosti napadnutých právnych predpisov, ich častí, niektorých ustanovení, o zrušení pozastavenej účinnosti, ako aj rozhodnutia o výklade Ústavy alebo ústavného zákona sa uverejňujú v Zbierke zákonov Slovenskej republiky.

vertikálna deľba moci – spôsob rozdelenia kompetencií medzi centrálnymi orgánmi štátnej moci a orgánmi alebo inštitúciami kreovanými na územnom princípe. Mieru vyváženosti centralizmu a decentralizácie štátnej moci ovplyvňujú predovšetkým historické, kultúrne, ekonomické a politické faktory. Primárnym determinantom je umiestnenie suverenity v ústavnom systéme daného štátu – práve ústavná architektúra vytvára možnosti, v rámci ktorých sa bude vzťah medzi centrom a perifériou odohrávať. Sekundárnym determinantom je administratívne členenie štátu. Forma vzťahu medzi centrom a jednotlivými administratívnymi jednotkami sa v praxi výrazne líši, a preto v teoretickej rovine neexistuje zhoda ohľadom precíznejšieho vymedzenia právomocí uvedených subjektov v jednotlivých formách vertikálnej deľby moci. V zásade môžeme hovoriť o troch základných formách vertikálnej deľby moci – unitárny štát, federácia a konfederácia. Konfederácia ako nanajvýš decentralizovaná politická únia poskytujúca centru len minimálne kompetencie sa pochopiteľne ukazuje z hľadiska štátu ako neudržateľná forma vertikálnej deľby moci. Princíp konfederácie sa z tohto dôvodu uplatňuje predovšetkým v rámci medzivládnej spolupráce, napr. na pôde NATO alebo OSN. EÚ v tomto kontexte kombinuje niektoré federatívne a niektoré konfederatívne prvky. Z historického hľadiska znaky konfederácie naplňali Spojené štáty americké v rokoch 1781 – 1787, Švajčiarsko pred prijatím ústavy v roku 1848 alebo Rakúsko-Uhorsko. Východiskovým rozdielom medzi federáciou a konfederáciou je fakt, že konfederatívna vertikálna deľba moci prenecháva centru oslabené, v zásade len reprezentatívne, nevynútiteľné a dohliadajúce kompetencie; konštituujuce prvky si aj po integrácii do konfederácie

ponechávajú väčšinu právomocí. Unitárny štát znamená takú vertikálnu delbu moci, že prakticky žiaden decentralizovaný orgán alebo inštitúcia nie sú od centrálnej moci nezávislé. Ústavná nadriadenosť je priznaná práve centrálnej, resp. ústrednej vláde. Štátna moc je konzistentná a homogénna. V prípade federácie je moc rozdelená medzi centrum a jednotlivé subcelky takým spôsobom, že určité kompetencie sú vo výlučnej autonómnej právomoci týchto subcelkov. Suverenita je založená na oddelených oblastiach ústavnej autonómie ústrednej federálnej vlády a vlády provincie alebo členského štátu federácie.

vláda – vrcholný orgán výkonnej moci, ktorý sa skladá z predsedu, podpredsedov a ministrov. Ústava SR nestanovuje počet jej členov ani počet rezortov. Avšak *ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu* v znení neskorších predpisov hovorí o konkrétnych ministroch, takže vláda SR musí vždy mať ministra obrany, ministra vnútra, ministra financií a ministra zahraničných vecí. Členstvo vo vláde SR je nezlučiteľné s výkonom poslaneckého mandátu, ako aj s výkonom funkcie v inom orgáne verejnej moci, so štátnozamestnaneckým pomerom, s pracovným pomerom alebo s obdobným pracovným vzťahom, s podnikateľskou činnosťou, s členstvom v riadiacom alebo kontrolnom orgáne právnickej osoby, ktorá vykonáva podnikateľskú činnosť, alebo s inou hospodárskou alebo zárobkovou činnosťou, okrem správy vlastného majetku a vedeckej, pedagogickej, literárnej alebo umeleckej činnosti. Predseda vlády SR je členom vlády s osobitným postavením, ktoré nemá žiaden z ďalších členov vlády. Odráža sa to napr. v skutočnosti, že v prípade ak Národná rada SR vysloví nedôveru predsedovi vlády SR, prezident SR ho odvolá. Odvolanie predsedu vlády má za následok odstúpenie vlády. Vláda na vykonanie zákonov prijíma nariadenia. V parlamentnej forme vlády je vláda zodpovedná parlamentu, ktorý jej môže vysloviť nedôveru. Poslanci Národnej rady SR majú voči vláde okrem možnosti vyslovenia nedôvery aj iné kontrolné oprávnenia, napr. právo vyžadovať správy a informácie alebo inštitút hodiny otázok a interpelácií.

voľby – ako slobodná súťaž predstavujú primárnu podmienku fungovania zastupiteľskej demokracie. Základom slobodných a spravodlivých volieb je všeobecné, rovné a priame volebné právo s tajným hlasovaním. Voľbami sa moc prenáša z občana na jeho predstaviteľov – zástupcov. V zastupiteľskej demokracii je potrebné, na fungovanie princípu delegovania moci občanmi na volených zástupcov, vytvoriť právny systém, ktorý občanom zabezpečí volebné právo ovplyvňujúce legitimitu parlamentu. Právna regulácia určuje, ako voliť a akým spôsobom premietnuť volebné výsledky do zloženia parlamentu, čím volič ovplyvňuje rozloženie politických síl a záujmov spoločnosti. V rôznych krajinách a pri rôznych funkciách sa odlišujú rôzne volebné systémy, a teda spôsob voľby, dĺžka volebného obdobia a podobne. Priamymi voľbami celoštátneho významu sú parlamentné a prezidentské voľby, ale dôležité sú aj voľby do orgánov samospráv a územných celkov (u nás voľby starostov/primátorov, obecných/mestských zastupiteľstiev a orgánov vyšších územných celkov). Voľby do 150-člennej Národnej rady SR sa konajú každé štyri roky. Aktívne volebné právo je limitované vekovou hranicou 18 rokov, pasívne volebné právo hranicou 21 rokov. Občania Slovenskej republiky môžu do Národnej rady SR voliť aj poštou zo zahraničia. Od roku 1999 sa u nás ustálila priama voľba prezidenta v dvoch kolách. Hlavu štátu, podobne ako 14 poslancov Európskeho parlamentu, volia občania na päť rokov.

volebné právo – patrí v modernej demokratickej spoločnosti medzi základné právo a jeho uplatňovanie je nevyhnutné na udržiavanie pluralitného systému demokracie. Aktívne volebné právo, teda možnosť vyberať si svojich zástupcov, je na Slovensku podmienené vekom 18 rokov. Volebné právo je v demokracii všeobecné (platí pre všetkých), tajné (nikto nemôže mať možnosť kontrolovať voľbu jednotlivca), rovné (rovnaká váha všetkých hlasov) a priame (voľbu vykonáva volič bezprostredne, pričom zastúpenie nie je možné). Vekový limit pri pasívnom volebnom práve, čiže možnosť uchádzať sa o verejné funkcie, môže byť rôzny v závislosti od konkrétnej funkcie.

volebný systém – súhrn všetkých pravidiel, ktoré regulujú volebné vzťahy a určujú ako sa budú počty získaných hlasov prevádzať na poslanecké (či iné) mandáty. Volebné systémy sa v zásade delia na väčšinové, pomerné

a zmiešané. Pri väčšinovom volebnom systéme zvyčajne víťaz získava určený mandát, pri pomernom sa počet mandátov delí medzi zúčastnené strany podľa volebných ziskov. Zmiešané volebné systémy kombinujú prvky väčšinových a pomerných systémov. Ďalšími dôležitými vlastnosťami volebného systému sú počet obvodov, počet kôl hlasovania, počet rozdeľovaných mandátov v obvode, prah zvoliteľnosti (volebná klauzula), volebná formula (spôsob prepočítavania hlasov) a iné. Parlamentné voľby v Slovenskej republike sú upravené *zákonom č. 180/2014 Z.z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov* v znení neskorších predpisov. Do Národnej rady SR sa volí pomerným volebným systémom. Slovensko je v týchto voľbách jedným volebným obvodom, v ktorom sa súťaží o 150 mandátov. Voľby sú jednokolové, uskutočňujú sa v jeden deň v sobotu. Podmienkou pre vstup politickej strany do parlamentu (volebná klauzula) je získanie najmenej 5 % platných hlasov, pre koalíciu zloženú z dvoch alebo troch politických strán získanie najmenej 7 % platných hlasov a pre koalíciu zloženú zo štyroch a viac politických strán získanie najmenej 10 % platných hlasov. Pri voľbách do Národnej rady SR existuje aj inštitút tzv. preferenčného hlasovania. Každý volič disponuje štyrmi preferenčnými hlasmi, ktoré môže dať vybraným kandidátom na poslancov z jednej politickej strany/koalície. Ak kandidát na poslanca získa aspoň 3 % z celkového množstva hlasov jeho strany/koalície, tak má prednosť pred kandidátmi, ktorí sú na kandidátke umiestnení vyššie.

zákonodarný proces – osobitný druh ústavného procesu, ktorého úprava je určená na to, aby rokovanie o návrhoch zákonov malo stanovené relatívne pevné pravidlá umožňujúce poslancom Národnej rady SR na konci tohto procesu hlasovať za návrh zákona alebo proti návrhu zákona. Je postupom navrhovania, prerokúvania, schvaľovania a zverejňovania ústavných zákonov a zákonov. Národná rada SR okrem návrhov zákonov prerokúva a vyslovuje súhlas aj s medzinárodnými zmluvami a opätovne prerokúva zákony vrátené prezidentom SR. V zmysle čl. 92 ods. 2 Ústavy SR rokovanie Národnej rady SR a jej výborov ustanoví zákon. Je ním *zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky* v znení neskorších predpisov. Zákonodarný proces

upravujú aj *Legislatívne pravidlá tvorby zákonov* č. 19/1997 Z. z. (uznesenie NR SR č. 519 z 18. decembra 1996, uznesenie NR SR č. 1146 zo 6. novembra 2008 a uznesenie NR SR č. 1169/2018 zo 16. mája 2018), *Podrobnejšie pravidlá rokovania Národnej rady Slovenskej republiky*, ktoré schvaľuje Národná rada SR uznesením a *Stanoviská Ústavnoprávneho výboru Národnej rady Slovenskej republiky k postupu podľa zákona o rokovanom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky*.

Zbierka zákonov Slovenskej republiky – je v zmysle zákona č. 400/2015 Z.z. *o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov* v znení neskorších predpisov štátnym publikačným nástrojom Slovenskej republiky; Zbierka zákonov SR sa vydáva v elektronickej podobe a v listinnej podobe. Vydavateľom Zbierky zákonov SR je Ministerstvo spravodlivosti SR. Elektronická podoba a listinná podoba Zbierky zákonov SR majú rovnaké právne účinky a zhodný obsah; ak je rozdiel v texte elektronickej podoby a listinnej podoby Zbierky zákonov SR, prednosť má text uverejnený v listinnej podobe Zbierky zákonov SR. Elektronická podoba Zbierky zákonov SR je dostupná bezplatne prostredníctvom Slo-Lexu. Ministerstvo spravodlivosti SR zabezpečí, aby každý záujemca o listinnú podobu Zbierky zákonov SR mal možnosť si ju odplatne obstaráť; zasiela bezplatne listinnú podobu každého vydania Zbierky zákonov SR obci, ktorá preukázateľne nemá žiadne pracovisko s prístupom na internet. Obec je povinná zabezpečiť, aby Zbierka zákonov SR bola v sídle obecného úradu alebo na mieste, ktoré určí obec, prístupná na nazretie každému, kto o to prejaví záujem. Obec je oprávnená pre záujemcu vyhotoviť informatívny výťah zo Zbierky zákonov SR, a to bezplatne s výnimkou úhrady vo výške, ktorá nesmie prekročiť materiálne náklady spojené so zhotovením takého výťahu; úhrada je príjmom obce; toto platí rovnako pre samosprávny kraj a okresný úrad. V Zbierke zákonov SR sa uverejnením vyhlasujú právne predpisy, iné právne akty (napr.: rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky, návrhy prijaté v referende) a akty medzinárodného práva (napr. medzinárodná zmluva ratifikovaná prezidentom alebo medzinárodná zmluva, ktorá obsahuje úpravu týkajúcu sa právneho postavenia osôb alebo ich oprávnených záujmov). Právne predpisy, iné akty a akty medzinárodného práva sa

v Zbierke zákonov SR označujú poradovými číslami; číslovanie sa začína 1. januárom a končí sa 31. decembrom toho istého roka. V citácii právnych predpisov sa namiesto názvu "Zbierka zákonov Slovenskej republiky" používa skratka "Z. z.".

PARLAMENTNÁ TERMINOLÓGIA

druhé čítanie – štádium zákonodarného procesu, do ktorého postupuje návrh zákona, o ktorom NR SR rozhodla, že sa prerokuje v druhom čítaní. V rámci druhého čítania rokujú o návrhu zákona výbory a NR SR. O návrhu zákona rokujú výbory, ktorým bol návrh zákona rozhodnutím NR SR pridelený. Poslanci, ktorí nie sú členmi výborov, ktorým bol návrh zákona pridelený, môžu svoje stanovisko oznámiť gestorskému výboru.

Návrh zákona vo výboroch odôvodňuje člen vlády, ak ide o návrh výboru alebo skupiny poslancov, návrh zákona odôvodní nimi poverený poslanec, a ak ide o návrh poslanca, odôvodní ho navrhujúci poslanec. Po navrhovateľovi zákona vystúpi spravodajca, ktorého na prerokovanie návrhu zákona určí výbor zo svojich členov. Každý výbor, ktorému bol z rozhodnutia NR SR pridelený návrh zákona, vypracuje pre NR SR písomnú správu o výsledku prerokovania návrhu zákona v druhom čítaní. Táto písomná správa obsahuje stanovisko výboru, či odporúča NR SR návrh zákona schváliť; ak sa výbor uznesie na pozmeňujúcich alebo na doplňujúcich návrhoch, správa obsahuje ich znenie.

Ak návrh zákona prerokovali viaceré výbory, podajú NR SR písomnú spoločnú správu vypracovanú gestorským výborom, ktorý rokuje o návrhu zákona ako posledný a pôsobí na zjednotenie stanovísk výborov. Táto spoločná správa obsahuje informáciu o stanoviskách výborov vrátane vlastného, najmä o tom, či odporúčajú NR SR návrh zákona schváliť, o stanoviskách poslancov, ktorí podali svoje stanoviská gestorskému výboru, pozmeňujúce a doplňujúce návrhy výborov a svoje záverečné stanovisko k tomu, či odporúča NR SR návrh zákona schváliť alebo ho vrátiť navrhovateľovi zákona na dopracovanie, alebo odložiť rokovanie o ňom, alebo nepokračovať v rokovaní o ňom. Gestorský výbor určí tiež spoločného spravodajcu výborov na prerokovanie návrhu zákona v NR SR, ktorý informuje NR SR o výsledku rokovania výborov. Ak gestorský výbor neschválil spoločnú správu alebo stanovisko, podáva spoločný spravodajca len informáciu o výsledkoch rokovania výborov a predkladá návrh na ďalší postup. O návrhu zákona v druhom čítaní môže NR SR rokovať najskôr po uplynutí 48 hodín od doručenia spoločnej správy výborov alebo informácie

spoločného spravodajcu, ak NR SR nerozhodne o skrátení tejto lehoty. Na schôdzi NR SR v druhom čítaní možno podávať k návrhu zákona pozmeňujúce a doplňujúce návrhy, na ktoré je potrebný súhlas aspoň 15 poslancov; súhlas sa vyjadruje podpisom poslanca pod písomný a odôvodnený pozmeňujúci alebo doplňujúci návrh. V druhom čítaní sa na schôdzi NR SR hlasuje o podaných pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhoch. Hlasovanie o pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhoch uvedených v správe výboru alebo v spoločnej správe výborov má prednosť pred ostatnými návrhmi podanými v rozprave.

Etický kódex poslanca - v zmysle § 9a zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len "zákon o rokovacom poriadku NR SR") môže Národná rada SR uznesením schváliť Etický kódex poslanca. Poslanec je povinný pri výkone svojej funkcie správať sa v súlade so zásadami slušného správania a dobrých mravov a dodržiavať ústavu, zákony a Etický kódex poslanca.

faktická poznámka – poslanci majú právo reagovať v rozprave na vystúpenie ostatného rečníka jednou faktickou poznámkou v trvaní dvoch minút. Faktickou poznámkou nemôže poslanec reagovať na inú faktickú poznámku. Rečník, na ktorého poslanci reagovali, môže vystúpiť so svojim stanoviskom k vystúpeniam poslancov v trvaní dvoch minút.

funkcie Národnej rady Slovenskej republiky – NR SR vykonáva svoje funkcie, ako jej prináležia podľa Ústavy SR, v zákonodarnej a kontrolnej činnosti, v oblasti zahraničných vzťahov a v zriaďovaní vlastných a iných orgánov (kreačná činnosť), ako aj v ďalších činnostiach, ak to ustanovuje zákon (napr. činnosť NR SR v záležitostiach EÚ).

gestorský výbor – navrhuje ho predseda NR SR do prvého čítania. V prípade rozhodnutia NR SR prerokovať návrh zákona v druhom čítaní sa rozhodne aj o návrhu predsedu NR SR na pridelenie návrhu zákona výborom a na určenie gestorského výboru. Gestorský výbor je vecne zastrešujúcim výborom pre daný návrh zákona, svojím zameraním mu je

najbližšie. Rokuje o danom návrhu zákona ako posledný. Poslanci, ktorí sú členmi gestorského výboru, tak rokujú o návrhu zákona dvakrát. Prvýkrát v pozícii členov výboru, keď majú možnosť predkladať pozmeňujúce a doplňujúce návrhy k návrhu zákona. Druhýkrát v pozícii členov gestorského výboru, keď sa vyjadrujú k návrhom a stanoviskám ostatných výborov. Gestorskému výboru môžu oznámiť svoje stanovisko k návrhu zákona poslanci, ktorí nie sú členmi výborov, ktorým bol návrh zákona pridelený. Úloha gestorského výboru spočíva vo vypracovaní a schválení spoločnej správy výborov, ktoré návrh zákona prerokovali. Spoločná správa výborov obsahuje informáciu, ktorým výborom bol návrh zákona pridelený a ktoré výbory návrh zákona prerokovali, informáciu o stanoviskách poslancov, ktoré boli podané gestorskému výboru, o stanoviskách výborov vrátane vlastného a o tom, či výbory odporúčajú NR SR návrh zákona schváliť. Ďalej spoločná správa obsahuje pozmeňujúce a doplňujúce návrhy výborov spolu s ich odôvodnením, stanoviskom gestorského výboru k nim spolu so záverečným stanoviskom gestorského výboru k tomu, či odporúča NR SR návrh zákona schváliť alebo ho vrátiť navrhovateľovi zákona na dopracovanie, alebo odložiť rokovanie o ňom, alebo nepokračovať v rokovaní o ňom. Ak sú stanoviská výborov rozdielne, gestorský výbor pôsobí na ich zjednotenie a môže aj zvolať spoločnú schôdzu výborov.

hlasovanie – Národná rada Slovenskej republiky rozhoduje o každom návrhu hlasovaním. Podrobnosti o hlasovaní ustanovuje zákon o rokovanom poriadku NR SR. Národná rada je schopná uznášať sa, ak je na schôdzi prítomná nadpolovičná väčšina všetkých jej poslancov. Hlasovanie sa spravidla uskutoční každý rokovací deň o 11. hodine a o 17. hodine, ak NR SR nerozhodne bez rozpravy inak. Jednotlivé hlasovanie nemožno prerušiť; počas neho predsedajúci nikomu nemôže udeliť slovo. Hlasovanie je verejné alebo tajné. Poslanci hlasujú spravidla z miest, ktoré im boli určené zasadacím poriadkom NR SR. Spravodajca hlasuje z miesta určeného pre spravodajcu. Na správnosť hlasovania dozerajú overovatelia NR SR a v prípade pochybností o výsledku hlasovania môže na návrh predsedajúceho NR SR bez rozpravy rozhodnúť, že overovatelia NR SR spočítajú hlasy.

Na platné uznesenie NR SR je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny prítomných poslancov, čo platí napr. na prijímanie zákonov. Na prijatie ústavy, zmenu ústavy, ústavného zákona, na vyslovenie súhlasu s medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 Ústavy SR, na prijatie uznesenia o ľudovom hlasovaní o odvolaní prezidenta SR, na podanie obžaloby na prezidenta a na vypovedanie vojny inému štátu je potrebný súhlas aspoň trojpätinovej väčšiny všetkých poslancov. Na vyslovenie súhlasu s medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 3 a 4 Ústavy SR a na prijatie zákona vráteného prezidentom SR podľa čl. 102 písm. o) Ústavy SR je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny všetkých poslancov.

Hlasovanie vo výbore upravuje zákon o rokovacom poriadku NR SR; na hlasovanie vo výbore sa primerane použijú ustanovenia o hlasovaní na schôdzach Národnej rady SR.

hodina otázok – bod programu schôdze NR SR so začiatkom o 14. hodine, ak je rokovacím dňom schôdze NR SR štvrtok okrem schôdze NR SR zvolenej na písomnú žiadosť najmenej pätiny jej poslancov. Na hodine otázok odpovedajú členovia vlády, prokurátor a predseda Najvyššieho kontrolného úradu SR na aktuálne otázky najmä z ich pôsobnosti. Otázky predkladajú poslanci písomne do 12. hodiny predchádzajúceho dňa. Prvých 15 minút je venovaných otázkam položeným predsedovi vlády. NR SR môže rozhodnúť, že na hodine otázok sa bude diskutovať len o určitom probléme.

interpelácia – kvalifikovaná otázka, ktorá sa vzťahuje na uplatňovanie a vykonávanie zákonov, plnenie programového vyhlásenia vlády a uznesení NR SR vládou a jej členmi. Poslanec môže interpelovať vládu, člena vlády alebo vedúceho iného ústredného orgánu štátnej správy vo veciach ich pôsobnosti.

Interpelácie sú pravidelnou súčasťou programu schôdze NR SR; to neplatí pri schôdzi NR SR zvolanej na písomnú žiadosť najmenej pätiny jej poslancov. Interpelácia sa podáva písomne predsedovi NR SR, poslanec môže predniesť interpeláciu aj ústne v rámci bodu programu schôdze NR SR určeného na interpelácie. Interpelovaný je povinný písomne odpovedať

na interpeláciu do 30 dní, okrem prípadu ak NR SR vyhlási interpeláciu za naliehavú a určí na odpoveď lehotu, ktorá nesmie byť kratšia ako 15 dní. Po doručení odpovede sa na najbližšiu schôdzu NR SR zaradí rozprava o odpovedi na interpeláciu. NR SR zaujme uznesením stanovisko k odpovedi na interpeláciu, ktorú interpelujúci nepovažuje za uspokojivú. Na návrh vlády sa hlasovanie o uznesení môže spojiť s hlasovaním o dôvere vláde.

Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky – štátna rozpočtová organizácia. Plní odborné, organizačné a technické úlohy spojené so zabezpečovaním činnosti NR SR, jej výborov, osobitných kontrolných výborov a komisií vrátane parlamentnej dokumentácie a tlačovej služby. Za týmto účelom zamestnáva štátnych zamestnancov a zamestnancov. Kanceláriu riadi a vystupuje v jej mene vedúci kancelárie; za činnosť kancelárie zodpovedá predsedovi NR SR, ktorý ho do funkcie vymenúva a aj z funkcie odvoláva.

komisie Národnej rady Slovenskej republiky - Národná rada a jej výbory si môžu zriaďovať stále alebo dočasné komisie na konzultovanie otázok a na prípravu stanovísk k veciam, ktoré patria do ich pôsobnosti. Členmi komisie môžu byť poslanci a iné osoby. Predsedom komisie je vždy poslanec. Výbory môžu zriaďovať aj spoločné komisie.

kvórum – predstavuje najnižší počet prítomných poslancov, nevyhnutný pre uznášaniaschopnosť NR SR. NR SR je schopná uznášať sa, ak je prítomná nadpolovičná väčšina všetkých jej poslancov, t. j. aspoň 76 poslancov.

Legislatívne pravidlá tvorby zákonov – záväzné pravidlá, ktoré určujú pre navrhovateľov ústavných zákonov a zákonov spôsob ich tvorby, podrobnosti o postupe pri ich príprave, predkladaní a prerokúvaní a o ich forme až po ich vyhlásenie v Zbierke zákonov. Legislatívne pravidlá vlády Slovenskej republiky schválené uznesením vlády Slovenskej republiky zo 4. mája 2016 č. 164 v znení uznesenia vlády Slovenskej republiky z 28. septembra 2016 č. 441, uznesenia vlády Slovenskej republiky

z 23. mája 2018 č. 251 a uznesenia vlády Slovenskej republiky z 29. mája 2019 č. 242 upravujú postup ministerstiev a ostatných orgánov verejnej moci ako predkladateľov pri príprave, predkladaní a prerokúvaní zákonov, ktorých návrhy podáva vláda Slovenskej republiky až do ich podania NR SR, a nariadení vlády a ostatných vykonávacích predpisov až po ich vyhlásenie v Zbierke zákonov. Legislatívne pravidlá tvorby zákonov schválené v zmysle § 69 ods. 1 zákona o rokovacom poriadku NR SR uznesením NR SR a vyhlásené pod č. 19/1997 Z. z. upravujú postup od momentu podania návrhov ústavných zákonov a zákonov do NR SR. Legislatívne pravidlá tvorby zákonov upravujú legislatívne postupy s cieľom pripraviť a schváliť taký zákon, ktorý sa stane prirodzenou súčasťou vyváženého, prehľadného a stabilného právneho poriadku zlučiteľného s právom EÚ.

legislatívny proces – postup navrhovania, prerokúvania, schvaľovania a zverejňovania ústavných zákonov, zákonov a iných všeobecne záväzných predpisov. Upravený je Ústavou SR, zákonom o rokovacom poriadku NR SR, zákonom o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky, Legislatívnymi pravidlami tvorby zákonov č. 19/1997 Z. z., Podrobnejšími pravidlami rokovania Národnej rady Slovenskej republiky, Legislatívnymi pravidlami vlády a internými normatívnymi aktmi ministerstiev a iných ústredných orgánov štátnej správy.

medzinárodná zmluva – dohoda uzavretá medzi dvoma alebo viacerými subjektmi medzinárodného práva písomnou formou, ktorá má z vôle týchto subjektov právne účinky a spravuje sa medzinárodným právom. Medzinárodné zmluvy sú hlavnými prameňmi medzinárodného práva verejného.

návrh zákona – návrh právnej úpravy, ktorá sa v zákonom stanovenej forme predkladá do NR SR s cieľom jej riadneho prerokovania a schválenia. Návrh zákona musí byť vypracovaný v paragrafovom znení, t. j. v podobe, v akej má byť schválený, a jeho súčasťou musí byť aj dôvodová správa. Dôvodová správa musí obsahovať zhodnotenie súčasného stavu najmä zo spoločenskej, ekonomickej a právnej stránky s uvedením dôvodov potreby novej zákonnej

úpravy, jej hospodárskeho a finančného dosahu, najmä vplyvu na štátny rozpočet, ako aj rozbor ďalších otázok nevyhnutný na všestranné posúdenie návrhu zákona. V dôvodovej správe sa musí uviesť súlad návrhu zákona s ústavou, súvislosť s inými zákonmi a medzinárodnými zmluvami a súlad návrhu zákona s právom EÚ. Ak návrh zákona nespĺňa náležitosti, predseda NR SR odporučí navrhovateľovi zákona, aby nedostatky odstránil. Ak navrhovateľ zákona s odporúčaním nesúhlasí, predloží predseda NR SR svoje odporúčanie spolu so stanoviskom navrhovateľa zákona na najbližšiu schôdzu NR SR, ktorá o nich rozhodne bez rozpravy. Predseda NR SR zaradí návrh zákona do programu schôdze NR SR.

nepriama novela právnej úpravy – nežiaduci jav v legislatívnom procese; je to taká novelizácia zákona, ktorá svojím obsahom nerešpektuje legislatívne požiadavky kladené na prípravu novely zákona, tzn. v úvodnej vete zákona výslovne neuvádza, ktorý zákon sa má novelizovať, a ďalej mení a dopĺňa iný zákon (zákony) bez uvedenia citácie novelizovaného zákona v samostatnom článku (článkoch) označenom rímskou číslicou (číslicami), resp. v samostatnom novelizačnom článku zákon (zákony) novelizuje bez toho, aby sa uviedlo, ktoré konkrétne ustanovenie novelizovaného zákona (zákonov) sa mení alebo dopĺňa.

osobitné kontrolné výbory Národnej rady Slovenskej republiky – NR SR si z poslancov zriaďuje osobitné kontrolné výbory na kontrolu činnosti Národného bezpečnostného úradu, Slovenskej informačnej služby a Vojenského spravodajstva. Práva a povinnosti osobitných kontrolných výborov a ich členov upravujú osobitné predpisy. Členovia osobitných kontrolných výborov sú volení podľa princípu pomerného zastúpenia členov poslaneckého klubu vzhľadom na určený počet členov osobitného kontrolného výboru. Rokovanie osobitných kontrolných výborov je neverejné. Ustanovenia zákona o rokovacom poriadku NR SR sa na rokovanie týchto výborov vzťahujú primerane.

overovatelia – dozerajú na správnosť hlasovania a na konanie volieb na schôdzach NR SR a výborov a v prípade pochybností o výsledku hlasovania

spočítajú hlasy; zodpovedajú aj za správnosť a úplnosť zápisníc zo schôdzí, podpisujú uznesenia a iné schvaľované listiny. Overovateľov NR SR volí NR SR na svojej ustanovujúcej schôdzi po zložení sľubu poslancov a po schválení volebného poriadku; overovatelia výborov sú volení na ustanovujúcej schôdzi výboru.

Overovatelia dozerajú aj na priebeh tajného hlasovania na ktoré sa použijú hlasovacie lístky, ktoré overovatelia NR SR vydajú poslancom pri vstupe do priestoru určeného na tajné hlasovanie. Poverený overovateľ NR SR oznámi počet vydaných hlasovacích lístkov, počet poslancov, ktorí hlasovali za navrhnutého kandidáta, počet poslancov, ktorí hlasovali proti navrhnutému kandidátovi, počet poslancov, ktorí sa zdržali hlasovania, počet poslancov, ktorí neodovzdali hlasovacie lístky, a počet neplatných hlasov.

platnosť a účinnosť zákona – platnosť zákona nastáva dňom jeho verejného vyhlásenia v zbierke, v ktorej je publikovaný. V podmienkach SR sú zákony zverejňované v Zbierke zákonov SR. Účinnosť zákona vzniká buď súčasne s jeho platnosťou, alebo neskôr. Až nadobudnutím účinnosti vyplývajú z právnych predpisov záväzné práva a povinnosti a nastupuje aj možnosť aplikácie štátneho donútenia. V zmysle zákona o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov vo všeobecnosti platí, že zákon nadobúda účinnosť pätnástym dňom po jeho vyhlásení v Zbierke zákonov, ak nie je v nich ustanovený neskorší deň nadobudnutia účinnosti. Ak je to odôvodnené naliehavým všeobecným záujmom, môže sa v zákone výnimočne ustanoviť skorší začiatok jeho účinnosti, najskôr však dňom vyhlásenia v Zbierke zákonov. Čas, ktorý plynie medzi platnosťou a účinnosťou, sa nazýva *vacatio legis* alebo legisvakačná lehota.

podpredsedovia Národnej rady Slovenskej republiky – zastupujú predsedu NR SR a sú zodpovední NR SR. Podpredsedovia NR SR riadia a organizujú úseky činnosti NR SR podľa poverenia predsedom NR SR, zastupujú predsedu NR SR v určenom poradí a v plnení jeho úloh, ktorými ich poverí a vykonávajú ďalšie činnosti podľa Ústavy SR a zákona o rokovacom poriadku NR SR. Podpredsedovia NR SR môžu byť poverení predsedom NR SR riadením schôdze a môžu sa zúčastňovať poslaneckého

grémia. Počas rokovania NR SR sa podpredsedom NR SR udelí slovo, kedykoľvek o to požiadajú. Kandidátov na podpredsedov NR SR vrátane návrhov na určenie ich počtu podávajú doterajšiemu predsedovi NR SR poslanecké kluby alebo poslanci. Podpredsedovia NR SR sú volení a odvolávaní v tajnom hlasovaní nadpolovičnou väčšinou hlasov všetkých poslancov. Do rúk doterajšieho podpredsedu NR SR skladá sľub doterajší predseda NR SR, ak bol znovuzvolený za poslanca.

Podrobnejšie pravidlá rokovania Národnej rady Slovenskej republiky – boli schválené *uznesením Národnej rady SR č. 522 dňa 4. februára 1997 a novelizované uznesením Národnej rady SR z 22. marca 1999 č. 208*; ide o podrobnejší výklad niektorých ustanovení zákona o rokovaacom poriadku a NR SR ich môže prijať na základe zmocnenia v § 1 ods. 2 tohto zákona.

poslanecké grémium – skladá sa z členov delegovaných poslaneckými klubmi. Počet členov poslaneckého grémia sa určí tak, že počet poslancov každého poslaneckého klubu sa vydelí pätnástimi a výsledok sa zaokrúhli na celé číslo podľa štatistických zásad. Poslanecké grémium posudzuje otázky politickej a procedurálnej povahy, ktoré súvisia s činnosťou NR SR a jej orgánov. Stanoviská poslaneckého grémia majú charakter odporúčaní. Poslanecké grémium zvoláva predseda NR SR podľa potreby z vlastnej iniciatívy alebo na žiadosť aspoň dvoch poslaneckých klubov, v tom prípade ho zvolá bezodkladne.

poslanecký klub – poslanci sa môžu združovať v poslaneckých kluboch podľa príslušnosti k politickým stranám, politickým hnutiam alebo k volebným koalíciám, za ktoré boli zvolení do NR SR. Ak dôjde počas volebného obdobia k rozdeleniu volebných koalícií alebo k zlúčeniu politických strán alebo hnutí, rozdelia sa alebo zlúčia sa aj ich poslanecké kluby. Ak by sa chceli poslanci združiť do poslaneckého klubu iným spôsobom, vtedy musí utvorenie poslaneckého klubu schváliť NR SR. Na utvorenie poslaneckého klubu treba najmenej osem poslancov. Ak počas volebného obdobia klesne počet členov poslaneckého klubu pod túto

hranicu, poslanecký klub zaniká. Každý poslanec môže byť členom len jedného poslaneckého klubu.

poslanecký prieskum – inštitút zákona o rokovacom poriadku NR SR; je jedným z nástrojov kontrolnej funkcie NR SR, zameranej na získanie poznatkov súvisiacich najmä s vykonávaním zákonov. Poslanec alebo skupina poslancov môže vykonať poslanecký prieskum, aby zistili, ako sa dodržiavajú a vykonávajú zákony a či hospodárenie s verejnými prostriedkami je s nimi v súlade, ak ich vykonaním poslaneckého prieskumu poverí NR SR alebo výbor.

pozmeňujúci návrh – poslanci môžu v rozprave k návrhu zákona podávať pozmeňujúce a doplňujúce návrhy, ktoré musia byť vyhotovené písomne, riadne sformulované a odôvodnené. Je možné ich podať v druhom čítaní na schôdzi výboru alebo na schôdzi NR SR. Na schôdzi výboru môže podať pozmeňujúci návrh ktorýkoľvek poslanec, avšak na schôdzi NR SR je potrebný súhlas aspoň 15 poslancov. Súhlas poslanca sa vyjadruje jeho podpisom pod písomný a odôvodnený pozmeňujúci alebo doplňujúci návrh. Ak poslanec zoberie svoj súhlas späť pred hlasovaním o pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhoch, takže chýba súhlas potrebného počtu poslancov, považuje sa pozmeňujúci a doplňujúci návrh za vzatý späť. Poslanec môže svoj pozmeňujúci alebo doplňujúci návrh vziať späť, až kým NR SR nepristúpi k hlasovaniu o ňom.

predseda Národnej rady Slovenskej republiky – riadi a organizuje činnosť NR SR, ktorej je zodpovedný. Predseda NR SR zvoláva a riadi schôdze NR SR; počas prerušenia zasadania NR SR môže predseda NR SR zvolať schôdzu NR SR aj pred určeným termínom a urobí tak vždy, ak o to požiada vláda alebo najmenej pätina poslancov. Predseda NR SR podpisuje ústavu, ústavné zákony a zákony, prijíma sľub poslancov NR SR a vyhlasuje voľby do NR SR a orgánov územnej samosprávy.

Predsedomi NR SR sa odovzdávajú návrhy kandidátov na prezidenta, ktorý následne vyhlási voľbu prezidenta. Predseda NR SR vyhlasuje aj ľudové hlasovanie o odvolaní prezidenta.

Na predsedu NR SR prechádzajú v čase, keď nie je prezident zvolený alebo sa funkcia prezidenta uvoľní a ešte nie je zvolený nový prezident, alebo ak bol zvolený nový prezident, ale ešte nezložil sľub, alebo ak prezident nemôže vykonávať svoju funkciu pre závažné dôvody, niektoré oprávnenia prezidenta týkajúce zvolania ustanovujúcej schôdze NR SR, vymenúvania a odvolávania predsedu a ostatných členov vlády, vedúcich ústredných orgánov, sudcov, sudcov Ústavného súdu SR, generálneho prokurátora a ďalších funkcionárov v prípadoch, ktoré ustanoví osobitný zákon. Na predsedu NR SR prechádza aj oprávnenie prezidenta vypovedať vojnu na základe rozhodnutia NR SR, a na návrh vlády nariadiť mobilizáciu ozbrojených síl, vyhlásiť vojnový stav, alebo vyhlásiť výnimočný stav a ich skončenie.

Predseda NR SR volí a odvoláva v tajnom hlasovaní NR SR nadpolovičnou väčšinou hlasov všetkých poslancov. Predseda NR SR ostáva vo funkcii aj po uplynutí volebného obdobia, kým si NR SR nezvolí nového predsedu.

procedurálny návrh – poslanci majú právo podávať procedurálny návrh, ktorý sa týka spôsobu prerokúvania veci, časového a vecného postupu rokovania NR SR s výnimkou hlasovania o veci samej. Vystúpenie poslanca, v ktorom podáva procedurálny návrh, môže trvať najviac jednu minútu.

Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky – základ programu a činnosti vlády na celé jej funkčné obdobie. Uchádza sa ním o vyslovenie dôvery parlamentom. V zmysle čl. 113 Ústavy SR je vláda povinná do 30 dní po svojom vymenovaní predstúpiť pred NR SR, predložiť jej svoj program a požiadať ju o vyslovenie dôvery.

prvé čítanie – prvé z troch štádií procesu prijímania zákonov v NR SR. Začína sa zaradením návrhu zákona do programu schôdze NR SR predsedom NR SR. Predseda NR SR navrhne NR SR prideliť návrh zákona

Ústavnoprávnemu výboru NR SR a podľa povahy veci aj ďalším výborom. Súčasne navrhne výbor, ktorý je pre tento návrh zákona gestorský.

V prvom čítaní sa o návrhu zákona, najmä o jeho podstate, koná všeobecná rozprava. V nej nemožno predkladať návrhy na jeho zmeny a doplnky. Návrh zákona uvedie navrhovateľ zákona. Po ňom vystúpi spravodajca, ktorého určí navrhnutý gestorský výbor. NR SR sa uznesie tak, že buď vráti návrh zákona jeho navrhovateľovi na dopracovanie, alebo nebude pokračovať v rokovaní o návrhu zákona, alebo ho prerokuje v druhom čítaní.

Ak sa NR SR rozhodne prerokovať návrh zákona v druhom čítaní, rozhodne aj o návrhu predsedu NR SR na pridelenie návrhu zákona výborom a na určenie gestorského výboru; návrh zákona sa vždy pridelí Ústavnoprávnemu výboru NR SR. Národná rada SR určí aj lehotu na prerokovanie návrhu zákona vo výboroch, ktorým bol pridelený. Táto lehota nesmie byť kratšia ako 30 dní odo dňa pridelenia.

rečnicky čas – určená dĺžka času poslanca na vystúpenie v rozprave, v prípade písomne prihláseného poslanca v rozprave je to najviac 20 minút, a ak ide o člena povereného poslaneckým klubom, dĺžka rečnickeho času v rozprave je najviac 30 minút, ak NR SR bez rozpravy nerozhodne o predĺžení rečnickeho času. Dĺžka rečnickeho času ústne prihláseného poslanca v rozprave je najviac 10 minút, ak NR SR bez rozpravy nerozhodne o predĺžení rečnickeho času. Do dĺžky rečnickeho času sa nezapočítava čas prednesu písomne vyhotoveného pozmeňujúceho alebo doplňujúceho návrhu.

rokovanie o návrhu zákona – proces, ktorý sa začína podaním písomného návrhu zákona predsedovi NR SR a prebieha v troch čítaniach. Ak podaný návrh zákona spĺňa zákonom predpísané náležitosti, predseda NR SR zabezpečí jeho doručenie poslancom, navrhne jeho pridelenie Ústavnoprávnemu výboru NR SR a ďalším výborom podľa povahy veci a tiež navrhne gestorský výbor. Predseda NR SR zaradí návrh zákona do programu najbližšej schôdze NR SR, na ktorej prebieha prvé čítanie, ktorého účelom je oboznámenie sa s návrhom, ktorý uvedie navrhovateľ (poslanec

alebo za vládu jej člen) a zdôvodní, prečo je potrebné návrh prijať a ozrejmi jeho podstatu a účel, ktorý sleduje. V rámci prvého čítania sa o návrhu zákona, najmä o jeho podstate, koná všeobecná rozprava, čiže diskusia, v ktorej nemožno podávať pozmeňujúce ani doplňujúce návrhy. NR SR sa uznesie, či návrh zákona prerokuje v druhom čítaní. Druhé čítanie prebieha najprv vo výboroch, ktorým bol návrh zákona pridelený, z ktorých gestorský výbor schvaľuje spoločnú správu obsahujúcu všetky pozmeňujúce a doplňujúce návrhy výborov a svoje stanovisko. Následne prebieha druhé čítanie na schôdzi NR SR. V tejto fáze vzniká priestor na podávanie pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhov, na podanie ktorých je potrebný súhlas aspoň 15 poslancov. Po skončení rozpravy sa pristúpi k hlasovaniu o návrhoch zo spoločnej správy a o pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhoch podaných na schôdzi NR SR. V treťom čítaní hlasuje NR SR o návrhu zákona ako o celku.

rokovací jazyk – jazyk, ktorým sa na schôdzach NR SR a jej orgánov rokuje. Rokovací jazyk je štátny jazyk. Ak vystúpi na schôdzi cudzinec, Kancelária NR SR zabezpečí tlmočníka.

rozprava – znamená debatu, resp. diskusiu, ktorú otvára predsedajúci schôdze NR SR alebo výboru s cieľom umožniť poslancom vyjadriť sa k návrhu zákona alebo k inému prerokúvanému materiálu, resp. prerokúvanej veci. Do rozpravy o prerokúvanej veci sa poslanci prihlasujú písomne zápisom do zoznamu rečníkov a ústne po vystúpení rečníkov v rozprave zapísaných do zoznamu rečníkov. Predsedajúci prideľuje slovo rečníkom v poradí, v akom sa prihlásili. V rozprave možno vystúpiť len od rečníckeho pultu. Poslanec môže v rozprave podať k prerokúvanej veci pozmeňujúce alebo doplňujúce návrhy. Ak v rozprave vystúpili všetci prihlásení rečníci, predsedajúci rozpravu skončí; o bezprostrednom skončení rozpravy môže rozhodnúť NR SR na návrh predsedu NR SR. Ak sa člen vlády ujme slova po skončení rozpravy a pred hlasovaním, otvára sa tým rozprava znova. NR SR sa môže v niektorých prípadoch uznieť na určení dĺžky času na rozpravu k bodu zaradenému do programu schôdze; táto dĺžka času na rozpravu nemôže byť kratšia ako 12 hodín.

schôdza Národnej rady Slovenskej republiky – hovorovo nazývaná „plénum“. Poslanci sa schádzajú na schôdzu s cieľom vykonávať svoj mandát, t. j. rokovať a hlasovať o návrhoch zákonov a vykonávať kontrolnú právomoc voči vláde, ako aj iné právomoci vyplývajúce z Ústavy SR. Schôdze NR SR zvoláva jej predseda. Schôdze NR SR riadi predseda alebo ním poverený podpredseda NR SR, v tejto funkcii označovaný ako predsedajúci. Rokovacími dňami sú spravidla utorok až piatok.

skrátene legislatívne konanie – režim rokovania o návrhu zákona, v ktorom sa nepoužijú ustanovenia týkajúce sa lehôt na doručovanie návrhov zákonov poslancom a na prerokovanie návrhu zákona vo výboroch, ktorým bol pridelený, a lehoty, ktorá musí uplynúť medzi doručením spoločnej správy a prerokúvaním zákona v druhom čítaní a v ktorej sa môže konať tretie čítanie.

O skrátanom legislatívnom konaní môže NR SR rozhodnúť na návrh vlády, ak ide o mimoriadne okolnosti, keď môže dôjsť k ohrozeniu základných ľudských práv a slobôd alebo bezpečnosti alebo ak hrozia štátu značné hospodárske škody, a vtedy, ak si rozhodnutie Rady bezpečnosti Organizácie Spojených národov o akciách na zabezpečenie medzinárodného mieru a bezpečnosti vydané podľa čl. 41 Charty Organizácie Spojených národov vyžaduje neodkladné prijatie zákona.

Poslanci môžu na návrh vlády rozhodnúť, že budú rokovať o návrhu zákona v skrátanom legislatívnom konaní, len ak si to vyžadujú mimoriadne okolnosti presne stanovené zákonom. V takomto prípade sa neberú do úvahy časové obmedzenia, ktoré ustanovuje rokovací poriadok NR SR pri bežnom postupe pri prijímaní zákonov.

spoločná správa výborov – výsledok rokovania gestorského výboru. Ak návrh zákona prerokovali viaceré výbory, podajú NR SR písomnú spoločnú správu, ktorú vypracuje a schvaľuje osobitným uznesením gestorský výbor. Ak gestorský výbor neschválil spoločnú správu alebo stanovisko, podáva spoločný spravodajca len informáciu o výsledkoch rokovania výborov.

Spoločná správa výborov obsahuje informáciu, ktorým výborom bol návrh zákona pridelený a ktoré výbory návrh zákona prerokovali, informáciu o stanoviskách poslancov, ktoré boli podané gestorskému výboru, o stanoviskách výborov vrátane vlastného a o tom, či výbory odporúčajú NR SR návrh zákona schváliť. Ďalej spoločná správa obsahuje pozmeňujúce a doplňujúce návrhy výborov spolu s ich odôvodnením, stanoviskom gestorského výboru k nim spolu so záverečným stanoviskom gestorského výboru k tomu, či odporúča NR SR návrh zákona schváliť alebo ho vrátiť navrhovateľovi zákona na dopracovanie, alebo odložiť rokovanie o ňom, alebo nepokračovať v rokovaní o ňom.

Pri hlasovaní v druhom čítaní na schôdzi NR SR spoločný spravodajca upozorní na súvislosť medzi návrhmi uvedenými v spoločnej správe výborov s návrhom zákona a ostatnými pozmeňujúcimi a doplňujúcimi návrhmi.

spoločný spravodajca výborov – člen gestorského výboru, ktorý bol gestorským výborom určený na prerokovanie návrhu zákona v NR SR. Ak gestorský výbor neurčí spoločného spravodajcu, určí ho predseda tohto výboru. Spoločný spravodajca informuje NR SR o výsledku rokovania výborov a odôvodňuje návrh a stanovisko gestorského výboru. Ak gestorský výbor neschválil spoločnú správu alebo stanovisko, podáva spoločný spravodajca len informáciu o výsledkoch rokovania výborov a predkladá návrh na ďalší postup.

spravodajca – člen výboru, ktorého výbor poveril v súvislosti s konkrétnym návrhom zákona funkciou spravodajcu. Úlohou spravodajcu je informovať výbor o vyjadreniach, posudkoch a informáciách, ktoré si výbor alebo spravodajca vyžiadal alebo mu boli doručené. Navrhnuté pozmeňujúce alebo doplňujúce návrhy z tohto stanoviska si môže ktorýkoľvek poslanec osvojiť.

tretie čítanie – štádium zákonodarného procesu konajúce sa na schôdzi NR SR. Návrh zákona postupuje ihneď do tretieho čítania, v ktorom sa hlasuje

o návrhu zákona ako o celku vtedy, ak v druhom čítaní neboli schválené nijaké pozmeňujúce ani doplňujúce návrhy.

Ak v druhom čítaní boli schválené pozmeňujúce alebo doplňujúce návrhy, koná sa tretie čítanie najskôr na druhý deň po ich schválení.

V treťom čítaní NR SR rokuje len o tých ustanoveniach návrhu zákona, ku ktorým boli v druhom čítaní schválené pozmeňujúce alebo doplňujúce návrhy; poslanec môže navrhnúť len opravu legislatívno-technických chýb a jazykových chýb. Iné návrhy smerujúce k odstráneniu iných chýb vzťahujúcich sa na ustanovenia, ku ktorým boli v druhom čítaní schválené pozmeňujúce alebo doplňujúce návrhy, môže predložiť najmenej 30 poslancov.

Najmenej 30 poslancov môže predložiť aj návrh na opakovanie druhého čítania. V opakovanom druhom čítaní sa rokuje o návrhu zákona v znení doteraz schválených pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhov a možno ho ďalej meniť a dopĺňať. Na návrh predsedu NR SR sa NR SR uznesie na tom, že návrh zákona opakovane prerokujú všetky výbory, ktorým bol pridelený, alebo len gestorský výbor, alebo sa opakovane prerokuje len na schôdzi NR SR.

ustanovujúca schôdza Národnej rady Slovenskej republiky – je schôdza NR SR, ktorú zvoláva prezident tak, aby sa uskutočnila do 30 dní odo dňa vyhlásenia výsledkov volieb do NR SR. Ustanovujúcu schôdzu pripravuje a riadi do zvolenia nového predsedu NR SR doterajší predseda NR SR. Na ustanovujúcej schôdzi skladajú poslanci NR SR sľub, po ktorom sa ujímajú svojej funkcie a začínajú vykonávať svoj mandát.

NR SR na ustanovujúcej schôdzi schvaľuje volebný poriadok a overovateľov NR SR, predsedu a ďalších členov Mandátového a imunitného výboru NR SR a Výboru NR SR pre nezlučiteľnosť funkcií.

Poslanci predložia mandátovému a imunitnému výboru osvedčenie o svojom zvolení za poslanca, ktorý ich preskúma a správu o ich preskúmaní s návrhom na rozhodnutie o overení platnosti voľby poslancov predloží NR SR.

Po overení platnosti voľby poslancov doterajší predseda NR SR preruší ustanovujúcu schôdzu na čas potrebný na utvorenie poslaneckých klubov.

Poslanecké kluby alebo poslanci podávajú doterajšiemu predsedovi NR SR písomné návrhy kandidátov na predsedu NR SR a podpredsedov NR SR vrátane návrhov na určenie ich počtu, ako aj písomné návrhy na zriadenie ďalších výborov, ktoré nie sú ustanovené zákonom. Súčasne podajú písomné návrhy kandidátov na predsedov výborov a členov výborov.

Predseda NR SR volí NR SR v tajnom hlasovaní nadpolovičnou väčšinou hlasov všetkých poslancov. Po zvolení predsedu NR SR doterajší predseda NR SR odovzdá riadenie schôdze zvolenému predsedovi NR SR, ktorý dá vykonať voľbu podpredsedov NR SR, schváliť návrh na zriadenie ďalších výborov a vykonať voľbu predsedov týchto výborov a ich členov.

Podpredsedov NR SR volí národná rada v tajnom hlasovaní nadpolovičnou väčšinou hlasov všetkých poslancov. Predsedov výborov NR SR volí NR SR v tajnom hlasovaní nadpolovičnou väčšinou prítomných poslancov.

Ústavnoprávny výbor Národnej rady Slovenskej republiky – výbor NR SR, ktorý si zriaďuje NR SR zo zákona. Ak sa NR SR rozhodne prerokovať návrh zákona v druhom čítaní, návrh zákona sa vždy prideli ústavnoprávnemu výboru, ktorý prerokúva všetky návrhy zákonov. Ústavnoprávny výbor sa tiež vyjadruje k obžalobe prezidenta republiky za úmyselné porušenie ústavy alebo za vlastizradu, odporúča predsedovi NR SR spôsob zabezpečenia úloh súvisiacich s konaním pred Ústavným súdom SR, prerokúva a odporúča NR SR návrhy na zvolenie sudcov, kandidátov na sudcov Ústavného súdu SR a v prípade poverenia aj na ďalších ústavných činiteľov volených NR SR podľa osobitných predpisov. V prípade, ak sa počas schôdze NR SR vyskytne pochybnosť o postupe podľa zákona, na návrh poslanca NR SR rozhodne, že predsedajúci rozhodne o pochybnosti o postupe až po predchádzajúcom stanovisku ústavnoprávného výboru. Ústavnoprávny výbor sa najmä venuje úseku ústavnej a justičnej legislatívy (súdnictvo, väzenstvo, prokuratúra, advokácia, notári, exekútori), právnym úpravám upravujúcim problematiku volieb do NR SR, Európskeho parlamentu a politických strán.

verejnosť a neverejnosť schôdzí Národnej rady Slovenskej republiky – schôdze NR SR sú verejné; účasť verejnosti sa na schôdzach NR SR

umožňuje do naplnenia kapacity miest určených pre verejnosť. Schôdze NR SR, na ktorých sa prerokúvajú návrhy týkajúce sa štátneho rozpočtu, daňových vecí a poplatkov sú vždy verejné. Ak sa koná verejná schôdza NR SR, z tejto schôdze nemožno obmedziť zverejnenie vystúpenia poslanca.

Neverejné schôdze NR SR alebo ich časti sa konajú, ak sa na nich prerokúvajú veci, ktoré tvoria predmet utajovanej skutočnosti alebo obchodného tajomstva, alebo ak to ustanoví osobitný zákon. Schôdze NR SR alebo ich časti, na ktorých sa prerokúvajú správy osobitných kontrolných výborov na kontrolu činnosti služieb vykonávaných podľa osobitných predpisov, sú neverejné. NR SR sa môže trojpäťtinovou väčšinou hlasov všetkých poslancov uznieť na konaní neverejnej schôdze alebo neverejnej časti schôdze NR SR aj z iných dôvodov.

Schôdze výborov a hlasovanie vo výbore sú verejné; účasť verejnosti sa umožňuje do naplnenia kapacity miest v miestnosti, v ktorej výbor rokuje, ak nie je zákonom neustanovené inak. Schôdze Mandátového a imunitného výboru NR SR a rokovania osobitných kontrolných výborov sú vždy neverejné. Rokovanie Výboru NR SR pre nezlučiteľnosť funkcií vo veci ochrany verejného záujmu a zamedzenia rozporu záujmov podľa osobitného predpisu je vždy verejné.

verejnosť a tajnosť hlasovania – hlasovanie v NR SR je verejné alebo tajné. Verejne sa hlasuje použitím technického zariadenia, zdvihnutím ruky, použitím hlasovacích lístkov alebo iným spôsobom, na ktorom sa uznesie NR SR. Každý poslanec môže bezprostredne po verejnom hlasovaní podať námietku proti výsledku hlasovania z dôvodu nefunkčnosti technického zariadenia. Ak NR SR námietke vyhovie, musí sa verejné hlasovanie opakovať. Predsedajúci tiež môže požiadať overovateľov NR SR, aby hlasy spočítali.

Päťina prítomných poslancov môže navrhnúť hlasovanie podľa mien. Pri hlasovaní podľa mien sú poslanci vyzývaní predsedajúcim. Vyzvaný poslanec hlasuje tak, že vysloví „hlasujem za návrh“ alebo „hlasujem proti návrhu“, alebo „zdržiavam sa hlasovania“. Predsedajúci hlasovanie poslanca zopakuje.

Tajne sa hlasuje v prípadoch ustanovených ústavou alebo ak sa na tom na návrh najmenej 15 poslancov bez rozpravy uznesie NR SR. Taký návrh sa podáva najneskôr do začiatku rokovania o tomto bode programu schôdze NR SR. V tajnom hlasovaní NR SR volí a odvoláva predsedu a podpredsedov NR SR alebo schvaľuje návrh na obžalobu na prezidenta republiky. Na tajné hlasovanie sa použijú hlasovacie lístky, ktoré overovatelia NR SR vydajú poslancom pri vstupe do priestoru určeného na tajné hlasovanie. Na priebeh tajného hlasovania dozerajú overovatelia NR SR, ktorí spočítavajú hlasy a vyhotovujú zápisnicu o výsledku tajného hlasovania.

vrátenie zákona prezidentom Slovenskej republiky – prezident republiky má právo vrátiť schválený zákon s pripomienkami na opätovné prerokovanie do NR SR do 15 dní odo dňa doručenia. Toto tzv. právo veta môže prezident republiky využiť iba pri zákonoch, nie však pri ústavných zákonoch. Ak prezident využije právo veta, vrátený zákon sa prerokuje v druhom a treťom čítaní. Predmetom rokovania sú len pripomienky prezidenta, ktoré musia obsahovať presné znenie navrhovanej úpravy, ak prezident nenavrhne neprijatie celého zákona. NR SR hlasuje osobitne o pripomienkach k vrátenému zákonu a osobitne o zákone ako o celku; na prijatie zákona vráteného prezidentom je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny všetkých poslancov NR SR. Ak NR SR po opätovnom prerokovaní schváli zákon aj napriek pripomienkam prezidenta republiky a prezident zákon nepodpíše, zákon sa vyhlási aj bez podpisu prezidenta.

výbory Národnej rady Slovenskej republiky – iniciatívne a kontrolné orgány, ktoré si zriaďuje NR SR. Výbory prerokúvajú veci, ktoré im predseda NR SR alebo NR SR prideli, a veci, na ktorých prerokovaní sa uznesú. Ich hlavnou úlohou je v druhom čítaní podrobne prerokovať návrh zákona, ktorý im NR SR pridelila. Výbory majú právo zákonodarnej iniciatívy, na svojej schôdzi môžu pozývať členov vlády, vedúcich iných orgánov štátnej správy a generálneho prokurátora a vyžadovať od nich správy, vysvetlenia a potrebné podklady.

Schôdze výboru zvoláva a riadi predseda výboru spravidla počas rokovacích dní. Predseda výboru je povinný zvolať schôdzu výboru, ak sa na tom uznesie NR SR alebo ak o to požiada predseda NR SR alebo aspoň tretina členov výboru. Schôdze výborov sú verejné, ak zákon neustanovuje inak. Výbor rozhoduje uznesením. Na hlasovanie vo výbore, ktoré je verejné, sa primerane použijú ustanovenia o hlasovaní na schôdzach NR SR. Zo schôdzí výboru sa vyhotovujú zápisnice.

Výbory môžu po vzájomnej dohode konať spoločné schôdze; o zvolanie spoločnej schôdze výborov môže požiadať aj predseda NR SR, ktorý môže zvolať spoločnú schôdzu všetkých výborov.

NR SR zriaďuje zo zákona Mandátový a imunitný výbor NR SR, Výbor NR SR pre nezlučiteľnosť funkcií, Výbor NR SR pre európske záležitosti a Ústavnoprávny výbor NR SR; rovnako zo zákona zriaďuje osobitné kontrolné výbory a Výbor NR SR na preskúmavanie rozhodnutí Národného bezpečnostného úradu, ktorých práva a povinnosti upravujú osobitné predpisy; ďalšie výbory zriaďuje podľa potreby a určuje im úseky ich činnosti

zákon o rokovacom poriadku – *zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov*. Je to zákon upravujúci rokovanie a činnosť NR SR, ako aj postavenie jej orgánov a jej vzťahy navonok. Poslanci sú povinní sa ním pri svojej činnosti riadiť. Bol prijatý v zmysle čl. 92 ods. 2 Ústavy SR.

zákonodarná iniciatíva – právo predložiť návrh zákona na rokovanie NR SR, ktoré dáva Ústava SR poslancom NR SR, výborom NR SR a vláde SR.

* * *

Ústavnoprávny výbor Národnej rady Slovenskej republiky – jeho pôsobnosť je vymedzená priamo v zákone o rokovacom poriadku NR SR (§ 59). Ústavnoprávny výbor najmä:

- podáva národnej rade podnety na zdokonalenie právneho poriadku v Slovenskej republike,

- prerokúva všetky návrhy zákonov najmä z hľadiska ich súladu s ústavou, ústavnými zákonmi, medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná, zákonmi Slovenskej republiky a s právom Európskej únie,
- odporúča predsedovi národnej rady spôsob zabezpečenia úloh súvisiacich s konaním pred ústavným súdom,
- prerokúva a odporúča národnej rade návrhy na kandidátov na sudcov ústavného súdu a v prípade poverenia aj na ďalších ústavných činiteľov volených národnou radou podľa osobitných predpisov,
- prerokúva správy o stave zákonnosti a činnosti prokuratúry, súdnictva a väzenia.

2. Osobitná časť

ZAHRANIČNÁ POLITIKA

Africká únia – medzinárodná organizácia, ktorá vznikla transformáciou Organizácie africkej jednoty (OAJ). Zakladajúca zmluva bola podpísaná v Lomé v roku 2000, pričom na základe výsledkov summitu v Lusake v roku 2001 bol stanovený časový horizont vzniku Africkej únie. Prvý oficiálny kongres Africkej únie sa konal o rok neskôr v Durbane. Cieľom organizácie je podpora súdržnosti a solidarity afrických štátov, kohézia zahraničnopolitických postojov v oblasti spolupráce s okolitými krajinami a budovanie vlastnej zodpovednosti za prekonávanie konfliktov a problémov s chudobou a hladom. V roku 2013 prijali členské štáty Africkej únie tzv. Agendu 2063, ktorej cieľom je socio-ekonomická transformácia kontinentu na nasledujúcich 50 rokov. Africká únia je financovaná prevažne z príspevkov členských štátov. Sídлом organizácie je etiópske hlavné mesto Addis Abeba. V súčasnosti má 55 členov.

aide-mémoire – označenie pre neformálny diplomatický zápis ohľadom informácií, ktoré už boli predstreté verbálne.

anexia – sekundárny odvodený spôsob získania štátneho územia na základe násilného pripojenia celého územia iného štátu alebo určitej jeho časti jednostranným právnym aktom. K anexii dochádzalo obyčajne po vojenskej porážke na základe podpisu dohody vynútenej silou. Od prijatia Charty OSN je zákaz použitia sily alebo hrozby silou jednou zo zásad medzinárodného práva, a teda medzinárodné právo nedovoľuje násilnú anexiu určitého územia.

ANZUS (Tichomorský bezpečnostný pakt) – vojenský pakt, resp. zmluva o bezpečnosti medzi Austráliou, Novým Zélandom a USA podpísaná v roku 1951 v San Franciscu s cieľom kooperovať v oblasti obrany a stabilizácie priestoru Tichého oceánu. V polovici osemdesiatych rokov zaviedol Nový Zéland protinukleárnu politiku, ktorá zakazuje vstup jadrových plavidiel do jeho prístavov, vrátane plavidiel amerického námorníctva. Spojené štáty preto v roku 1986 formálne pozastavili svoje zmluvné záväzky voči Novému Zélandu. ANZUS sa v súčasnosti

obmedzuje na vojenské väzby medzi Austráliou a Spojenými štátmi americkými. Názov združenia je akronymom zostaveným zo začiatkových písmen členských štátov.

arbitráž – spôsob riešenia konfliktu medzi zainteresovanými stranami prostredníctvom tretej dobrovoľne a slobodne vybranej strany za predpokladu súhlasu všetkých zúčastnených strán konfliktu. Oproti súdu je arbitráž flexibilnejším inštitútom, pretože riešenie sporu je v rukách ad hoc poroty zmierovacieho konania, ktorá je ustanovená na riešenie konkrétneho prípadu alebo konkrétnej kategórie prípadov. Strany majú možnosť výberu rozhodcov, pričom negociované sú rovnako aj procesné aspekty riešenia konfliktu. Niektorí autori uvádzajú, že za historicky prvý príklad arbitráže možno považovať vôľu Francúzska a Anglicka podriaďiť sa rozhodnutiu holandských generálov v otázkach pirátstva v roku 1655.

ASEAN (Združenie národov juhovýchodnej Ázie, Association of Southeast Asian Nations) – združenie založené v roku 1967 v Bangkoku. Predchodcom ASEAN bola organizácia ASA (Association of Southeast Asia), ktorá vznikla v roku 1961. Medzi primárne ciele organizácie patrí zlepšenie hospodárskej, kultúrnej a sociálnej spolupráce v regióne. V roku 1971 bola kooperácia rozšírená na posilnenie mieru, slobody a neutrality. O zónu voľného obchodu bola pôsobnosť združenia expandovaná v roku 1992 a v roku 1995 došlo k rozšíreniu cieľov aj na oblasť bezatómového pásma. V súčasnosti má ASEAN 10 členov – Brunej, Indonézia, Kambodža, Laos, Malajzia, Myanmar, Filipíny, Singapur, Thajsko a Vietnam. Sídлом združenia je Jakarta.

autarkia – autonómna nezávislosť štátu od iných aktérov; ekonomická a diplomatická izolácia štátu z vlastnej vôle v dôsledku objektívnej alebo subjektívnej sebestačnosti štátu.

balancér – štát, ktorý úmyselne dotvára ekvilibrium mocenskej rovnováhy. Existencia balancéra je špecifikom multipolarity, pretože balancér sa spravidla prikláňa na stranu slabšieho mocenského centra, čím obnovuje rovnováhu takým spôsobom, ktorý je pre neho výhodný. Aby mohol byť štát považovaný za balancéra musí nevyhnutne spĺňať tri podmienky: predmet mocenského konfliktu nepredstavuje bazálny záujem balancéra; balancér

disponuje takou mierou „sily“, ktorá dáva priestor rozhodnúť o výsledku konfliktu tak, že sa pridá na ktorúkoľvek jeho stranu; balancér sa nezúčastňuje mocenských konfliktov z morálnych alebo právnych dôvodov, práve naopak, účasťou v spore sleduje vlastný záujem. Historickým archetypom balancéra je Veľká Británia medzi Napoleonskými vojnami a prvou svetovou vojnou.

bandwagoning – pojem, ktorý sa využíva vo všeobecnosti vo viacerých kontextoch (v ekonomických, politických a sociálnych vedách). V teóriách medzinárodných vzťahov predstavuje bandwagoning stratégiu slabších štátov, ktoré vstupujú do koalície so silnejšími štátmi, pričom tieto štáty očakávajú, že náklady spojenectva sú nižšie ako náklady samostatného postavenia v systéme. Slabé štáty presadzujú bandwagoning, ak im politická situácia alebo geografická poloha neumožňujú vytvorenie efektívnej rovnováhy v rámci systému.

BRICS – označenie spoločného hospodárskeho zoskupenia Brazílie, Ruska, Číny, Indie a Južnej Afriky. Po prvýkrát toto označenie použila investičná banka Goldman Sachs v roku 2001, v tom čase pod názvom BRIC. Prvý formálny samit zoskupenia krajín BRIC sa konal v roku 2009 v Jekaterinburgu, v roku 2010 bola prizvaná aj Južná Afrika. Cieľom zoskupenia je zlepšenie kooperácie v oblasti obchodu, politiky a kultúry. Činnosti zoskupenia sú financované prostredníctvom Novej rozvojovej banky (New Development Bank).

Čiernomorská hospodárska spolupráca (Black Sea Economic Cooperation, BSEC) – zoskupenie 12 štátov vytvorené v dôsledku spoločensko-politických zmien koncom 80-tych rokov 20. storočia, kedy sa národy čiernomorskej oblasti znovu objavili na svetovej politickej scéne. Využívajúc spoločného menovateľa, akým sú zemepisná blízkosť a spoločné kultúrne a historické dedičstvo, krajiny tohto regiónu urýchlene nadviazali vzájomné bilaterálne a multilaterálne vzťahy. Po formálnej rovine bola Čiernomorská hospodárska spolupráca ustanovená na základe spoločného vyhlásenia zainteresovaných štátov podpísaného v Istanbule v júni 1992 s cieľom posilnenia hospodárskej, obchodnej, sociálnej, kultúrnej a politickej kooperácie v regióne. Parlamentné zhromaždenie Čiernomorskej

hospodárskej spolupráce bolo založené o osem mesiacov neskôr, vo februári 1993.

deklarácia – jednostranné, bilaterálne alebo multilaterálne písomné vyhlásenie štátu, štátov alebo medzinárodných organizácií k zásadným vnútropolitickým alebo medzinárodnopolitickým otázkam.

Európska služba pre vonkajšiu činnosť – predstavuje diplomatickú službu Európskej únie podľa článku 27 ods. 3 Zmluvy o Európskej únii (ZEÚ). Európsku službu pre vonkajšiu činnosť vedie Vysoký predstaviteľ EÚ pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku. Jej cieľom je riadiť diplomatické vzťahy a strategické partnerstvá s tretími krajinami a dosiahnuť, aby bola zahraničná politika EÚ účinnejšia a jednotnejšia. Ako samostatný útvar vzniká v roku 2011. Okrem sídla v Bruseli pôsobí služba aj celosvetovo v rámci sietí veľvyslanectiev/delegácií EÚ.

hegemón – bezkonkurenčne ekonomicky a vojensky najsilnejší štát so schopnosťou koordinovať pravidlá medzinárodnej politiky a ovplyvňovať ostatných medzinárodnopolitických aktérov, aby s ním súhlasili. Hegemonizmus je taký prejav politiky jedného alebo viacerých štátov, ktorý smeruje k politickej, hospodárskej, vojenskej alebo ideologickej dominancii nad inými štátmi. Postavenie hegemóna však nie je totožné s neobmedzenou nadvládou, pretože hegemón je v kontinuálnom zápase o zachovanie si svojej pozície. Postavenie hegemóna nie je len otázkou výhod, ale zároveň prináša hegemónovi aj extra náklady a určitú mieru zodpovednosti za udržanie stability existujúceho systému.

intervencionizmus – typ zahraničnej politiky jedného alebo viacerých štátov, ktorý sa vyznačuje zasahovaním do vnútornej, ale aj vonkajšej suverenity iných štátov. Z právneho hľadiska je intervencia zásahom do imanentných práv suveréna. Neintervencia, s výnimkou ohrozenia mieru, je jedným z kľúčových princípov svetového politického systému. Reálna politika však ukazuje, že intervencia je vo viac či menej koncentrovanej podobe všadeprítomným javom. V praxi možno empiricky rozlíšiť viaceré typy intervencie: intervencia na základe pozvania legálnej vlády daného

štátu; preventívna intervencia; kontraintervencia, či dokonca humanitárna intervencia.

iredentizmus – akékoľvek nacionálne hnutie, ktoré sa snaží pripojiť k určitému národnému štátu územie s národnostnou menšinou rovnakého pôvodu žijúcom v inom štáte.

Liga arabských štátov (League of Arab States, LAS) – voľný zväzok afrických a ázijských arabských štátov založený v roku 1945 v Káhire. Cieľom združenia je posilnenie vzťahu členských štátov v oblasti politickej, kultúrnej, sociálnej a hospodárskej. Prioritou je obrana suverenity a nezávislosti členských štátov pri hájení arabských záujmov. Organizácia má v súčasnosti 21 členov – Alžírsko, Bahrajn, Džibuti, Egypt, Irak, Jordánsko, Komory, Kuvajt, Libanon, Líbya, Mauretánia, Maroko, Omán, Palestína, Katar, Saudská Arábia, Somálsko, Spojené arabské emiráty, Sudán, Tunisko, Jemen. V novembri 2011 Liga arabských štátov pozastavila členstvo Sýrii z dôvodu nedodržania dohody, ktorej cieľom bolo zastavenie násilného potlačania protivládnych protestov. Sídлом organizácie je Káhira.

medzinárodné organizácie – predstavujú spôsob inštitucionalizácie medzinárodných vzťahov. Spravidla pozostávajú z viacerých orgánov, ktoré majú v kompetencii konať v medziach delegovaných právomocí účastníckymi štátmi, pričom ich pôsobenie vyjadruje snahu napĺňania cieľov danej medzinárodnej organizácie. Primárne je možné rozlíšiť vládne medzinárodné organizácie (t. j. medzinárodné organizácie v užšom zmysle slova) a nevládne, resp. mimovládne medzinárodné organizácie (t. j. medzinárodné organizácie v širšom zmysle slova). Medzinárodné vládne organizácie sú združeniami suverénnych štátov (prípadne aj iných medzinárodných organizácií) s pevnou inštitucionálnou architektúrou (napr. OSN). Medzinárodné mimovládne organizácie nepredstavujú zoskupenia štátov, práve naopak, môžu združovať napr. neziskové mimovládne organizácie (napr. Transparency International). Z hľadiska územnej pôsobnosti diferencujeme medzinárodné organizácie univerzálne (napr. OSN) a medzinárodné organizácie regionálne (napr. Liga arabských štátov). Z pohľadu definovaných cieľov je možné rozlíšiť medzinárodné

organizácie všeobecné (napr. OSN) a medzinárodné organizácie odborné zamerané len na určitú oblasť (napr. Medzinárodná organizácia práce ILO).

medzinárodné orgány – orgány kreované na základe dohody štátnymi orgánmi účastníckych štátov s cieľom vytvorenia určitej nadnárodnej inštitucionálnej architektúry. Pôsobnosť medzinárodných orgánov presahuje suverenitu jedného štátu; medzinárodné orgány majú v kompetencii konať v mene účastníckych štátov, ale len v medziach delegovaných právomocí.

Medziparlamentná únia (MPÚ; Inter-parliamentary Union, IPU) – medzinárodná organizácia združujúca parlamenty suverénnych štátov. Ako ústredný prvok celosvetového medziparlamentného dialógu pôsobí MPÚ od roku 1889, a to s primárnym cieľom udržiavania spolupráce medzi ľuďmi a upevňovania reprezentatívnych inštitúcií. Za týmto účelom sprostredkúva a posilňuje výmenu informácií a skúseností medzi parlamentmi, vytvára platformu pre riešenie aktuálnych otázok medzinárodného záujmu a prispieva k ochrane ľudských práv. Rozširuje povedomie nielen o ľudských právach, ale aj o význame slobodne zvolených demokratických inštitúcií snažiac sa o ich nastolenie a zakotvenie v praxi. MPÚ zdieľa ciele Organizácie spojených národov, podporuje jej úsilie a úzko s ňou spolupracuje. Každý parlament vytvorený v súlade s právnymi predpismi suverénneho štátu, ktorý reprezentuje obyvateľstvo na určitom území a na tomto území vykonáva svoje funkcie, má právo požiadať o členstvo v MPÚ. V súčasnosti má MPÚ 179 riadnych a 13 asociovaných členov. Medzi asociovanými členmi figurujú niektoré medziparlamentné zhromaždenia ako napr. Európsky parlament či Parlamentné zhromaždenie Rady Európy.

modus vivendi – označenie pre výslovnú alebo tichú dohodu o predbežnom a dočasnom vyriešení situácie. Spôsob bezkonfliktného spolužitia. Príkladom vykonania modus vivendi je uznanie nezávislosti Kuvajtu Irakom v roku 1961 po britskej intervencii.

neutralita – medzinárodnoprávny pojem používaný na označenie štátu, ktorého záujmom je z vlastnej vôle sa nezainteresovať do cudzieho sporu alebo vojny. Do obyčajového práva sa princípy neutrality dostali v rámci medzinárodných zmlúv v 17. a 18. storočí. Práva a povinnosti štátov

deklarujúcich neutralitu kodifikovala v roku 1907 haagska konferencia. Vyhlásenie neutrality sa zvyčajne uskutočňuje formou jednostranného právneho aktu (napr. Spojené štáty americké v roku 1793) alebo formou mnohostrannej dohody (napr. neutralita Švajčiarska). Právom neutrálnych štátov je garancia nedotknuteľnosti ich štátneho územia. Povinnosťou neutrálnych štátov je „zákaz“ zapojenia sa do vojen vedených inými štátmi a rovnako aj „zákaz“ poskytnutia pomoci týmto štátom.

Organizácia amerických štátov (Organization of American States, OAS) – regionálna celoamerická organizácia založená v roku 1948 s cieľom posilnenia mieru, bezpečnosti, celistvosti a suverenity členských štátov popri hospodárskej, sociálnej a kultúrnej spolupráci. V súčasnosti má 35 členov. Sídлом organizácie je Washington.

Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE; Organization for Security and Co-operation in Europe, OSCE) – najväčšia resp. geograficky najširšia regionálna bezpečnostná organizácia na svete, pričom v súčasnosti zahŕňa 57 štátov z Európy, Ázie a Severnej Ameriky. OBSE zastáva komplexný prístup k problematike bezpečnosti obsahujúci politicko-vojenské, ekonomické a ľudsko-právne aspekty a hľadiská životného prostredia, pričom ponúka priestor pre politické rokovania v otázkach včasného varovania, prevencie konfliktov, krízového manažmentu a postkonfliktnej obnovy. Spoločným cieľom účastníckych krajín OBSE je udržiavať vzájomnou spoluprácou mier a bezpečnosť v teritoriálnej oblasti OBSE. Účastnícke krajiny OBSE sa zaväzujú rešpektovať ľudské práva a základné slobody, demokraciu, princípy právneho štátu a zabezpečovať sociálnu spravodlivosť a ochranu životného prostredia.

Organizácia spojených národov (OSN; United Nations, UN) – globálna medzištátna univerzálna organizácia, ktorej cieľom je udržiavať medzinárodný mier a bezpečnosť, posilňovať priateľskú kooperáciu medzi štátmi, poskytovať súčinnosť pri riešení medzinárodných problémov a zvyšovať úctu k ľudským právam a slobodám. Z principiálneho hľadiska OSN pre dosahovanie uvedených cieľov sformulovala viaceré pracovné zásady: právnú rovnosť členských štátov, nezasahovanie do vnútorných

záležitostí v suverenite členských štátov, podporovanie riešenia prípadných sporov predovšetkým mierovou cestou a dodržiavanie zásad Charty OSN. Organizácia Spojených národov bola založená 51 štátmi v júni 1946. Za člena OSN môžu byť v zmysle Charty OSN prijaté všetky mierumilovné štáty ctiace si Chartu OSN. Medzi najvýznamnejšie orgány OSN patrí: Valné zhromaždenie ako fórum všetkých členských štátov rokujúce o otázkach patriacich do pôsobnosti OSN (s výnimkou otázok spadajúcich do pôsobnosti Bezpečnostnej rady OSN); Bezpečnostná rada OSN ako orgán zodpovedajúci za udržiavanie medzinárodného mieru zložený z 5 stálych členov (Čína, Rusko, USA, Veľká Británia a Francúzsko) a 10 nestálych členov volených Valným zhromaždením na geografickom základe. Pri hlasovaní vo Valnom zhromaždení platí rovnosť hlasov všetkých členských štátov, uznesenia Valného zhromaždenia nemajú právne záväznú povahu. Pri hlasovaní v Bezpečnostnej rade platí zásada jednomyselnosti stálych členov, resp. právo veta pre ktoréhokoľvek stáleho člena. Medzi ostatné orgány patrí Hospodárska a sociálna rada, Medzinárodný súdny dvor, generálny tajomník a sekretariát. Medzi pridružené organizácie OSN patrí napr. UNCTAD (Konferencia Spojených národov pre obchod a rozvoj), UNCITRAL (Komisia OSN pre medzinárodné právo obchodné), UNFPA (Fond Spojených národov pre záležitosti populácie), UNICEF (Fond OSN pre deti), UNESCO (Organizácia Spojených národov pre výchovu, vedu a kultúru) a podobne.

parlamentná diplomacia – mnohoznačný pojem predstavujúci celé spektrum medzinárodných aktivít poslancov parlamentov za účelom zvýšenia vzájomného porozumenia medzi štátmi. Parlamentná diplomacia reprezentuje dôležitú strednú úroveň ležiacu medzi tradičnými aktérmi medzištátnej diplomacie (vládami) a novými aktérmi medzinárodných vzťahov (napr. nadnárodné záujmové skupiny). Z hľadiska aktérov parlamentná diplomacia predstavuje nielen kontakty parlamentov ako celkov alebo účasť zástupcov parlamentov v delegáciách do medziparlamentných orgánov medzinárodných organizácií, ale aj kontakty medzi jednotlivými poslancami, či politickými stranami. V zásade tak možno vymedziť štyri hlavné kategórie aktérov parlamentnej diplomacie: parlamenty (či už lokálne, regionálne alebo celoštátne), výbory parlamentov, poslanci parlamentov, politické strany. Títo aktéri vykonávajú parlamentnú diplomaciu prostredníctvom niekoľkých formálnych

a neformálnych spôsobov na vnútroštátnej úrovni (najmä cestou kontroly zahraničnej politiky vlády), medzištátnej úrovni (prostredníctvom medziparlamentných štruktúr v rámci medzinárodných organizácií a bilaterálnych skupín priateľstva medzi parlamentmi), vnútroregionálnej (napr. cestou medziparlamentnej spolupráce v rámci EÚ) a medziregionálnej úrovni (napr. v rámci Medziparlamentnej únie).

preliminárna dohoda – predbežná úprava, ktorá má byť v budúcnosti nahradená konečnou verziou dohody. Obsahom preliminárnej dohody je zvyčajne konsenzuálny náčrt podstatných bodov budúceho usporiadania.

Rada Európy (RE; Council of Europe, CoE) – medzinárodná organizácia založená v roku 1949 desiatimi štátmi (Spojené kráľovstvo, Francúzsko, Belgicko, Holandsko, Luxembursko, Švédsko, Nórsko, Dánsko, Taliansko a Írsko). Slovenská republika sa stala členom Rady Európy dňa 30. júna 1993. Rada Európy v súčasnosti so svojimi 47 členskými štátmi pomyselne pokrýva väčšinu európskeho svetadielu. Hlavným cieľom tejto medzinárodnej organizácie je ochrana ľudských práv, pluralitnej demokracie a právneho štátu. Tieto hodnoty sú základom pre tolerantnú občiansku spoločnosť nevyhnutnú pre európsku stabilitu, ekonomický rast a sociálnu kohéziu. Na základe uvedených primárnych pilierov sa Rada Európy aktuálne snaží nájsť spoločné riešenie problémov ako sú terorizmus, organizovaný zločin a korupcia, počítačová kriminalita, bioetika a klonovanie, násilie na deťoch a ženách a obchodovanie s ľuďmi. Spoluprácu medzi všetkými členskými štátmi vníma ako jediný spôsob ako vyriešiť hlavné problémy, ktorým čelí dnešná spoločnosť.

SAARC (Juhoázijské združenie pre regionálnu spoluprácu; South Asia Association for Regional Cooperation) – založené formálne v roku 1983 v New Delhi; prvá konferencia sa uskutočnila v Dháke. Cieľom organizácie je spolupráca v hospodárskej, technickej a kultúrnej oblasti, pričom zámerom SAARC nie je politická kooperácia. V súčasnosti má združenie 8 členov – Afganistan, Bangladéš, Bhután, India, Maledivy, Nepál, Pakistan, Srí Lanka. Sídлом organizácie je Káthmándú.

Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika (SZBP) – politika Európskej únie vytvorená v roku 1993 Zmluvou o Európskej únii s cieľom zachovávať mier, posilňovať medzinárodnú bezpečnosť a presadzovať medzinárodnú spoluprácu. Oblasť SZBP sa významne dotkla Lisabonská zmluva, ktorá vstúpila do platnosti 1. decembra 2009. Kľúčovou zmenou bolo najmä vytvorenie postu Vysokého predstaviteľa EÚ pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku, ktorý je zároveň podpredsedom Európskej komisie. Hlavným cieľom spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ je prispieť k zachovaniu medzinárodného mieru a bezpečnosti a podporiť hodnoty demokracie, právneho štátu a dodržiavania ľudských práv vo svete. Článok 24 Zmluvy o Európskej únii určuje, že kompetencia EÚ v oblasti SZBP sa vzťahuje na všetky oblasti zahraničnej politiky a tiež na všetky otázky súvisiace s bezpečnosťou EÚ. Hlavné zásady a línie SZBP určuje Európska rada, pričom ústredným rozhodovacím orgánom je Rada pre zahraničné veci (FAC) skladajúca sa z ministrov zahraničných vecí všetkých členských štátov EÚ. V oblasti SZBP platí pri prijímaní väčšiny rozhodnutí požiadavka konsenzu.

Správa o plnení úloh zahraničnej a európskej politiky Slovenskej republiky za uplynulý kalendárny rok a jej zameranie na aktuálny kalendárny rok – hodnotiace-plánovací materiál pripravený Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Táto správa vyhodnocuje spôsob a mieru naplnenia cieľov a úloh v oblastiach zahraničnej a európskej politiky SR v uplynulom kalendárnom roku. Pri zostavovaní správy sa uplatňuje snaha o komplexné pokrytie celej problematiky zahraničnej politiky SR vo vzťahu ku všetkým geopolitickým oblastiam, medzinárodným zoskupeniam a agendám medzinárodných vzťahov s osobitným dôrazom na štruktúru kopírujúcu napĺňanie zahraničnopolitických priorít SR za konkrétny rok. Cieľom je zároveň vymedziť aj smerovanie slovenskej zahraničnej politiky v konkrétnom roku s dôrazom na oblasti identifikujúce základné národné a štátne záujmy.

Stredoeurópska iniciatíva (SEI; Central European Initiative, CEI) – regionálne medzivládne fórum orientované na podporu európskej integrácie cestou spolupráce medzi členskými štátmi SEI, Európskou úniou,

zainteresovanými verejnými inštitúciami, tretím sektorom a regionálnymi a medzinárodnými organizáciami. SEI kombinuje prvky multilaterálnej diplomacie a projektového manažmentu (jednak ako donor, jednak ako príjemca) za účelom vyrovňovania rozdielov medzi európskymi makroregiónmi. Od svojho založenia v roku 1989 sa SEI usiluje o politický a sociálnoekonomický rozvoj v regióne stredovýchodnej a juhovýchodnej Európy. Za týmto účelom sa SEI zameriava na posilňovanie kapacít v štátoch mimo EÚ s cieľom upevniť ich inštitucionálne a sociálnoekonomické zázemie a tak ich priblížiť EÚ. Cieľom SEI je podpora ekonomickej a kultúrnej spolupráce medzi členskými krajinami, podpora štátov kandidujúcich na členstvo v Európskej únii a posilnenie transformačného procesu v tranzitívnych krajinách. SEI združuje 17 štátov stredovýchodnej a juhovýchodnej Európy. Práca SEI je založená na trojpilierovej štruktúre – parlamentná dimenzia, vládna dimenzia a obchodná dimenzia.

subjekty medzinárodného práva – entity, ktorým medzinárodné právo priznáva spôsobilosť byť nositeľom medzinárodných práv a povinností alebo aj spôsobilosť na medzinárodné právne úkony. Subjekty medzinárodného práva je možné kategorizovať podľa pôvodu subjektivity na pôvodné (napr. štáty) a odvodené (napr. medzinárodné organizácie). Z časového hľadiska možno subjekty medzinárodného práva klasifikovať ako trvalé (napr. štáty a medzinárodné organizácie) alebo dočasné (napr. národy bojujúce za nezávislosť). Z pohľadu rozsahu subjektivity možno subjekty medzinárodného práva rozdeliť na subjekty s úplnou subjektivitou (napr. štáty), subjekty so špecializovanou (limitovanou) subjektivitou (napr. medzinárodné organizácie) a subjekty s marginálnou subjektivitou (napr. jednotlivci).

superveľmoc – termín pochádzajúci od W. Foa, ktorý ho použil v roku 1944 v názve svojej publikácie. Superveľmoc je štát nielen s ambíciou naplňať globálne, prípadne aj kozmické ciele, ale aj s reálnou možnosťou ich dosahovania. Okrem uvedeného je superveľmocou rovnako aj štát schopný po útoku ktoréhokoľvek iného štátu použitím zbraní hromadného ničenia uskutočniť druhý odvetný, približne rovnako zničujúci protiútok.

suverenita – z etymologického hľadiska termín suverenita pochádza od francúzskeho právnika a politického filozofa Jeana Bodina (1530 – 1596), ktorý ním označoval neobmedzenú, nescudziteľnú, trvalú a stálu moc štátu vydávať zákony, čím došlo k oddeleniu svetskej a cirkevnej suverenity. Princíp suverenity však formálne začlenil do medzinárodného práva až Vestfálsky mier ukončujúci tridsaťročnú vojnu v roku 1648. Zásada suverenity štátu má dva fundamentálne aspekty: po prvé ide o vnútornú suverenitu štátu predpokladajúcu zvrchovanú pôsobnosť štátu nad obyvateľstvom a územím, na ktorom sa rozkladá. Vnútornú suverenitu je chápaná ako garancia práva štátu slobodne si vybrať a dotvárať svoje politické, hospodárske, kultúrne a sociálne usporiadanie. Žiaden iný aktér nie je oprávnený zasahovať do vnútorných záležitostí daného štátu. Žiadna vnútorná jednotka daného štátu nedisponuje medzinárodnoprávnou subjektivitou. Po druhé ide o vonkajšiu suverenitu znamenajúcu medzinárodnoprávnú rovnosť štátu s ostatnými štátmi, zaručujúcu štátu rovnoprávne postavenie v medzinárodnom spoločenstve. Výlučne štát má právo na vlastné zahraničnopolitické správanie, pričom jeho zahraničná politika je limitovaná rovnakými pravidlami, aké platia pre ostatné štáty.

uznanie štátu – jednostranný prejav vôle štátu, ktorým štát reaguje explicitne alebo implicitne na vznik nového štátu, ktorý vznikol napr. uplatnením sebaurčovacieho práva, v prípade rozpadu štátu alebo oddelenia časti územia štátu. Uznávajúci štát tým súčasne prejavuje vôľu nadviazať s novým štátom právne či iné vzťahy. Uznanie *de iure* je uznanie plné, konečné a neodvolateľné a prestane platiť len zánikom štátu. Uznanie *de facto* je obsahovo obmedzené, napr. ide o uzatvorenie dohôd s uznávaným štátom. Uznanie môže byť tiež konkludentné (oficiálny akt uznávajúceho štátu, z ktorého nepriamo, ale nepochybne vyplýva, že uznáva nový štát) alebo výslovné (formálny akt, ktorým uznávajúci štát priamo deklaruje svoju vôľu uznať nový štát).

Únia pre Stredomorie (Union for the Mediterranean, UfM) – medzivládna organizácia podporujúca ekonomickú integráciu a implementáciu demokratických reforiem v štátoch v južnom Stredomorí, severnej Afrike a na Blízkom východe susediacich s južnou a juhovýchodnou časťou EÚ. Zmluvy o spolupráci, známe ako tzv. Barcelonský proces a následne Euro-

stredomorské partnerstvo, boli obnovené v roku 2008 vo forme UfM. Opätovné zahájenie spolupráce v regióne je zamerané na konkrétnejšie a viditeľnejšie projekty so skutočným dosahom na miestnych obyvateľov. Projekty sa týkajú prioritných oblastí ako je najmä rozvoj obchodu, doprava a rozvoj miest, životné prostredie, vodné hospodárstvo, energetika, školstvo, výskum a sociálne veci. Popri členských štátoch EÚ je členom UfM 15 štátov južného Stredomoria, severnej Afriky a Blízkeho východu.

veľmoc – štát disponujúci možnosťami zaistenia vlastnej bezpečnosti bez pomoci iných štátov. Z určitého hľadiska je skutočným suverénom moci práve iba veľmoc, pretože každý štát požadujúci pomoc pri zaistení vlastnej bezpečnosti v skutočnosti za uvedenú pomoc „platí“ delegovaním alebo vzdaním sa časti svojej suverenity.

Vysoký predstaviteľ EÚ pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku – pozícia vysokého predstaviteľa vychádza z článkov 18 a 27 Zmluvy o Európskej únii. Táto pozícia bola vytvorená v Amsterdamskej zmluve z roku 1999, no povinnosti vo veciach vonkajších politík boli v spoločnej zodpovednosti vysokého predstaviteľa a európskeho komisára pre vonkajšie vzťahy. V Lisabonskej zmluve z roku 2009 sa rozšírila zodpovednosť vysokého predstaviteľa. Osoba zastávajúca túto funkciu sa zároveň stala podpredsedom Európskej Komisie, aby vysoký predstaviteľ mohol lepšie zastupovať EÚ v súvislosti s dosahovaním cieľov v oblasti zahraničnej politiky. Vysoký predstaviteľ zodpovedá za koordináciu a vykonávanie Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ (SZBP), ako aj Spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky, je zároveň jedným z podpredsedov Európskej komisie a ako taký zabezpečuje jednotnosť celkovej vonkajšej činnosti EÚ.

Východné partnerstvo – predstavuje osobitnú východnú dimenziu európskej susedskej politiky, prostredníctvom ktorej EÚ posilňuje politické pridruženie a hospodársku integráciu so šiestimi partnerskými krajinami východnej Európy a Zakaukazska: Arménsko, Azerbajdžan, Bielorusko, Gruzínsko, Moldavsko a Ukrajina. Multilaterálna rovina sa týka predovšetkým posilnenia inštitúcií, rozvoja trhových príležitostí prostredníctvom hospodárskej integrácie, zabezpečenia energetickej

bezpečnosti a posilnenia mobility ľudí. Projekt Východného partnerstva bol oficiálne založený na summite v Prahe 7. mája 2009 počas českého predsedníctva v Rade Európskej únie.

* * *

Pôsobnosť v danej oblasti spravidla vykonáva **Zahraničný výbor Národnej rady Slovenskej republiky**, ktorý prerokúva v tejto oblasti najmä:

- medzinárodné zmluvy podľa čl. 7 Ústavy SR a predkladá k nim stanoviská a odporúčania;
- otázky vývoja zahraničnej politiky SR a zahraničných vzťahov NR SR;
- Správu o plnení úloh zahraničnej a európskej politiky Slovenskej republiky za uplynulý kalendárny rok a jej zameranie na aktuálny kalendárny rok;
- návrh zamerania činnosti diplomatickej misie alebo stálej misie, ktorý výboru predkladá vedúci diplomatickej misie alebo stálej misie pred nástupom do funkcie;
- návrh rozpočtu a záverečného účtu Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR.

BEZPEČNOSTNÁ A OBRANNÁ POLITIKA

azyl – ochrana cudzinca pred prenasledovaním z dôvodov uvedených v medzinárodnej zmluve alebo v osobitnom predpise. Podľa čl. 53 Ústavy SR poskytuje SR azyl cudzincom prenasledovaným za uplatňovanie politických práv a slobôd. Azyl možno odprieť tomu, kto konal v rozpore so základnými ľudskými právami a slobodami. Podľa *zákona č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov* sa udelí azyl žiadateľovi, ktorý má v krajine pôvodu opodstatnené obavy z prenasledovania z rasových, národnostných alebo náboženských dôvodov, z dôvodov zastávania určitých politických názorov alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine a vzhľadom na tieto obavy sa nemôže alebo nechce vrátiť do tohto štátu, alebo v prípade, že v krajine pôvodu je za uplatňovanie politických práv a slobôd prenasledovaný.

Na účely udelenia azylu je prenasledovaním každé konanie spôsobujúce vážne porušovanie základných ľudských práv, ktoré spočíva najmä v použití násillia, diskriminačných zákonných, správnych, policajných alebo súdnych opatrení, v odmietnutí súdnej ochrany, v diskriminačnom trestnom stíhaní a v konaní namierenom proti osobám určitého pohlavia alebo proti deťom. Jednou z podmienok poskytnutia azylu je, že pôvodcom prenasledovania je štát, politické strany alebo politické hnutia alebo organizácie, ktoré ovládajú štát alebo podstatnú časť jeho územia, alebo neštátni pôvodcovia, ak možno preukázať, že štát, politické strany alebo politické hnutia alebo spomenuté organizácie nie sú schopné alebo ochotné poskytnúť ochranu pred prenasledovaním. Ak žiadosť o udelenie azylu nebola zamietnutá ako neprípustná, resp. neopodstatnená a boli splnené podmienky stanovené zákonom, SR udelí žiadateľovi azyl, ktorý sa stáva azylantom. Azyl môže byť udelený aj z humanitných dôvodov alebo na účely zlúčenia rodiny, a to manželovi azylanta (cudzinec, ktorému bol udelený azyl), jeho slobodným deťom a rodičom slobodného azylanta mladšieho než 18 rokov. Ak nie je žiadateľovi poskytnutý azyl, poskytne sa mu doplnková ochrana, ak existujú vážne dôvody domnievať sa, že by bol prípade návratu do krajiny pôvodu vystavený reálnej hrozbe vážneho bezprávia.

Bezpečnostná rada Slovenskej republiky – poradný orgán vlády, ktorého postavenie upravuje *ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov*. Bezpečnostná rada SR je v mieri poradným orgánom vlády, ktorý sa podieľa na vytváraní a realizácii bezpečnostného systému Slovenskej republiky, na plnení medzinárodných záväzkov v oblasti bezpečnosti a vyhodnocuje bezpečnostnú situáciu v SR a vo svete. Pripravuje pre vládu návrhy opatrení na zachovávanie bezpečnosti SR, na predchádzanie krízovým situáciám, ako aj návrhy na riešenie vzniknutej krízovej situácie. Ak je v čase vojny, vojnového stavu alebo výnimočného stavu znemožnená činnosť vlády, vykonáva jej ústavné právomoci až do obnovenia činnosti Bezpečnostná rada SR s výnimkou rozhodovania o programe vlády a jeho plnení, o požiadaní o vyslovenie dôvery a o udelení amnestie vo veciach priestupkov.

Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky – základný strategický a koncepcný dokument bezpečnostnej politiky SR, schválený Národnou radou SR 27. septembra 2005, ktorý definuje a vytvára rámec pre celkový postoj SR voči bezpečnosti. Poskytuje zásadné východiská realizácie bezpečnostnej politiky SR s cieľom zaručiť požadovanú úroveň bezpečnosti občana a štátu. Dokument identifikuje bezpečnostné prostredie, najvyššie bezpečnostné záujmy, hlavné hrozby a riziká a zároveň rámcovo definuje bezpečnostnú politiku SR.

Hlavné záujmy SR v oblasti bezpečnosti:

- zaručiť bezpečnosť občanov a chrániť ich ľudské práva a základné slobody,
- zaručiť územnú celistvosť, zvrchovanosť, nedotknuteľnosť hraníc, politickú nezávislosť a identitu,
- rozvíjať demokratické štátne zriadenie, právny štát a trhovú ekonomiku,
- vytvárať predpoklady trvalo udržateľného hospodárskeho, sociálneho, environmentálneho a kultúrneho rozvoja spoločnosti,
- posilňovať transatlantické strategické partnerstvo, byť spolugarantom bezpečnosti spojencov,
- rozvíjať dobré partnerské vzťahy a všetky formy vzájomne výhodnej spolupráce s krajinami, s ktorými SR má spoločné záujmy,

- prispievať k posilňovaniu a šíreniu slobody a demokracie, dodržiavania ľudských práv, právneho štátu, medzinárodného práva, mieru a stability vo svete.

Za najväčšie hrozby pre SR sa považuje najmä: šírenie zbraní hromadného ničenia, medzinárodný terorizmus, zlyhávajúce štáty a ich potenciál vytvárať nestabilitu medzinárodného prostredia, organizovaný zločin, zraniteľnosť informačných systémov, nelegálna a nekontrolovateľná migrácia, aktivity cudzích informačných služieb pôsobiacich proti SR, prehlbujúca sa ekonomická nerovnováha vo svete; extrémistický nacionálny, politický a náboženský fanatizmus; energetická závislosť; znečistenie životného prostredia a súvisiace prírodné pohromy či šírenie nákazlivých chorôb. Nová Bezpečnostná stratégia SR zatiaľ nebola schválená.

bezpečnosť – v zmysle *ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov* ide o stav, v ktorom je zachovávaný mier a bezpečnosť štátu, jeho demokratický poriadok a zvrchovanosť, územná celistvosť a nedotknuteľnosť hraníc štátu, základné práva a slobody a v ktorom sú chránené životy a zdravie osôb, majetok a životné prostredie.

Biela kniha o obrane Slovenskej republiky – bola schválená Bezpečnostnou radou SR a vládou SR dňa 28. septembra 2016. Poskytuje politicko-strategický a zdrojový rámec dlhodobého rozvoja obrany štátu. Je strategickou víziou a komplexným východiskovým opatrením na zvyšovanie obranyschopnosti Slovenskej republiky. Biela kniha o obrane SR zhrňa výsledky implementácie predošlej verzie z roku 2013 a aktualizuje rozvojové zámery v súlade s prioritami Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky. Pritom zohľadňuje zásadnú zmenu bezpečnostného prostredia a súvisiace opatrenia prijaté vládou Slovenskej republiky, ako aj v rámci NATO a EÚ.

bojová skupina (Battle Group) – osobitná forma jednotiek rýchlej reakcie Európskej únie. Je zložená z jednotiek vyčlenených jedným členským štátom alebo viacerými členskými štátmi vo veľkosti práporu (okolo 1 500 vojakov). Prápor môžu dopĺňať jednotky bojového zabezpečenia a jednotky logistickej a administratívnej podpory. Okrem toho môžu byť podľa charakteru misie doplnené ďalšie operačné prvky a nástroje. V zmysle

článku 28 Zmluvy o EÚ, ak si medzinárodná situácia vyžaduje operačnú akciu Únie, prijme Rada rozhodnutie v tomto smere.

civilná ochrana – systém úloh a opatrení zameraných na ochranu života, zdravia a majetku, spočívajúcich najmä v analýze možného ohrozenia a v prijímaní opatrení na znižovanie rizík ohrozenia, ako aj určenia postupov a činnosti pri odstraňovaní následkov mimoriadnych udalostí. V zmysle zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov je poslaním civilnej ochrany chrániť život, zdravie a majetok a utvárať podmienky na prežitie pri mimoriadnych udalostiach a počas vyhlásenej mimoriadnej situácie.

Mimoriadnou situáciou je obdobie ohrozenia alebo pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti na život, zdravie alebo majetok, počas ktorej sa vykonávajú opatrenia na záchranu života, zdravia alebo majetku, na znižovanie rizík ohrozenia alebo činnosti nevyhnutné na zamedzenie šírenia a pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti, ktorou je živelná pohroma, havária, katastrofa alebo teroristický útok. Mimoriadna situácia sa vyhlasuje a odvoláva prostredníctvom hromadných informačných prostriedkov.

Civilnú ochranu riadi Ministerstvo vnútra SR, ktoré vypracúva koncepciu organizácie a rozvoja civilnej ochrany a organizuje a riadi informačný systém civilnej ochrany. Informačný systém civilnej ochrany tvorí hlásna služba, ktorá zabezpečuje včasné varovanie obyvateľov, obcí a vyrozumienie osôb činných pri riešení následkov mimoriadnej udalosti, a informačná služba civilnej ochrany, ktorá zabezpečuje zber, spracovanie, vyhodnocovanie a poskytovanie informácií. Výdavky na civilnú ochranu sa financujú zo štátneho rozpočtu SR prostredníctvom rozpočtovej kapitoly Ministerstva vnútra SR.

Na vykonávaní úloh civilnej ochrany okrem jednotiek civilnej ochrany, ako organizovaných skupín osôb odborne pripravených a materiálne vybavených na plnenie úloh civilnej ochrany, v prípadoch mimoriadnej udalosti povinne spolupracujú primerane svojmu veku a zdravotnému stavu osobnými úkonmi aj osoby, ktoré nie sú podľa zákona povinné sa zúčastniť civilnej ochrany.

dobrovoľná vojenská príprava – je činnosť, ktorou sa vojak dobrovoľnej vojenskej prípravy v stave bezpečnosti pripravuje podľa zákona č. 378/2015

Z. z. o dobrovoľnej vojenskej príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov na obranu Slovenskej republiky

EUROJUST (Jednotka pre súdnu spoluprácu Európskej únie) – orgán pôvodne založený rozhodnutím Rady 2002/187/JHA na posilnenie boja proti závažnej trestnej činnosti zlepšením koordinácie a spolupráce v trestnej oblasti vo veciach, ktoré presahujú územie jedného členského štátu. Je zložený z jedného zástupcu zo všetkých členských štátov, zväčša ide o sudcov, prokurátorov alebo vyšetrovateľov. Podľa čl. 85 Zmluvy o EÚ poslaním EUROJUST-u je podporovať a posilňovať koordináciu a spoluprácu medzi vnútroštátnymi orgánmi zodpovednými za vyšetrovanie a stíhanie závažnej trestnej činnosti, ktorá sa týka dvoch alebo viacerých členských štátov alebo ktorá si vyžaduje trestné stíhanie na spoločnom základe, a to na základe vykonaných operácií a informácií poskytovaných orgánmi členských štátov a Europolom. Sídлом EUROJUST-u je Haag. EUROJUST plní svoje úlohy prostredníctvom jedného príslušného národného člena alebo viacerých svojich príslušných národných členov, alebo ako Kolégium.

EUROPOL (Európsky policajný úrad) – agentúra EÚ presadzujúca právo so sídlom v Haagu. Podporuje vzájomnú spoluprácu členských štátov EÚ v oblasti prevencie a boja proti závažným formám medzinárodného organizovaného zločinu. Europol nemá výkonné právomoci (napr. právomoc zatýkať), podporuje príslušné národné orgány pri zhromažďovaní, analýze a šírení informácií a koordinácii operácií. Národné orgány využívajú túto podporu pri prevencii, zisťovaní, vyšetrovaní trestných činov a pátraní, ako aj trestnom stíhaní tých, ktorí ich spôsobili. Podľa čl. 88 Zmluvy o EÚ poslaním Europolu je podporovať a posilňovať činnosť policajných orgánov a iných orgánov členských štátov presadzujúcich výkon práva, ako aj ich vzájomnú spoluprácu pri predchádzaní závažnej trestnej činnosti (ktorá sa týka dvoch alebo viacerých členských štátov) terorizmu a formám trestnej činnosti, ktoré zasahujú do spoločného záujmu, na ktorý sa vzťahuje politika EÚ, a v boji proti nim. Každá operačná činnosť Europolu sa musí vykonávať v spojení a so súhlasom orgánov členského štátu, resp. členských štátov, ktorých

územia sa dotýka. Uplatňovanie donucovacích opatrení je vo výlučnej právomoci príslušných vnútroštátnych orgánov.

extrémizmus – označuje konanie a prejavy vychádzajúce z postojov krajne vyhrotenej, demokratickému systému nepriateľskej ideológie, ktoré či už priamo, alebo v určitom časovom horizonte deštruktívne pôsobia na existujúci demokratický systém a jeho základné atribúty. Druhou charakteristickou črtou extrémizmu a s ním spájaných aktivít je, že útočia na systém základných práv a slobôd garantovaný ústavou a medzinárodnými ľudsko-právnymi dokumentmi, alebo sa snažia svojimi aktivitami uplatňovanie týchto práv sťažiť, či znemožniť. Za ďalšie charakteristické znaky extrémizmu sa považuje snaha o obmedzenie, potláčanie, znemožnenie výkonu základných práv a slobôd pre určité skupiny obyvateľstva definované ich pohlavím, národnosťou, rasou, etnikom, farbou pleti, vierovyznaním, jazykom, sexuálnou orientáciou, príslušnosťou k spoločenskej triede, majetkom, ako aj používanie fyzického násillia namiereného voči názorovým či politickým oponentom alebo ich majetku.

Hasičský a záchranný zbor – jednotne organizovaný zbor, ktorý plní úlohy v rozsahu a za podmienok ustanovených *zákonom č. 315/2001 Z. z. o Hasičskom a záchrannom zbore v znení neskorších predpisov* a *zákonom č. 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarmi v znení neskorších predpisov*. Hasičský a záchranný zbor (ďalej len „zbor“) je budovaný podľa zásady nadriadenosti a podriadenosti a je podriadený ministrovi vnútra SR. Plní úlohy štátnej správy na úseku ochrany pred požiarmi, pri zdolávaní požiarov, pri poskytovaní pomoci a vykonávaní záchranných prác pri haváriách, živelných pohromách a iných mimoriadnych udalostiach a pri ochrane životného prostredia, poskytuje pomoc pri ohrození života a zdravia fyzických osôb, majetku právnických osôb a fyzických osôb, vykonáva záchranné práce pri núdzovom odstraňovaní stavieb a ľadových bariér, zabezpečuje jednotné uplatňovanie technických požiadaviek protipožiarnej bezpečnosti, posudzovanie zhody a vykonávanie dohľadu nad výrobkami, plní úlohy v oblasti výchovy, vzdelávania a odbornej prípravy na úseku ochrany pred požiarmi a v oblasti preventívno-výchovného pôsobenia a vykonáva štátny požiarly dozor. Zbor sa podieľa na plnení úloh pri poskytovaní predlekárskej pomoci a na odsune ranených a chorých najmä pri požiaroch, haváriách, živelných

pohromách a iných mimoriadnych udalostiach, na zabezpečovaní núdzového zásobovania a núdzového ubytovania obyvateľstva, na poskytovaní humanitárnej pomoci, podieľa sa na plnení úloh integrovaného záchranného systému, civilnej ochrany, pri príprave na obranu štátu a úloh súvisiacich s mobilizačnými prípravami. Zbor sa podieľa aj na plnení úloh vedecko-technického rozvoja na úseku ochrany pred požiarmi.

Zbor spolupracuje pri riešení otázok na úseku ochrany pred požiarmi s príslušnými orgánmi iných štátov a s medzinárodnými organizáciami a poskytuje pomoc iným štátom v rozsahu medzinárodných zmlúv, ktorými je SR viazaná. Prezídium zboru ako jedna z jeho organizačných jednotiek je súčasťou Ministerstva vnútra SR. Zbor je financovaný zo štátneho rozpočtu SR a pri plnení svojich úloh spravuje majetok vo vlastníctve štátu.

integrovaný záchranný systém – koordinovaný postup zložiek integrovaného záchranného systému. Podľa zákona č. 129/2002 Z. z. *o integrovanom záchrannom systéme v znení neskorších predpisov* pôsobia v integrovanom záchrannom systéme Ministerstvo vnútra SR, Ministerstvo zdravotníctva SR, obvodné úrady v sídle kraja a záchranné zložky integrovaného záchranného systému. Činnosti a opatrenia súvisiace s poskytovaním pomoci v tiesni vykonávajú základné záchranné zložky (Hasičský a záchranný zbor, poskytovatelia záchrannej zdravotnej služby, kontrolné chemické laboratória civilnej ochrany, Horská záchranná služba a Banská záchranná služba) a ostatné záchranné zložky (ozbrojené sily SR, hasičské zbory a útvary, pracoviská vykonávajúce štátny dozor alebo činnosti podľa osobitných predpisov, jednotky civilnej ochrany, obecna polícia, Slovenský Červený kríž a útvary Policajného zboru). Na privolanie záchranných zložiek integrovaného záchranného systému v tiesni sa zriaďuje vo verejnej telekomunikačnej sieti jednotné európske číslo tiesňového volania 112.

Úlohy na úseku integrovaného záchranného systému riadi a koordinuje Ministerstvo vnútra SR a tiež zabezpečuje vyžadovanie pomoci a vysielanie záchranných zložiek integrovaného záchranného systému v rámci medzinárodnej pomoci a humanitárnej spolupráce.

Výdavky na integrovaný záchranný systém sa financujú zo štátneho rozpočtu prostredníctvom rozpočtovej kapitoly ministerstva.

kriminalita – konanie, ktoré je trestným činom. Podľa zákona č. 583/2008 Z. z. o prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov je každý podľa svojich možností a schopností povinný konať tak, aby predchádzal alebo zamedzil vzniku a šíreniu kriminality. Prevenciou kriminality je cieľavedomé, plánovité, koordinované a komplexné pôsobenie na príčiny a podmienky, ktoré vyvolávajú alebo umožňujú kriminalitu, s cieľom jej predchádzania, potláčania a zamedzovania.

Pôsobnosť v oblasti prevencie kriminality vykonávajú vláda SR, ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy, obvodné úrady v sídlach krajov a iné miestne orgány štátnej správy a ostatné orgány verejnej moci, ktoré predchádzajú kriminalite tým, že v rozsahu svojej pôsobnosti pôsobia na dodržiavanie zákonnosti fyzickými osobami a právnickými osobami. Vláda SR schvaľuje stratégiu prevencie kriminality ako základný programový dokument. Poradným, iniciatívnym, koordinačným a odborným orgánom vlády SR pre oblasť prevencie kriminality je Rada vlády SR pre prevenciu kriminality. Predsedom rady je minister vnútra SR. Rada je kontaktným miestom v rámci Európskej siete na prevenciu kriminality.

V oblasti prevencie kriminality sa na financovanie projektov v uvedenej oblasti poskytujú dotácie zo štátneho rozpočtu. Na financovanie projektu v oblasti prevencie kriminality, ktorý schválila Rada vlády SR pre prevenciu kriminality, poskytuje dotáciu obvodný úrad v sídle kraja, na financovanie projektu v oblasti prevencie kriminality, ktorý schválilo príslušné ministerstvo, poskytuje dotáciu príslušné ministerstvo.

krízová situácia – v zmysle ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov je obdobie, počas ktorého je bezprostredne ohrozená alebo narušená bezpečnosť štátu a ústavné orgány môžu po splnení podmienok ustanovených v tomto ústavnom zákone na jej riešenie vypovedať vojnu, vyhlásiť vojnový stav alebo výnimočný stav, alebo núdzový stav.

kybernetická bezpečnosť – v zmysle zákona č. 69/2018 Z. z. o kybernetickej bezpečnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 378/2018 Z.

z. (ďalej len ako „zákon č. 69/2018 Z. z. o kybernetickej bezpečnosti“) je stav, v ktorom sú siete a informačné systémy schopné odolávať na určitom stupni spoľahlivosti akémukoľvek konaniu, ktoré ohrozuje dostupnosť, pravosť, integritu alebo dôvernosť uchovávaných, prenášaných alebo spracúvaných údajov alebo súvisiacich služieb poskytovaných alebo prístupných prostredníctvom týchto sietí a informačných systémov.

kybernetický bezpečnostný incident – akákoľvek udalosť, ktorá má z dôvodu narušenia bezpečnosti siete a informačného systému, alebo porušenia bezpečnostnej politiky alebo záväznej metodiky negatívny vplyv na kybernetickú bezpečnosť alebo ktorej následkom je strata dôvernosti údajov, zničenie údajov alebo narušenie integrity systému, obmedzenie alebo odmietnutie dostupnosti základnej služby alebo digitálnej služby, vysoká pravdepodobnosť kompromitácie činností základnej služby alebo digitálnej služby alebo ohrozenie bezpečnosti informácií.

Národná jednotka CSIRT (Computer Security Incident Response Team - jednotka pre riešenie počítačových incidentov) - Národný bezpečnostný úrad má postavenie národnej jednotky CSIRT s pôsobnosťou pre Slovenskú republiku, ktorá musí spĺňať podmienky akreditácie podľa § 14 *zákona č. 69/2018 Z. z. o kybernetickej bezpečnosti* t. j. má požadované technické, technologické a personálne vybavenie, má vytvorené podmienky umožňujúce chránený prenos a spracovanie údajov, chráni informácie a údaje, ktoré v súvislosti s plnením povinností podľa zákona získava a spracováva ich tak, aby nebola narušená ich dostupnosť, dôvernosť, autentickosť a integrita, má umiestnenú dokumentáciu, informačné systémy a ostatné informačno-komunikačné technológie v zabezpečenom priestore tak, aby nebola narušená ich dôvernosť, autentickosť a integrita a plní úlohy jednotky CSIRT podľa § 15 tohto zákona, najmä zodpovednosť za riešenie kybernetických bezpečnostných incidentov a výkon preventívnych služieb a reaktívnych služieb, pre sektor digitálnej infraštruktúry a podsektor utajovaných skutočností. Národná jednotka CSIRT je zaradená v zozname akreditovaných jednotiek CSIRT.

Z uvedených dôvodov od 1. januára 2016 Národný bezpečnostný úrad zriadil útvar „Národná jednotka SK-CERT“ (Slovak Computer Emergency Response Team) a od 1. septembra 2019 ho transformoval na Národné

centrum kybernetickej bezpečnosti SK-CERT. Útvar zabezpečuje národné a strategické aktivity v oblasti riadenia kybernetickej bezpečnosti, v oblasti analýzy hrozieb ale aj koordinácie riešenia kybernetických bezpečnostných incidentov na celonárodnej úrovni, ako aj vytváranie, riadenie a podporu kompetenčných centier kybernetickej bezpečnosti, napr. výuky, vzdelávania, tréningov ako aj výskumu.

Národná stratégia kybernetickej bezpečnosti - východiskový strategický dokument, ktorý komplexne určuje strategický prístup Slovenskej republiky k zabezpečeniu kybernetickej bezpečnosti. Súčasťou národnej stratégie kybernetickej bezpečnosti je akčný plán ako konkrétny plán čiastkových úloh a zdrojov. Národnú stratégiu kybernetickej bezpečnosti schvaľuje vláda Slovenskej republiky.

Národná stratégia kybernetickej bezpečnosti obsahuje najmä ciele, priority a rámec riadenia na dosiahnutie týchto cieľov a priorít vrátane úloh a zodpovedností orgánov verejnej moci a ďalších relevantných subjektov, identifikáciu opatrení týkajúcich sa pripravenosti, reakcie a obnovy vrátane spolupráce medzi verejným sektorom a súkromným sektorom, popis bezpečnostného prostredia, definíciu bezpečnostných hrozieb, identifikáciu potrebných zdrojov, určenie vzdelávacích programov, programov na budovanie bezpečnostného povedomia, zvyšovanie informovanosti a odbornej prípravy, určenie plánov výskumu a vývoja, plán posudzovania rizika na účely identifikácie rizík, zoznam subjektov zapojených do vykonávania národnej stratégie kybernetickej bezpečnosti, či určenie hlavných zahraničnopolitických partnerov.

NATO (The North Atlantic Treaty Organization) – je medzivládna organizácia - obranná aliancia založená v súlade s článkom 51 Charty OSN, ktorej základnou úlohou je chrániť slobodu a bezpečnosť svojich členov všetkými dostupnými politickými a vojenskými prostriedkami. Základný princíp fungovania aliance je spoločný záväzok a vzájomná politická a vojenská spolupráca medzi suverénnymi štátmi – členskými krajinami, ktoré sú založené na predpoklade nedeliteľnosti bezpečnosti jej členov. Členstvo v aliancii je dobrovoľné. Vstupom do aliance sa členské krajiny zaviazali ochraňovať slobodu, spoločné dedičstvo a civilizáciu svojich obyvateľov, založené na princípoch demokracie,

individuálnej slobody a právneho štátu. Každá členská krajina tiež prijala na seba záväzok podieľať sa na riziku a zodpovednosti, ale aj na výhodách kolektívnej bezpečnosti vyplývajúcich z Washingtonskej zmluvy. Rozhodnutia NATO sú prijímané na základe konsenzu, po diskusii a konzultáciách medzi členskými krajinami. NATO je tiež výrazom transatlantického spojenectva medzi jeho európskymi členmi, USA a Kanadou. V súčasnosti má aliancia 29 členov a Slovenská republika sa stala členskou krajinou 29. marca 2004. Sídлом riaditeľstva organizácie je Brusel.

NATO Force Integration Unit (NFIU) – Slovakia – úlohou je zabezpečovať a koordinovať rýchle nasadenie spojeneckých síl v danom regióne, podpora kolektívnej obrany NATO v plánovacom procese a asistencia pri výcviku a cvičeniach. Každé NFIU je zložené zo 40 národných a NATO špecialistov. Každá krajina, na území ktorej je takýto regionálny prvok, obsadzuje 20 miest národným personálom. NATO partneri poskytnú zostávajúcich 20 príslušníkov medzinárodného štábu na rotačnom princípe. Slovenské NFIU je začlenené pod velenie Mnohonárodného zborového veliteľstva Severovýchod v Štetíne (MNC-NE).

V zodpovednosti NFIU je identifikovanie logistických možností a obmedzení, transportných možností, podpornej infraštruktúry tak, aby bolo zabezpečené čo najrýchlejšie a najplynulejšie nasadenie síl okamžitej reakcie NATO.

Obranná stratégia Slovenskej republiky – vychádza z Bezpečnostnej stratégie Slovenskej republiky a formuluje politicko-vojenské východiská obrany SR s perspektívou desiatich rokov. Nahrádza obrannú a vojenskú stratégiu obdobia prechodu od individuálnej ku kolektívnej obrane a sústreďuje pozornosť SR ako člena NATO a EÚ na plnenie záväzkov a efektívne využitie možností, ktoré jej poskytuje členstvo v týchto organizáciách. Obranná stratégia Slovenskej republiky identifikuje určujúce tendencie vývoja bezpečnostného prostredia pre oblasť obrany a charakterizuje novú dimenziu jej obrannej politiky. Určuje jej základný cieľ, požiadavky na efektívnu obranu, ako aj na spôsobilosti Ozbrojených síl SR a ostatné súčasti systému obrany štátu. Za základný cieľ svojej obrannej politiky SR považuje bezpečnosť svojich občanov a zaručenie obrany štátu spočívajúce vo využívaní vlastných síl a možností kolektívnej obrany,

aktívnu účasť na upevňovaní mieru a stability vo svete, predchádzaní konfliktom a urovnávaní krízových situácií v súlade s medzinárodným právom a budovaním dôvery. Poslaním tejto politiky prevencie bude zabrániť ohrozeniu bezpečnostných záujmov SR, vrátane odvrátenia ozbrojeného konfliktu na jej území. Obranná stratégia Slovenskej republiky bola schválená Národnou radou SR dňa 23. septembra 2005.

Ozbrojené sily Slovenskej republiky – rozhodujúci výkonný prvok systému obrany štátu. Hlavnou úlohou ozbrojených síl SR je zaručovať obranu SR a bezpečnosť štátu pred vonkajším ozbrojeným napadnutím cudzou mocou a plnenie záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, ktorými je SR viazaná, a podieľať sa na zachovávaní verejného poriadku a bezpečnosti štátu, jeho zvrchovanosti, územnej celistvosti a nedotknuteľnosti hraníc. Ozbrojené sily SR tvoria v stave bezpečnosti profesionálni vojaci, vojaci v zálohe povolaní na pravidelne cvičenie alebo na plnenie úloh ozbrojených síl a vojaci dobrovoľnej vojenskej prípravy; v čase vojny a vojnového stavu profesionálni vojaci, vojaci v zálohe povolaní na pravidelné cvičenie alebo na plnenie úloh ozbrojených síl, vojaci dobrovoľnej vojenskej prípravy, vojaci v zálohe povolaní na výkon mimoriadnej služby a registrovaní občania povolaní na výkon mimoriadnej služby, ktorí sú na základe odvodného konania odvedení; a v čase výnimočného stavu a núdzového stavu profesionálni vojaci, vojaci v zálohe povolaní na pravidelné cvičenie alebo na plnenie úloh ozbrojených síl, vojaci dobrovoľnej vojenskej prípravy a vojaci v zálohe povolaní na výkon mimoriadnej služby.

Zákon č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov upravuje postavenie základných zložiek ozbrojených síl SR ako rozhodujúceho výkonného prvku systému obrany republiky, ich úlohy, použitie, riadenie, velenie, kontrolu, mobilizáciu a prípravu. *Zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov* ustanovuje podrobne vykonávanie štátnej služby profesionálnych vojakov.

Policajný zbor SR – ozbrojený bezpečnostný zbor, ktorý plní úlohy vo veciach vnútorného poriadku, bezpečnosti, boja proti zločinnosti vrátane jej

organizovaných foriem a medzinárodných foriem a úlohy, ktoré pre Policajný zbor vyplývajú z medzinárodných záväzkov SR (*zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov*).

Policajný zbor SR je podriadený ministrovi vnútra SR a činnosť Policajného zboru SR kontroluje Národná rada SR a vláda SR. Policajný zbor SR spolupôsobí pri ochrane základných práv a slobôd, najmä pri ochrane života, zdravia, osobnej slobody a bezpečnosti osôb a pri ochrane majetku a odhaľuje trestné činy a zisťuje ich páchatel'ov. Policajný zbor SR pri plnení svojich úloh spolupracuje s orgánmi verejnej moci, ozbrojenými silami, ozbrojenými bezpečnostnými zbormi, ozbrojenými zbormi, Slovenskou informačnou službou, s právnickými osobami a fyzickými osobami; s orgánmi územnej samosprávy spolupracuje najmä pri určovaní priorít prevencie kriminality, ochrany verejného poriadku a zamerania boja s kriminalitou. Policajný zbor SR spolupracuje s políciami iných štátov, s medzinárodnými policajnými organizáciami, medzinárodnými organizáciami a organizáciami pôsobiacimi na území iných štátov.

Policajný zbor SR sa člení na službu kriminálnej polície, službu finančnej polície, službu poriadkovej polície, službu dopravnej polície, službu železničnej polície, službu ochrany objektov, službu cudzineckej polície, službu hraničnej polície, službu osobitného určenia, službu ochrany určených osôb a inšpekčnú službu, ktoré pôsobia v rámci útvarov Policajného zboru SR, ktoré zriaďuje a zrušuje minister. Organizačnou súčasťou Policajného zboru SR je aj útvar kriminalisticko-expertíznych činností, ktorý vykonáva odbornú činnosť a znaleckú činnosť podľa osobitných predpisov. Služby Policajného zboru SR a útvary Policajného zboru SR riadi prezident Policajného zboru SR, ktorý je zodpovedný za výkon svojej funkcie ministrovi vnútra SR.

Schengenský priestor – územie celkovo 26 členských štátov Európskej únie, ktoré sa medzi sebou dohodli na zrušení hraničných kontrol, troch krajín Európskeho hospodárskeho priestoru (Nórsko, Island, Lichtenštajnsko) a Švajčiarska. Členské štáty EÚ, ktoré zatiaľ neimplementovali *acquis* v plnom rozsahu (spolupracujú so Schengenskými štátmi iba v určitých

oblastiach) sú Írsko a Cyprus. Štáty aspirujúce na vstup do Schengenského priestoru sú Bulharsko, Rumunsko a Chorvátsko.

V 80. rokoch 20. storočia sa začala v Európskom spoločenstve diskusia týkajúca sa koncepcie voľného pohybu osôb a zrušenia vnútorných hraníc v Spoločenstve. Avšak v rámci Spoločenstva sa nepodarilo dosiahnuť dohodu, päť členských krajín Európskeho spoločenstva (Francúzsko, Nemecko a krajiny Beneluxu) uzavrelo v Schengene 14. júna 1985 tzv. *Schengenský dohovor o postupnom rušení kontrol na vonkajších hraniciach* (odtiaľ názov priestoru). Proces vytvorenia tohto priestoru urýchlilo prijatie *Maastrichtskej zmluvy* v r. 1992.

Kľúčovými opatreniami sú napr. odstránenie osobných kontrol na vnútorných hraniciach, spoločné pravidlá pre prechod a opatrenia na vonkajších hraniciach EÚ alebo vytvorenie Schengenského informačného systému.

Spoločná obranná a bezpečnostná politika (SOBP) – stanovuje rámec politických a vojenských štruktúr EÚ a vojenských a civilných misií a operácií v zahraničí. Globálna stratégia EÚ 2016 určuje stratégiu SBOP, zatiaľ čo Lisabonská zmluva objasňuje inštitucionálne aspekty a posilňuje úlohu Európskeho parlamentu. SOBP nedávno prešla zásadnými strategickými a operačnými zmenami. Naďalej sa vyvíja, aby dokázala čeliť bezpečnostným výzvam a dopytu po silnejšej reakcii EÚ.

súkromná bezpečnostná služba (SBS) – znamená prevádzkovanie súkromnej bezpečnosti. Druhmi SBS sú: strážna služba (zabezpečuje ochranu majetku a osôb na verejne prístupnom mieste a na inom než verejne prístupnom mieste, pri ich preprave a ich prepravu a prevádzkuje zabezpečovací systém alebo poplachový systém); profesionálna cezhraničná preprava eurovej hotovosti cestnou dopravou; detektívna služba (hľadanie osoby, majetku, získavanie údajov, ktoré môžu slúžiť ako dôkazný prostriedok v konaní pred súdom alebo správnym orgánom, získavanie údajov o osobnom stave fyzickej osoby a o konaní fyzickej osoby alebo právnickej osoby alebo o ich majetkových pomeroch a získavanie informácií v súvislosti s vymáhaním pohľadávky alebo údajov o protiprávnom konaní ohrozujúcom obchodné tajomstvo); odborná príprava a poradenstvo. Poskytovanie služieb v oblasti súkromnej bezpečnosti upravuje *zákon č. 473/2005 Z. z. o poskytovaní služieb v oblasti súkromnej bezpečnosti a o zmene*

a doplnení niektorých zákonov (zákon o súkromnej bezpečnosti) v znení neskorších predpisov.

Bezpečnostnú službu možno prevádzkovať na základe licencie na prevádzkovanie bezpečnostnej služby. O udelení licencie, ktorá sa vydáva na desať rokov, rozhoduje krajské riaditeľstvo Policajného zboru SR. Licencia je verejnou a neprevoditeľnou listinou. Ministerstvo vnútra SR vedie informačný systém súkromnej bezpečnosti, v ktorom sa vedie evidencia prevádzkovateľov súkromnej bezpečnosti. Prevádzkovateľ je povinný predložiť ministerstvu písomnú správu o činnosti bezpečnostnej služby za uplynulý kalendárny rok.

štátna hranica – plocha, ktorá vertikálne prechádza hraničnými čiarami po zemskom povrchu a oddeľuje územie štátu, jeho vzdušný priestor, priestor pod zemským povrchom, nadzemné a podzemné stavby a zariadenia všetkého druhu od území susedných štátov. Štátne hranice SR sú určené medzinárodnými mierovými zmluvami a na ne nadväzujúcimi medzinárodnými dokumentmi, medzinárodnými zmluvami uzatvorenými medzi SR a susednými štátmi a inými medzinárodnými zmluvami, ktorými je SR viazaná.

Priebeh štátnych hraníc musí byť jednoznačný, zreteľný a vyznačený hraničnými znakmi. Ich polohu, tvar, rozmery, materiál a popis určujú medzinárodné zmluvy. Práva a povinnosti právnických osôb a fyzických osôb pri správe štátnych hraníc a pôsobnosť orgánov štátnej správy upravuje *zákon č. 298/1999 Z. z. o správe štátnych hraníc v znení neskorších predpisov*. Ústredným orgánom štátnej správy pre správu štátnych hraníc je Ministerstvo vnútra SR.

štátne občianstvo – trvalý právny zväzok medzi fyzickou osobou a štátom, ktorého dôsledkom je komplex vzájomných práv a povinností občana a štátu určených a zabezpečených štátom, ktorý občanovi umožňuje aktívne sa zúčastňovať na politickom, štátnom, ekonomickom a kultúrnom živote štátu a spoločnosti. Skutočnosť, že výlučným právom každého štátu je určiť okruh osôb, ktoré považuje za svojich občanov, je v súlade so zásadami medzinárodného práva. Podmienky nadobúdania, straty a osvedčovania štátneho občianstva SR upravuje *zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 40/1993 Z. z. o štátnom občianstve Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov*. Štátne občianstvo sa môže

nadobudnúť určením, voľbou, narodením resp. osvojením alebo jeho udelením na žiadosť. V zmysle § 2 citovaného zákona sa štátnym občanom Slovenskej republiky určením stáva osoba, ktorá bola k 31. decembru 1992 štátnym občanom Slovenskej republiky. Osoba si môže zvoliť štátne občianstvo Slovenskej republiky, ak bola k 31. decembru 1992 štátnym občanom Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky a nebola štátnym občanom Slovenskej republiky. Maloleté deti majú štátne občianstvo rodičov, ak sú rodičia štátnymi občanmi SR alebo získajú štátne občianstvo voľbou. Štátne občianstvo SR nadobúda dieťa narodením, ak aspoň jeden z rodičov je štátnym občanom SR alebo bolo narodené na území SR. Osvojením nadobúda dieťa štátne občianstvo SR, ak bolo osvojené osvojiteľmi, z ktorých aspoň jeden je štátnym občanom SR. Štátne občianstvo možno udeliť žiadateľovi, ak splnil zákonom predpísané podmienky. Žiadateľ môže podať žiadosť po dovŕšení veku 14 rokov; pred dovŕšením veku 18 rokov podpisujú jeho žiadosť aj jeho rodičia. Pri vyplňaní dotazníka žiadateľa sa overuje ovládanie slovenského jazyka žiadateľom. Štátne občianstvo SR udeľuje Ministerstvo vnútra SR a nadobúda sa prevzatím listiny o udelení štátneho občianstva a zložením sľubu štátneho občana. Štátne občianstvo SR je rovnocenné bez ohľadu na právny titul jeho nadobudnutia.

Štátne občianstvo Slovenskej republiky možno stratiť prepustením zo štátneho zväzku SR na vlastnú žiadosť alebo nadobudnutím cudzieho štátneho občianstva na základe výslovného prejavu vôle. Štátne občianstvo sa stráca dňom prevzatia listiny o prepustení zo štátneho zväzku SR.

utajovaná skutočnosť – na účely zákona č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov je utajovanou skutočnosťou informácia alebo vec určená pôvodcom utajovanej skutočnosti, ktorú vzhľadom na záujem Slovenskej republiky treba chrániť pred vyzradením, zneužitím, poškodením, neoprávneným rozmnožením, zničením, stratou alebo odcudzením a ktorá môže vzniknúť len v oblastiach, ktoré ustanoví vláda Slovenskej republiky svojím nariadením.

vojna – v zmysle ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení

neskorších predpisov je stavom, keď je SR napadnutá cudzou mocou, ktorá jej vypovedala vojnu alebo ktorá bez vypovedania vojny narušila jej bezpečnosť. Vojnu vypovedá prezident SR na základe rozhodnutia NR SR. Prezident SR vypovie vojnu na základe rozhodnutia NR SR aj vtedy, ak SR plní záväzky vyplývajúce z členstva v organizácii vzájomnej kolektívnej bezpečnosti alebo z medzinárodnej zmluvy o spoločnej obrane proti napadnutiu. Vypovedanie vojny sa vzťahuje na celé územie SR.

zbraň – prenosné zariadenie, ktoré vystreľuje, je konštruované alebo môže byť upravené tak, aby vystreľovalo strelu, a ktorého princípom funkcie je okamžité uvoľnenie energie pri výstrele; za zbraň sa považuje aj jej hlavná časť, súčasť zbrane, replika zbrane a napodobenina zbrane. Druhy a kategórie strelných zbraní a streliva, podmienky nadobúdania vlastníctva, držania, nosenia a používania zbraní a streliva, práva a povinnosti držiteľov zbraní a streliva, podmienky na vývoz, dovoz a prevoz zbraní a streliva, podmienky zriaďovania a prevádzkovania strelníc, podmienky vystavovania zbraní a streliva ustanovuje *zákon č. 190/2003 Z. z. o strelných zbraniach a strelive a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*.

Zbrane a strelivo sa v zmysle tohto zákona rozdeľujú na: zbraň kategórie A (zakázaná zbraň, zakázané strelivo a zakázané doplnky zbrane), ktorú je zakázané nadobudnúť do vlastníctva, držať alebo nosiť, zbraň kategórie B (podliehajúca povoľovaciemu konaniu a evidenčnej povinnosti), zbraň kategórie C (podliehajúca ohlasovacej povinnosti a evidenčnej povinnosti, ktorú môže nadobudnúť do vlastníctva len držiteľ zbrojného preukazu, zbrojnej licencie alebo zbrojného sprievodného listu), zbraň kategórie D, ktorej držiteľ musí mať 18 rokov a musí mať pri manipulácii s ňou pri sebe doklad totožnosti. Každá zbraň kategórie A, B a C musí byť zaevidovaná. Pri cestách do iných členských štátov EÚ oprávňuje držiteľa európskeho zbrojného pasu je mať so sebou zbraň, ktorá je v ňom zapísaná.

V zmysle § 122 ods. 3 *zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov*, trestný čin je spáchaný so zbraňou, ak páchatel alebo s jeho vedomím niektorý zo spolupáchateľov použije zbraň na útok, na prekonanie alebo zamedzenie odporu, alebo ju má na taký účel pri sebe; zbraňou sa

rozumie, ak z jednotlivého ustanovenia nevyplýva niečo iné, každá vec, ktorou možno urobiť útok proti telu dôraznejším. Trestný čin je spáchaný so zbraňou aj vtedy, ak páchateľ použije napodobeninu zbrane alebo ju má pri sebe s úmyslom, aby bola považovaná za pravú.

* * *

Pôsobnosť v danej oblasti spravidla vykonáva **Výbor NR SR pre obranu a bezpečnosť**, ktorý prerokúva najmä:

- zásady a návrhy zákonov z oblasti obrany, zabezpečenia výstavby a činnosti ozbrojených síl, vnútorného poriadku a bezpečnosti, civilnej ochrany, štátnych hmotných rezerv, hasičského a záchranného zboru. Pripravuje k nim stanoviská a uznesenia.
- návrhy medzinárodných zmlúv týkajúcich sa spolupráce v oblasti obrany, ozbrojených síl, vnútorného poriadku a bezpečnosti, civilnej ochrany a pripravuje k nim stanoviská a uznesenia,
- návrhy koncepcie činnosti a organizácie ozbrojených síl, bezpečnosti (policajného zboru) civilnej ochrany, hasičského a záchranného zboru. Sleduje ich realizáciu a pripravuje k nim stanoviská a uznesenia, zúčastňuje sa na ich rozpracovaní a realizácii,
- zásadné otázky stavu a vývoja ozbrojených síl, bezpečnosti štátu, bezpečnostnej situácie, kriminality, stavu pripravenosti civilnej ochrany, štátnych hmotných rezerv, hasičského a záchranného zboru. Informácie a ďalšie správy, ktoré si priebežne vyžiada,
- zásadné otázky stavu a vývoja ozbrojených síl, bezpečnosti štátu, bezpečnostnej situácie, kriminality, stavu pripravenosti civilnej ochrany, štátnych hmotných rezerv, hasičského a záchranného zboru, informácie a ďalšie správy, ktoré si priebežne vyžiada,
- podnety Ministerstva obrany SR a Ministerstva vnútra SR a ďalších orgánov Slovenskej republiky na zvýšenie účinnosti ochrany bezpečnosti štátu, bezpečnosti a ochrany osôb, majetku a verejného poriadku,
- návrh na vyslovenie súhlasu na vyslanie ozbrojených síl mimo územia SR, resp. aj zmenu mandátu ozbrojených síl,
- návrh na vyslovenie súhlasu s prítomnosťou zahraničných ozbrojených síl na území SR,

- Výbor požaduje od Ministerstva obrany SR a Ministerstva vnútra SR Správy štátnych hmotných rezerv SR, rozpracovanie Programového vyhlásenia vlády SR na podmienky ich činnosti vo forme konkrétnych a termínovaných úloh a zabezpečuje priebežnú kontrolu ich plnenia.

FINANCIE

Agentúra pre riadenie dlhu a likvidity (ARDAL) – rozpočtová organizácia Ministerstva financií SR, ktorá organizuje a realizuje splácanie štátneho dlhu. Agentúra je orgánom štátnej správy a zároveň je obchodníkom s cennými papiermi.

bailout – štátna finančná pomoc krachujúcej súkromnej spoločnosti, alebo inému štátu; finančná výpomoc.

Balík šiestich legislatívnych aktov EÚ (Six-pack) – súbor opatrení, ktorý sprísnil Pakt stability a rastu. Tvorí ho päť nariadení a jedna smernica EÚ. Vstúpil do platnosti 13. decembra 2011. Reforma zavádza automatickejšie procesy využívaním reverznej kvalifikovanej väčšiny pri uvažovaní trestov. Za klamlivé štatistické údaje o deficite a dlhu hrozí pokuta 0,2 % HDP. Viac pozornosti sa venuje aj makroekonomickým nerovnováham a štátom, ktoré ani po výzve neprijmú nápravné opatrenia, hrozí sankcia vo výške 0,1 % HDP.

Banková únia – ďalší krok smerom k hospodárskej a finančnej integrácii v EÚ a krajinách eurozóny s cieľom posilniť reguláciu a rozšíriť dohľad nad bankovým sektorom v Európe.

dlhová brzda – stanovenie záväzných pravidiel, ktoré určujú maximálne úrovne verejného dlhu a deficitu a dôsledky pri ich prekročení.

ECOFIN – Rada pre hospodárske a finančné záležitosti, pozostávajúca z ministrov financií Európskej únie.

Euroskupina (Eurogroup) – pravidelné zasadnutia ministrov financií krajín Európskej menovej únie.

Európska centrálna banka (ECB) – založená 1. júna 1998, sídli vo Frankfurt nad Mohanom. Základné imanie ECB pochádza od národných centrálnych bánk všetkých členských štátov EÚ. Pri uvedení eura v roku 1999, ECB prevzala plnú zodpovednosť za menovú politiku v celej eurozóne. Cieľom

menovej politiky ECB je cenová stabilita, ktorú definuje ako infláciu pod alebo blízko úrovne 2 %.

Európsky mechanizmus pre stabilitu (EMS) – EMS bol zriadený v roku 2012 ako trvalý mechanizmus na riešenie kríz v krajinách eurozóny.

Eurosystém – systém centrálnych bánk tvorený Európskou centrálnou bankou (ECB) a centrálnymi bankami členských krajín eurozóny.

fiat peniaze – peniaze s núteným obehom; súčasný peňažný systém je postavený práve na systéme nekrytých papierových peňazí, ktorých hodnota je postavená na dôvere v centrálnu banku a bankový systém.

Finančná perspektíva EÚ (viacročný finančný rámec) – označuje rámec pre rozpočtové priority EÚ na niekoľko rokov vopred. Vo všeobecnosti predstavuje vymedzenie štruktúry rozpočtu EÚ a záväzného stropu výdavkov ako aj príjmov, keďže rozpočet EÚ musí byť vyrovnaný.

fiškálna politika – činnosť štátu spojená so štátnym rozpočtom (od vládnej až po miestnu úroveň) zameraná na stabilizáciu ekonomiky. Jadro fiškálnej politiky tvorí ovplyvňovanie príjmov a výdavkov štátneho rozpočtu s cieľom meniť kúpyschopný dopyt a tým výšku a zmenu HDP, ceny a zamestnanosť.

fiškálny kompakt – v rámci Zmluvy o stabilite, koordinácii a správe v Hospodárskej a menovej únii zakotvuje európske fiškálne pravidlá do národnej legislatívy. Slovensko implementovalo fiškálny kompakt s účinnosťou od januára 2014 novelou *zákona č. 523/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*. Zo zákona vyplývajú nové rozpočtové povinnosti, najmä pravidlo vyrovnaného štrukturálneho rozpočtu a aplikácia korekčného mechanizmu v prípade výraznej odchýlky od tohto pravidla.

hrubý domáci produkt (HDP) – predstavuje súhrn výrobkov a služieb vyprodukovaných v ekonomike krajiny v danom období. HDP možno členiť

podľa tvorby, použitia alebo dôchodku. Najdôležitejšími agregovanými zložkami použitého HDP sú konečná spotreba domácností, konečná spotreba verejnej správy, tvorba hrubého fixného kapitálu, zmeny stavu zásob a dovoz a vývoz tovarov a služieb.

kapitálové výdavky – najmä rozpočtové výdavky na obstaranie a zhodnotenie hmotného a nehmotného majetku, výdavky na tvorbu hmotných a mobilizačných rezerv, ako aj príspevky a dotácie iným právnickým osobám a fyzickým osobám na uvedené účely podľa zákona o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok.

kvantitatívne uvoľňovanie (quantitative easing, QE) – nástroj monetárnej politiky, používaný na stimulovanie ekonomiky, ak sú štandardné nástroje menovej politiky málo efektívne. Hlavnou podstatou kvantitatívneho uvoľňovania je nákup finančných aktív zo strany centrálnej banky od komerčných bánk, prípadne iných súkromných inštitúcií. S určitým zjednodušením sa označuje ako „tlačenie peňazí“.

Medzinárodný menový fond (MMF) – medzinárodná finančná inštitúcia so sídlom vo Washingtone D.C., založená 45 krajinami (vrátane bývalej Československej republiky) v júli 1944. V roku 2019 zoskupuje 189 štátov, SR je jeho členom od roku 1993. MMF je zodpovedný za globálny finančný systém a výpomoc jeho členom na udržanie finančnej rovnováhy. Cieľom je podporovať medzinárodnú menovú spoluprácu a uľahčovať rozmach a vyrovnaný rast medzinárodného obchodu, rovnako aj podporovať stabilitu výmenných kurzov.

Národná banka Slovenska (NBS) – vznikla 1. januára 1993 na základe zákona NR SR č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska ako nezávislá centrálna banka SR. Od zavedenia eura v SR (od 1.1.2009) sa stala súčasťou Eurosystemu, tvoriaceho systém centrálného bankovníctva eurozóny v rámci Európskeho systému centrálnych bánk.

návrh rozpočtového plánu – je súčasťou nových požiadaviek vyplývajúcich z nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o spoločných ustanoveniach o monitorovaní a posudzovaní návrhov rozpočtových plánov a zabezpečení nápravy nadmerného deficitu členských štátov v eurozóne (súčasť tzv. Two-packu) schváleného v máji 2013. Konkrétnym nástrojom je predkladanie návrhu rozpočtového plánu členskej krajiny eurozóny Európskej komisii. Návrh prezentuje vývoj fiškálnej pozície danej krajiny, predpokladaný vývoj ekonomiky a popis opatrení rozpočtovej politiky na dosiahnutie stanovených cieľov v strednodobom horizonte.

Oficiálna rozvojová spolupráca (Official Development Assistance ODA) – súhrn aktivít štátu zameraných na pomoc a podporu rozvojových krajín smerom k trvalo udržateľnému rozvoju. Oficiálna rozvojová spolupráca je postavená na báze finančných prostriedkov, ktoré národné vlády vyčleňujú zo štátnych rozpočtov a následne ich buď transferujú medzinárodným inštitúciám ako napr. OSN, OECD, EÚ, zameraným na rozvojovú spoluprácu (mnohostranná rozvojová pomoc), alebo nimi financujú projekty a programy vo vybraných krajinách (dvojstranná rozvojová pomoc).

Pakt stability a rastu – dohoda (od r. 1997) medzi členmi eurozóny o koordinácii ich rozpočtových politík tak, aby prípadnými vysokými schodkami štátnych rozpočtov a vysokými verejnými dlhmi neohrozovali stabilitu eura a nezvyšovali infláciu v eurozóne. Podľa ustanovení Paktu stability a rastu sa členské štáty zaviazali splniť dve kritériá: udržať pomer deficitu k HDP pod hranicou 3 % a pomer verejného dlhu k HDP pod hranicou 60 %. Pakt stability a rastu vymedzuje konkrétny postup pri nadmernom deficite.

procedúra nadmerného deficitu – každá krajina, ktorá vstúpi do eurozóny je v zmysle Zmluvy o Európskej únii (podpísaná členskými štátmi vo februári 1992 v Maastrichte) zodpovedná za svoju rozpočtovú politiku. V zmysle ods. 1 článku 104 sú členovia eurozóny povinní zabráňovať existencii nadmerného deficitu verejných financií.

Program stability – Programy stability a konvergenčné programy sú požiadavkou Paktu stability a rastu, krajiny eurozóny ich predkladajú každoročne Európskej komisii a Rade EÚ. Ich cieľom je prezentovať vývoj fiškálnej pozície, predpokladaný vývoj ekonomiky a popis opatrení rozpočtovej politiky na dosiahnutie stanovených cieľov v strednodobom horizonte. Program stability prezentuje rozpočtovú stratégiu, ktorá by mala predchádzať tvorbe nadmerného deficitu (resp. viesť k jeho odstráneniu) a viesť k dosiahnutiu fiškálnej pozície, ktorá vytvorí podmienky pre dosiahnutie dlhodobej udržateľnosti verejných financií.

Rada pre rozpočtovú zodpovednosť – vznikla v roku 2012 ako nezávislý orgán monitorovania a hodnotenia vývoja hospodárenia Slovenskej republiky a tiež hodnotenia plnenia pravidiel rozpočtovej zodpovednosti. Hlavné úlohy rady sú definované v *ústavnom zákone č. 493/2011 Z. z. o rozpočtovej zodpovednosti*.

ratingová agentúra – firma vytvárajúca analýzy bonity jednotlivých emitentov cenných papierov; hodnotenie spočíva v zaradení emitenta podľa štandardizovaného systému do určitej skupiny spoľahlivosti (resp. rizikovosti).

recesia – situácia, kedy hrubý domáci produkt klesne dva po sebe nasledujúce štvrťroky.

rozpočet verejnej správy – strednodobý ekonomický nástroj finančnej politiky štátu, ktorý sa zostavuje za štátny rozpočet a rozpočty ostatných subjektov verejnej správy na obdobie najmenej troch rozpočtových rokov. Základnou súčasťou rozpočtu verejnej správy je štátny rozpočet a zabezpečuje sa ním financovanie hlavných funkcií štátu v príslušnom rozpočtovom roku.

rozpočtová kapitola – ministerstvo alebo iná štátna organizácia, ktorej výdavky a príjmy sú samostatne vyčlenené v rozpočte.

rozpočtový proces – zákonom upravené postupy pre prípravu, analýzu, realizáciu a hodnotenie štátneho a verejného rozpočtu.

run (beh) na banku – situácia, kedy vkladatelia strácajú dôveru v banku a neočakávane dochádza k masívnemu výberu peňažných prostriedkov z banky, čo môže viesť až k jej bankrotu. Tzv. tichý run na banku nastáva, ak vkladatelia presúvajú svoje peniaze do iných bánk elektronicky.

Stratégia riadenia štátneho dlhu – hlavný a východiskový dokument, ktorý na uvedené časové obdobie stanovuje základné rámce a smerovanie politiky riadenia dlhu. Stratégia pokrýva iba tú časť dlhu a likvidity, ktorá je riadená Ministerstvom financií SR, t. j. štátny dlh a likviditu tých subjektov, ktoré sú riadené centrálnou vládou. Stratégia sa tvorí na obdobie štyroch rokov kopírujúc volebné obdobia vlády s každoročnou aktualizáciou.

strednodobý finančný výhľad – odhad hlavných ukazovateľov vývoja verejných financií, najmä rozpočtových príjmov a výdavkov na obdobie 3-5 rokov. Jeho cieľom je efektívne riadenie a znižovanie deficitu verejných financií.

štátne dlhopisy – úvery prijaté národnými vládami, ktoré predávajú dlhopisy investorom, aby získali peniaze a splatili svoje dlhy. Tieto úvery sú spojené s príslubom splatiť nominálnu hodnotu k dátumu splatnosti a tiež s pravidelnými výplatami úrokov.

Štátny záverečný účet – správa o rozpočtovom hospodárení Slovenskej republiky, ktorá obsahuje výsledky rozpočtového hospodárenia subjektov verejnej správy za príslušný rozpočtový rok. Štátny záverečný účet SR za príslušný rozpočtový rok vypracováva Ministerstvo financií SR na základe § 29 zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

úroková sadzba ECB – základná úroková sadzba, ktorú stanovuje Európska centrálna banka (ECB). ECB za túto sadzbu vykonáva hlavné refinančné operácie a požičiava komerčným bankám.

verejné financie – súhrn rozpočtov organizácií pod verejnou kontrolou. Eurostat definuje zoznam subjektov verejnej správy. Najdôležitejšie sú: centrálna vláda (štátny rozpočet), Sociálna poisťovňa, zdravotné poisťovne a samosprávy.

východiská rozpočtu – počiatočná suma výdavkov rozpočtovej kapitoly na nasledujúci rozpočtový rok vyčíslená na základe rokovania medzi kapitolou a ministerstvom financií.

* * *

Pôsobnosť v danej oblasti spravidla vykonáva **Výbor NR SR pre financie a rozpočet**, ktorý je zriadený najmä pre oblasť:

- finančnú, s dôrazom na colnú a daňovú politiku,
- rozpočtovú, s dôrazom na tvorbu a kontrolu štátneho rozpočtu,
- bankového sektora a finančného trhu v nadväznosti na možnosť ich kontroly.

Výbor NR SR pre financie a rozpočet prerokúva návrhy zákonov a ďalšie prerokúvané správy a informácie z pohľadu dopadu na štátny rozpočet, dodržiavania rozpočtových pravidiel, účelného využívania verejných financií a dopadu na hospodársky a sociálny rozvoj Slovenskej republiky a z hľadiska súladu s medzinárodnými zmluvami a s právom Európskej únie. Podľa zákona č. 85/2005 Z. z. o politických stranách a politických hnutiach v znení neskorších predpisov prerokúva aj informáciu Štátnej komisie pre voľby a kontrolu financovania politických strán o výročných správach politických strán a politických hnutí za predchádzajúci kalendárny rok.

Výbor predkladá Národnej rade SR aj návrh na schválenie k vymenovaniu a odvolaniu predsedu a člena Rady pre rozpočtovú zodpovednosť; návrh na schválenie k vymenovaniu a odvolaniu guvernéra a viceguvernérov Národnej banky Slovenska; a návrh na voľbu, odvolávanie a pozastavenie výkonu funkcie predsedu a podpredsedov Najvyššieho kontrolného úradu SR.

CETA (Komplexná hospodárska a obchodná dohoda, angl. Comprehensive Economic and Trade Agreement) – 30. októbra 2016 bola podpísaná dohoda medzi Kanadou a štátmi Európskej únie, ktorá upravuje podmienky voľného obchodu a dodržiavania autorských práv. CETA čiastočne nadobudla platnosť od 21. septembra 2017. Národné parlamenty v krajinách EÚ (a v niektorých prípadoch aj regionálne) však budú musieť s dohodou CETA vysloviť súhlas, aby mohla úplne nadobudnúť účinnosť.

Digitálna agenda (Digital Agenda in the Europe 2020 strategy) – Digitálna agenda pre Európu vymedzuje kľúčovú úlohu, ktorú budú musieť v tomto úsilí zohrať informačno-komunikačné technológie (ďalej „IKT“), pričom sa zameriava na technológie 21. storočia a online služby, ktoré umožnia širokou škálou spôsobov oživiť vznik pracovných príležitostí, podporiť hospodársku prosperitu a zlepšiť každodenné životy občanov a podnikov v Európskej únii. Digitálna agenda vytýčila sedem prioritných oblastí pre opatrenia: vytvorenie jednotného digitálneho trhu, širšia interoperabilita, zvýšenie dôvery a bezpečnosti internetu, oveľa rýchlejší prístup na internet, vyššie investície do výskumu a vývoja, zlepšenie digitálnej gramotnosti a inklúzie a uplatňovanie IKT pri riešení problémov, ktorým spoločnosť čelí (zmena klímy, starnúca populácia a pod).

Európa 2020 – dňa 3. marca 2010 uviedla Európska komisia novú stratégiu nazvanú Európa 2020. Nová vízia nahradila Lisabonskú stratégiu a jej cieľom je vymaniť EÚ z krízy a pripraviť jej hospodárstvo na aktuálne desaťročie. EK určila v stratégii tri kľúčové faktory rastu, ktoré bude potrebné implementovať na úrovni EÚ i na úrovni členských štátov prostredníctvom konkrétnych opatrení: inteligentný rast (podpora vedomostí, inovácie, vzdelávania a digitálnej spoločnosti), udržateľný rast (zefektívňovanie produkcie vo vzťahu k zdrojom pri súčasnom zvyšovaní konkurencieschopnosti) a inkluzívny rast (zvyšovanie účasti na trhu práce, získavanie zručností a boj proti chudobe). Dokument stanovuje päť ukazovateľov, ktoré definujú cieľové pozície EÚ v roku 2020 a slúžia na sledovanie a hodnotenie tempa napredovania. Teraz, keď sa stratégia Európa 2020 blíži ku koncu svojho životného cyklu, je zrejmé, že od jej zavedenia

v roku 2010 významne prispela k sociálno-ekonomickému rozvoju EÚ. Zamestnanosť v Európe je na rekordne vysokej úrovni, ciele v oblasti emisií skleníkových plynov a ciele vyššieho vzdelávania boli splnené a Európa je na dobrej ceste k dosiahnutiu cieľov v oblasti obnoviteľnej energie a energetickej účinnosti. Stále je však potrebný značný pokrok pri stimulovaní väčších investícií do výskumu a inovácií a pri boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu.

HORIZONT 2020 – program Európskej Únie pre financovanie výskumu a inovácií. Investície do výskumu a inovácií sú rozhodujúce pre budúcnosť Európy. Program Horizont 2020 spája výskum s inováciami a zameriava sa na tri hlavné oblasti: excelentnú vedu, vedúce postavenie priemyslu a spoločenské výzvy. Cieľom je zaistiť, aby Európa produkovala špičkovú svetovú vedu a technológie, ktoré sú hybnou silou hospodárskeho rastu. Týmto nástrojom sa naplňajú záväzky a závery zasadnutia Európskej rady zo 4. februára 2011 a uznesenia Európskeho parlamentu z 12. mája 2011 o Inovácii v Únii.

hospodárska politika – súhrn cieľov, nástrojov, metód a foriem, ktoré uplatňuje štát a jeho príslušné orgány v jednotlivých oblastiach hospodárskej činnosti (napr. v oblasti peňažnej, rozpočtovej, daňovej, obchodnej, sociálnej atď.). Vyspelé ekonomiky orientujú svoju hospodársku politiku na zabezpečenie hospodárskej stability (vnútornej a vonkajšej rovnováhy, cenovej stability, dostatočnej zamestnanosti, rovnováhy platobnej bilancie), hospodárskej dynamiky (udržateľný rast), na adaptáciu národnej ekonomiky na medzinárodné štrukturálne zmeny a na realizáciu sociálnych cieľov. Na dosiahnutie týchto cieľov uplatňujú špecifické nástroje hospodárskej politiky, napr. nástroje peňažnej (monetárnej) politiky, rozpočtovej (fiškálnej) politiky, dôchodkovej politiky, obchodnej a menovej politiky, sociálnej politiky atď.

Hospodárska politika Európskej únie – Integrované usmernenia (Integrated guidelines) – koordinácia hospodárskej politiky EÚ prebieha prostredníctvom monitorovania hospodárskeho vývoja v každom členskom štáte i na úrovni celej EÚ. Jedným z nástrojov tohto multilaterálneho dohľadu nad hospodárskou politikou je kontrola prostredníctvom Integrovaných usmernení. Dokument predstavuje komplexnú stratégiu

makroekonomickej a mikroekonomickej politiky a politiky zamestnanosti EÚ a jeho cieľom je posilniť realizáciu základných priorít hospodárskej politiky EÚ: ekonomický rast a tvorbu pracovných miest. Do tohto komplexného dokumentu boli zlúčené dve základné a dovtedy samostatné usmernenia: Všeobecné usmernenia pre hospodárske politiky (Broad Economic Policy Guidelines – BEPGs) a Usmernenia pre politiky zamestnanosti (Employment guidelines).

V prvej časti dokumentu je predložený program makroekonomických politík podporujúcich rast a zamestnanosť. Usmernenia sú sústredené na ciele makroekonomickej stability, ktorá je základným predpokladom vyváženej ekonomickej expanzie a úplnej realizácie súčasného ekonomického potenciálu. Druhá časť smerníc prezentuje súbor mikroekonomických reformných opatrení, ktoré majú vytvoriť podmienky na zvýšenie výkonnosti a adaptability európskej ekonomiky a na zvýšenie jej rastového potenciálu. Usmernenia pre politiky zamestnanosti sú koncipované so zámerom dosiahnuť v Európe plnú zamestnanosť a využiť synergiu medzi kvalitou práce, produktivitou a zamestnanosťou. Opatrenia v tejto oblasti majú posilniť sociálnu inklúziu, zabrániť exklúzii, podporiť integráciu znevýhodnených skupín ľudí do trhu práce, redukovať regionálne disparity v zamestnanosti, nezamestnanosti a v produktivite práce (zvlášť v okrajových regiónoch), zabezpečiť rovnaké príležitosti pre mužov i ženy a bojovať proti rodovej diskriminácii.

Hospodárska politika Slovenskej republiky – Slovenská republika, ako aj ostatné členské štáty EÚ navzájom koordinujú svoje politiky v súlade s čl. 5 hlavy I Lisabonskej zmluvy. Pre tieto politiky prijíma Rada základné usmernenia. Ciele hospodárskej politiky vlády SR sú sformulované v Programe stability Slovenskej republiky na roky 2019 až 2022.

hospodárska súťaž – súbor pravidiel správania podnikateľských subjektov na trhu, ktorých dodržiavanie je predpokladom ďalšieho hospodárskeho rozvoja. Hospodárska súťaž funguje efektívne, ak podnikateľské subjekty pôsobiace na trhu môžu robiť svoje obchodné rozhodnutia samostatne. Predpokladom efektívnej hospodárskej súťaže je vylúčenie akýchkoľvek kontaktov medzi konkurentmi s cieľom ovplyvniť správanie konkurenta.

Korektnosť hospodárskej súťaže vylučuje, aby podnikatelia prezrádzali vlastné podnikateľské zámery konkurentom.

Hlavným cieľom politiky hospodárskej súťaže v rámci EÚ je zabezpečiť také fungovanie vnútorného trhu, aby všetci účastníci mali rovnaké podmienky. Preto všetky podnikateľské praktiky, ktoré sú v rozpore s týmto cieľom, podliehajú preskúmaniu a prípadnému finančnému postihu. Hlavnými činnosťami v tejto oblasti sú: protimonopolná činnosť, kontrola fúzií, liberalizácia monopolov, štátne intervencie a štátna pomoc. V Slovenskej republike je hospodárska súťaž upravená *zákonom č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov* a *zákonom č. 136/2001 Z. z. o ochrane hospodárskej súťaže a o zmene a doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 347/1990 Zb. o organizácii ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov*.

Hospodársky a finančný výbor (Economic and Financial Committee, EFC)

– permanentne sleduje ekonomickú a finančnú pozíciu EÚ. Ďalšími hlavnými oblasťami jeho aktivít v rámci multilaterálneho dohľadu sú: hodnotenie programov stability a konvergenčných programov členských štátov EÚ a príprava stanoviska pre Radu ministrov pre hospodárske a finančné záležitosti EÚ (ECOFIN) k týmto programom v konfrontácii s odporúčaniami Európskej komisie (EK), pravidelné sledovanie dodržiavania Paktu stability a rastu a Integrovaných usmernení v rámci členských štátov EÚ, participácia na správe EK o verejných financiách eurozóny a na správe o pohybe kapitálu, monitorovanie implementácie Akčného plánu finančných služieb a monitorovanie finančnej stability a činnosti Výboru pre finančné služby.

Každá krajina vymenúva do Výboru dvoch zástupcov. Slovenskú republiku zastupuje štátny tajomník Ministerstva financií SR a zástupca Národnej banky Slovenska.

Klimaticko-energetický balíček 2030 – predstavuje legislatívny rámec, ktorým sa bude riadiť klimatická a energetická politika EÚ do roku 2030. Jeho hlavnými úlohami sú:

- zníženie emisií uhlíka aspoň o 40 % voči referenčnému roku 1990, ktoré presadzovalo najmä Nemecko a severské krajiny;

- zníženie emisií o 43 % v odvetviach, ktoré spadajú do tzv. Systému obchodovania s emisiami (ETS);
- rezerva 2 % emisií EÚ, ktoré budú použité na podporu modernizácie a diverzifikácie energetických sektorov krajín, ktorých HDP nedosahuje 60 % európskeho HDP;
- podiel obnoviteľných zdrojov energie na energetickom mixe EÚ by sa do roku 2030 mal zvýšiť o aspoň na 27 %;
- zníženie energetickej spotreby o 27 %;
- zvýšenie prepojenosti elektrických a plynových sietí členských štátov na 15 %. (Slovensko má prepojenosť so susednými krajinami na úrovni približne 50 %. Tento cieľ sa týka najmä Pobaltských štátov, Španielska a Portugalska kde sa pohybujeme v jednociferných číslach).

Lisabonská stratégia – je predchodkyňou stratégie Európa 2020. Bola prijatá na jarom zasadnutí Európskej rady v roku 2000 v súvislosti s potrebou naštartovať na úrovni EÚ vlnu štrukturálnych reforiem. Cieľom stratégie bola vysoká dynamika rastu hospodárstva a viac kvalitných pracovných miest.

Stratégia bola zameraná na koordináciu štrukturálnych politík, ktoré patria pod kompetencie jednotlivých členských štátov EÚ. Potreba koordinácie bola založená na poznatku, že konanie ktorejkoľvek členskej krajiny bude omnoho efektívnejšie, pokiaľ bude v súlade s konaním ostatných členských krajín. Preto boli v rámci lisabonskej stratégie vytýčené pre všetky krajiny spoločné priority, ktorých naplnenie spadalo plne do kompetencií členských štátov. Piliermi Lisabonskej stratégie boli od roku 2000 štyri prioritné oblasti - výskum, vývoj a inovácie, vzdelávanie, zamestnanosť a podnikateľské prostredie, ku ktorým bola po jarom zasadnutí Európskej rady v roku 2007 priradená ďalšia priorita - klimatické zmeny a energetika.

malé a stredné podniky – na základe odporúčania Komisie 2003/361/ES zo 6. mája 2003 o definícii malých a stredných podnikov (MSP) platí, že za podnik sa považuje každý subjekt, ktorý vykonáva hospodársku činnosť bez ohľadu na jeho právnu formu. Sem patria najmä samostatne zárobkovo činné osoby a rodinné podniky, ktoré vykonávajú remeselnícke alebo iné činnosti a partnerstvá alebo združenia, ktoré pravidelne vykonávajú hospodársku činnosť.

Kategóriu mikro, malých a stredných podnikov (MSP) tvoria podniky, ktoré zamestnávajú menej ako 250 osôb a ktorých ročný obrat nepresahuje 50 miliónov EUR a/alebo celková ročná súvaha nepresahuje 43 miliónov EUR. Malý podnik sa definuje ako podnik, ktorý zamestnáva menej ako 50 osôb a ktorého ročný obrat a/alebo celková ročná súvaha nepresahuje 10 miliónov EUR. Mikro podnik sa definuje ako podnik, ktorý zamestnáva menej ako 10 osôb a ktorého ročný obrat a/alebo celková ročná súvaha nepresahuje 2 milión EUR.

Činnosti, ktoré podniky vykonávajú, upravuje zákon č. 513/1991 Zb. *Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov* a ďalšie nadväzujúce zákony.

priemyselné vlastníctvo a priemyselné právo – priemyselné vlastníctvo je podskupinou duševného vlastníctva, ktorá zahŕňa tie typy duševného vlastníctva, ktoré majú priemyselné využitie. Priemyselné právo je právom na ochranu predmetov priemyselného vlastníctva, ktoré sa vytvárajú tvorivou duševnou činnosťou, ako sú napr. vynálezy, ochranná známka, technické riešenia alebo vonkajšie úpravy výrobkov (dizajny). Medzi priemyselné práva patrí aj skupina priemyselných práv na označenie, ako sú označenia tovarov a služieb, ktoré slúžia na zlepšenie marketingovej kvality produktov a služieb. Do priemyselných práv nepatrí autorské právo a jemu príbuzné práva. Priemyselné práva predstavujú vzácne hodnoty, ktoré môžu úplne odlíšiť podnikanie subjektu od konkurencie, a to tým, že pomôžu identifikovať jeho produkty a služby u zákazníkov ako originálne. Často tvoria základ nového podnikania a formujú kľúčové časti dobrého a komplexného podnikateľského plánu. Ústredným orgánom štátnej správy pre túto oblasť je Úrad priemyselného vlastníctva SR na základe *zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov*. Do jeho kompetencií patrí o. i. ochrana vynálezov, úžitkových vzorov, topografií polovodičových výrobkov, dizajnov, ochranných známok, označení pôvodu výrobkov a zemepisných označení. Vede ústredný fond patentovej a známkovej dokumentácie, sprístupňuje ho verejnosti a pôsobí ako špecializované stredisko patentových informácií v SR. Je gestorom medzinárodných zmlúv na ochranu priemyselného vlastníctva, ktorými je SR viazaná.

Rada pre hospodárske a finančné záležitosti (The Economic and Financial Affairs Council, ECOFIN) – jedna z desiatich konfigurácií Rady EÚ (často sa používa aj označenie Rada ministrov), je rozhodovacím orgánom pre ekonomické a finančné otázky EÚ a zasadá raz mesačne. Slovenskú republiku zastupuje v Rade minister financií. Prípravnými orgánmi Rady ECOFIN sú Výbor stálych zástupcov – COREPER (Committee of Permanent Representatives) a ďalšie výbory, a to Hospodársky a finančný výbor a Výbor pre hospodársku politiku.

regulácia sieťových odvetví – upravuje ju *zákon č. 250/2012 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach v znení neskorších predpisov* a ďalšie osobitné predpisy. Predmetom regulácie podľa cit. zákona a osobitných predpisov je určovanie resp. schvaľovanie spôsobu, postupov a podmienok na pripojenie a prístup do prenosovej a distribučnej sústavy, prepravnej a distribučnej siete, prenos, resp. preprava a distribúcia elektriny a plynu na vymedzenom území, poskytovanie podporných služieb v elektroenergetike a plynárenstve, poskytovanie služieb prevádzkovateľa prenosovej sústavy, prevádzkovateľa distribučnej sústavy a prevádzkovanie sústavy, prístup a pripojenie nových výrobcov elektriny a plynu do sústavy alebo do siete, výroba a rozvod tepla, prístup do podzemných zásobníkov plynu a uskladňovanie plynu. Citlivou oblasťou regulácie v sieťových odvetviach je regulácia ceny tovarov a ceny poskytovaných služieb a určenie podmienok na ich uplatňovanie. Cenová regulácia musí zladať dva navzájom protikladné záujmy výrobcov a dodávateľov energií na jednej strane a odberateľov na strane druhej. Uvedené činnosti spadajú do kompetencie Úradu pre reguláciu sieťových odvetví (ÚRSO), ktorý má v štruktúre orgánov štátnej správy mimoriadne postavenie. Jeho poslaním je vytvárať monopolom (tzn. výrobcom a dodávateľom elektriny, plynu, tepla a vody) v takej oblasti, kde neexistuje prirodzená konkurencia, prostredie blízke konkurenčnému prostrediu, a pritom dbať tak na ochranu záujmov spotrebiteľov, ako aj na záujmy investorov.

smart cities – inteligentné mestá pomocou pokrokových digitálnych technológií chránia životné prostredie a menia život svojich občanov k lepšiemu. Smart City technológia môže pomocou digitálnych a dátových nástrojov pomôcť pri riešení najnaliehavejších problémov udržateľnosti

v mestách. Tieto nástroje ponúkajú zvýšenie odolnosti, rast environmentálneho, sociálneho a ekonomického rozvoja a zlepšenie kvality života občanov. Inteligentné mesto je miestom, kde sú tradičné siete a služby vyrobené efektívnejšie s využitím digitálnych a telekomunikačných technológií, v prospech jeho obyvateľov a podnikov.

smart energy city – je vysoko energeticky efektívne mesto, ktoré tvorí základ konceptu Smart City. Svojim občanom ponúka cenovo dostupné a udržateľné energetické služby pre všetkých spotrebiteľov energie, klimaticky šetrné a pútavé prostredie, ktoré podporuje ich potreby a záujmy a je založené na udržateľnom hospodárstve. Toto energeticky úsporné mesto si kladie za cieľ znížiť emisie uhlíka prostredníctvom odklonu od fosílnych palív a efektívneho využívania obnoviteľných zdrojov energie a zároveň postupným upúšťaním od znečisťujúcich zdrojov energie a produkcie ako je zemný plyn a uhlie.

Transatlantické obchodné a investičné partnerstvo (TTIP) – plánovaná dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a USA. Jej cieľom bolo spojiť najväčšie ekonomiky sveta, ktoré predstavujú takmer polovicu svetovej ekonomiky – najväčší a najbohatší trh na svete, ktorý tvorí viac ako tri štvrtiny svetového finančného trhu a viac ako polovicu svetového obchodu. TTIP si za cieľ kládla pokryť tieto odvetvia:

- automobilový priemysel,
- farmaceutický sektor,
- energetický sektor,
- verejné obstarávanie.

Rokovania o TTIP sa začali v roku 2013 a skončili sa bez záverov na konci roku 2016. V rozhodnutí Rady z 15. apríla 2019 sa uvádza, že smernice na rokovania o TTIP sú zastarané a už nie sú relevantné. Rada zároveň vyhlásila, že je vhodné usilovať sa so Spojenými štátmi o obmedzenejšiu dohodu vzťahujúcu sa na odstránenie ciel iba na priemyselné výrobky, okrem poľnohospodárskych výrobkov. Na tento účel dala Rada zmocnenie EK.

technická normalizácia, metrológia, skúšobníctvo – nástrojmi infraštruktúry kvality pre konkurencieschopné podnikateľské prostredie sú v európskom

ponímaní technická normalizácia, metrológia, posudzovanie zhody, akreditácia a najnovšie aj trhový dozor v rozsahu, v ktorom sa vykonávajú činnosti zamerané na vymožitelnosť smerníc. Tieto nástroje sú prierezové a neslúžia len podnikateľským subjektom, ale aj vládnomu a verejnému sektoru. Ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy sa pri tvorbe svojich právnych úprav a pri realizácii vlastných strategických zámerov môžu oprieť o infraštruktúru kvality. Tak získavajú dôveru v ich reálnosť a transparentnosť. Ústredným orgánom štátnej správy pre túto oblasť je Úrad pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo Slovenskej republiky, ktorého kompetencie a činnosť upravuje *zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov*. Úrad vypracúva v týchto oblastiach koncepciu štátnej politiky. Súčinnosť technickej normalizácie, metrológie, skúšobníctva, akreditácie a zabezpečovania kvality poskytuje slovenským podnikateľským subjektom istotu v medzinárodnom obchode a nástroje na podporu konkurencieschopnosti slovenského priemyslu nielen na európskom, ale aj svetovom trhu.

verejné obstarávanie – zákonný postup dodržiavaný pri zadávaní zákaziek na dodanie tovarov, na uskutočnenie stavebných prác a na poskytnutie služieb, pri koncesii na stavebné práce, súťaži návrhov a v správe verejného obstarávania. Zmyslom verejného obstarávania je dodržanie princípu priehľadnosti, rovnakého zaobchádzania a nediskriminácie uchádzačov a záujemcov, dodržanie zásad hospodárskej súťaže a zásad hospodárnosti pri vynakladaní finančných prostriedkov.

Výkonom štátnej správy a dohľadom je poverený Úrad pre verejné obstarávanie. Úrad o. i. vypracúva koncepcie verejného obstarávania, spolupracuje s EK a plní voči nej svoje informačné povinnosti, najmenej raz ročne predkladá vláde SR a na požiadanie aj príslušnému výboru NR SR správu o výsledkoch a fungovaní verejného obstarávania, vydáva Vestník verejného obstarávania v zmysle *zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov a doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 347/1990 Zb. o organizácii ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov*.

Výbor pre hospodársku politiku (Economic Policy Committee, EPC) – nositeľ koordinácie politík EÚ (ďalej len „výbor“) a jeho pracovné skupiny.

Úlohou výboru je podieľať sa na koordinácii ekonomických politík členských štátov a poskytovať poradenstvo EK a Rade EÚ. Štatút výboru sústreďuje jeho činnosť na štrukturálne politiky smerujúce k zvýšeniu rastového potenciálu a zamestnanosti v EÚ (predovšetkým v oblasti fungovania trhu tovarov, služieb a kapitálu, v oblasti verejného sektora so zameraním na zabezpečenie jeho efektívnosti, dlhodobej kvality a udržateľnosti verejných financií) a na riešenie širokých ekonomických dôsledkov špecifických horizontálnych politík týkajúcich sa životného prostredia, výskumu a vývoja a sociálnej kohézie. Štruktúra pracovných skupín výboru je podriadená uvedeným problémovým okruhom. Výbor poskytuje pomoc Rade EÚ pri formulovaní Integrovaných usmernení, pri dohľade nad implementáciou štrukturálnych politík v členských štátoch EÚ a pri makroekonomickom dialógu so sociálnymi partnermi v rámci Cologne procesu. Každý členský štát má vo výbore dvoch zástupcov z kľúčových ministerstiev (z ministerstva financií alebo z ministerstva hospodárstva) a zo svojej národnej banky. SR zastupuje zástupca ministerstva financií z Inštitútu finančnej politiky a zástupca ministerstva hospodárstva.

* * *

Pôsobnosť v danej oblasti spravidla vykonáva **Výbor NR SR pre hospodárske záležitosti**, ktorý popri rokovaní o návrhoch zákonov v tejto oblasti prerokúva najmä:

- návrhy rozvojových zámerov a stratégií týkajúcich sa priemyslu, energetiky, podpory malého a stredného podnikania, vnútorného a zahraničného obchodu, ochrany spotrebiteľa, ochrany a používania nerastných surovín, privatizácie majetku štátu v podnikateľskej sfére,
- výroby stavebných výrobkov, cestnej, železničnej a vodnej dopravy, civilného letectva, pôšt a telekomunikácií;
- správy o činnosti, návrh rozpočtu, návrhy na použitie majetku a správy o výsledkoch kontroly týkajúcich sa Fondu národného majetku SR;
- správy o činnosti a hospodárení Úradu pre reguláciu sieťových odvetví, Úradu pre reguláciu železničnej dopravy, Poštového regulačného úradu a Telekomunikačného úradu;

- návrhy rozpočtu a záverečných účtov kapitol: Ministerstvo hospodárstva SR; Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR; Úrad pre verejné obstarávanie SR; Úrad priemyselného vlastníctva SR; Úradu pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo SR; Protimonopolného úradu SR; a Úradu jadrového dozoru SR.

POLNOHOSPODÁRSTVO

bonitovaná pôdno-ekologická jednotka (BPEJ) – bonitácia poľnohospodárskych pôd používa klasifikačný systém bonitovaných pôdno-ekologických jednotiek, ktoré sú predmetom bonitácie, čiže ocenenia. Tento klasifikačný systém je nezávislý od kategórií bonitácie pôd, ktoré sú na jeho základe vytvorené, ako je cena pôdy, alebo rôzne účelové kategórie (§ 2 zákona č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

geneticky modifikovaný organizmus (GMO) – organizmus, ktorého genetický materiál bol úmyselne zmenený. Zásahy do genetického materiálu organizmov môžeme rozdeliť na:

- náhodné – odrody získané pôsobením mutagénov (napríklad odrody pšenice získané ožarovaním ich semien),
- cielené – odrody získané tak, že do rastliny sa vnesú alebo sa v nej cielene deaktivujú nejaké konkrétne gény (zákon č. 151/2002 Z. z. o používaní genetických technológií a geneticky modifikovaných orgánov v znení neskorších predpisov).

kataster nehnuteľností – geometrické určenie, súpis a popis nehnuteľností. Súčasťou katastra sú údaje o právach k týmto nehnuteľnostiam, a to o vlastníckom práve, záložnom práve, vecnom bremene, o predkupnom práve, ak má mať účinky vecného práva, ako aj o právach vyplývajúcich zo správy majetku štátu, zo správy majetku obcí, zo správy majetku vyšších územných celkov, o nájomných právach k pozemkom, ak nájomné práva trvajú alebo majú trvať najmenej päť rokov (§ 1 zákona NR SR č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov).

krížové plnenie (Cross Compliance) – rešpektovanie štandardov na úrovni farmy, ktoré sa týkajú ochrany životného prostredia, kvality a bezpečnosti potravín, pohody zvierat a správnej poľnohospodárskej praxe. Krížové plnenie je súhrnné označenie pre zákonné požiadavky hospodárenia, podľa článku 4 a prílohy III nariadenia Rady (ES) č. 1782/2003 a štandardy

dobrých poľnohospodárskych a environmentálnych podmienok podľa článku 5 a prílohy IV nariadenia.

komasácia – sceľovanie pozemkov – spájanie nesúvislých a rozptýlených poľnohospodárskych pozemkov podľa vlastníckych práv k nim s cieľom vytvoriť väčšie a hospodársky lepšie využiteľné pozemky.

Leader (Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale)

– ide o spájanie aktivít, ktoré podporujú hospodársky rozvoj vidieka. V programovom období 2014 – 2020 zostáva LEADER povinnou súčasťou programov rozvoja vidieka ako prierezový nástroj pre miestny rozvoj a zavádzanie inovácií vrátane zmierňovania klimatických zmien. Integrovaný rozvoj vidieka má vychádzať z vnútra vidieckych oblastí za účasti zástupcov obcí, podnikateľov, farmárov a ostatných aktérov vidieka (zástupcovia 3 sektorov: občiansky, súkromný, verejný – miestna samospráva). Metóda LEADER môže hlavne prispieť k riešeniu problémov spojených s lokálnou nezamestnanosťou, kedy práve prístupom zdola nahor je možné identifikovať potreby v danom území aj v oblasti tvorby pracovných miest.

miestna akčná skupina (MAS) – pracovná a iniciatívna skupina ustanovená na vytvorenie integrovanej stratégie zameranej na využívanie endogénnych zdrojov územia pre všestranný rozvoj a na implementáciu tejto stratégie do života regiónu. MAS združuje verejnú správu, podnikateľov, neziskové organizácie, poľnohospodárske a lesnícke subjekty, aktívnych obyvateľov a ostatných dôležitých aktérov na miestnej úrovni, ktorí usilujú o rôzne spoločné ciele. Z hľadiska právnej subjektivity musí mať MAS právnu formu občianskeho združenia v zmysle *zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov*. MAS predstavuje verejno-súkromné partnerstvo, zavádza do praxe princípy prístupu Leader v záujme miestnej komunity, ktoré smeruje k integrovanému rozvoju vidieckeho územia.

Natura 2000 – sústava chránených území, ktorú tvoria dva typy území:

- osobitne chránené územia (Special Protection Areas, SPA) – vyhlasované na základe smernice o vtákoch; v národnej legislatíve chránené vtáčie územia,

- osobitné územia ochrany (Special Areas of Conservation, SAC), ktoré sú vyhlasované na základe smernice o biotopoch; v národnej legislatíve územia európskeho významu. Pred vyhlásením a po vyhlásení je územie zaradené v príslušnej národnej kategórii chránených území.

Natura 2000 má zabezpečiť priaznivý stav populácií vybraných druhov živočíchov a rastlín a priaznivý stav biotopov, čo však vôbec nevylučuje hospodárske aktivity v územiach, ak tento priaznivý stav nenarušujú. Slovenská republika prispela do Natura 2000 41 chránenými vtáčimi územiami a 473 územiami európskeho významu.

Národná sieť rozvoja vidieka (NSRV) – zahŕňa beneficiary Programu rozvoja vidieka; sú to organizácie, ktoré sú podporované z programu a zohrávajú dôležitú úlohu pri určovaní aktivít. Okrem centrálnej jednotky úlohy NSRV SR vykonávajú 8 decentralizovaných jednotiek siete NSRV SR tzv. regionálne antény. Regionálne antény NSRV SR pôsobia v 8 regiónoch Slovenska – v bratislavskom, trnavskom, nitrianskom, trenčianskom, banskobystrickom, žilinskom, prešovskom a v košickom kraji. NSRV v období 2014 - 2020 bude spájať organizácie a správne orgány, ktoré sa podieľajú na rozvoji vidieka za účelom správnej a plynulej implementácie Programu rozvoja vidieka SR 2014 - 2020 v zmysle čl. 55 nariadenia (EÚ) č. 1305/2013 o podpore rozvoja vidieka z EPFRV a čl. 5 Princíp partnerstva a viacúrovňová správa nariadenia (EÚ) č. 1303/2013. Hlavným cieľom vidieckej siete bude zvýšiť účasť zainteresovaných strán na vykonávaní rozvoja vidieka, zlepšiť kvalitu vykonávania programov rozvoja vidieka, informovať širšiu verejnosť a potenciálnych prijímateľov o politike rozvoja vidieka a o možnostiach financovania, podporovať inovácie v poľnohospodárstve, výrobe potravín, lesnom hospodárstve a vo vidieckych oblastiach.

poľnohospodárske priame platby – jeden z nástrojov Spoločnej poľnohospodárskej politiky Európskej únie, ktorý má zabezpečovať produkčnú funkciu poľnohospodárstva, obhospodarovanie pôdy, udržanie obyvateľstva na vidieku a tiež primeraný príjem pre poľnohospodárov. Všetko usmerňuje Európska komisia a udáva legislatíva na úrovni EÚ.

pozemkové úpravy – výsledkom pozemkových úprav je z hľadiska katastra nové usporiadanie nehnuteľností a určenie jednoznačných práv k týmto nehnuteľnostiam. Znamená to, že v obvode pozemkových úprav dochádza k usporiadaniu dovtedy neusporiadaných právnych vzťahov, ako aj zosúladeniu skutočného a právneho stavu.

Pôdohospodárska platobná agentúra (PPA; APA) – platobná agentúra aktuálne upravená v *zákone č. 280/2017 Z. z. o poskytovaní podpory a dotácie v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka a o zmene zákona č. 292/2014 Z.z. o príspevku poskytovanom z európskych štrukturálnych a investičných fondov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*. Platobná agentúra je rozpočtovou organizáciou zapojenou finančnými vzťahmi na rozpočet Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Platobná agentúra zabezpečuje administratívnu činnosť pri poskytovaní podpory a dotácie ako orgán štátnej správy. Agentúra vykonáva činnosti spojené s poskytovaním podpory v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka na základe akreditácie udelennej ministerstvom. Jej sídlom je Bratislava. Na zabezpečenie výkonu vybraných činností si agentúra môže vytvárať pracoviská s určeným rozsahom ich činnosti a územným obvodom ich pôsobnosti. Štatutárnym orgánom agentúry je generálny riaditeľ, ktorý riadi činnosť platobnej agentúry a je oprávnený konať v jej mene.

Program rozvoja vidieka 2014 – 2020 – je dokumentom národného charakteru, na základe ktorého je poskytovaná pomoc z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka v programovacom období 2014 – 2020. Tvorený je vyvážené, aby naplňal tri hlavné ciele – konkurencieschopnosť poľnohospodárstva, potravinárstva a lesníctva; udržateľné využívanie prírodných zdrojov a opatrenia v oblasti klímy, a tiež vyvážený územný rozvoj vidieckej ekonomiky. Tie sa naplňajú prostredníctvom opatrení zameraných na podporu poľnohospodárskych a lesníckych podnikov prostredníctvom investícií do hmotného majetku, podpory podnikania a investícií do lesných technológií, vrátane preventívnych opatrení pre poľnohospodársku pôdu a lesy. Podpora je orientovaná hlavne na tvorbu pracovných miest, zvýšenie konkurencieschopnosti a podporu živočíšnej a špecializovanej rastlinnej výroby. Program rozvoja vidieka na Slovensku sa sústreďuje na šesť priorít,

pričom hlavnou prioritou je obnova, zachovanie a posilnenie ekosystémov, ktoré súvisia s poľnohospodárstvom a lesným hospodárstvom. Jej primárnym cieľom je zamedzovať opúšťanie pôdy a podporovať postupy ekologického poľnohospodárstva. Ďalšími prioritami sú prenos znalostí a inovácií, konkurencieschopnosť odvetvia poľnohospodárstva a udržateľné lesné hospodárstvo, organizácia potravinového reťazca vrátane spracovania poľnohospodárskych výrobkov a ich uvádzania na trh, dobrých životných podmienok zvierat a riadenia rizík v poľnohospodárstve, ako aj efektívnosť využívania zdrojov a klíma, a tiež sociálne začlenenie a miestny rozvoj vo vidieckych oblastiach.

Spoločná poľnohospodárska politika (Common Agricultural Policy, CAP)

– jedna zo supranacionálnych politík Európskej únie. Patrí k najdôležitejším politikám EÚ a je na ňu vyčlenená najväčšia časť jej rozpočtu. Spoločná poľnohospodárska politika má aj veľký symbolický význam, pretože bola prvou oblasťou, v rámci ktorej sa prenieslo najviac právomocí na EÚ. Navyše, je veľmi úzko spojená s dvoma kľúčovými oblasťami EÚ: vnútorným trhom a hospodárskou a menovou úniou. Spoločná poľnohospodárska politika EÚ sa sústreďuje na dva hlavné ciele: pomoc farmárom zameraná na zvýšenie ich konkurencieschopnosti na medzinárodných trhoch, podpora rozvoja vidieka najmä v chudobnejších oblastiach. Poľnohospodárska politika zohráva v EÚ kľúčovú úlohu z dvoch dôvodov – viac ako 90 % pôdy sa využíva v poľnohospodárstve alebo v lesníctve a vďaka Spoločnej poľnohospodárskej politike môže EÚ nájsť riešenia na hlavné otázky, ako sú: bezpečné a vysokokvalitné potraviny pre spotrebiteľov, ochrana životného prostredia, prispôbenie sa zmenám v pravidlách medzinárodného obchodu.

Správa o lesnom hospodárstve za daný kalendárny rok (tzv. zelená správa o lesnom hospodárstve) – každoročne hodnotí stav lesníctva na Slovensku a prezentuje údaje hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho charakteru. Zelená správa v kontexte s vývojom makroekonomickej situácie v národnom hospodárstve SR podáva informáciu o medziročnom vývoji hlavných ukazovateľov lesného hospodárstva s predpokladom vývoja rozhodujúcich hospodárskych a ekonomických ukazovateľov na ďalšie obdobie. Zelená správa podáva informáciu aj o svetovom a európskom

lesníctve, o cieľoch a prioritách lesníckej politiky. Správa sa predkladá na schválenie vláde SR aj NR SR. Každoročne o nej rokuje príslušný výbor NR SR.

Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve za daný kalendárny rok (tzv. zelená správa o poľnohospodárstve a potravinárstve) – každoročne hodnotí stav poľnohospodárstva a potravinárstva na Slovensku. V správe sa v kontexte s vývojom makroekonomickej situácie v SR podáva informácia o svetovom poľnohospodárstve, poľnohospodárstve krajín EÚ, o situácii v poľnohospodárstve a potravinárstve SR, o výrobe v poľnohospodárstve a potravinárstve, o agropotravinovom trhu, ekonomicko-finančnej situácii podnikateľských subjektov v agropotravinárskom komplexe SR a o súčasnej technickej úrovni v agropotravinárskom komplexe. Správa sa predkladá na schválenie vláde SR a NR SR. Každoročne o nej rokuje príslušný výbor NR SR.

znevýhodnené oblasti (Less Favoured Areas, LFA) – ich vymedzenie je stanovené podľa kritérií nariadenia Rady (ES) č. 1257/1999 zo 17. mája 1999 o podpore rozvoja vidieka z Európskeho poľnohospodárskeho usmerňovacieho a záručného fondu (EPUZF) a ktorým sa menia a rušia niektoré nariadenia, čl. 16 – 21 s prihliadnutím na prírodné, ekonomické a demografické podmienky. Znevýhodnené oblasti sú súvislé územné celky, v ktorých vplyvom nepriaznivých podmienok, nadmorskej výšky, svahovitosti a nízkej úrodnosti pôdy a iných nepriaznivých prírodných podmienok, prípadne v spojení s osobitnými miestnymi hospodárskymi a sociálnymi podmienkami sú náklady na jednotku výroby v poľnohospodárskej činnosti trvalo nadpriemerné.

* * *

Pôsobnosť v danej oblasti spravidla vykonáva **Výbor NR SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie**, ktorý pravidelne prerokúva okrem návrhov zákonov v tejto oblasti najmä:

- Správu o poľnohospodárstve a potravinárstve za daný kalendárny rok;
- Správu o lesnom hospodárstve za daný kalendárny rok;

- správy, koncepcie rozvoja a ďalšie súhrnné koncepčné materiály;
- návrhy rozpočtov a záverečných účtov kapitoly: Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, Ministerstvo životného prostredia SR; Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky.

ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Aarhuský dohovor – dohovor o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia, podpísaný 25. júna 1998 na 4. ministerskej konferencii Európskej hospodárskej komisie OSN „Životné prostredie pre Európu“ v dánskom Aarhuse. Dohovor podpísalo priamo na konferencii 35 štátov a Európske spoločenstvo a následne aj ďalšie 4 štáty. Platnosť nadobudol 30. októbra 2001 a Európske spoločenstvo ho schválilo 17. februára 2005. NR SR vyslovila súhlas s dohovorom uznesením č. 1840 z 23. septembra 2005. Listina o pristúpení SR k dohovoru bola uložená u depozitára (generálny tajomník OSN) 5. decembra 2005. Platnosť pre SR nadobudol 90. deň po dátume uloženia listiny o pristúpení, a to 5. marca 2006 (*Oznámenie č. 43/2006 Z. z. o prijatí Dohovoru o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia*).

Bazilejský dohovor – dohovor o riadení pohybov nebezpečných odpadov cez hranice štátov a ich zneškodňovaní, podpísaný 22. marca 1989 v Bazileji. Listina o pristúpení ČSFR k dohovoru bola uložená u generálneho tajomníka OSN 24. júla 1991. Dohovor nadobudol platnosť pre ČSFR 5. mája 1992 na základe čl. 25 ods. 1. Notifikácia sukcesie SR do dohovoru sa uskutočnila 28. mája 1993 s platnosťou od 1. januára 1993. (*Oznámenie č. 60/1995 Z. z.*). Dohovor upravuje pravidlá prepravy nebezpečných odpadov s prihliadnutím na dosiahnutie minimalizácie pohybu odpadov v súlade so zásadou, že každý štát má na svojom území zabezpečiť zneškodňovanie v ňom produkovaných nebezpečných odpadov. Dovoz, vývoz a tranzit nebezpečných odpadov je možný len so súhlasom všetkých dotknutých krajín, pričom každý členský štát má právo úplne zakázať dovoz nebezpečných odpadov na svoje územie.

biocentrum – ekosystém alebo skupina ekosystémov, ktorá vytvára trvalé podmienky na rozmnožovanie, úkryt a výživu živých organizmov a na zachovanie a prirodzený vývoj ich spoločenstiev (§ 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov).

biokoridor – priestorovo prepojený súbor ekosystémov, ktorý spája biocentrá a umožňuje migráciu a výmenu genetických informácií živých organizmov a ich spoločenstiev, na ktorý priestorovo nadväzujú interakčné prvky (§ 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov).

biologická diverzita – znamená rôznorodosť všetkých živých organizmov vrátane ich suchozemských, morských a ostatných vodných ekosystémov a ekologických komplexov, ktorých sú súčasťou; zahŕňa rôznorodosť v rámci druhov, medzi druhmi a rozmanitosť ekosystémov (čl. 2 Dohovoru o biologickej diverzite, Oznámenie č. 34/1996 Z. z.).

biotop druhu – prostredie definované špecifickými abiotickými a biotickými faktormi, v ktorom druh žije v ktoromkoľvek štádiu jeho biologického cyklu (§ 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov).

biotop európskeho významu – prírodný biotop, ktorý je v Európe ohrozený vymiznutím alebo má malý prirodzený areál, alebo predstavuje typické ukážky jednej alebo viacerých biogeografických oblastí Európy (§ 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov).

biotop národného významu – prírodný biotop, ktorý nie je biotopom európskeho významu, ale je v Slovenskej republike ohrozený vymiznutím alebo má malý prirodzený areál, alebo predstavuje typické ukážky biogeografických oblastí Slovenskej republiky (§ 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov).

Dohovor CITES – dohovor o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín, podpísaný 3. marca 1973 vo Washingtone platný od 1. júla 1975. Pre ČSFR tento dohovor nadobudol platnosť 28. mája 1992 (Oznámenie č. 572/1992 Zb.). Po rozdelení ČSFR zabezpečila SR pokračovanie členstva dňom 1. januára 1993. V súčasnosti k tomuto dohovoru pristúpilo už 183 členských štátov sveta. Je to dôsledok skutočnosti, že určité druhy, vďaka neustále narastajúcemu

medzinárodnému obchodu s nimi, sa dostali na pokraj vyhuby. Účelom dohovoru je postaviť medzinárodný obchod s voľne žijúcimi živočíchmi a voľne rastúcimi rastlinami pod spoločnú kontrolu všetkých štátov sveta, aby sa zabezpečila ochrana ohrozených druhov pred úplným vyhubením vplyvom bezohľadného drancovania na obchodné účely. Dohovor CITES obmedzuje hlavne obchod s jedincami ohrozených druhov získaných z voľnej prírody, kontroluje však i obchod so živočíchmi odchovanými v zajatí.

Dohovor o biologickej diverzite – 5. júna 1992 bol v Riu de Janeiro otvorený na podpis. V mene SR bol podpísaný 19. mája 1993 v New Yorku. S dohovorom vyslovila súhlas NR SR 18. augusta 1994 svojím *uznesením* č. 556/1994 a prezident republiky ho ratifikoval 23. augusta 1994. Ratifikačná listina bola uložená u generálneho tajomníka OSN 25. augusta 1994. Dohovor nadobudol platnosť pre SR 23. novembra 1994 na základe čl. 36 ods. 3 (*Oznámenie* č. 34/1996 Z. z.). Dohovor je zmluvou pre tretie tisícročie, ktorá je postavená na uznaní hodnoty spoločného prírodného dedičstva a na úcte ku všetkým ostatným formám života, s ktorými sa delíme o miesto zachovania generácií a ich prežitie na našej spoločnej planéte. Dohovor pokrýva široký rozsah problémov, je však možné rozlíšiť jeho tri hlavné ciele, ktorými sú: ochrana biologickej diverzity, trvalo udržateľné využívanie jej zložiek a spravodlivé a rovnocenné rozdeľovanie prínosov z využívania genetických zdrojov.

ekologická stabilita – schopnosť ekosystému vyrovnávať zmeny spôsobené vonkajšími činiteľmi a zachovávať svoje prirodzené vlastnosti a funkcie (§ 4 zákona č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí).

ekologická ujma – strata alebo oslabenie prirodzených funkcií ekosystémov vznikajúca poškodením ich zložiek alebo narušením vnútorných väzieb a procesov v dôsledku ľudskej činnosti (§ 10 zákona č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí).

ekosystém – funkčná sústava živých a neživých zložiek životného prostredia, ktoré sú navzájom spojené výmenou látok, tokom energie

a odovzdávaním informácií a ktoré sa vzájomne ovplyvňujú a vyvíjajú v určitom priestore a čase (§ 3 zákona č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí).

emisie – uvoľňovanie znečisťujúcej látky z bodového zdroja alebo difúzneho zdroja do ovzdušia (§ 2 zákona č. 137/2010 Z. z. o ovzduší v znení neskorších predpisov).

emisná kvóta – jedna tona emisie povolená vypustiť počas určitej doby; v prípade emisie skleníkových plynov jedna tona ekvivalentu oxidu uhličitého (§ 2 zákona č. 414/2012 Z. z. o obchodovaní s emisnými kvótami a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

environmentálna škoda – škoda na:

1. chránených druhoch a chránených biotopoch, ktorá má závažné nepriaznivé účinky na dosahovanie alebo udržiavanie priaznivého stavu ochrany chránených druhov a chránených biotopov s výnimkou už skôr identifikovaných nepriaznivých účinkov vzniknutých následkom konania prevádzkovateľa, na ktoré bol výslovne oprávnený,
2. vode, ktorá má závažné nepriaznivé účinky na ekologický, chemický alebo kvantitatívny stav vôd alebo na ekologický potenciál vôd s výnimkou nepriaznivých účinkov ustanovených v osobitnom predpise, alebo
3. pôde spočívajúca v znečistení pôdy predstavujúcom závažné riziko nepriaznivých účinkov na zdravie v dôsledku priameho alebo nepriameho zavedenia látok, prípravkov, organizmov alebo mikroorganizmov na pôdu, do pôdy alebo pod jej povrch (§2 zákona č. 359/2007 Z. z. o prevencii a náprave environmentálnych škôd a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

Environmentálny fond – štátny fond na uskutočňovanie štátnej podpory starostlivosti o životné prostredie. Fond je právnická osoba so sídlom v Bratislave. Správu fondu vykonáva Ministerstvo životného prostredia SR. Na čele fondu je riaditeľ, ktorého vymenúva a odvoláva minister životného prostredia. Minister zriaďuje Radu Environmentálneho fondu ako svoj poradný orgán na poskytovanie a použitie finančných prostriedkov fondu (§ 1 a 2 zákona č. 587/2004 Z. z. o Environmentálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

genofond – súbor dedičných vlastností rastlín a živočíchov.

integrovaná prevencia a kontrola znečisťovania – súbor opatrení zameraných na prevenciu znečisťovania životného prostredia, na znižovanie emisií do ovzdušia, vody a pôdy, na obmedzenie vzniku odpadu a na zhodnocovanie a zneškodňovanie odpadu s cieľom dosiahnuť vysokú celkovú úroveň ochrany životného prostredia (§ 2 zákona č. 39/2013 Z.z. *o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*).

Kjótsky protokol (doplnok Rámcového dohovoru OSN o zmenách klímy; United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC) – medzinárodná dohoda vyjednaná v súvislosti s globálnym otepľovaním. Krajiny, ktoré podpísali protokol, sa zaviazali znížiť emisie oxidu uhličitého a 5 ďalších skleníkových plynov v období rokov 2008 – 2012 v priemere o 5,2 % oproti úrovni roku 1990. Spolu 192 signatárov doteraz podpísalo tento protokol. Ku kľúčovým mechanizmom a nástrojom Kjótskeho protokolu, ktoré sú zamerané na splnenie redukčných cieľov s ohľadom na špecifické podmienky krajiny, patria (a) spoločné plnenie záväzkov (čl. 6), (b) mechanizmus čistého rozvoja (čl. 12) a (c) obchodovanie s ušetrenými emisiami (čl. 17). Protokol bol vyjednaný v japonskom meste Kjóto v decembri 1997. Dohoda nadobudla platnosť 16. februára 2005. Slovenská republika Kjótsky protokol ratifikovala 31. mája 2002, pričom samotné znenie protokolu bolo uverejnené v Zbierke zákonov SR *Oznámením č. 139/2005 Z. z.* Pre SR pristúpenie k protokolu predstavuje záväzok, v zmysle ktorého v období rokov 2008 – 2012 (tzv. prvé obdobie) neprekročí úroveň emisií skleníkových plynov z roku 1990 zníženú o 8 %. Rovnaké podmienky platia aj pre ostatné krajiny EÚ.

V roku 2012 na 18. konferencii v Katare bola predĺžená platnosť Kjótskeho protokolu do roku 2020 pomocou tzv. *dodatku z Dauhá*. Behom druhého záväzkového obdobia (2013 - 2020) sa strany protokolu zaviazali znížiť emisie skleníkových plynov o 18 % oproti roku 1990. Dodatok ale zatiaľ nevstúpil do platnosti.

V decembri 2015 sa v Paríži konala 21. konferencia zmluvných strán, na ktorej vznikla nová globálna klimatická dohoda. Krajiny sa zaviazali, že do

konca storočia udržia globálne otepľovanie pod hranicou 2 stupňov Celzia a budú sa snažiť smerovať k ešte nižšiemu teplotnému cieľu – 1,5 stupňov Celzia. Podľa Parížskej dohody by mal svet v druhej polovici storočia dosiahnuť rovnováhu medzi vypúšťanými emisiami a emisiami prirodzene pohlcovanými v prírode, tak, aby boli výsledné emisie nulové. Emisie by mali dosiahnuť svojho vrcholu čo najskôr a potom by už mali len klesať. Závazky jednotlivých štátov však nie sú záväzné a vo svojej súčasnej podobe k dosiahnutiu cieľa nestačia. Zásadnú rolu preto bude hrať v nasledujúcich rokoch mechanizmus pre pravidelné päťročné vyhodnocovanie národných plánov a možné zvyšovanie záväzkov.

látka poškodzujúca ozónovú vrstvu Zeme – látky uvedené v prílohe I nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1005/2009 zo 16. septembra 2009 o látkach, ktoré poškodzujú ozónovú vrstvu.

Medzivládny panel pre zmenu klímy IPCC – je jedným z najdôležitejších medzinárodných orgánov venujúcich sa problematike zmeny klímy na vedeckej úrovni. Panel vydáva hodnotiace správy obsahujúce okrem iného kapitoly venované fyzikálnemu prostrediu, dôsledkom zmeny klímy, adaptácii na zmenu klímy a zraniteľnosti. Ostatná tzv. *Špeciálna správa 1,5 °C* vydaná Medzivládny panelom pre zmenu klímy v októbri 2018 potvrdzuje, že negatívne dôsledky zmeny klímy sú už viditeľné, a že obmedzenie globálneho otepľovania na 1,5 °C si vyžaduje bezprecedentnú transformáciu energetického, dopravného systému a budov, hlboké zníženie emisií vo všetkých odvetviach, ako aj zmeny ľudského správania. Obmedzenie globálneho otepľovania na 1,5 °C by malo značné pozitívne dôsledky. Na jeho dosiahnutie je potrebné vyvinúť väčšie úsilie, ktoré pôjde aj nad rámec ambícií ukotvených v Parížskej dohode.

odpad – hnutelná vec alebo látka, ktorej sa jej držiteľ zbavuje, chce sa jej zbaviť alebo je v súlade so zákonom alebo osobitnými predpismi povinný sa jej zbaviť (§ 2 zákona č. 79/2015 o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

ochrana prírody a krajiny – starostlivosť štátu, právnických osôb a fyzických osôb o voľne rastúce rastliny, voľne žijúce živočíchy a ich

spoločenstvá, prírodné biotopy, ekosystémy, nerasty, skameneliny, geologické a geomorfologické útvary, ako aj starostlivosť o vzhľad a využívanie krajiny. Ochrana prírody a krajiny sa realizuje najmä obmedzovaním a usmerňovaním zásahov do prírody a krajiny, podporou a spoluprácou s vlastníkmi a užívateľmi pozemkov, ako aj spoluprácou s orgánmi verejnej správy (§ 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov).

ochrana životného prostredia – zahŕňa činnosti, ktorými sa predchádza znečisťovaniu alebo poškodzovaniu životného prostredia alebo sa toto znečisťovanie alebo poškodzovanie obmedzuje a odstraňuje. Zahŕňa ochranu jeho jednotlivých zložiek alebo konkrétnych ekosystémov a ich vzájomných väzieb, ale aj ochranu životného prostredia ako celku (§ 9 zákona č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí).

osobitne chránená časť prírody a krajiny – časť prírody a krajiny, ktorou sú chránené druhy, chránené územia, územia európskeho významu, súkromné chránené územia, chránené objekty, ochranné pásma.

Parížska dohoda – Parížska dohoda bola prijatá 12. decembra 2015 ako výsledok medzinárodného úsilia od roku 2011 konsenzom 196 strán Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy (ďalej len „dohovor“). Nahradil sa ňou prístup prijatý v Kjótskom protokole z roku 1997, ktorý obsahuje záväzky do konca roku 2020. Cieľom novej dohody je obmedziť rast globálnej teploty do konca storočia na maximálne 2 °C a podľa možnosti významne pod túto hodnotu, až na 1,5 °C. V druhej polovici 21. storočia by sa mala dosiahnuť uhlíková neutralita, t.j. vypustiť len toľko emisií skleníkových plynov, koľko ekosystémy dokážu zachytiť. Parížska dohoda nadobúda platnosť v 30. deň po dni, keď najmenej 55 zmluvných strán dohovoru, ktoré celkovo zodpovedajú minimálne za 55 % globálnych emisií skleníkových plynov, uloží svoje listiny o ratifikácii, prijatí, schválení alebo pristúpení u jej depozitára. Na vykonanie Parížskej dohody je potrebný zákon. Národná rada SR vyslovila so zmluvou súhlas dňa 21. septembra 2016. Európsky parlament schválil Parížsku dohodu dňa 4. októbra 2016.

prírodné zdroje – sú tie časti živej alebo neživej prírody, ktoré človek využíva alebo môže využívať na uspokojovanie svojich potrieb. Obnoviteľné prírodné zdroje majú schopnosť sa pri postupnom spotrebúvaní čiastočne alebo úplne obnovovať, a to samy alebo za príspevku človeka. Neobnoviteľné prírodné zdroje spotrebúvaním zanikajú (§ 7 zákona č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí).

prírodný biotop – suchozemské alebo vodné územie prírodného alebo poloprírodného charakteru rozlíšené geografickými, abiotickými a biotickými charakteristikami (§ 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov).

ročné pridelené emisné kvóty (AEA) – maximálne ročne povolené emisie skleníkových plynov na roky 2013 až 2020 ustanovené osobitným predpisom (čl. 2 ods. 2 rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady č. 406/2009/ES z 23. apríla 2009 o úsilí členských štátov znížiť emisie skleníkových plynov s cieľom splniť záväzky Spoločenstva týkajúce sa zníženia emisií skleníkových plynov do roku 2020).

skleníkové plyny – plynné zložky atmosféry, prírodné aj antropogénne, ktoré absorbujú a znova vyžarujú infračervené žiarenie (čl. 1 ods. 5 Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy, Oznámenie č. 548/2006 Z. z.).

Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy (2014, aktualizácia 2018) – je prvým komplexnejším dokumentom v tejto oblasti, ktorý sa snaží v čo najširšom rozsahu oblastí a sektorov prepojiť scenáre a možné dôsledky zmeny klímy s návrhmi vhodných proaktívnych adaptačných opatrení. Bola schválená uznesením vlády SR č. 148/2014. Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky začalo v roku 2017 prípravu aktualizácie stratégie, ktorá bola zameraná na hodnotenie súčasného stavu adaptácie a plánované aktivity v rozhodujúcich oblastiach a sektoroch, definovanie všeobecnej vízie adaptácie vybraných oblastí a sektorov a aktualizáciu súboru adaptačných opatrení a rámca na ich realizáciu. Aktualizovaná stratégia prešla procesom strategického environmentálneho hodnotenia podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení

neskorších predpisov. Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy – aktualizácia, bola 17. októbra 2018 schválená *uznesením vlády SR* č. 478/2018.

tona ekvivalentu oxidu uhličitého – jedna metrická tona oxidu uhličitého (CO₂) alebo také množstvo akéhokoľvek iného skleníkového plynu uvedeného v prílohe č. 2 zákona č. 414/2012 Z. z. *o obchodovaní s emisnými kvótami a o zmene a doplnení niektorých zákonov*, ktoré má ekvivalentný potenciál globálneho otepľovania.

trvalo udržateľný rozvoj – taký rozvoj, ktorý súčasným i budúcim generáciám zachováva možnosť uspokojovať ich základné životné potreby, a pritom neznižuje rozmanitosť prírody a zachováva prirodzené funkcie ekosystémov (§ 6 zákona č. 17/1992 Zb. *o životnom prostredí*).

únosné zaťaženie územia – také zaťaženie územia ľudskou činnosťou, pri ktorom nedochádza k poškodzovaniu životného prostredia, najmä jeho zložiek, funkcií ekosystémov alebo ekologickej stability (§ 5 zákona č. 17/1992 Zb. *o životnom prostredí*).

územný systém ekologickej stability – taká celopriestorová štruktúra navzájom prepojených ekosystémov, ich zložiek a prvkov, ktorá zabezpečuje rozmanitosť podmienok a foriem života v krajine. Základ tohto systému predstavujú biocentrá, biokoridory a interakčné prvky nadregionálneho, regionálneho alebo miestneho významu (§ 2 zákona č. 543/2002 Z. z. *o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov*).

voľne rastúca rastlina – jedinec rastlinného druhu alebo druhu húb, ktorého populácia sa udržiava samovoľne, a to i v prípade jeho držby alebo pestovania mimo jeho prirodzeného výskytu v biotopoch (§ 2 zákona č. 543/2002 Z. z. *o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov*).

voľne žijúci živočích – jedinec živočíšneho druhu, ktorého populácia sa udržiava samovoľne, a to aj v prípade jeho držby vrátane chovu v ľudskej opatere (§ 2 zákona č. 543/2002 Z. z. *o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov*).

vplyv na životné prostredie a jeho hodnotenie – akýkoľvek dopad navrhovanej činnosti na životné prostredie vrátane zdravia ľudí a ich bezpečnosti, flóry, fauny, pôdy, vody, ovzdušia, podnebia, krajiny a historických pamiatok alebo iných stavieb alebo vzájomného pôsobenia týchto činiteľov; obsahuje taktiež pôsobenie na kultúrne dedičstvo alebo sociálno-ekonomické podmienky, ktoré vyplýva zo zmien týchto činiteľov. Vplyv na životné prostredie a jeho hodnotenie znamená štátnu procedúru vyhodnotenia pravdepodobného vplyvu navrhovanej činnosti na životné prostredie (*Dohovor o hodnotení vplyvov na životné prostredie presahujúcich hranice štátov Espoo 1991*).

významný krajinný prvok – taká časť územia, ktorá utvára charakteristický vzhľad krajiny alebo prispieva k jej ekologickej stabilite, najmä les, rašelinisko, brehový porast, jazero, mokrad', rieka, bralo, tiesňava, kamenné more, pieskový presyp, park, aleja, remíza (§ 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov).

závažná priemyselná havária – udalosť, akou je závažný únik nebezpečnej látky, požiar alebo výbuch v dôsledku nekontrolovateľného vývoja počas prevádzky podniku vedúci k vážnemu bezprostrednému alebo následnému ohrozeniu zdravia ľudí, životného prostredia alebo majetku s prítomnosťou jednej alebo viacerých nebezpečných látok (§ 2 zákona č. 128/2015 Z.z. o prevencii závažných priemyselných havárií a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

zmena klímy – zmena spôsobená priamo alebo nepriamo ľudskou činnosťou, ktorá mení zloženie svetovej atmosféry a ktorá je navyše pozorovaná okrem prirodzených zmien klímy za porovnateľné časové obdobie (čl. 1 ods. 2 Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy, Oznámenie č. 548/2006 Z. z.).

znečisťovanie a poškodzovanie životného prostredia – znečisťovanie životného prostredia je vnášanie takých fyzikálnych, chemických alebo biologických činiteľov do životného prostredia v dôsledku ľudskej činnosti, ktoré sú svojou podstatou alebo množstvom cudzorodé pre dané prostredie. Poškodzovanie životného prostredia je zhoršovanie jeho stavu

znečisťovaním alebo inou ľudskou činnosťou nad mieru ustanovenú osobitnými predpismi (§ 8 zákona č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí).

životné prostredie – všetko, čo vytvára podmienky existencie organizmov vrátane človeka a je predpokladom ich ďalšieho vývoja. Jeho zložkami sú najmä ovzdušie, voda, horniny, pôda a organizmy (§ 2 zákona č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí).

* * *

Pôsobnosť v danej oblasti vykonáva **Výbor NR SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie**, ktorý pravidelne prerokúva okrem návrhov zákonov v tejto oblasti najmä:

- Správu o poľnohospodárstve a potravinárstve;
- Správu o lesnom hospodárstve;
- správy, koncepcie rozvoja a ďalšie súhrnné koncepčné materiály;
- návrhy rozpočtov a záverečných účtov kapitoly: Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, Ministerstvo životného prostredia SR; Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky.

ZDRAVOTNÍCTVO

ambulantná pohotovostná služba – zdravotná starostlivosť, ktorou sa zabezpečuje dostupnosť zdravotnej starostlivosti v rozsahu poskytovania všeobecnej ambulantnej starostlivosti pri náhlej zmene zdravotného stavu osoby, ktorá bezprostredne neohrozuje jej život alebo bezprostredne neohrozuje niektorú zo základných životných funkcií.

diagnostika – zisťovanie a hodnotenie zdravotného stavu osoby a v prípade zistenia poruchy zdravia alebo choroby určenie závažnosti poruchy zdravia alebo choroby; jej výsledkom je určenie diagnózy.

diagnosticko-terapeutické systémy – normy na zabezpečenie kvality poskytovania zdravotnej starostlivosti, ustanovujú minimálne požiadavky na zabezpečenie kvalitnej a bezpečnej zdravotnej starostlivosti a tiež jej rozsahu a obsahu.

dispenzarizácia – aktívne a systematické sledovanie zdravotného stavu osoby, u ktorej je predpoklad zhoršovania zdravotného stavu, jej vyšetrenie a liečba.

dohľad nad zdravotnou starostlivosťou – vykonáva Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou podľa zákona č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohlade nad zdravotnou starostlivosťou a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím – pre Slovenskú republiku nadobudol platnosť 25. júna 2010. Slovenská republika v júni 2012 podľa čl. 35 Dohovoru predložila Výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím Východiskovú správu SR o opatreniach prijatých na účel plnenia záväzkov vyplývajúcich z Dohovoru a o pokroku, ktorý v tomto smere dosiahla. Uznesením vlády Slovenskej republiky č. 103 z 20. februára 2013 bol schválený návrh na zriadenie hlavného kontaktného miesta pre problematiku vykonávania Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím. Za hlavné kontaktné miesto bolo určené Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny

Slovenskej republiky, konkrétne odbor integrácie osôb so zdravotným postihnutím (*Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí č. 317/2010 Z. z.*).

droga – je substancia (prirodzená alebo umelá), ktorá akýmkoľvek spôsobom vpravená do organizmu môže za určitých okolností vyvolať chorobný stav – závislosť.

elektronická zdravotná knižka – súbor údajov zo zdravotnej dokumentácie osoby vedených v Národnom registri elektronických zdravotných knížiek v rozsahu ustanovenom zákonom (*zákon č. 153/2013 Z. z. o národnom zdravotníckom informačnom systéme a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*).

elektronický zdravotný záznam – záznam zdravotníckeho pracovníka v elektronickej zdravotnej knižke vo forme elektronického dokumentu podpísaného elektronickým podpisom.

epidémia – výskyt najmenej troch prípadov ochorenia, ktoré sú v epidemiologickej súvislosti.

farmácia – skúšanie liekov, uvádzanie liekov na trh a uvádzanie zdravotníckych pomôcok na trh alebo uvádzanie zdravotníckych pomôcok do prevádzky, výroba liekov, veľkodistribúcia liekov, poskytovanie lekárenskej starostlivosti, zabezpečovanie a kontrola kvality, účinnosti a bezpečnosti liekov a zdravotníckych pomôcok (*zákon č. 362/2011 o liekoch a zdravotníckych pomôckach a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*).

choroba (ochorenie) – je porucha zdravia, presnejšie porucha telesných, kognitívnych, sociálnych a/alebo psychických funkcií, ktoré zreteľne negatívne ovplyvňujú výkonnosť a zdravie organizmu, prípadne sa môžu takého ovplyvnenia očakávať. Je to súhrn reakcií organizmu na vplyv činiteľov, ktoré môžu vyvolať poškodenie organizmu. Choroba je každá odchýlka od normálneho priebehu životných procesov živočícha a človeka. Choroba je spojená s oslabením napadnutého organizmu alebo jeho časti.

Vzniká porušením rovnováhy medzi organizmom a prostredím. Každá choroba má svoje prejavy a príznaky (symptómy). Za istých okolností môže skončiť smrťou organizmu.

kúpeľná starostlivosť – zdravotná starostlivosť poskytovaná v prírodných liečebných kúpeľoch a v kúpeľných liečebniach. Choroby, pri ktorých sa kúpeľná starostlivosť plne alebo čiastočne uhrádza na základe verejného zdravotného poistenia, indikačné podmienky a dĺžka liečebného pobytu sú uvedené v Indikačnom zozname pre kúpeľnú starostlivosť, ktorý je prílohou č. 6 zákona č. 577/2004 Z. z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov.

lekárska služba prvej pomoci – zdravotná starostlivosť, ktorou sa zabezpečuje nepretržitá dostupnosť všeobecnej ambulantnej starostlivosti pre dospelých, všeobecnej ambulantnej starostlivosti pre deti a dorast a špecializovanej zubno-lekárskej ambulantnej starostlivosti.

liečba – vedomé ovplyvnenie zdravotného stavu osoby s cieľom navrátiť jej zdravie, zabrániť ďalšiemu zhoršovaniu jej zdravotného stavu alebo zmierniť prejavy a dôsledky jej choroby.

liečivo – chemicky jednotná alebo nejednotná látka ľudského, rastlinného, živočíšneho alebo chemického pôvodu, ktorá je nositeľom biologického účinku využiteľného na ochranu pred chorobami, na diagnostiku chorôb, liečenie chorôb alebo na ovplyvňovanie fyziologických funkcií.

liek – liečivo alebo zmes liečiv a pomocných látok, ktoré sú upravené technologickým procesom do liekovej formy a sú určené na ochranu pred chorobami, na diagnostiku chorôb, liečenie chorôb alebo na ovplyvňovanie fyziologických funkcií.

ľudské bunky – izolované ľudské bunky alebo súbor ľudských buniek, ktoré nie sú viazané spojivovým tkanivom.

Ľudský orgán – samostatná časť ľudského tela tvorená rozličným ľudským tkanivom, ktorá si uchováva svoju štruktúru, cievne zásobenie a schopnosť vykonávať fyziologické funkcie s významným stupňom samostatnosti, pričom za ľudský orgán sa považuje aj jeho časť, ak sa táto časť má využiť na ten istý účel ako celý ľudský orgán v ľudskom tele, a zároveň je zachovaná jej štruktúra a cievne zásobenie.

Ľudské tkanivo – skupina buniek ľudského tela.

Národný portál zdravia – webové sídlo obsahujúce aplikácie a objektivizované informácie súvisiace so zdravotnou starostlivosťou, so službami súvisiacimi s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a informácie o verejnom zdraví a sprostredkujúce prístup do národného zdravotníckeho informačného systému.

Národný zdravotnícky informačný systém – súbor zdravotníckych informačných systémov v správe národného centra slúžiacich na zber, spracúvanie a poskytovanie informácií v zdravotníctve určených na správu údajovej základne; súčasťou národného zdravotníckeho informačného systému je aj Národný portál zdravia (*zákon č. 153/2013 Z.z. o národnom zdravotníckom informačnom systéme a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*).

neodkladná zdravotná starostlivosť – zdravotná starostlivosť poskytovaná osobe pri náhlej zmene jej zdravotného stavu, ktorá bezprostredne ohrozuje jej život alebo niektorú zo základných životných funkcií, bez rýchleho poskytnutia zdravotnej starostlivosti môže vážne ohroziť jej zdravie, spôsobuje jej náhlu a neznesiteľnú bolesť alebo spôsobuje náhle zmeny jej správania a konania, pod vplyvom ktorých bezprostredne ohrozuje seba alebo svoje okolie. Neodkladná starostlivosť je aj zdravotná starostlivosť poskytovaná pri pôrode. Súčasťou neodkladnej starostlivosti je neodkladná preprava osoby do zdravotníckeho zariadenia, neodkladná preprava medzi zdravotníckymi zariadeniami a neodkladná preprava darcov a príjemcov orgánov, tkanív a buniek určených na transplantáciu; neodkladnú prepravu vykonávajú poskytovatelia záchrannej zdravotnej služby.

ošetrovateľská prax – praktické uskutočňovanie činnosti sestry a činnosti pôrodnej asistentky pri poskytovaní ošetrovateľskej starostlivosti a pôrodnej asistencii, riadení a poskytovaní ambulantnej a ústavnej zdravotnej starostlivosti metódou ošetrovateľského procesu. Poskytuje sa v rámci neodkladnej starostlivosti, prevencie, diagnostiky, liečby a dispenzarizácie.

ošetrovateľská starostlivosť – zdravotná starostlivosť, ktorú poskytuje sestra s odbornou spôsobilosťou podľa osobitného predpisu (*zákon č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*) metódou ošetrovateľského procesu v rámci ošetrovateľskej praxe. Ošetrovateľská starostlivosť sa môže poskytovať aj v zariadeniach sociálnych služieb podľa osobitného predpisu (*zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov*).

ošetrojúci zdravotnícky pracovník – pracovník určený poskytovateľom zdravotnej starostlivosti na poskytovanie zdravotnej starostlivosti osobe; ak je takýmto ošetrojúcim zdravotníckym pracovníkom lekár alebo zubný lekár, ide o ošetrojúceho lekára, ak je ošetrojúcim zdravotníckym pracovníkom sestra alebo pôrodná asistentka, ide o ošetrojúcu sestru alebo o ošetrojúcu pôrodnú asistentku.

pacient – je človek, ktorý sa z najrôznejších príčin dostal do starostlivosti lekára – utrpel úraz, má infekčné, zápalové, nádorové alebo iné ochorenie. Ak ide o preventívnu prehliadku, z psychologických dôvodov sa často používa termín klient.

poskytovateľ zdravotnej starostlivosti – fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá poskytuje zdravotnú starostlivosť na základe povolenia, alebo povolenia na poskytovanie lekárenskej starostlivosti podľa osobitného predpisu, alebo živnostenského oprávnenia podľa osobitného predpisu, prípadne je to fyzická osoba, ktorá poskytuje zdravotnú starostlivosť na základe licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe. Poskytovateľom môže byť aj fyzická osoba, podnikateľ alebo právnická osoba, ktorá poskytuje zdravotnú starostlivosť na základe povolenia na prevádzkovanie

prírodných liečebných kúpeľov alebo povolenia na prevádzkovanie kúpeľnej liečby. Podrobnosti upravuje *zákon č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*.

poskytovatelia záchrannej zdravotnej služby – sú základnou záchrannou zložkou integrovaného záchranného systému, ktorá vykonáva záchrannú zdravotnú službu v zásahovom území podľa pokynov koordinačného strediska integrovaného záchranného systému.

prevencia –

- a) výchova a vzdelávanie s cieľom ochrany, zachovania alebo navrátenia zdravia osobe,
- b) aktívne vyhľadávanie možných príčin chorôb, ich odstraňovanie a predchádzanie vzniku chorôb,
- c) vyhľadávanie patologických procesov v ich asymptomatickom období s cieľom liečby, ktorou sa predchádza ich klinickému prejavu,
- d) aktívne sledovanie choroby s cieľom predchádzania zhoršeniu zdravotného stavu osoby,
- e) aktívne vyhľadávanie možných príčin chorôb v súvislosti s prácou, ich odstraňovanie a predchádzanie vzniku chorôb z povolania v súvislosti s výkonom lekárskej preventívnej prehliadky vo vzťahu k práci,
- f) populačný skríning, ktorý je organizovanou, kontinuálnou a vyhodnocovanou činnosťou zameranou na zachytenie onkologickej choroby alebo zachytenie inej závažnej choroby vo včasnom štádiu alebo u zdanlivo zdravej bezpríznakovej populácie v súlade s odporúčaniami odborných spoločností pre výkon skríningu; na populačný skríning pozýva indikovaný okruh poistencov zdravotná poisťovňa,
- g) oportúnny skríning, ktorý je činnosťou zameranou na zachytenie onkologickej choroby alebo zachytenie inej závažnej choroby vo včasnom štádiu alebo u zdanlivo zdravej bezpríznakovej populácie v rámci preventívnej prehliadky (*zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*).

stanica záchranej zdravotnej služby – je stacionárne pracovisko, na ktorom sa zdržiava zásahová skupina záchranej zdravotnej služby a ambulancia záchranej zdravotnej služby mimo času výjazdu; nie je vytvorená na príjem tiesňového volania a je vybavená komunikačnými prostriedkami v neprerušenej prevádzke na spojenie s operačným strediskom záchranej zdravotnej služby.

Stratégia dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti v Slovenskej republike – aktualizácia Stratégie dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti v Slovenskej republike vznikla v spolupráci expertov Asociácie na ochranu práv pacientov SR, Ministerstva zdravotníctva SR (MZ SR) a Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ktorú zastrešil Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rozvoj občianskej spoločnosti v rámci národného projektu Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík a financovaného z Operačného programu Efektívna verejná správa. Proces aktualizácie bol realizovaný v rámci pilotnej schémy participatívnej tvorby verejných politík. Materiál nadväzuje na Stratégiu z novembra 2015, ktorú vypracoval Inštitút zdravotnej politiky MZ SR. Ambíciou stratégie je iniciovať verejnú diskusiu k dosiahnutiu celospoločenského konsenzu vo veci nastavenia a implementácie opatrení, ktoré budú nosnými piliermi systémového zabezpečenia dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti pre všetkých občanov.

Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) – je medzinárodná organizácia systému OSN, vystupujúca ako koordinačné centrum v medzinárodnom verejnom zdraví. Centrálu má v Ženeve vo Švajčiarsku. WHO bola založená OSN 7. apríla 1948.

urgentná zdravotná starostlivosť – zdravotná starostlivosť nepresahujúca 24 hodín poskytovaná osobe pri náhlej zmene jej zdravotného stavu, ktorá bezprostredne ohrozuje jej život alebo niektorú zo základných životných funkcií.

ústavná pohotovostná služba – zdravotná starostlivosť, ktorou sa zabezpečuje nepretržitá dostupnosť ústavnej starostlivosti v nemocnici.

verejné zdravie – úroveň zdravia spoločnosti, ktorá zodpovedá úrovni poskytovanej zdravotnej starostlivosti, ochrany a podpory zdravia a ekonomickej úrovni spoločnosti. Determinantami sú životné prostredie, pracovné prostredie, genetické faktory, zdravotná starostlivosť, ochrana a podpora zdravia a spôsob života (*zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*).

verejné zdravotníctvo – je systém zameraný na ochranu, podporu a rozvoj verejného zdravia. Jeho organizáciu a výkon upravuje *zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*.

záchranná zdravotná služba – poskytuje neodkladnú zdravotnú starostlivosť. Zabezpečujú ju operačné stredisko tiesňového volania záchrannej zdravotnej služby a poskytovatelia zdravotnej starostlivosti na základe povolenia na prevádzkovanie ambulancie záchrannej zdravotnej služby na zásahovom území. Podrobnosti upravuje *zákon č. 579/2004 Z. z. o záchrannej zdravotnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*.

závislosť – je v medicíne podľa definície Svetovej zdravotníckej organizácie choroba (teda nie iba prejav slabého charakteru či vôle). Špecifikuje sa ako duševný, prípadne aj telesný stav, charakterizovaný prítomnosťou naliehavej túžby alebo nepremožiteľnej potreby opakovane a periodicky privádzať do svojho tela príslušnú látku.

Závislosti môžeme rozdeliť podľa ich predmetu na dve skupiny:

- drogové závislosti
- návykové konanie (závislosti na určitých činnostiach).

zdravotná dokumentácia – súbor údajov o zdravotnom stave osoby, o zdravotnej starostlivosti a o službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti tejto osobe.

zdravotná poisťovňa – akciová spoločnosť so sídlom na území Slovenskej republiky založená na účely vykonávania verejného zdravotného poistenia na základe povolenia na vykonávanie verejného zdravotného poistenia (*zákon č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*).

zdravotná starostlivosť – súbor pracovných činností, ktoré vykonávajú zdravotnícki pracovníci, vrátane poskytovania liekov, zdravotníckych pomôcok a dietetických potravín s cieľom predĺženia života fyzickej osoby, zvýšenia kvality jej života a zdravého vývoja budúcich generácií; zdravotná starostlivosť zahŕňa prevenciu, dispenzarizáciu, diagnostiku, liečbu, biomedicínsky výskum, ošetrovateľskú starostlivosť a pôrodnú asistenciu. Upravená je *zákonom č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*.

zdravotné poistenie – je povinné verejné zdravotné poistenie, na základe ktorého sa poskytuje jeho poistencom za podmienok ustanovených *zákonom o zdravotnej starostlivosti a služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti v rozsahu ustanovenom osobitným predpisom*. Ďalej je to aj individuálne zdravotné poistenie, na základe ktorého sa poskytuje jeho poistencom zdravotná starostlivosť v rozsahu určenom v zmluve podľa osobitného predpisu. Vykonávanie verejného zdravotného poistenia upravuje *zákon č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*. Ide o činnosť vo verejnom záujme, pri ktorej sa hospodári s verejnými prostriedkami, vykonávajú ho zdravotné poisťovne za podmienok ustanovených *zákonom č. 581/2004 Z. z. v znení neskorších predpisov*.

zdravotné výkony – zdravotné výkony, ktoré vedú k:

- a) záchrane života,
- b) vyliečeniu choroby,
- c) zabráneniu vzniku závažných zdravotných komplikácií,

- d) zabráneniu zhoršenia závažnosti choroby alebo jej prechodu do chronického štádia,
- e) zmierneniu prejavov choroby,
- f) účinnej prevencii vrátane podania očkovacej látky pri povinnom očkovaní.

zdravotnícke povolanie – súbor pracovných činností, ktoré vykonáva zdravotnícky pracovník pri:

- a) poskytovaní zdravotnej starostlivosti,
- b) zabezpečovaní záchranej zdravotnej služby,
- c) ochrane zdravia ľudí,
- d) lekárskej posudkovej činnosti,
- e) zaobchádzaní s liekmi a zdravotníckymi pomôckami,
- f) výkone kontroly poskytovania zdravotnej starostlivosti, ochrany zdravia ľudí a lekárskej posudkovej činnosti a pri výkone dohľadu nad zdravotnou starostlivosťou,
- g) vykonávaní prehliadky mŕtveho tela,
- h) poskytovaní starostlivosti o osoby v detencii.

zdravotnícke zariadenie – prevádzkový útvar zriadený na poskytovanie zdravotnej starostlivosti a služieb súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti.

zdravotný obvod – administratívne určenie časti územia Slovenskej republiky poskytovateľovi všeobecnej ambulantnej starostlivosti pre dospelých, poskytovateľovi všeobecnej ambulantnej starostlivosti pre deti a dorast, poskytovateľovi špecializovanej gynekologickej ambulantnej starostlivosti a poskytovateľovi špecializovanej zubno-lekárskej ambulantnej starostlivosti v rozsahu verejnej minimálnej siete. Zdravotný obvod tvorí zoznam určených obcí, ulíc, prípadne popisných čísel domov.

* * *

Pôsobnosť v danej oblasti spravidla vykonáva **Výbor NR SR pre zdravotníctvo**, ktorý prerokúva okrem návrhov zákonov v tejto oblasti najmä:

- návrh rozpočtu a záverečného účtu kapitoly Ministerstva zdravotníctva SR;
- návrh rozpočtu a záverečného účtu kapitoly Všeobecnej zdravotnej poisťovne;
- informácie o činnosti Úradu na dohľad nad zdravotnou starostlivosťou a ďalšie.

VZDELANIE, VEDA, MLÁDEŽ A ŠPORT

Agentúra na podporu výskumu a vývoja – existuje zo zákona od roku 2005 ako rezortná organizácia Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR (ďalej „ministerstvo školstva“) a ako jediná národná grantová agentúra poskytuje finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu na projekty v tejto oblasti.

akreditácia – nestranné a nezávislé posúdenie a osvedčenie spôsobilosti subjektu akreditačnou autoritou o tom, že subjekt je spôsobilý vykonávať činnosti špecifikované v osvedčení a trvalo plniť požiadavky spôsobilosti určené príslušným normatívnym dokumentom. Akreditáciu v oblasti vysokého školstva zabezpečuje Slovenská akreditačná agentúra pre vysoké školstvo.

celoživotné vzdelávanie – vzdelávanie pre osobné, občianske, sociálne a pracovné účely občanov. V slovenskej legislatíve sa používa i termín „ďalšie vzdelávanie“. Pozostáva z formálneho vzdelávania (uskutočňuje sa vo výchovno-vzdelávacej inštitúcii), neformálneho vzdelávania (uskutočňuje sa vo výchovno-vzdelávacej inštitúcii mimo národnej výchovno-vzdelávacej sústavy) a informálneho vzdelávania (výsledok nezámerného poznávania). Celoživotné vzdelávanie je výsledkom nárastu potreby investícií do ľudí a poznatkov, presadzuje získanie základných zručností vrátane digitálnej gramotnosti, rozšírenie príležitostí pre inovácie, viac flexibilnejších foriem vzdelávania. Cieľom je poskytnúť všetkým osobám, bez ohľadu na vek, rovnaký a otvorený prístup ku kvalitným vzdelávacím príležitostiam. Celoživotné vzdelávanie zahŕňa všetky fázy učenia, od predškolského po dôchodkové. Dôležitou podmienkou aplikácie celoživotného vzdelávania je zrozumiteľný kreditový systém, ktorý umožní evaluáciu a uznanie diplomov a certifikátov požadovaných školou, univerzitou. Celoživotné vzdelávanie je jedným z prostriedkov ako dosiahnuť strategický cieľ EÚ – stať sa najvýkonnejšou a konkurencieschopnou ekonomikou založenou na poznatkoch. Problematiku upravuje *zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*.

centrá voľného času – v súlade so *zákonom č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov* vytvárajú podmienky na neformálne vzdelávanie,

organizujú a zabezpečujú výchovno-vzdelávaciu, záujmovú, rekreačnú a športovú činnosť prostredníctvom rozvoja záujmov detí a mládeže, a to v priebehu celého kalendárneho roka, vrátane školských prázdnin. Na pomoc pri výchove vo voľnom čase využívajú metodickú, školiacu, informačnú a poradenskú činnosť IUVENTY.

deti a mládež – prostredníctvom ministerstva školstva sa zabezpečuje realizácia štátnej politiky vo vzťahu k deťom a mládeži, jeho úlohou je aj tvorba a koordinácia koncepčných a metodických činností v oblasti výchovy a výučby ľudských práv a práv dieťaťa. Časť problematiky detí a mládeže sa riadi *zákonom č. 282/2008 o podpore práce s mládežou a o zmene a doplnení zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*. Ten upravuje podporu tejto práce, jej financovanie, akreditáciu vzdelávacích zariadení a dobrovoľnícku službu v tejto oblasti. Inštitucionálny rozvoj nadania detí alebo žiakov podporujú aj základná umelecká škola, jazyková škola a centrum voľného času.

Europass – spôsob, ako pomôcť ľuďom prezentovať jasne a zrozumiteľne svoje zručnosti a kvalifikácie v Európe (v Európskej únii, EHP/EZVO a v kandidátskych krajinách) a taktiež pohybovať sa kdekoľvek v Európe. Europass je podporovaný sieťou národných stredísk Europass, bol zriadený rozhodnutím EP a Rady č. 2241/2004/ES z 15. decembra 2004 o jednotnom rámci Spoločenstva pre transparentnosť kvalifikácií a schopností Europass. Okrem iného slúži na zdokumentovanie schopností a skúseností získaných v inom štáte; uľahčuje a pomáha v praxi pri hľadaní práce, pri uchádzaní sa o rôzne vzdelávacie programy; pomáha zamestnávateľovi uľahčiť posúdenie kvalifikácie uchádzača o jeho zamestnanie. Má jednotnú štruktúru, čím sa stáva všeobecne zrozumiteľným. Jeho sprístupnenie a propagáciu koordinuje Národné stredisko Europass. Pozostáva z piatich dokumentov: Životopis, Jazykový pas, Europass – mobilita, Dodatok k osvedčeniu, Dodatok k diplomu.

financovanie školstva – financovanie regionálneho školstva je postavené na normatívnom princípe a jeho cieľom je:

- zaviesť transparentný normatívny systém financovania na žiaka,

- zmeniť centralizovaný systém financovania na dvojstupňový decentralizovaný systém,
- motivovať zriaďovateľov k efektívnejšiemu využívaniu existujúcich kapacít a finančných zdrojov,
- zaviesť viaczdrojové financovanie regionálneho školstva,
- podporiť rovnosť všetkých zriaďovateľov škôl.

Z rozpočtovej kapitoly Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR sú financované:

- školy všetkých zriaďovateľov, v ktorých sa vzdelávanie považuje za sústavnú prípravu na povolanie,
- materské školy pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v zriaďovateľskej pôsobnosti krajských školských úradov,
- školské zariadenia v zriaďovateľskej pôsobnosti krajských školských úradov.

Podrobnosti sú upravené v *zákone č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov*.

Od roku 2005 sú materské školy, základné umelecké školy, jazykové školy a školské zariadenia v zriaďovateľskej pôsobnosti VÚC a od roku 2007 tie v zriaďovateľskej pôsobnosti cirkevných a súkromných zriaďovateľov financované prostredníctvom podielových daní v zmysle *zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*.

Fond na podporu športu – je ako verejnoprávna inštitúcia zriadený *zákonom č. 310/2019 Z. z. o Fonde na podporu športu a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. Jedenásť členov správnej rady vrátane predsedu vymenúva a odvoláva vláda SR na päť rokov.

Fond na podporu vzdelávania – vznikol 1. januára 2013 *zákonom č. 396/2012 Z. z. o Fonde na podporu vzdelávania v znení neskorších predpisov* ako právny nástupca Študentského pôžičkového fondu a Pôžičkového fondu pre začínajúcich pedagógov. Hlavnou činnosťou fondu je poskytovanie pôžičiek študentom vysokých škôl, pedagogickým zamestnancom, odborným zamestnancom škôl a študentom doktorandského študijného programu v dennej forme štúdia. Pri svojej činnosti fond úzko spolupracuje

s ministerstvom školstva, Študentskou radou vysokých škôl ako aj s Asociáciou doktorandov Slovenska.

IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže je štátna inštitúcia, priamo riadená a financovaná ministerstvom školstva. Predmetom jej činnosti je práca s mládežou mimo školy a rodiny a mládežnícka politika na Slovensku aj mimo neho. Cieľom aktivít je implementácia štátnej politiky voči deťom a mládeži.

Rada vysokých škôl SR – je najvyšším orgánom samosprávy vysokých škôl. Spolu so Študentskou radou vysokých škôl a Slovenskou rektorskou konferenciou patrí medzi tri orgány reprezentácie tohto školstva, ktorý zastupuje vysoké školy najmä voči ministerstvu školstva. Tvoria ju zástupcovia vysokých škôl zvolení akademickými senátmi vysokých škôl a akademickými senátmi fakúlt.

regionálne školstvo – zahŕňa predškolskú výchovu a vzdelávanie detí v predškolských zariadeniach (od dvoch rokov veku spravidla do šesť rokov veku), základné vzdelávanie a výchovu v základných školách a základných umeleckých školách, stredoškolské vzdelávanie a výchovu v gymnáziách, stredných odborných školách a konzervatóriách a špeciálnu výchovu a vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Na úrovni regionálneho školstva sa rieši tiež problematika detských a ľudských práv v rezorte školstva vrátane odstránenia všetkých foriem diskriminácie, systém výchovného a psychologického poradenstva a prevencia sociálno-patologických javov, akými sú napríklad kriminalita a šikanovanie v školách a školských zariadeniach a drogové závislosti.

Problematiku upravujú zákony: *zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*, *zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov* a *zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*.

SAIA, n. o. – Slovenská akademická informačná agentúra je mimovládna nezisková organizácia. Vznikla v roku 1990 na pôde ministerstva školstva. Jej poslaním je najmä zabezpečovať prístup k informáciám a poradenstvo o možnostiach štúdia v zahraničí, ako aj vytvárať transparentný systém uchádzania sa o štipendiá.

Slovenská akadémia vied (SAV) – bola zákonne ustanovená v roku 1953 a odvtedy prešla viacerými zmenami, najvýraznejšími v roku 1989. V súčasnosti je to samosprávna vedecká ustanovizeň neuniverzitného typu, národná inštitúcia zriadená *zákonom č. 133/2002 Z. z. o Slovenskej akadémii vied v znení neskorších predpisov*. Financovaná je primárne z verejných zdrojov. Zameriava sa na rozvoj vedy, vzdelanosti, kultúry a ekonomiky. Hlavným poslaním SAV a jej organizácií je realizovať základný a aplikovaný výskum v širokom spektre technických, prírodných, humanitných a spoločenských vied, a to aj na medzinárodnej úrovni. Organizácie akadémie sa v spolupráci s vysokými školami podieľajú na vzdelávaní. Najvyšším samosprávnym orgánom je Snem SAV.

Slovenská akreditačná agentúra pre vysoké školstvo – je zriadená ako nezávislá verejnoprávna inštitúcia, ktorá vykonáva činnosti externého zabezpečovania kvality vysokoškolského vzdelávania, a to na základe *zákona č. 269/2018 Z. z. o zabezpečovaní kvality vysokoškolského vzdelávania a o zmene a doplnení zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*. Zákon zavádza úpravu systému akreditácie činností vysokých škôl, zriaďuje a upravuje postupy regulácie ich činnosti agentúrou.

Slovenská rektorská konferencia – vznikla zo Slovenskej sekcie Klubu rektorov českých a slovenských vysokých škôl v novembri 1992. Je to orgán zložený z rektorov vysokých škôl, ktorý koordinuje a podporuje činnosť rektorov v záujme utvárania vysokoškolskej politiky.

školský systém v Slovenskej republike – tvoria tri základné stupne škôl: primárny, sekundárny a terciárny. Štruktúru výchovno-vzdelávacej sústavy určujú zákony a podrobnosti fungovania jej jednotlivých súčastí upravujú vyhlášky ministerstva školstva. Sústavu inštitúcií formálneho

a neformálneho vzdelávania riadi a spravuje ministerstvo školstva. Pre správu primárneho a sekundárneho stupňa sa používa termín regionálne školstvo. Problematiku upravuje zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

šport – zákon č. 440/2015 Z. z. o športe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov upravuje šport, osoby v športe, právne vzťahy pri športovej činnosti, opatrenia proti negatívnym javom v športe či pôsobnosť orgánov verejnej moci a orgánov verejnej správy v oblasti športu, vrátane kompetencií ministerstva školstva.

Štátna školská inšpekcia – je zriadená od roku 2000 ako rozpočtový orgán štátnej správy podriadený ministerstvu školstva. Plní funkciu kontroly štátu nad úrovňou pedagogického riadenia, nad úrovňou výchovy a vzdelávania a materiálno-technických podmienok. Jej súčasťou sú školské inšpekčné centrá.

Študentská rada vysokých škôl – je najvyšším zastupiteľským orgánom študentov vysokých škôl na Slovensku, ktorý zastupuje záujmy študentov navonok. Ako nezávislý a samostatný orgán bola zriadená zákonom č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Vyvíja vlastnú činnosť na národnej aj medzinárodnej úrovni. Združuje zástupcov študentov zo všetkých vysokých škôl na Slovensku, verejných, štátnych i súkromných.

Učiace sa Slovensko – Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania, ktorý zverejnilo v marci 2017 ministerstvo školstva. Stáva sa východiskom na uskutočnenie reformy školstva. Dokument vznikol na základe téz tímu expertov z konca roka 2016 pre oblasť regionálneho a vysokého školstva.

uznávanie dokladov o vzdelaní a odborných kvalifikácií – posudzovanie štúdia v zahraničí, ekvivalencia alebo prevod znáмок do slovenskej klasifikačnej stupnice a zrovnocnenie s príslušným ročníkom základnej alebo strednej školy v SR, uznávanie skončeného vzdelania kvôli výkonu povolania alebo pokračovaniu štúdia v SR, potvrdzovanie pedagogickej

spôsobilosti pre pedagógov so vzdelaním získaným v SR pre zahraničné úrady a apostilovanie slovenských verejných listín vydaných v pôsobnosti rezortu ministerstva školstva pre potreby zahraničných úradov. Uznávanie dokladov o vzdelaní, úradne overených (obvykle apostilou) príslušným orgánom štátu, vykonáva Stredisko na uznávanie dokladov o vzdelaní, ktoré je súčasťou medzinárodnej siete UNESCO, ENIC a medzinárodnej siete Európskej únie, NARIC. Problematiku upravuje *zákon č. 422/2015 Z. z. o uznávaní dokladov o vzdelaní a o uznávaní odborných kvalifikácií a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*.

veda a technika – *zákon č. 172/2005 Z. z. o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja a o doplnení zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov* ustanovuje podmienky poskytovania tejto podpory, postavenie a úlohy orgánov s pôsobnosťou v oblasti vedy a techniky vrátane Agentúry na podporu výskumu a vývoja, dlhodobý zámer štátnej vednej a technickej politiky, národný program rozvoja vedy a techniky a informačné zabezpečenie výskumu a vývoja. Definuje tiež kompetencie ministerstva školstva v tejto oblasti: štátna vedná a technická politika vrátane tvorby koordinačných, legislatívnych a finančných nástrojov, koordinácia činnosti ústredných orgánov štátnej správy SR a Slovenskej akadémie vied, financovanie vrátane zabezpečenia a kontroly efektívneho využívania prostriedkov štátneho rozpočtu, štátne programy výskumu a vývoja, štátne programy rozvoja infraštruktúry výskumu a vývoja, medzinárodná vedecko-technická spolupráca. Ministerstvo o. i. prevádzkuje Centrálny informačný portál pre výskum, vývoj a inovácie.

vedomostná spoločnosť – pojem úzko významovo súvisí s vedomostnou ekonomikou. Tá sa dostala do popredia v druhej polovici 90. rokov 20. storočia, keď opisovala spôsob, akým viaceré odvetvia s vysokou technologickou úrovňou, napr. informačné a komunikačné technológie, biotechnológie, nanotechnológie a podobne, ako aj vzdelávacie a vedecké inštitúcie prispievajú výraznou mierou k tvorbe bohatstva v krajine. Vedomostná spoločnosť cielene a aktívne investuje do osobnostného rozvoja každého jednotlivca, prostredníctvom podpory vzdelávania, vedeckých a výskumných aktivít rozvíja svoju inovačnú kapacitu a taktiež sa snaží rozvíjať a podporovať podnikateľské prostredie.

verejná výskumná inštitúcia – je právnická osoba fungujúca podľa *zákona č. 243/2017 Z. z. o verejnej výskumnej inštitúcii a o zmene a doplnení niektorých zákonov* zapísaná v registri VVI ako v informačnom systéme verejnej správy, ktorého správcom a prevádzkovateľom je ministerstvo školstva.

výchovné poradenstvo a prevencia – základnými zložkami tohto systému sú poradenské zariadenia (zariadenia výchovného, psychologického a špeciálnopedagogického poradenstva a prevencie), ktorých súčasťou je centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a centrum špeciálnopedagogického poradenstva. K ďalším zložkám systému patria: výchovný poradca, školský psychológ, školský špeciálny pedagóg, liečebný pedagóg, sociálny pedagóg a koordinátor prevencie.

vysoké školstvo – tretí stupeň vzdelávacieho systému. Poslaním vysokých škôl, ktoré sú súčasťou európskeho priestoru vysokoškolského vzdelávania a spoločného európskeho výskumného priestoru, je rozvíjať harmonickú osobnosť, vedomosti, múdrosť, dobro a tvorivosť v človeku a prispievať k rozvoju vzdelanosti, vedy, kultúry a zdravia. V SR pôsobia verejné, súkromné, štátne a zahraničné vysoké školy. Problematiku upravuje *zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*.

vysoké školy v SR – delia sa na verejné, štátne a súkromné. Verejná vysoká škola je verejnoprávna a samosprávna inštitúcia, ktorá sa zriaďuje a zrušuje zákonom. Zákon tiež ustanoví jej názov, zaradenie a sídlo. Ak sa verejná vysoká škola člení na fakulty, pri jej zriadení sa súčasne zriaďujú aj tieto fakulty. Na Slovensku patrí medzi verejné vysoké školy 17 univerzít a tri umelecké vysoké školy. Zároveň tu pôsobia tri štátne vysoké školy (vojenská, policajná, zdravotná). Súkromné vysoké školy sú právnické osoby zriadené alebo založené na vzdelávanie a výskum. Sú oprávnené pôsobiť, ak im na to udelila vláda SR súhlas v mene štátu.

zahraničné vysoké školy – poskytujú vysokoškolské vzdelávanie na území Slovenskej republiky podľa právnych predpisov štátu ich sídla na základe udelenia oprávnenia vydaného ministerstvom školstva. Práva a povinnosti ich študentov nie sú upravené zákonom č. 131/2002 Z. z., ale právnymi

predpismi štátu ich sídla. O rovnocennosti získaného dokladu o vzdelaní s dokladmi o vzdelaní vydávaných v Slovenskej republike (vysokoškolský diplom, vysvedčenie o štátnej skúške, dodatok k diplomu) sa rozhoduje rovnako, ako v prípade dokladov o vzdelaní získaných štúdiom v zahraničí.

* * *

Pôsobnosť v danej oblasti spravidla vykonáva **Výbor NR SR pre vzdelávanie, vedu, mládež a šport**, ktorý prerokúva okrem návrhov zákonov v tejto oblasti najmä:

- návrh rozpočtu a záverečného účtu kapitoly Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR;
- návrh rozpočtu a záverečného účtu kapitoly Slovenskej akadémie vied;
- Výročnú správu Fondu na podporu vzdelávania;
- Správu o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v Slovenskej republike.

ĽUDSKÉ PRÁVA A NÁRODNOSTNÉ MENŠINY

antisemitizmus – také vnímanie Židov, ktoré sa môže prejaviť ako nenávisť k Židom. Rétorické a fyzické prejavy antisemitizmu sú namierené proti židovským alebo nežidovským jednotlivcom a/alebo ich majetku, proti inštitúciám židovskej komunity a náboženským ustanovizniám.

diskriminácia – pochádza z latinského slova *discriminare* – v preklade rozlišovanie, rozdeľovanie. V podmienkach SR definuje dodržiavanie zákazu diskriminácie § 2 ods. 1 zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon): „Dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania spočíva v zákaze diskriminácie z dôvodu pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasy, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, zdravotného postihnutia, veku, sexuálnej orientácie, manželského stavu a rodinného stavu, farby pleti, jazyka, politického alebo iného zmýšľania, národného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia alebo z dôvodu oznámenia kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti.“ Predpokladom konštatovania porušenia zákazu diskriminácie podľa antidiskriminačného zákona je identifikácia troch hmotnoprávných podmienok, tzv. *prima facie* prípadu, a to zo skutkových okolností prípadu. Týmito hmotnoprávnymi podmienkami sú diskriminačný dôvod, forma diskriminácie a oblasť diskriminácie. Zároveň platí, že k ich splneniu musí dôjsť kumulatívne, pri súčasnej existencii príčinnej súvislosti medzi diskriminačným dôvodom a konaním naplňajúcim definičné znaky niektorej z foriem diskriminácie.

genocída – alebo genocídium je úmyselné konanie jednotlivca, resp. skupiny osôb s cieľom čiastočne alebo úplne zničiť niektorý národ alebo niektorú národnostnú, etnickú, rasovú alebo náboženskú skupinu. Formami, ktorými sa trestný čin genocídy môže uskutočniť, sú spôsobenie príslušníkovi vyššie uvedených skupín smrť, resp. ťažkú ujmu na zdraví, vykonanie opatrenia smerujúceho k tomu, aby sa v takej skupine bránilo rodeniu detí, násilné prevážanie detí z jednej skupiny do druhej, resp. uvedenie príslušníkov takej skupiny do životných podmienok, ktoré majú privodiť jej úplné alebo čiastočné fyzické zničenie. Podľa medzinárodného práva je genocída nepremlčateľný medzinárodný zločin. Na genocídu sa vzťahuje Dohovor

o zabránení a trestaní zločinu genocídy (1948) a Dohovor o nepremlčateľnosti vojnových zločinov proti ľudskosti (1968). Podľa týchto dohovorov je genocída akýkoľvek z nasledujúcich činov, ak sú páchané s úmyslom zničiť národnú, etnickú, rasovú alebo náboženskú skupinu.

jazyk národnostných menšín – na účely zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov sa jazykom národnostných menšín rozumie kodifikovaný alebo štandardizovaný jazyk tradične používaný na území Slovenskej republiky jej občanmi patriacimi k národnostnej menšine, ktorý je odlišný od štátneho jazyka. Jazykom menšiny v Slovenskej republike je bulharský jazyk, český jazyk, chorvátsky jazyk, maďarský jazyk, nemecký jazyk, poľský jazyk, rómsky jazyk, rusínsky jazyk a ukrajinský jazyk.

komisár pre deti – sa podieľa na ochrane práv detí podporou a presadzovaním práv priznaných dieťaťu medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná, a to najmä posudzovaním dodržiavania práv dieťaťa na základe podnetu alebo z vlastnej iniciatívy, monitorovaním dodržiavania práv dieťaťa, vykonávaním nezávislého zisťovania plnenia záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná a presadzovaním záujmov detí v spoločnosti, či spoluprácou s deťmi priamo alebo prostredníctvom organizácií pôsobiacich v oblasti práv detí. Každý má právo obrátiť sa na komisára pre deti vo veci porušovania práv dieťaťa alebo ohrozovania práv dieťaťa a tiež dieťa má právo obrátiť sa na komisára pre deti priamo alebo prostredníctvom inej osoby aj bez vedomia rodičov, poručníka, opatrovníka alebo inej osoby, ktorej bolo dieťa zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov. Problematiku upravuje zákon č. 176/2015 Z. z. o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

komisár pre osoby so zdravotným postihnutím – sa podieľa na ochrane práv osôb so zdravotným postihnutím podporou a presadzovaním práv priznaných osobe so zdravotným postihnutím medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná, a to najmä posudzovaním dodržiavania práv osoby so zdravotným postihnutím na základe podnetu

alebo z vlastnej iniciatívy, monitorovaním dodržiavania práv osoby so zdravotným postihnutím, vykonávaním nezávislého zisťovania plnenia záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná, uskutočňovaním výskumov a prieskumov na sledovanie stavu a vývoja v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím, presadzovaním záujmov osôb so zdravotným postihnutím v spoločnosti, či spoluprácou s osobami so zdravotným postihnutím priamo alebo prostredníctvom organizácií pôsobiacich v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím. Každý má právo obrátiť sa na komisára pre osoby so zdravotným postihnutím vo veci porušovania práv osoby so zdravotným postihnutím alebo ohrozovania práv osoby so zdravotným postihnutím. Problematiku upravuje *zákon č. 176/2015 Z. z. o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*.

menšinové spoločenstvo – etnické, národnostné, náboženské a jazykové menšiny a nie inak definované skupiny ľudí. Práva priznávané vnútroštátnymi právnymi poriadkami jednotlivých štátov i záujem chránený medzinárodným právom sa týkajú predovšetkým týchto menšín. Medzinárodné právo, či už na úrovni univerzálného (OSN) alebo regionálneho (RE, OBSE) systému ochrany ľudských práv, sa zameriava na hľadanie optimálnych foriem ochrany práv menšín, ako aj definície pojmu „menšina“. Do dnešného dňa chýba zhoda v definícii menšiny, ktorá by bola všeobecne akceptovaná ako v medzinárodnom práve, tak aj v jednotlivých štátoch. Najširšie akceptovaná definícia menšiny ju interpretuje ako „skupinu počtom podriadenú zvyšku populácie štátu, v nedominantnej pozícii, ktorej členovia majú etnické, náboženské alebo jazykové charakteristiky odlišné od tých, ktoré má zvyšok populácie a skupina prejavuje, aj keď len nepriamo, pocit spolupatričnosti smerovaný k zachovaniu jej kultúry, tradícií, náboženstva alebo jazyka“.

V praxi je však právnou i politickou realitou bežné používanie termínov „národnostné menšiny“ alebo „etnické, náboženské a jazykové menšiny“. Doposiaľ nie je jednoznačné, ktorý koncept je významovo širší, teda „národnostný“ v. „etnický, náboženský a jazykový“.

Z doposiaľ známych prístupov k vymedzeniu pojmu „národnostná menšina“ možno, aj napriek existujúcim sporom, vyvodiť určité

prevládajúce črty. Za také sa považuje: zotrvanie na stanovisku tzv. „tradičných“ (konštantných) menšín, zdôraznenie prvku nedominantného postavenia, zachovanie kritéria štátneho občianstva a požiadavky existencie vôle príslušníkov menšiny k zachovaniu svojich odlišností. Uvedené znaky môžu byť dobrým základom na vypracovanie oficiálneho, univerzálne použiteľného vymedzenia „národnostnej menšiny“ v medzinárodnom práve, ktoré by v určitom dlhšom období mohlo byť prijateľné aj pre štáty, ktoré doposiaľ majú rezervovaný (resp. odmietavý) postoj k zakotveniu všeobecného systému ochrany práv menšín.

V zmysle vyššie uvedeného a vzhľadom na právny poriadok Slovenskej republiky predstavujú „národnostná menšina“ a „etnická skupina“ synonymické pojmy, nakoľko požívajú identickú právnu ochranu.

Významné druhy sociálno-psychologických menšín sú: etnická menšina, zvyčajne vymedzená jazykom a kultúrou; náboženská menšina, určená náboženským vyznaním; jazyková menšina. Problematiku upravuje *Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov*. V podmienkach Slovenskej republiky sa v tomto kontexte rozumie menšina dlhodobo žijúca na jej území.

národ – historicky vzniknuté spoločenstvo ľudí vytvorené pôsobením rôznych faktorov, ako sú spoločné územie, kultúra, jazyk, hospodárska história, psychika, náboženstvo a podobne, a ktoré má spravidla vôľu tieto spoločné faktory brániť či rozvíjať. Pojem „národ“ sa v detailoch väčšinou inak chápe v etnografii, v politológii a inak v historických vedách.

občianska spoločnosť (civilná spoločnosť) – súhrn dobrovoľných občianskych a spoločenských organizácií a inštitúcií spoločnosti, ktoré majú na rozdiel od inštitúcií verejnej správy, spravidla donucovací charakter. Za súčasť funkčnej občianskej spoločnosti sa pokladá vysoký podiel účasti občanov na spravovaní vecí verejných a to práve cez nepolitické štruktúry. Ide o vytváranie mimovládnych organizácií, podieľanie sa na ich činnosti, prípadne podieľanie sa na tzv. verejnej kontrole, ktorú spravidla vykonávajú masmédiá, organizácie zamerané na kontrolu ľudských práv, ale aj neorganizovaní jednotlivci. Funkčná občianska spoločnosť nevyhnutne potrebuje legislatívnu podporu. Jej miera závisí hlavne na konkrétnej podobe

legislatívy upravujúcej niektoré politické práva. Problematiku upravuje viacero zákonov:

- legislatíva umožňujúca uskutočnenie práva združovať sa (*zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov, zákon č. 34/2002 Z. z. o nadáciách a o zmene Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov a pod.*),
- *zákon č. 85/1990 Zb. o petičnom práve v znení neskorších predpisov,*
- *zákon č. 84/1990 Zb. o zhromažďovaní práve v znení neskorších predpisov,*
- *zákon č. 211/2000 Z. z. Zákon o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov,*
- *zákon č. 167/2008 o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (tlačový zákon) v znení neskorších predpisov,*
- daňové predpisy (ktoré môžu výrazne podporiť sponzorovanie mimovládnych organizácií, prípadne pre mimovládne organizácie vytvoriť špecifické zdroje financovania – ako napr. podiel z istých typov daní) a iné.

Poradný orgán vlády – Splnomocnenec vlády Slovenskej republiky pre rozvoj občianskej spoločnosti sa v zmysle § 2 ods. 1 zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov a štatútu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti zabezpečuje a koordinuje implementáciu Akčných plánov, tvorbu iniciatív a stratégií, ktoré sa prioritne zameriavajú na posilnenie postavenia občanov voči štátu a jeho orgánom a tiež zefektívňuje podmienky pre rozvoj občianskej spoločnosti.

osobné údaje – údaje týkajúce sa identifikovanej fyzickej osoby alebo identifikovateľnej fyzickej osoby, ktorú možno identifikovať priamo alebo nepriamo, najmä na základe všeobecne použiteľného identifikátora, iného identifikátora, ako je napríklad meno, priezvisko, identifikačné číslo, lokalizačné údaje, alebo online identifikátor, alebo na základe jednej alebo viacerých charakteristík alebo znakov, ktoré tvoria jej fyzickú identitu, fyziologickú identitu, genetickú identitu, psychickú identitu, mentálnu identitu, ekonomickú identitu, kultúrnu identitu alebo sociálnu identitu.

Problematiku upravuje *zákon č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.*

rasizmus – diskriminačná teória, ktorá rozdeľuje ľudí podľa rasy. Podľa časti zástancov rasizmu možno ľudský druh rozdeliť do niekoľkých kategórií podľa rasy, ktoré možno zoradiť do hierarchickej štruktúry. V niektorých prípadoch však rasizmus nehovorí o nerovnocennosti, ale snaží sa o zachovanie jednoliatosti rasy na danom území. Človek, ktorý zastáva rasizmus, sa označuje slovom rasista. Rasistické názory v minulosti v niektorých prípadoch viedli ku genocíde, vyhladzovaniu príslušníkov inej rasy. Slovenské národné stredisko pre ľudské práva je oprávnené zhromažďovať údaje o rasizme. Právny rámec je vymedzený v čl. 12 Ústavy Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb.

Rada vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť – je právne ukotvená v *zákone č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov*. Rada vlády je stálym odborným, poradným, koordinačným a konzultatívnym poradným orgánom vlády pre oblasť presadzovania, podpory, dodržiavania, ochrany a rozvoja ľudských práv, ktorú tvoria zástupcovia štátneho sektora a občianskej spoločnosti. Je oprávnená prijímať uznesenia a majú odporúčací charakter pre vládu. Rada má 7 výborov, ktorých členovia sú experti na konkrétnu oblasť ľudských práv: Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny, Výbor pre osoby so zdravotným postihnutím, Výbor pre rodovú rovnosť, Výbor pre deti a mládež, Výbor pre výskum, vzdelávanie a výchovu v oblasti ľudských práv a rozvojového vzdelávania, Výbor pre predchádzanie a elimináciu rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatných foriem intolerancie, Výbor pre práva lesieb, gejev, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb.

Pôsobnosť rady spočíva v zaujímaní stanovísk k vnútroštátnemu plneniu medzinárodných záväzkov SR v oblasti ľudských práv, berie na vedomie návrhy správ o plnení medzinárodných dohovorov ratifikovaných SR a zmlúv o ľudských právach, ktorých je SR zmluvnou stranou, spolupodieľa sa na koordinácii rezortných politík a aktivít ústredných orgánov štátnej správy v oblasti ľudských práv, spolupracuje s ministerstvami a inými ústrednými orgánmi štátnej správy, obcami, VÚC, orgánmi miestnej štátnej správy, mimovládnyimi neziskovými organizáciami, vedeckými pracoviskami a akademickými inštitúciami a predkladá im návrhy, podnety a odporúčania v oblasti svojej pôsobnosti. Rada taktiež predkladá vláde

návrhy týkajúce sa stratégií a koncepcií politiky v oblastiach ochrany ľudských práv, návrhy jednotlivých opatrení a podnety na zlepšovanie stavu dodržiavania ľudských práv a tiež zaujíma stanoviská a prijíma uznesenia k návrhom zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov, zaujíma a zverejňuje stanoviská k aktuálnym otázkam v oblasti ľudských práv a tiež spolupracuje s NR SR a jej výbormi.

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva – bolo zriadené *zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva* (ďalej len „zákon č. 308/1993 Z. z.“), s účinnosťou od 1. januára 1994, na základe medzinárodnej zmluvy (Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a Organizáciou Spojených národov o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva - Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 29/1995 Z. z.). Podľa citovaného zákona je stredisko nezávislou právnickou osobou, ktorá sa nezapisuje do obchodného registra. Je neziskovou organizáciou. Medzi hlavné úlohy strediska patrí monitorovanie a hodnotenie dodržiavania ľudských práv, zhromažďovanie a poskytovanie informácií o rasizme, xenofóbii a antisemitizme, uskutočňovanie výskumov a prieskumov na poskytovanie údajov v oblasti ľudských práv a základných slobôd, poskytovanie knižničných služieb a služieb v oblasti ľudských práv, príprava vzdelávacích aktivít a tiež oprávnenie požadovať od súdov, prokuratúry, iných štátnych orgánov, orgánov územnej samosprávy, orgánov záujmovej samosprávy a iných inštitúcií, aby v určenej lehote poskytl stredisku potrebné informácie o dodržiavaní ľudských práv.

úradný jazyk – je jazyk stanovený zákonom pre komunikáciu medzi úradmi a s nimi, vrátane školstva, na určitom území (v štáte, na závislom území, v regióne). Pojem nie je obsahovo zhodný s pojmom štátny jazyk, ale vo väčšine štátov sa tak chápe. V prvom rade je to jazyk ústavy, preto krajiny bez kodifikovanej ústavy nemajú oficiálny jazyk. Vo väčšine prípadov je úradný jazyk aj hlavným národným a najpoužívanejším jazykom štátu. Zákony niektorých štátov alebo štátnych celkov vyžadujú, aby boli vládne dokumenty prekladané aj do iných jazykov. Problematiku upravuje *zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov*.

verejný ochranca práv (ombudsman) – nezávislý orgán Slovenskej republiky, ktorý v rozsahu a spôsobom ustanoveným *zákonom č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov* chráni základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb v konaní pred orgánmi verejnej správy a ďalšími orgánmi verejnej moci, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom. V zákonom ustanovených prípadoch sa verejný ochranca práv môže podieľať na uplatnení zodpovednosti osôb pôsobiacich v orgánoch verejnej moci, ak tieto osoby porušili základné právo alebo slobodu fyzických osôb a právnických osôb. Všetky orgány verejnej moci poskytnú verejnému ochrancovi práv potrebnú súčinnosť. Verejný ochranca práv nemôže zrušiť alebo zmeniť rozhodnutie žiadneho orgánu. Môže príslušný orgán upozorniť, že jeho rozhodnutie alebo konanie je nesprávne alebo je nečinný. Je realizátorom tzv. „soft“ práva, v rámci ktorého svojou autoritou a apeláciou na príslušné orgány zabezpečuje výkon svojej pôsobnosti. Problematiku upravuje *Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb.* (ôsma hlava, druhý oddiel, čl. 151a – verejný ochranca práv).

xenofóbia - označuje nepriateľstvo ku všetkému cudziemu, cudzincom, strach z neznámeho, ba až chorobný strach z cudzincov a cudzích krajín (chorobný strach pred niečím, niekým). Dá sa povedať, že je to aj averzia voči cudzincom. Psychológia xenofóbiu zase definuje ako pocit alebo percepciu založenú na sociálne skonštruovaných predstavách, ktoré sú neobjektívne a iracionálne.

* * *

Pôsobnosť v danej oblasti spravidla vykonáva **Výbor NR SR pre ľudské práva a národnostné menšiny**. Výbor NR SR pre ľudské práva a národnostné menšiny najmä:

- posudzuje návrhy zákonov predložených oprávnenými subjektmi z pohľadu dodržiavania a podpory ľudských práv, práv príslušníkov národnostných menšín, ostatných zraniteľných skupín, ochrany osobných údajov, rovnoprávnosti žien a mužov s dôrazom na princíp zákazu diskriminácie,

- venuje osobitnú pozornosť zákonom, ktoré upravujú činnosť nezávislých ľudsko-právnych inštitúcií (verejný ochranca práv, komisár pre deti a komisár pre osoby so zdravotným postihnutím, Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, Úrad na ochranu osobných údajov),
- prerokúva správy prekladané týmito inštitúciami NR SR,
- spolupracuje aj s relevantnými mimovládnyimi organizáciami, ako aj so splnomocnencom vlády pre rómske komunity, resp. so splnomocnencom vlády pre národnostné menšiny,
- sleduje plnenie niektorých vládnych programov, ako napr. Celoštátna stratégia ochrany a podpory ľudských práv, Stratégia SR pre integráciu Rómov do r. 2020, a pod.
- prerokúva súhrnnú správu o stave rodovej rovnosti za príslušný kalendárny rok,
- na základe podnetov členov výboru a verejnosti môže rokovať o aktuálnych spoločenských problémoch, ak sa domnieva, že boli porušené, resp. hrozí porušovanie ľudských práv konkrétnej skupiny osôb.

KULTÚRA A MÉDIÁ

audiovizuálny fond – vznikol počnúc rokom 2009 na základe *zákona č. 516/2008 Z. z. o audiovizuálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov* ako verejnoprávna inštitúcia na podporu a rozvoj audiovizuálnej kultúry a priemyslu. Fond nahradil grantový program Ministerstva kultúry SR. Základom zdrojov fondu je spojenie verejných financií (štátny rozpočet) a príspevkov od neštátnych subjektov, ktoré vo svojom podnikaní používajú audiovizuálne diela. Najvyšším orgánom fondu je rada, ktorá má deväť členov vymenúvaných ministrom kultúry na šesť rokov. Rada volí na päť rokov riaditeľa fondu.

audiovizuálny zákon – *zákon č. 40/2015 Z. z. o audiovizii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov* nahradil pôvodný zákon č. 343/2007 Z. z. Upravuje práva a povinnosti osôb pôsobiacich v oblasti audiovizie; evidenciu slovenských audiovizuálnych diel, osôb pôsobiacich v audiovizii a nezávislých producentov; ďalej jednotný systém označovania; postavenie a pôsobnosť Slovenského filmového ústavu, ako aj podmienky na odborné uchovávanie originálnych nosičov tvoriacich audiovizuálne dedičstvo.

autorské právo – je definované *zákonom č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon v znení neskorších predpisov*. Upravuje vzťahy, ktoré vznikajú v súvislosti s vytvorením a použitím autorského diela alebo umeleckého výkonu, v súvislosti s výrobou a použitím zvukového záznamu, audiovizuálneho záznamu alebo vysielania a v súvislosti s vytvorením alebo zhotovením a použitím počítačového programu alebo databázy tak, aby boli chránené práva a oprávnené záujmy autora, výkonného umelca, výrobcu zvukového záznamu, výrobcu audiovizuálneho záznamu, rozhlasového vysielateľa a televízneho vysielateľa, autora počítačového programu, autora databázy a zhotoviteľa databázy. Predmetom autorského práva je dielo z oblasti literatúry, umenia alebo vedy, ktoré je jedinečným výsledkom tvorivej duševnej činnosti autora vnímateľným zmyslami. Majetkové práva vyplývajúce z autorských práv trvajú spravidla počas autorovho života a 70 rokov po jeho smrti.

cenzúra – snaha kontrolovať a korigovať mediálne obsahy, resp. informácie, ktoré sa od médií dostanú k príjemcom (recipientom). Mocensky garantovaná kontrola zverejňovaných informácií. Z hľadiska časového horizontu, keď ku cenzúre dochádza, rozlišujeme cenzúru predbežnú (preventívnu), a cenzúru následnú. Preventívnou cenzúrou rozumieme každý inštitucionalizovaný zásah do mediálneho obsahu ešte pred tým, ako sa má dostať k príjemcom. Následná cenzúra znamená akýkoľvek zásah proti mediálnemu obsahu alebo proti samotnému médiu po vydaní informácie. Z historického aspektu cenzúra nie je novým javom, k jej rozvoju dochádza krátko po Gutenbergovom vynájdení kníhtlače. Svoje špecifické miesto získala cenzúra predovšetkým v totalitných a autoritatívnych režimoch.

cirkvi a náboženské spoločnosti – sú podľa zákona č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov dobrovoľné združenia osôb rovnakej náboženskej viery v organizácii utvorenej podľa príslušnosti k nej. V súčasnosti je ich 18. Štát uznáva len tie, ktoré sú registrované podľa tohto zákona na Ministerstve kultúry SR, pričom aktuálne musia pri novej registrácii splniť zvýšenú kvótu minimálne 50 000 veriacich. Štát môže s nimi uzatvárať zmluvy o vzájomnej spolupráci. Je garantované ich rovnoprávne postavenie ako právnických osôb. Majú vlastnú štruktúru, orgány, vnútorné predpisy a obrady. Môžu sa vzájomne združovať, vytvárať komunity, rady, spoločnosti. Spravujú svoje záležitosti, najmä ustanovujú svoje orgány, svojich duchovných a zriaďujú rehoľné a iné inštitúcie nezávisle od štátnych orgánov. Bez obmedzenia nadväzujú a udržiavajú kontakty s príslušníkmi náboženských komunít a organizácií v zahraničí.

digitálne vysielanie – digitalizácia obrazu je vo všeobecnosti konverzia grafickej (analogovej) informácie do digitálneho tvaru (do zápisu pomocou čísel). Problematiku upravuje zákon č. 220/2007 Z. z. o digitálnom vysielaní programových služieb a poskytovaní iných obsahových služieb prostredníctvom digitálneho prenosu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o digitálnom vysielaní) v znení neskorších predpisov. Zákon sa týka najmä televízneho vysielania. Televízie museli skončiť vysielanie na analógových vlnách, keďže spektrum frekvencií je plné. Po novom môžu na jednej voľne šírenej frekvencii vysielat' viaceré televízie, rádiá aj internet.

Prechod na digitálne vysielanie do roku 2012 odporučila krajinám Európskej únie aj Európska komisia. Zákon upravuje podrobnosti o udeľovaní licencií na digitálne vysielanie Radou pre vysielanie a retransmisiu, ako aj ďalšie podmienky vysielania. Výkon štátnej správy v oblasti digitálneho vysielania prináleží na prvom mieste Ministerstvu kultúry SR.

divadelníctvo – vrcholnou štátnou divadelnou inštitúciou je Slovenské národné divadlo (SND). Vzniklo v roku 1920 a skladá sa z troch zložiek: opery, činohry a baletu. V apríli 2007 bola slávnostne otvorená novostavba SND. Okrem SND, divadla Nová scéna, Štátnej opery v Banskej Bystrici a Štátneho divadla v Košiciach sú všetky ostatné štátne profesionálne divadlá v správe vyšších územných celkov alebo obcí. Táto oblasť sa riadi *zákonom č. 103/2014 Z. z. o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 40/2015 Z. z.* Uchovávať a rozvíjať divadelnú kultúru je poslaním Divadelného ústavu, ktorého zriaďovateľom je Ministerstvo kultúry SR.

dotačný systém – Ministerstvo kultúry SR podporuje prostredníctvom dotácií ochranu, obnovu a rozvoj kultúrneho dedičstva v oblasti pamiatkového fondu, kultúrnu aktivitu osôb so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnených skupín obyvateľstva, sprístupňovanie kultúrnych hodnôt žiakom základných škôl, žiakom stredných škôl a pedagogickým zamestnancom základných škôl a stredných škôl. Oblasť upravuje najmä *zákonom č. 434/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov*. Podstatnú časť dotačného systému v oblasti kultúry nahrádza Fond na podporu umenia.

duálny systém vysielania – na zabezpečenie plurality elektronických médií sa popri existencii verejnoprávnych inštitúcií umožnilo vznikanie komerčných rozhlasových a televíznych staníc. Prvé sa vytvorili v roku 1990 bez špeciálnej legislatívy. Až *zákonom č. 468/1991 Zb. o prevádzkovaní rozhlasového a televízneho vysielania v znení neskorších predpisov* sa právne zakotvilo prideľovanie vysielacích licencií. V súčasnosti upravuje problematiku *zákon č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov*, ktorý ustanovil vznik Rady pre vysielanie a retransmisiu. Zákon definuje základné rámce vysielania, práva a povinnosti

vysielateľov, určuje pravidlá na zabezpečenie plurality a slobody médií, chráni občanov pred ich neprimeraných správaním, zamedzuje ich koncentráciu a monopolizáciu, upravuje podmienky krížového vlastníctva printových a audiovizuálnych médií.

Fond na podporu umenia – je verejnoprávna inštitúcia zabezpečujúca podporu umeleckých aktivít, kultúry a kreatívneho priemyslu, ktorá vznikla na základe zákona č. 284/2014 Z. z. o *Fonde na podporu umenia a o zmene a doplnení zákona č. 434/2010 Z. z. v znení neskorších predpisov*. Nahradil veľkú časť dotačného, predtým grantového systému, ako aj v minulosti existujúci fond Pro Slovakia. Fond je nezávislý od ústredných orgánov štátnej správy, pričom jeho hlavným poslaním je podpora „živého“ umenia a kultúry. Fond poskytuje finančné prostriedky najmä na tvorbu, šírenie a prezentáciu umeleckých diel; podporu medzinárodnej spolupráce; na vzdelávacie programy v oblasti umenia, kultúry a kreatívneho priemyslu; na štipendiá pre fyzické osoby, ktoré sa tvorivo či výskumne podieľajú na rozvoji umenia a kultúry.

Fond na podporu kultúry národnostných menšín – ako verejnoprávnu inštitúciu zakotvil zákon č. 138/2017 Z. z. o *Fonde na podporu kultúry národnostných menšín a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov* s cieľom zachovania, vyjadrenia, ochrany a rozvoja identity a kultúrnych hodnôt národnostných menšín; výchovy a vzdelávania k právam osôb patriacich k národnostným menšinám; ako aj zabezpečenia interkultúrneho dialógu a porozumenia medzi občanmi.

financovanie cirkví a náboženských spoločností – je upravené najmä zákonom č. 370/2019 Z. z. o *finančnej podpore činnosti cirkví a náboženských spoločností*. Štát svojimi príspevkami prostredníctvom rozpočtovej kapitoly Ministerstva kultúry SR a účelovými dotáciami prispieva na financovanie činnosti cirkvi, na bohoslužobné, výchovné, kultúrne a charitatívne aktivity cirkvi, na náklady cirkvi súvisiace s výkonom jej činnosti v postavení zamestnávateľa a na prevádzkové náklady cirkvi. Prispieva tiež napr. na opravu a údržbu sakrálnych objektov. Cirkvám poskytuje aj zvýhodnenia v daňovej oblasti. Zákon vychádza z doteraz uplatňovaného modelu, avšak predpokladá zohľadňovanie zmien v počte veriacich jednotlivých cirkví podľa

sčítaní obyvateľov a kladie dôraz na samostatné a nezávislé hospodárenie cirkví podľa vlastných rozpočtov.

kultúrne dedičstvo – ochranu, obnovu, reštaurovanie, využívanie a prezentáciu kultúrneho dedičstva zabezpečuje v zmysle svojej pôsobnosti Ministerstvo kultúry SR, a to najmä na úseku starostlivosti o pamiatkový fond, zbierkové fondy múzeí a galérií a o knižničné fondy. *Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov* špecifikuje Pamiatkový úrad SR a krajské pamiatkové úrady. Vrcholnými štátnymi inštitúciami v ostatných týchto oblastiach sú Slovenské národné múzeum, Slovenská národná galéria a Slovenská národná knižnica, resp. Univerzitná knižnica. Ich zriaďovateľom je Ministerstvo kultúry SR.

kultúrno-osvetová činnosť a tradičná kultúra – problematiku upravuje *zákon č. 189/2015 Z. z. o kultúrno-osvetovej činnosti*. Ten ju definuje ako činnosť, ktorá svojím pôsobením prispieva k rešpektovaniu ľudských práv a rozmanitosti kultúrnych prejavov, k utváraniu kultúrneho spôsobu života, k zvyšovaniu kultúrnej a vzdelanostnej úrovne obyvateľov Slovenskej republiky a k rozvíjaniu tvorivosti ako základnej kultúrotvornej hodnoty spoločnosti. Na túto oblasť sa dominantne zameriava Národné osvetové centrum – špecializované zariadenie zriadené Ministerstvom kultúry SR. Do ingerencie ministerstva patria v sfére tradičnej kultúry Ústredie ľudovej umeleckej výroby (ÚĽUV), súbory Lúčnica a Slovenský ľudovomelecký kolektív (SLUK).

masové médiá – z etymologického hľadiska pojem médium/médiá súborne označuje akéhokoľvek sprostredkujúceho činiteľa. V rámci sociálnej, respektíve medziľudskej komunikácie termín médiá nadobúda rôznorodé konotácie – niekedy sa pod týmto označením myslí technológia výroby a prenosu informácií, inokedy sa pod výrazom médiá rozumejú osoby tvoriace a sprostredkujúce mediálne obsahy. V systéme spoločenských inštitúcií však pojem médiá bezprostredne označuje inštitúcie, ktoré sa zaoberajú produkciou a distribúciou všetkých foriem informácií, vedomostí a zábavy. Masový charakter médií súvisí s rozsahom príjemcu (recipienta) informácie. Informácie sú sprostredkované širokej nediferencovanej množine divákov, čitateľov alebo poslucháčov. Podľa formy distribúcie mediálneho obsahu rozlišujeme médiá

audiovizuálne a médiá printové (tlačové). Audiovizuálne médiá používajú paralelne zvukové a obrazové komunikačné kanály, čím je prenos mediálnych obsahov dynamickejší a zároveň menej kognitívne náročný pre recipientov. Printové médiá distribuujú informácie prevažne po obrazovej línii, čím pôsobia statickejšie, no na druhej strane prenos informácie si vyžaduje vyššiu mieru porozumenia u príjemcu. Rozvoj „nových“ médií (internet, televízia) obsah pojmu masových médií posunul k zmnoženiu výstupov, fragmentácii príjemcov informácií a ku selekcii prijímaných informácií.

Matica slovenská – právny podklad jej fungovania sa v súčasnosti odvíja od zákona č. 68/1997 Z. z. o *Matici slovenskej v znení neskorších predpisov*, ktorý ju definuje ako verejnoprávnu ustanovizeň. Pri prijatí zákona vychádzala NR SR, podľa jeho preambuly, zo „skutočnosti, že Matica slovenská je historicky osvedčená významná ustanovizeň slovenského národa v oblasti kultúrnej, spoločenskej a vedeckej činnosti“. Štát jej na základe toho zveruje úlohy, ktoré financuje prostredníctvom kapitoly Ministerstva kultúry SR zo štátneho rozpočtu.

mediálny systém – subsystém sociálneho systému, ktorý je vymedzený štyrmi základnými faktormi: prvým je hodnotenie vývoja mediálnych trhov v kontexte posúdenia miery nákladu tlače; druhým je politický paralelizmus, resp. stranícko-tlačový paralelizmus ako zohľadnenie miery a povahy prepojenia médií a politického (predovšetkým stranického) systému; tretím je vývoj novinárskeho profesionalizmu; štvrtým je posúdenie spôsobu intervencie štátu do mediálneho systému. Uvedené faktory poskytli bázu na vytvorenie troch ústredných vzorcov vzťahov medzi vlastnosťami politického a mediálneho systému: liberálneho modelu, demokraticko-korporativistického modelu a modelu polarizovaného pluralizmu.

objektivita – špecifický postoj k zhromažďovaniu, spracúvaniu a distribúcii informácií. Mediálne praktiky vedúce k eliminácii nevyhnutnej a zákonitej subjektivity. Snaha o objektivitu sa najčastejšie prejavuje, resp. mala by sa najčastejšie prejavovať v rámci spravodajstva, konkrétne, aby spravodajstvo bolo z vecnej stránky čo najpresnejšie, najúplnejšie a najneutrálnejšie. Základným predpokladom objektivity je teoretická možnosť, aby si každý

uskutočnenú výpoveď mohol preveriť, aby bolo aspoň teoreticky možné informáciu sledovať od samého vzniku a dospieť k tomu istému záveru, ako predložil reportér.

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky – ako právnická osoba je špecializovaným orgánom štátnej správy na ochranu pamiatkového fondu. Vykonáva štátnu správu s celoslovenskou pôsobnosťou, jeho sídlom je Bratislava. Riadi a kontroluje výkon štátnej správy na danom úseku uskutočňovaný krajskými pamiatkovými úradmi.

Rada pre vysielanie a retransmisiu (RVR) – na základe zákona č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov nahradila pôvodnú Radu pre rozhlasové a televízne vysielanie zriadenú 12. júna 1992. Rada je právnická osoba so sídlom v Bratislave, skladá sa z deviatich členov volených NR SR na šesť rokov; volí predsedu a podpredsedu rady. Má postavenie orgánu štátnej správy s celorepublikovou pôsobnosťou. Poslaním rady je dohliadať nad uchovaním plurality médií a nad dodržiavaním právnych predpisov v danej oblasti, presadzovať záujmy verejnosti pri uplatňovaní práva na informácie, slobody prejavu a práva na prístup ku kultúrnym hodnotám a vzdelaniu, ako aj vykonávať štátnu reguláciu v danej oblasti. Jej kompetenciou je najmä rozhodovať o licenciách na vysielanie, o registráciách retransmisie, o pozastavení retransmisie programovej služby, o pridelení ďalších frekvencií vysielateľovi, začať konanie o udelení licencie na vysielanie, ukladať sankcie. NR SR predkladá každoročne výročnú správu.

Rada Rozhlasu a televízie Slovenska (Rada RTVS) – zriadená zákonom č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (nahradila Rozhlasovú radu a Radu STV). Rada má deväť členov. Volí ich na šesť rokov NR SR z kandidátov na členov rady, ktorých jej navrhuje príslušný výbor NR SR. Rada v tajnom hlasovaní volí dvojtretinovou väčšinou všetkých členov na dva roky predsedu a podpredsedu rady. Podrobnosti činnosti rady upravuje Štatút Rady RTVS. Schvaľuje ho predseda NR SR po oboznámení sa so stanoviskom príslušného výboru NR SR. Rada je dozorným orgánom dohliadajúcim na dodržiavanie zákona o RTVS a plnenie úloh z neho vyplývajúcich, ako aj na hospodárnosť,

efektivitu a účelnosť hospodárenia s verejnými financiami pri riadení RTVS. Prerokúva a schvaľuje rozpočet RTVS, prerokúva návrh zmluvy so štátom či Výročnú správu o činnosti RTVS.

Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS) – verejnoprávna, národná, nezávislá, informačná, kultúrna a vzdelávacia inštitúcia, ktorá poskytuje službu verejnosti v oblasti rozhlasového vysielania a televízneho vysielania. Zriadená bola počnúc 1. januárom 2011 na základe *zákona č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*, a to zlúčením dovtedajších verejnoprávnych médií Slovenského rozhlasu (SRO) a Slovenskej televízie (STV). SRO a STV sú v súčasnosti jej organizačnými zložkami bez právnej subjektivity. Orgánmi RTVS sú rada a generálny riaditeľ, ktorého volí NR SR na návrh príslušného výboru na základe verejného vypočutia prihlásených kandidátov, a to na päť rokov (od augusta 2017 Jaroslav Rezník). Štát uzatvára s RTVS prostredníctvom Ministerstva kultúry SR zmluvu na päť rokov. RTVS je financovaná prevažne na základe úhrad za služby verejnosti v oblasti vysielania poskytované podľa osobitného predpisu, príspevku zo štátneho rozpočtu a príjmov z vysielania mediálnej komerčnej komunikácie.

sloboda tlače – sloboda sociálnej komunikácie prostredníctvom všetkých typov médií. Právne záruky slobody tlače koexistujú na medzinárodnej úrovni v podobe medzinárodnoprávnych garancií slobody prejavu a slobody tlače predovšetkým vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv a Európskeho dohovoru o ľudských právach a na úrovni národnej najmä ako ústavné garancie. Priznanie slobody tlače zo strany štátu patrí medzi najvýznamnejšie míľniky vo vývoji médií a mediálnych systémov vôbec. Zatiaľ čo sloboda prejavu je inštitútom známym už od čias gréckej demokracie a rímskej republiky, uvažovanie o slobode tlače sa začína objavovať až s Gutenbergovým vynálezom kníhtlače, ktorý zintenzívnil možnosti distribúcie informácií. Vonkajšia tlačová sloboda bola prvýkrát legislatívne upravená v Anglicku v roku 1695, vo Francúzsku v roku 1789, v USA v roku 1971 (ústavný dodatok) a v Nemecku v roku 1848. Podľa niektorých teoretikov (napr. mediálny právnik T. Vesting) je sloboda tlače v postmodernej spoločnosti už obsoletný pojem, pretože prenos informácií je výrazne emotívne zafarbený, a teda bezobsažné citovo ladené

spravodajstvo by si nemalo nárokovať na garanciu slobody tlače. V celosvetovom meradle v jednotlivých štátoch a regiónoch sveta mieru slobody vrátane miery slobody tlače hodnotí medzinárodná mimovládna organizácie Freedom House.

Slovenský filmový ústav (SFÚ) – štátna príspevková organizácia, ktorej zriaďovateľom je Ministerstvo kultúry SR. Vznikol 1. augusta 1999 rozhodnutím Ministerstva kultúry SR o zmene a doplnení Zriaďovacej listiny Národného centra pre audiovizuálne umenie (existujúceho od januára 1991). V súčasnosti ho právne definuje *zákon č. 40/2015 Z. z. o audiovizii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*. Orgánmi SFÚ sú päťčlenná rada a generálny riaditeľ, ktorého volí rada na päť rokov. Poslaním SFÚ je uchovávať, ochraňovať a zveľaďovať audiovizuálne dedičstvo, spracúvať, sprístupňovať a propagovať poznatky, diela a dokumentačné materiály z oblasti audiovizuálnej kultúry. Jeho úlohou je tiež vytvárať a šíriť nové hodnoty v oblasti filmového umenia a kinematografickej kultúry. SFÚ je správcom filmového archívu a od apríla 2001 je riadnym členom Medzinárodnej asociácie filmových archívov.

spin – prenos informácie takým spôsobom, aby u prijímateľov vyvolala žiaducu reakciu. V zásade ide o prezentáciu politického konania v čo možno najpriaznivejšom svetle. Techniky riadenia správ alebo inými slovami „umenia“ spinu nadobúdajú v praxi viaceré podoby od kontroly zdrojov informácií, selekciu médií, ktorým bude informácia poskytnutá, cez brífingy alebo úniky až po uvoľňovanie informácií tesne pred uzávierkou tak, aby sa znemožnilo alebo sťažilo ich overovanie a protiargumentácia. Špecifickým príkladom je napríklad oboznamovanie verejnosti s „nepriaznivými“ informáciami v čase, keď sa verejná mienka zameriava na iné závažnejšie udalosti. Najďalej pokročilo riadenie správ „žiaducim smerom“ v USA a vo Veľkej Británii.

štátny jazyk – jeho používanie a ochranu stanovuje *zákon č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov*. Národná rada SR vychádzala pri jeho prijatí, podľa slov preambuly, zo skutočnosti, že „slovenský jazyk je najdôležitejším znakom osobitosti slovenského národa, najvzácnejšou hodnotou jeho kultúrneho dedičstva a výrazom suverenity

Slovenskej republiky aj všeobecným dorozumievacím prostriedkom jej občanov“. Stanovila, že slovenský jazyk je štátnym jazykom na území SR a má prednosť pred ostatnými jazykmi. Kodifikovanú podobu štátneho jazyka vyhlasuje Ministerstvo kultúry SR. Orgány štátu, samosprávy a verejnoprávných ustanovizní používajú pri výkone svojich pôsobností povinne štátny jazyk. Osobitný zákon č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov taktiež upravuje túto oblasť.

Tlačová agentúra Slovenskej republiky (TASR) – verejnoprávna, národná, nezávislá, informačná inštitúcia, ktorá poskytuje službu verejnosti v oblasti spravodajstva. Jej postavenie a činnosť, hospodárenie a financovanie, ako aj činnosť jej orgánov stanovuje zákon č. 385/2008 Z. z. o Tlačovej agentúre Slovenskej republiky a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Orgánmi TASR sú Správna rada a generálny riaditeľ. Správna rada má piatich členov volených na päť rokov: štyroch členov volí NR SR z kandidátov navrhnutých príslušným výborom NR SR, jedného člena volia zamestnanci TASR. Generálneho riaditeľa, ktorý nemôže byť členom správnej rady, volí Správna rada na päť rokov. Poslaním TASR je vyhľadávanie aktuálnych, včasných, overených, neskreslených a nestranných informácií, ktoré sú spracúvané formou textových súborov, zvukových, obrazových alebo multimediálnych záznamov a sú sprostredkúvané v domácom a zahraničnom agentúrnom spravodajstve, ako aj uchovávanie zhromaždených informácií a ich sprístupňovanie. TASR je financovaná prevažne z výnosov z hlavnej činnosti, z príspevku zo štátneho rozpočtu a z príjmov z podnikateľskej činnosti.

tlačový zákon – zákon č. 167/2008 Z. z. o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (tlačový zákon) v znení neskorších predpisov. Upravuje práva a povinnosti vydavateľa periodickej tlače, práva a povinnosti tlačovej agentúry pri získavaní a šírení informácií, práva a povinnosti osôb pri uplatňovaní práva na opravu, na odpoveď a na dodatočné oznámenie v periodickej tlači, ako aj v agentúrnom spravodajstve, ďalej evidovanie periodickej tlače a ukládanie sankcií za porušenie zákonných povinností.

umenie – okrem divadelníctva patrí v umeleckej sfére do ingerencie Ministerstva kultúry SR hudba (na čele so Slovenskou filharmóniou),

literatúra, výtvarné umenie a knižná kultúra. Podpore týchto oblastí sa venujú Hudobný fond, Literárny fond a Fond výtvarných umení. Sú to verejnoprávne inštitúcie zriadené *zákonom č. 13/1993 Z. z. NR SR o umeleckých fondoch v znení neskorších predpisov*. Monitorovanie a propagáciu slovenskej literatúry má za úlohu Literárne informačné centrum, podporovať hudobnú kultúru má Hudobné centrum, obe v pôsobnosti Ministerstva kultúry SR, podobne ako Medzinárodný dom umenia pre deti Bibiana.

* * *

Pôsobnosť v danej oblasti spravidla vykonáva **Výbor NR SR pre kultúru a médiá**, ktorý prerokúva okrem návrhov zákonov v tejto oblasti najmä:

- štatúty Rady RTVS a Rady pre vysielanie a retransmisiu (RVR);
- Správu o stave vysielania v SR a o činnosti RVR;
- výročné správy a správy o hospodárení inštitúcií v jeho gescii;
- návrhy na voľbu generálneho riaditeľa RTVS (verejné vypočutie), ako aj návrh na jeho odvolanie;
- návrhy na voľbu členov Rady RTVS, RVR, Správnej rady TASR;
- návrhy NR SR na udelenie štátneho vyznamenania;
- návrh štátneho rozpočtu a záverečného účtu v kapitolách Ministerstvo kultúry SR a Všeobecná pokladničná správa (RVR).

VEREJNÁ SPRÁVA

miestne orgány štátnej správy – orgány štátnej správy, ktoré sa podieľajú na vykonávaní tej časti verejnej správy, ktorá je zameraná na bezprostrednú realizáciu funkcií štátu v jednotlivých územnosprávnych jednotkách. Okresný úrad je miestny orgán štátnej správy; za jeho činnosť zodpovedá prednosta okresného úradu, ktorého vymenúva a odvoláva vláda SR na návrh ministra vnútra SR. Sídla a územné obvody obvodných úradov ustanovuje zákon č. 180/2013 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Ak zákon ustanovuje pôsobnosť len okresnému úradu v sídle kraja, jeho územným obvodom pôsobnosti je územný obvod kraja, v ktorom má okresný úrad v sídle kraja sídlo; to sa nevzťahuje na Okresný úrad Košice-okolie. Okresný úrad so súhlasom ministerstva môže zriadiť na výkon niektorých činností štátnej správy pracovisko okresného úradu a určiť jeho územný obvod. Pôsobnosť okresných úradov ustanovuje uvedený zákon a osobitné zákony (napr.: ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov; zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov; zákon NR SR č. 40/1993 Z. z. o štátnom občianstve Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov; zákon NR SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov; zákon č. 319/2002 Z. z. o obrane Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov; zákon č. 263/2008 Z. z. o sčítaní obyvateľov, domov a bytov v roku 2011 a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov; zákon č. 223/2019 Z. z. o sčítaní obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 a o zmene a doplnení niektorých zákonov; zákon č. 179/2011 Z. z. o hospodárskej mobilizácii a o zmene a doplnení zákona č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov). Štátnu správu, ktorú vykonávajú okresné úrady, riadia a kontrolujú v rozsahu ustanovenom osobitnými zákonmi ústredné orgány štátnej správy, do ktorých pôsobnosti patria príslušné úseky štátnej správy. Okresný úrad v rozsahu svojej pôsobnosti spolupracuje s inými miestnymi orgánmi štátnej správy,

vyšším územným celkom a obcami v jeho územnom obvode; môže spolupracovať s obdobnými orgánmi verejnej správy iných štátov.

normatívne správne akty – sú prameňom správneho práva a jednostrannými aktmi orgánov verejnej správy, sú formou činnosti orgánov verejnej správy, ktoré tieto vydávajú ako prejav svojej kompetencie s cieľom plniť stanovené úlohy v oblasti verejnej správy, sú podzákonnými aktmi správneho orgánu, ktoré obsahujú záväzné pravidlá správania, vzťahujúce sa na celú skupinu rovnakého druhu a neurčitého počtu. Normatívne správne akty sú považované za abstraktné formy správnej činnosti, ktoré rozlišujeme podľa

- formy publikácie – uverejnené v úplnom znení alebo len oznámením o ich vydaní (registráciou); resp. nepublikované,
- územnej pôsobnosti – všeobecne záväzné nariadenia samosprávnych celkov majú obmedzenú územnú pôsobnosť, tzn. platia len na vymedzenom samosprávnom území,
- publikačným zdrojom, v ktorom boli uverejnené – Zbierka zákonov Slovenskej republiky, Úradný vestník Európskej únie, Vestník vlády Slovenskej republiky, úradná tabuľa obce, resp. internet,
- podľa právnej sily a orgánu, ktorý normatívny správny akt vydáva
 - nariadenia vlády, na vydanie ktorých má vláda splnomocnenie v ústave a sú publikované v Zbierke zákonov Slovenskej republiky,
 - všeobecne záväzné právne predpisy ústredných orgánov štátnej správy (vyhlášky, výnosy a opatrenia) publikované v Zbierke zákonov Slovenskej republiky,
 - všeobecne záväzné právne predpisy miestnych orgánov štátnej správy (vyhlášky krajských úradov a obvodných úradov), ktoré sa vyhlasujú uverejnením vo Vestníku vlády Slovenskej republiky,
 - všeobecne záväzné právne predpisy orgánov územnej samosprávy (všeobecne záväzné nariadenia obcí a vyšších územných celkov) zverejňované spôsobom ustanoveným v zákone.

Tvorba a prijímanie týchto normatívnych správnych aktov je upravená *Legislatívnymi pravidlami vlády Slovenskej republiky* a postup miestnych orgánov štátnej správy *zákonom č. 180/2013 Z. z. o organizácii miestnej štátnej*

správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Od normatívnych správnych aktov je potrebné odlišiť individuálne správne akty, považované za najdôležitejšiu formu činnosti verejnej správy a ústredný pojem správneho práva, ktoré vydáva orgán verejnej správy; nie sú prameňom správneho práva, keďže zaväzujú len konkrétnu osobu v konkrétnom prípade, teda nevyvolávajú právne záväzky voči ďalším osobám a nie sú určené na opakované použitie.

obec – základ územnej samosprávy; tvorí samostatný územný samosprávny a správny celok; združuje osoby, ktoré majú na jej území trvalý pobyt (*zákon Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov*). Obec je právnickou osobou, ktorá za podmienok ustanovených zákonom samostatne hospodári s vlastným majetkom a s vlastnými príjmami (*zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*). Územie obce je územný celok, ktorý tvorí jedno katastrálne územie alebo viac katastrálnych území. Základnou úlohou obce pri výkone samosprávy je starostlivosť o všestranný rozvoj jej územia a o potreby jej obyvateľov. Obyvatelia obce vykonávajú samosprávu obce prostredníctvom orgánov obce, miestnym referendom a zhromaždením obyvateľov obce. Obci pri výkone samosprávy možno ukladať povinnosti a obmedzenia len zákonom alebo na základe medzinárodnej zmluvy podľa čl. 7 ods. 5 Ústavy SR. Štát môže zasahovať do činnosti obce len spôsobom ustanoveným zákonom. Rozlišujeme samosprávnu pôsobnosť obce a prenesenú pôsobnosť obce. Samosprávna pôsobnosť je výrazom práva obce na samosprávu, prenesená pôsobnosť obce znamená, že zákon zveril obci v určitom rozsahu výkon štátnej správy. Na plnenie úloh samosprávy alebo ak tak ustanovuje zákon, vydáva obec pre územie obce všeobecne záväzné nariadenie obce. Vo veciach, v ktorých obec plní úlohy štátnej správy, môže vydávať nariadenie len na základe splnomocnenia zákonom a v jeho medziach. Na obec možno zákonom preniesť niektoré úlohy štátnej správy, ak je ich plnenie týmto spôsobom racionálnejšie a efektívnejšie (*zákon č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky v znení neskorších predpisov*); s prenesením úloh na obec poskytne štát obci

potrebné finančné a iné materiálne prostriedky. Výkon štátnej správy prenesený na obec zákonom riadi a kontroluje vláda.

orgán štátnej správy – je druhom štátneho orgánu, ktorého osobitosť vyplýva z druhu vykonávanej činnosti a

- má všetky základné znaky štátneho orgánu (disponuje pôsobnosťou a právomocou, tzn. oprávneniami a povinnosťami) a má možnosť použiť prostriedky štátneho donútenia,
- od iných orgánov sa odlišuje druhom činnosti, ktorý vykonáva,
- tvorí relatívne samostatnú organizačnú jednotku oddelenú od iných organizačných jednotiek štátneho aparátu (napr. súdy, resp. iné štátne orgány).

Orgán štátnej správy predstavuje v užšom vymedzení tie štátne orgány, ktoré sú právnymi predpismi výslovne označené ako orgány štátnej správy; v širšom vymedzení sa sem zaraďujú nielen orgány štátnej správy ale aj ostatné orgány, ktoré disponujú správno-právnou aktivitou.

Pre rozlíšenie druhov štátnych orgánov (tzn. orgánov štátnej správy, orgánov štátnej moci a súdov) sú rozhodujúce predovšetkým tieto kritériá:

- právny základ vzniku orgánu,
- vecný obsah jeho pôsobnosti,
- územný rozsah jeho pôsobnosti,
- zloženie orgánov a
- spôsob, akým rozhoduje vo veciach svojej pôsobnosti.

orgány samosprávy obcí – sú obecné zastupiteľstvo a starosta obce. Obecné zastupiteľstvo ako zastupiteľský zbor obce je zložený z poslancov zvolených v priamych voľbách obyvateľmi obce (*zákon č. 180/2014 Z.z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*) a rozhoduje o základných otázkach života obce; môže podľa potreby zriadiť výkonné, kontrolné a poradné orgány, najmä obecnú radu, komisie a ďalšie svoje orgány a útvary a určiť im náplň práce. Starosta obce je predstaviteľom obce a najvyšším výkonným orgánom obce (*zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 253/1994 Z. z. o právnom postavení a platových pomeroch starostov obcí a primátorov miest v znení neskorších predpisov*). Obecná rada, ktorú môže zriadiť obecné zastupiteľstvo, je iniciatívnym, výkonným

a kontrolným orgánom obecného zastupiteľstva. Plní úlohy podľa rozhodnutia obecného zastupiteľstva. Zároveň plní funkciu poradného orgánu starostu. Obecný úrad zabezpečuje organizačné a administratívne veci obecného zastupiteľstva a starostu, ako aj orgánov zriadených obecným zastupiteľstvom. Na plnenie úloh samosprávy obce alebo ak tak ustanovuje zákon, vydáva obec pre územie obce všeobecne záväzné nariadenie obce (*zákon Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov*). Obec môže vo veciach územnej samosprávy vydávať nariadenia, ktoré nesmú byť v rozpore s Ústavou SR, ústavnými zákonmi, zákonmi a medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada SR a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom.

orgány samosprávy vyšších územných celkov – sú zastupiteľstvo samosprávneho kraja a predseda samosprávneho kraja. Zastupiteľstvo samosprávneho kraja je zbor zložený z poslancov samosprávneho kraja, ktorí boli zvolení v priamych voľbách. Spôsob voľby poslancov zastupiteľstva samosprávneho kraja ustanovuje *zákon č. 180/2014 Z.z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*. Zastupiteľstvu samosprávneho kraja je vyhradené rozhodovať o základných otázkach samosprávneho kraja. Predseda samosprávneho kraja zastupuje samosprávny kraj navonok; v majetkovoprávných vzťahoch, pracovnoprávných vzťahoch a v iných vzťahoch je štatutárnym orgánom, rozhoduje aj vo veciach, v ktorých zákon zveruje samosprávnemu kraju rozhodovanie o právach a povinnostiach právnických osôb a fyzických osôb v oblasti verejnej správy. Úrad samosprávneho kraja zabezpečuje administratívne a organizačné veci zastupiteľstva, predsedu a ďalších orgánov zriadených zastupiteľstvom [*zákon č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch) v znení neskorších predpisov*].

pramene správneho práva – objektivizované pravidlá správania majúce podobu právnych pravidiel vyjadrených v určitej právnej forme. Kritérium formy rozdeľuje pramene správneho práva do viacerých skupín,

z ktorých k najfrekventovanejšej patria normatívne právne akty, ktoré sa rozdeľujú na

- prvotné, tzv. zákonné akty upravujúce práva a povinnosti, ktoré môžu byť upravené výhradne zákonom a
- druhotné, tzv. podzákonné akty, ktoré sú vydávané príslušnými orgánmi na základe splnomocnenia na ich vykonanie obsiahnutého v prvotnom normatívnom právnom akte.

regionálna územná samospráva – je vyšší stupeň samosprávy územných celkov a najmladšou formou samosprávy na Slovensku; organizuje sa na teritóriu, ktoré je vyšším územným celkom (región). Ekonomické poňatie regiónu uprednostňuje možnosť reálnej hospodárskej kooperácie v rámci určitého teritória. Veľkosť a charakter regiónov môže vychádzať aj z historických tradícií teritória, jazyka obyvateľstva, prípadne z kombinácie rôznych činiteľov. Vznik regionálnej samosprávy podmienila snaha vytvoriť inštitucionálne predpoklady vzniku regionálnych vlád a prenechať im zodpovednosť za hospodársky a sociálny rozvoj území a vznik jednotnej európskej regionálnej politiky, ktorá predpokladala existenciu kompetentných subjektov na úrovni regiónov – regionálnych samospráv.

samospráva – komponent a forma verejnej správy a tá časť správy štátu, ktorá je decentralizovaná na subjekty neštátneho verejného charakteru, odlišné od verejnoprávných subjektov v štátnej správe. Existencia samosprávy je zlučiteľná len s demokraciou. Samospráva je založená na partnerskom vzťahu štátu a subjektov samosprávy, jej metódy a formy nemajú povahu štátno-mocenského charakteru. Samospráva vykonáva určité presne vymedzené úlohy správy štátu, ktoré sa jej bezprostredne týkajú, samostatnými, štátom uznanými verejnoprávnymi subjektmi. Samospráva sa spravuje zákonmi a vlastnými mocenskými aktmi, ktorých je v medziach platného práva tvorcom. Na samotný výkon konkrétnych úloh si tieto samosprávne korporácie zriaďujú príslušné samosprávne orgány. Štát je oprávnený zasahovať do činnosti samosprávy len na základe zákona a v jeho rozsahu. Základom každej samosprávy sú tri na seba nadväzujúce súčasti, a to personálny základ (občania, ktorí na danom území žijú), územný základ

(vymedzenie priestoru, ktorý občania spravujú) a ekonomický základ [osobitné právne normy, na základe ktorých samospráva hospodári (zostavuje rozpočet)]. Základné rozlíšenie na územnú samosprávu a záujmovú samosprávu je dané zameraním týchto dvoch samosprávnych foriem. Záujmová samospráva nepredstavuje jednoznačne právno-politický inštitút; jej osobitnú kategóriu predstavujú profesijné inštitúcie vznikajúce ex lege (napr. Notárska komora Slovenskej republiky).

správa – cieľavedomá ľudská činnosť, ktorá sleduje určité ciele. Vo všeobecnom zmysle slova je chápaná ako správa vecí (cieľov) verejných i súkromných, ako cieľová mnohostranná činnosť určitého charakteru, rozsahu a času určená na zabezpečenie chodu vecí spoločného záujmu. Na rozdiel od pojmu riadenie obsahuje pojem správa prvky práva a právnej subjektivity zúčastnených subjektov. Správu možno konkretizovať subjektom správy, objektom správy a cieľmi, ktoré sú stanovené.

správne akty – pojem, ktorý nie je definovaný právnymi predpismi – ide o pojem právnej vedy. Správne akty sú právne záväznými aktmi, sú výsledkom činnosti verejnej správy, jednostrannými právnymi úkonmi, ktoré možno vymedziť ako verejné mocenské akty vydávané orgánmi verejnej správy na základe zákonov a v ich medziach v procese praktickej realizácie úloh verejnej správy. Rozlišujeme dva druhy správnych aktov:

- všeobecne záväzné správne akty, tzn. normatívne správne akty, ktorých vydávanie je prejavom realizácie zákonného splnomocnenia orgánov verejnej správy na výkon normotvornej činnosti v oblasti verejnej správy; sú vydávané ako tzv. podzákonné akty. Normatívnymi právnymi aktmi sú aj všeobecne záväzné nariadenia jednotiek územnej samosprávy, ktoré nie sú právnymi aktmi odvodenými od zákonov – samosprávne územné celky sú ústavne splnomocnené vydávať ich pri výkone samosprávy;
- individuálne záväzné správne akty, ktoré sú prejavom realizácie právom stanovených právomocí a pôsobností orgánov verejnej správy.

Pre platnosť a účinnosť normatívnych správnych aktov musia byť plnené tieto podmienky (musia byť vydané):

- len orgánmi na to splnomocnenými,
- v súlade s predpismi vyššej právnej sily,
- v predpísanej forme a ustanoveným postupom a
- publikované, resp. vyhlásené predpísaným spôsobom.

Okrem uvedených správnych aktov patria svojim právotvorným charakterom k týmto právotvorným správnym úkonom aj správne dohody ako dvojstranné a viacstranné úkony konštitutívnej povahy, ktoré svojim obsahom smerujú k plneniu úloh verejnej správy.

správne dohody (tzv. verejnoprávne zmluvy) – často využívaná forma činnosti verejnej správy – sú to dvojstranné alebo viacstranné zmluvy s konštitutívnym účinkom, ktorých obsahom sú verejnoprávne prvky, pričom jedným zo subjektov je vždy vykonávateľ verejnej správy, ktorý má k uzavretiu takejto dohody zákonné splnomocnenie. Tieto správne dohody sú uzatvárané vo verejnom záujme a realizujú sa nimi základné funkcie a úlohy verejnej správy. Podľa postavenia subjektov, ktoré sú stranami dohody rozlišujeme dohody medzi spravujúcimi a spravovanými subjektmi (subordinačné dohody) a dohody medzi spravujúcimi subjektmi navzájom (koordinačné dohody).

správna úvaha – inštitút, ktorý sa vzťahuje na realizáciu noriem správneho práva – možno ho použiť pri interpretácii noriem správneho práva, ak s existenciou určitého skutkového stavu nie je spojený jednoznačne len jeden právny následok. Správnu úvahu môže použiť správny orgán vtedy, ak mu norma správneho práva dáva pri rozhodovaní na výber z viacerých alternatív (ak stanovuje len jednu alternatívu, nie je možno správne uváženie použiť), ak vychádza zo spoľahlivého zistenia skutkového stavu veci a tento výber je odôvodniteľný. Výber konkrétnej alternatívy spočíva na znalostiach a skúsenostiach príslušného správneho orgánu, pričom však nemôže dôjsť k ľubovôli alebo k porušeniu právneho predpisu zo strany správneho orgánu.

správny orgán – je legislatívne vymedzený *zákonom č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov* – nie je to špecifický druh

orgánu v rámci verejnej správy. Rozoznávame viaceré „kategórie“ subjektov, ktoré môžu mať pozíciu správneho orgánu, a to predovšetkým orgány štátnej správy (ústredné orgány štátnej správy a miestne orgány štátnej správy), orgány územnej samosprávy, orgány záujmovej samosprávy, právnické osoby a fyzické osoby. Postavenie správneho orgánu môže mať ten štátny orgán, orgán územnej samosprávy, orgán záujmovej samosprávy, fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorým zákon zveril rozhodovanie o právach, právom chránených záujmoch alebo povinnostiach fyzických osôb a právnických osôb v oblasti verejnej správy. Postavenie správneho orgánu majú aj tie zákonom určené subjekty, ktoré vykonávajú prenesený výkon štátnej správy. Správnym orgánom je teda aj orgán, ktorý popri svojej činnosti vykonáva na základe zákonného splnomocnenia aj činnosť, ktorá má charakter štátnej správy. Pojem správny orgán teda vyznačuje pozíciu, do ktorej sa dostanú zákonom určené subjekty, ak vykonávajú štátnu správu. Správny orgán je vždy aj orgánom verejnej správy. Do oblasti verejnej správy sa zahŕňajú všetky orgány, ktoré nepatria ani do súdnej moci, a ani do zákonodarnej moci. Verejná správa je teda prejavom výkonnej moci (štátna moc sa delí na súdnu, výkonnú a zákonodarnú). Zjednodušene možno za správne orgány považovať všetky orgány okrem súdov a Národnej rady Slovenskej republiky.

správny poriadok – zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (*správny poriadok*) v znení neskorších predpisov; predstavuje všeobecný procesný právny predpis, ktorý upravuje správne konanie, pokiaľ osobitným zákonom nie je stanovená iná procesná úprava. Vzťahuje sa na konanie, v ktorom v oblasti verejnej správy správne orgány rozhodujú o právach, právom chránených záujmoch alebo povinnostiach fyzických osôb a právnických osôb, ak osobitný zákon neustanovuje inak.

štátna správa – integrálna súčasť systému verejnej správy; samostatný a najrozsiahlejší druh činnosti štátu, ktorým sa zabezpečuje realizácia všetkých jeho funkcií – vnútorných aj vonkajších. Štátna správa sa uskutočňuje sústavou orgánov štátnej správy, ktoré sa od seba odlišujú činnosťou, ktorú vykonávajú. Pre štátnu správu je typická výkonná činnosť a nariadňovacia činnosť. Výkonná

činnosť vyjadruje vzťah štátnej správy k zastupiteľskej sústave (Národnej rade Slovenskej republiky) a spočíva vo vykonávaní zákonov a ostatných právnych aktov štátnej moci. Nariadovacia činnosť je vyjadrená vo vzťahu k fyzickým osobám a právnickým osobám; jej obsahom je vydávať normatívne správne akty a individuálne správne akty. Štátna správa je pôvodným nositeľom verejnej správy (delegovaným nositeľom verejnej správy je samospráva).

štátne orgány – predstavujú súčasť mechanizmu štátu, ktorý vo svojom súhrne zabezpečuje realizáciu jednotlivých funkcií a úloh štátu. Keďže štát ako určitá abstrakcia nemôže vykonávať svoje úlohy bezprostredne, vytvára si na tento účel osobitné orgány, ktoré ho zastupujú v jeho jednotlivých činnostiach. Postavenie štátneho orgánu je upravené v čl. 2 ods. 2 *Ústavy Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb.*, ktorá súčasne ustanovuje rozsah jeho právomoci a pôsobnosti. Pre všetky štátne orgány je charakteristické, že ich rozhodnutia sú vynútitel'né štátnou mocou, aj keď tento donucovací prvok nebýva vyslovene zdôrazňovaný. V zmysle teórie deľby moci rozdeľujeme štátne orgány na orgány zákonodarnej moci (orgán štátnej moci), výkonnej moci (orgán štátnej správy) a súdnej moci (súdy). Osobitné postavenie patrí orgánom kontroly.

územná samospráva – inštitút, ktorý upravuje čl. 64 a nasl. štvrtej hlavy *Ústavy Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb.* Územnú samosprávu tvorí obec (základ územnej samosprávy) a vyšší územný celok. Územná samospráva je organizačná forma verejnej správy, v ktorej miestne spoločenstvo samostatne (priamo alebo prostredníctvom volených orgánov) zabezpečuje riešenie úloh, ktoré sú odlišné od úloh štátu, a ktorých realizácia je regulovaná všeobecne záväznými právnymi predpismi vydanými štátom. Samostatnosť samosprávy znamená určitú nezávislosť na štáte v zmysle nepodriadenosti orgánom štátnej správy; štát môže zasahovať do činnosti samosprávneho celku len spôsobom ustanoveným zákonom.

Charakteristickými črtami územnej samosprávy sú:

- existencia záujmov a potrieb vlastných spoločenstvu osôb, ktoré je vytvorené na územnom princípe,
- miestne spoločenstvo je právnická osoba vytvorená zákonom,

- pôsobnosť miestneho spoločenstva je vymedzená zákonom,
- úlohy miestneho spoločenstva plnia volené samosprávne orgány zodpovedné obyvateľom.

Delenie územnej samosprávy:

- miestna územná samospráva (obce a mestá),
- regionálna územná samospráva (vyššie územné celky).

Základným predpokladom územnej samosprávy je vytvorenie optimálneho spojenia medzi parlamentarizmom, osobnou slobodou jednotlivca a komunálnou slobodou. Fyzická osoba ako subjekt samosprávy je do územnej samosprávy zaradená automaticky podľa miesta bydliska.

verejná správa – zahŕňa činnosti, ktoré súvisia s výkonnou funkciou štátu a sú prejavom výkonnej moci v štáte. Touto výkonnou mocou, ktorá je v podstate verejnou mocou majúcou svoj základ v štátnej moci, nedisponuje len štát, ale aj ďalšie neštátne verejnoprávne subjekty (tzv. decentralizácia štátnej moci), ktoré spolu so štátom zabezpečujú verejnú správu ako správu štátu. Verejnú správu v organizačnom poňatí (tzv. statický aspekt) predstavuje štát, resp. jeho orgány a ďalšie verejnoprávne subjekty; vo funkčnom poňatí (tzv. dynamický aspekt) je to výkonná činnosť štátu a verejnoprávných korporácií zabezpečovaná ich orgánmi. Verejná správa zahŕňa štátnu správu, samosprávu a verejnoprávne korporácie. V rovine štátnej činnosti môžeme verejnú správu vymedziť ako jednu zo štátnych činností okrem zákonodarstva a súdnictva.

verejnoprávna inštitúcia (korporácia) – jeden zo základných komponentov verejnej správy, ktorý nemá povahu samosprávnej korporácie. Je to združenie založené za istým účelom na základe právneho predpisu, financované čiastočne zo štátnych prostriedkov a podliehajúce štátnemu dozoru. Podieľa sa na verejnej moci a poskytovaním verejných služieb podporuje plnenie štátnych, resp. iných verejných úloh (napr. Rozhlas a televízia Slovenska). Verejnoprávna inštitúcia (korporácia) je forma samosprávy, transformovaná zo štátnej správy, na konštituovanie ktorej sa vyžaduje vôľa zákonodarcu. Dôvod jej vzniku je verejná iniciatíva – okrem verejnoprospešných cieľov poskytuje aj verejné služby a má presne vymedzené výsady verejnej moci.

vláda Slovenskej republiky a ústredné orgány štátnej správy – vláda Slovenskej republiky je vrcholným orgánom výkonnej moci; skladá sa z predsedu, podpredsedov a ministrov; za výkon svojej funkcie je zodpovedná Národnej rade SR. Vláda SR rozhoduje v zbore a zabezpečuje medzinárodné, obranné, politické, ekonomické a iné záujmy štátu okrem iného aj tým, že predkladá Národnej rade SR návrhy zákonov, ktoré následne vykonáva. Vláda môže zriaďovať svoje poradné orgány (rady), ktoré plnia úlohy koordinačné, konzultačné a odborné. Vláda ďalej riadi a kontroluje činnosť ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy. Úlohy spojené s odborným, organizačným a technickým zabezpečovaním činnosti vlády plní Úrad vlády SR ako ústredný orgán štátnej správy na kontrolu plnenia úloh súvisiacich s výkonom štátnej správy; rovnaké úlohy plní aj pre predsedu vlády ako jeho výkonný orgán. Ústrednými orgánmi štátnej správy sú:

- ministerstvá a
- ostatné ústredné orgány štátnej správy,

ktoré sa podľa povahy úloh rozdeľujú na tri skupiny, a to:

- vykonávajúce pôsobnosť v oblasti hospodárstva,
- realizujúce administratívno-politické úlohy a riadiace a spravujúce miestne orgány štátnej správy,
- zabezpečujúce plnenie úloh v kultúrno-sociálnej oblasti.

Ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy sú právnické osoby, ktoré sa podieľajú na tvorbe jednotnej štátnej politiky v jednotlivých oblastiach, uskutočňujú túto politiku, vykonávajú v rozsahu svojej pôsobnosti štátnu správu a plnia ďalšie úlohy ustanovené v ústavných zákonoch, zákonoch a iných všeobecne záväzných právnych predpisoch. Ministerstvá sú vecne špecializované ústredné orgány štátnej správy na čele s ministrom – členom vlády. Ministerstvo riadi a za jeho činnosť zodpovedá minister. Na rozdiel od ministerstiev predstaviteľ iného ústredného orgánu štátnej správy nie je členom vlády (napr. predseda Štatistického úradu Slovenskej republiky). Pôsobnosť ústredných orgánov štátnej správy je vymedzená *zákonom č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov*.

vyšší územný celok (samosprávny kraj) – samostatný územný samosprávny a správny celok (*zákon č. 302/2001 Z.z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch) v znení neskorších predpisov*). Samosprávny kraj je právnickou osobou, ktorá za podmienok ustanovených zákonom samostatne hospodári s vlastným majetkom a s vlastnými príjmami (*zákon č. 446/2001 Z. z. o majetku vyšších územných celkov v znení neskorších predpisov; zákon č. 583/2004 o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*) a zabezpečuje a chráni práva a záujmy svojich obyvateľov. Samosprávny kraj sa pri výkone samosprávy stará o všestranný rozvoj svojho územia a o potreby svojich obyvateľov. Územný obvod samosprávneho kraja je zhodný len s územným obvodom kraja (*zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov*). Samosprávny kraj môže vo veciach územnej samosprávy vydávať všeobecne záväzné nariadenia; vo veciach, v ktorých plní úlohy štátnej správy, môže vydávať nariadenia len na základe splnomocnenia zákonom a v jeho medziach. Samosprávnemu kraju možno vo veciach územnej samosprávy ukladať povinnosti a obmedzenia len zákonom alebo na základe medzinárodnej zmluvy. Samosprávny kraj pri výkone svojej pôsobnosti spolupracuje so štátnymi orgánmi, s inými samosprávnymi kraji, obcami a s inými právnickými osobami; upozorňuje orgány miestnej štátnej správy a obce na nedostatky, ktoré zistí v ich činnosti pri plnení svojich úloh. Štátne orgány vykonávajú dozor a kontrolu nad činnosťou samosprávneho kraja v rozsahu vymedzenom v zákone. Na samosprávny kraj možno zákonom preniesť niektoré úlohy miestnej štátnej správy (*zákon č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky v znení neskorších predpisov*). S prenesením úloh na samosprávny kraj poskytne štát samosprávnemu kraju potrebné finančné a iné materiálne prostriedky. Obyvateľom samosprávneho kraja je osoba, ktorá má trvalý pobyt v obci na jeho území. Obyvateľ samosprávneho kraja sa zúčastňuje na jeho samospráve a je oprávnený najmä voliť a byť volený do zastupiteľstva samosprávneho kraja (*zákon č. 180/2014 Z.z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*).

Pôsobnosť v oblasti verejnej správy spravidla vykonáva **Výbor NR SR pre verejnú správu a regionálny rozvoj**, ktorý v rámci svojej pôsobnosti najmä:

- sleduje plnenie Programového vyhlásenia vlády;
- prerokúva a odporúča Národnej rade SR stanoviská k návrhom zákonov a k medzinárodným zmluvám patriacim do jeho pôsobnosti;
- podporuje opatrenia zamerané na optimalizáciu výkonu štátnej správy, procesov a štruktúr ústredných orgánov štátnej správy a optimalizáciu procesov a výkonu samosprávy, ako aj aktivity zamerané na rozvoj analytických kapacít v štátnej správe a zavedenie systému strategického plánovania a riadenia vo verejnej správe. Všetky zámery a ciele sa naplňajú v kontexte odporúčaní Európskej komisie, OECD a Európskej centrálnej banky;
- rokuje o návrhu a plnení štátneho rozpočtu a štátnom záverečnom účte v rámci príslušných kapitol verejnej správy;
- prijíma a vybavuje petície, sťažnosti, podania, ktoré prijal alebo mu boli pridelené na vybavenie.

ZÁLEŽITOSTI EURÓPSKEJ ÚNIE

acte clair – francúzska doktrína výkladu/interpretácie právnych noriem (vyvinutá francúzskym Conseil d'État), ktorá znamená, že jednoznačný text nepotrebuje ďalší výklad. V práve Európskej únie ide o doktrínu stanovujúcu výnimku z povinnosti národného súdu predložiť Súdnemu dvoru Európskej únie tzv. prejudiciálnu (predbežnú) otázku v prípadoch, keď je interpretácia normy obsiahnutej v právnom akte Európskej únie natoľko jednoznačná, že neexistuje žiadna pochybnosť o jej obsahu, alebo už o rovnako znejúcej otázke Súdny dvor Európskej únie rozhodol v inom konaní.

acquis communautaire – komunitárne právo predstavuje široký a členitý právny systém postavený na princípe delegovanej suverenity členských štátov. Pod komunitárne právo spadajú právne normy zakladajúce inštitúcie všetkých troch spoločenských (ESUO, EHS, EURATOM). K základným princípom aplikácie komunitárneho práva v členských štátoch patrí princíp nadradenosti a princíp priameho účinku, ktoré sú na sebe do značnej miery závislé. Priamy účinok konkrétneho aktu vyžaduje záruku nadradenosti európskeho práva v prípadoch, kedy dôjde k nesúladu medzi domácim a európskym právom.

Antici – pracovná skupina založená v roku 1975, ktorá pomáha organizovať zasadnutia stálych zástupcov t.j. veľvyslancov členských štátov Európskej únie – COREPER II. Je nazvaná po svojom zakladateľovi, talianskom úradníkovi Paolo Massimo Anticim.

biela kniha – dokument Európskej komisie, ktorý obsahuje návrh činnosti Európskej únie v určitej oblasti. V niektorých prípadoch biele knihy nadväzujú na zelené knihy. Biele knihy môžu obsahovať návrh znenia právneho aktu Európskej únie.

Brexit – spojenie anglických slov „Britain“ (Británia) a „exit“ (odchod), ktoré odkazuje na vystúpenie Spojeného kráľovstva z Európskej únie. Občania v referende, ktoré sa konalo 23. júna 2016, rozhodli o vystúpení Spojeného kráľovstva z Európskej únie. Dňa 29. marca 2017 vláda Spojeného kráľovstva

aktivovala čl. 50 Zmluvy o Európskej únii stanovujúci proces vystúpenia členského štátu z EÚ. Rokovania o riadnom vystúpení Spojeného kráľovstva sa mali skončiť do dvoch rokov od aktivácie článku 50 Zmluvy o EÚ, teda k 29. marcu 2019. Zo strany Spojeného kráľovstva však prišlo k dvom žiadostiam o predĺženie tejto lehoty, ktoré boli zo strany EÚ akceptované. Dohoda o vystúpení Spojeného kráľovstva z EÚ nakoniec nadobudla platnosť dňa 31. januára 2020 o polnoci. Spojené kráľovstvo teda už nie je členským štátom EÚ a považuje sa za tretiu krajinu. Nadobudnutie platnosti dohody o vystúpení znamená začiatok prechodného obdobia, ktoré by malo trvať do 31. decembra 2020 a počas ktorého by sa mali dohodnúť budúce vzťahy medzi Spojeným kráľovstvom a EÚ.

COREPER – skratka odvodená od francúzskeho názvu označujúceho „Výbor stálych zástupcov.“ Tento výbor sídli v Bruseli, tvoria ho zástupcovia členských štátov pri Európskej únii a jeho úlohou je príprava zasadaní Rady. V rámci COREPER-u sa rokuje o témach, ktoré majú byť na programe zasadnutia Rady. COREPER sa snaží o dosiahnutie dohody už na svojej úrovni, aby mohol Rade predložiť text na prijatie, nakoľko body, na ktorých sa COREPER zhodne, sa Rade predkladajú na prijatie bez diskusie. V praxi je tak o veľkej väčšine prerokovaných vecí rozhodnuté už pred zasadnutím samotnej Rady. Vzhľadom na široký rozsah záležitostí, ktoré sa v Rade prerokúvajú, COREPER zasadá v dvoch zloženiach. COREPER I. tvoria zástupcovia veľvyslancov členských krajín pri EÚ, pričom v tomto zložení sa rokuje o nasledovných témach: zamestnanosť, sociálna politika, zdravie, ochrana spotrebiteľa, konkurencieschopnosť, doprava, telekomunikácie, energetika, poľnohospodárstvo, životné prostredie, vzdelávanie, mládež a kultúra. COREPER II. je zložený zo samotných veľvyslancov, a teda prerokúva otázky väčšej dôležitosti, t. j. zahraničnú politiku, hospodárske a finančné záležitosti, justíciu a vnútorné záležitosti.

COSAC – skratka označujúca Konferenciu parlamentných výborov pre záležitosti Únie parlamentov členských štátov Európskej únie, do ktorej sa zapájajú aj poslanci Európskeho parlamentu. Plenárne zasadnutia tejto konferencie sa konajú dvakrát ročne a každý národný parlament je na nich reprezentovaný šiestimi poslancami. Parlamenty kandidátskych štátov majú taktiež možnosť zúčastniť sa, a to vyslaním troch pozorovateľov. Plenárne

zasadnutie je pripravované na stretnutí predsedov parlamentných výborov pre európske záležitosti, ktoré mu predchádza (obvykle na začiatku predsedníckeho polroka). Zasadnutia COSAC sa konajú spravidla v hlavnom meste štátu, ktorý aktuálne predsedá v Rade. COSAC bola založená v máji 1989 v Madride, kde sa predsedovia parlamentov členských štátov Európskych spoločenstiev zhodli na potrebe posilňovať úlohu národných parlamentov vo vzťahu k záležitostiam Európskych spoločenstiev, a to vytváraním priestoru pre stretnutia parlamentných výborov pre európske záležitosti. Prvé stretnutie COSAC sa konalo v dňoch 16. – 17. novembra 1989 v Paríži. COSAC bola formálno-právne uznaná Amsterdamskou zmluvou, platnou od 1. januára 1999, v Protokole o úlohe národných parlamentov v EÚ. Počas parlamentnej dimenzie slovenského predsedníctva v Rade EÚ sa uskutočnilo 56. plenárne zasadnutie COSAC, a to v dňoch 13. – 15. novembra 2016 v Bratislave.

delegované akty – legislatívny akt môže na Európsku komisiu delegovať právomoc prijímať všeobecne záväzné nelegislatívne akty, ktorými sa dopĺňajú alebo menia určité nepodstatné prvky legislatívneho aktu. Hovoríme o delegovaných aktoch. Legislatívne akty výslovne stanovujú podmienky, za ktorých môžu byť prijímané delegované akty: podmienka, že Európsky parlament alebo Rada sa môžu rozhodnúť odvolať delegovanie alebo podmienka, v zmysle ktorej delegovaný akt nadobudne účinnosť len vtedy, ak Európsky parlament alebo Rada nevznesú žiadne námietky v lehote stanovenej legislatívnym aktom.

doložka flexibility – princíp, ktorý umožňuje prijať na únijnej úrovni potrebné opatrenia aj vtedy, ak k tomu zakladajúce zmluvy alebo ich revízie neposkytujú explicitné splnomocnenia. Do nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy bolo možné využiť tento postup na dosiahnutie cieľov a fungovanie vnútorného trhu, novo je rozšírený aj na oblasť ostatných politík s výnimkou spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky. Bariérou pre neadekvátne použitie tohto postupu je podmienka jednomyseľného rozhodovania v Rade a nevyhnutnosť súhlasu Európskeho parlamentu namiesto doterajšej konzultácie. Poistkou je rovnako aj kontrolný mechanizmus spolupráce s národnými parlamentmi, kedy je Európska

komisia povinná upozorniť národné parlamenty na návrhy založené na doložke flexibility.

EUR-Lex – on-line databáza (<http://eur-lex.europa.eu>) zabezpečujúca prístup k právnym aktom Európskej únie, ako aj k judikatúre Súdneho dvora Európskej únie.

eurokonformný výklad – povinnosť orgánov členského štátu Európskej únie vykladať ustanovenia vnútroštátneho práva v maximálnej možnej miere v súlade s právom Európskej únie, nie však proti výslovnému zneniu vnútroštátnej normy (*contra legem*). Na základe eurokonformného výkladu nesmie byť jednotlivcovi uložená povinnosť.

Európska komisia (EK) – označenie pre celú inštitúciu, vrátane zboru komisárov, generálnych riaditeľstiev a ďalších útvarov. EK má iniciatívne, koordinačné, výkonné, vykonávacie a riadiace právomoci. Taktiež zastupuje EÚ navonok, a to vo všetkých oblastiach okrem spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky a Európskej menovej únie. EK má právo legislatívnej iniciatívy. Funkčné obdobie EK je stanovené na päť rokov. EK vykonáva svoje funkcie nezávisle, komisári nesmú prijímať žiadne pokyny od žiadnej vlády či iného orgánu. Komisár sa vyberá podľa celkovej spôsobilosti, čím sa zdôrazňuje nezávislosť a nadnárodná povaha funkcie komisára. V súčasnosti má každý členský štát jedného komisára a podľa konsolidovaného znenia Zmluvy o Európskej únii sa má EK po 1. novembri 2014 skladať z takého počtu členov, ktorý zodpovedá dvom tretinám počtu členských štátov, ak Európska rada nerozhodne jednomyselne inak. Avšak v decembri 2008 bol prijatý politický záväzok Európskej rady, potvrdený v decembri 2009 stanovujúci, že ak vstúpi Lisabonská zmluva do platnosti, bude prijaté rozhodnutie, že každý členský štát bude mať v EK aj naďalej svojho štátneho príslušníka. S týmto cieľom bude potrebné prijať zmenu čl. 17 ods. 5 Zmluvy o Európskej únii.

Európska občianska iniciatíva – prvý nadnárodný nástroj participatívnej demokracie. Iniciatívu občanov zaviedol článok 11 ods. 4 Zmluvy o Európskej únii v znení Lisabonskej zmluvy, ktorý stanovuje: „*Občania Únie, ktorých počet dosiahne najmenej jeden milión a ktorí sú štátnymi príslušníkmi významného počtu členských štátov, sa môžu ujať iniciatívy a vyzvať Európsku komisiu, aby v rámci*

svojich právomocí predložila vhodný návrh vo veciach, o ktorých sa občania domnievajú, že na účely uplatňovania zmlúv je potrebný právny akt Únie.“ Podrobnosti o uplatňovaní iniciatívy občanov stanovuje Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 211/2011 zo 16. februára 2011 o iniciatíve občanov. Toto nariadenie stanovuje, že významný počet členských štátov, z ktorého má pochádzať jeden milión signatárov, je jedna štvrtina členských štátov (čl. 2 nariadenia). Pre každý štát je zároveň stanovený minimálny počet signatárov pochádzajúcich z tohto štátu. Tento minimálny počet signatárov je stanovený ako počet poslancov Európskeho parlamentu zvolených v danom štáte vynásobený číslom 750. Iniciatíva občanov nemôže byť Európskej komisii predložená jednotlivcom. Organizátori iniciatívy občanov musia vytvoriť občiansky výbor zložený z najmenej siedmich osôb, ktoré majú pobyť v najmenej siedmich členských štátoch. Organizátori určia jedného zástupcu a jedného náhradníka, ktorí budú ako kontaktné osoby počas celého postupu iniciatívy občanov zabezpečovať spojenie medzi občianskym výborom a inštitúciami Európskej únie a ktorí sú poverení hovoriť a konať v mene občianskeho výboru. Organizátori a signatári musia byť občanmi Európskej únie. Európska komisia poskytne možnosť prezentovať iniciatívu občanov na verejnom vypočutí v Európskom parlamente.

Európska rada – inštitúcia EÚ zložená z hláv štátov alebo predsedov vlád členských štátov, ako aj svojho predsedu a predsedu Európskej komisie. Od decembra 2009 je Európska rada oficiálnou inštitúciou so stálym predsedom. Cieľom tejto zmeny bolo zabezpečiť najmä väčšiu stabilitu a čitateľnosť Európskej rady ako v jej vnútornej, tak aj vonkajšej činnosti a nahradiť šesťmesačné rotačné predsedníctvo. Predseda Európskej rady predsedá jej zasadaniam a udržiava časovú a obsahovú kontinuitu zasadaní. Európska rada stanovuje všeobecné politické smerovanie a priority EÚ a dáva EÚ potrebné podnety na jej rozvoj; nevykonáva legislatívnu funkciu. Európska rada zasadá zvyčajne dvakrát za polrok, predseda však môže zvolať zasadanie Európskej rady vo výnimočných situáciách aj častejšie. Európska rada rozhoduje vo väčšine prípadov konsenzom. Formálnym výstupom zo zasadnutia Európskej rady sú závery.

Európsky parlament (EP) – jediný priamo volený orgán EÚ zložený zo zástupcov občanov EÚ, ktorých záujmy zastupuje. V súčasnosti, po

vystúpení Spojeného kráľovstva z EÚ, má EP 705 poslancov z 27 členských štátov, Slovenskú republiku zastupuje 14 europoslancov. Celkový počet poslancov EP nesmie presiahnuť 750 plus predseda a jednému štátu nemôže byť pridelených viac ako 96 mandátov. Poslanci EP sa nezdržujú podľa národnosti, ale podľa politickej príslušnosti v poslaneckých frakciách. Sú volení na päť rokov vo všeobecných, slobodných a priamych voľbách s tajným hlasovaním. Medzi hlavné úlohy EP patrí legislatívna a rozpočtová funkcia spolu s Radou EÚ, politická kontrola (napr. vo forme schvaľovania nominácií na funkciu komisára).

implicitné právomoci Európskej únie (angl. „implied powers“) – doktrína implicitných právomocí Európskej únie je inšpirovaná americkou ústavnou doktrínou. Ide o právomoci Európskej únie, ktoré nie sú explicitne (výslovne) stanovené v pozitívnom práve (Zmluve o fungovaní Európskej únie, Zmluve o Európskej únii, atď.), ale vyplývajú z účelu pozitívneho práva. Implicitná právomoc Európskej únie teda vyplýva s účelovej súvislosti s výslovnou právomocou Európskej únie.

inštitúcie Európskej únie – v zmysle čl. 13 Zmluvy o Európskej únii má EÚ k dispozícii inštitucionálny rámec, ktorého účelom je podporovať jej hodnoty, sledovať jej ciele, slúžiť jej záujmom, záujmom jej občanov a členských štátov, ako aj zabezpečovať konzistentnosť, efektívnosť a kontinuitu jej politík a činností. Inštitúciami EÚ sú: Európsky parlament, Európska rada, Rada, Európska komisia, Súdny dvor Európskej únie, Európska centrálna banka a Dvor audítorov. Každá inštitúcia koná v medziach právomocí, ktoré sú jej zverené zmluvami, a v súlade s postupmi, podmienkami a cieľmi v nich ustanovenými. Inštitúcie navzájom v plnej miere spolupracujú.

IPEX (The platform for EU Interparliamentary Exchange) – platforma pre medziparlamentnú výmenu informácií v EÚ; predstavuje prostriedok pre elektronickú výmenu dokumentov týkajúcich sa záležitostí EÚ medzi národnými parlamentmi členských krajín EÚ a inštitúciami EÚ. IPEX (www.ipex.eu) je významným zdrojom informácií o stave kontroly právnych aktov EÚ v národných parlamentoch, pričom umožňuje aktívne sledovať priebeh kontrolných procedúr a nahliadať do parlamentných

dokumentov. Popri tom webové sídlo IPEX obsahuje aj sekciu venovanú medziparlamentným konferenciám a stretnutiam realizovaným v rámci parlamentnej dimenzie predsedníctva v Rade Európskej únie. Predsedníctvo v Správnej rade IPEX preberá ten parlament, ktorý aktuálne predsedal (usporiadal) Konferenciu predsedov parlamentov členských štátov EÚ. V praxi tak predsedníctvo v Správnej rade IPEX prebrala na Konferencii predsedov parlamentov členských štátov Európskej únie v Bratislave v dňoch 23. až 24. apríla 2017 práve Kancelária NR SR. Počas jedného roka tak Kancelária NR SR usporiada dokopy tri zasadnutia Správnej rady IPEX (z toho jedno v Bruseli a dve v Bratislave) a jedno stretnutie pracovníkov kancelárií národných parlamentov zodpovedných za administráciu spolupráce v rámci IPEX (tzn. IPEX korešpondentov).

kodanské kritériá – politické a ekonomické podmienky, ktoré musí kandidátsky štát spĺňať, aby sa mohol stať členom EÚ. Tieto kritériá boli dohodnuté a prijaté na zasadnutí Európskej rady v Kodani v júni 1993. Kandidátsky štát musí spĺňať politické a ekonomické podmienky (fungujúce trhové hospodárstvo), dosiahnuť stabilitu inštitúcií rešpektujúcich demokraciu, právny štát, ľudské práva, úctu k menšinám a ich ochranu. Tieto kritériá boli potvrdené a doplnené Európskou radou v Madride v roku 1995, podľa záverov ktorej musí kandidátsky štát vytvoriť podmienky na integráciu tým, že prispôbi svoje administratívne štruktúry a transponuje komunitárnu legislatívu do národného práva, ako aj implementuje legislatívu prostredníctvom dostatočných správnych a súdnych štruktúr.

komitológia (z angl. „committee“ resp. fran. „comité“, čiže „výbor“) – je označenie pre prijímanie právnych aktov Európskou komisiou v spolupráci s výborom zloženým zo zástupcov členských štátov Európskej únie, ktorého úlohou je EK kontrolovať. Systém komitológie vznikol už v roku 1961, kedy bol vytvorený výbor stanovujúci ceny poľnohospodárskych výrobkov. Dôvodmi pre jeho vznik bola rýchlosť prijímania aktov, flexibilita či efektivita. Postupne sa systém čím ďalej tým viac orientoval nielen na prijímanie technických podrobností, čo si začalo vyžadovať potrebu väčšej kontroly EK. Možno povedať, že komitológiou bol vytvorený európsky ekvivalent národných normotvorných oprávnení exekutívy, ktoré sú bežné v štátoch Európskej únie.

korigendum („corrigendum“) – jazyková oprava úradne publikovaného znenia právneho aktu Európskej únie.

Lisabonská zmluva – z formálneho hľadiska štandardná reforma primárneho práva EÚ, ktorá vznikla ako výsledok rokovania členských štátov EÚ v rámci medzivládnej konferencie Európskej únie v roku 2007, pričom do platnosti vstúpila 1. decembra 2009. Jej cieľom bolo sprehľadniť rozhodovacie procesy a vzťahy medzi jednotlivými aktérmi v rámci EÚ. Lisabonská zmluva dopĺňa a aktualizuje predošlé zmluvy, ale ich nenahrádza. Zakladajúce zmluvy (Zmluva o Európskej únii a Zmluva o založení Európskeho spoločenstva) ostávajú v platnosti, Lisabonská zmluva ich mení a dopĺňa. Zmluva o založení Európskeho spoločenstva sa premenovala na Zmluvu o fungovaní Európskej únie. Lisabonská zmluva posilnila aj postavenie národných parlamentov, a to v nasledujúcich oblastiach:

- posilnenie včasnej a úplnej informovanosti národných parlamentov o činnosti orgánov EÚ a pripravovanej legislatíve [upravené v Protokole (č. 1) o úlohe národných parlamentov v Európskej únii]
- zapojenie sa národných parlamentov do kontroly dodržiavania zásady subsidiarity vytvorením mechanizmu predbežnej kontroly alebo následnej súdnej kontroly dodržiavania zásady subsidiarity [upravené v Protokole (č. 2) o uplatňovaní zásad subsidiarity a proporcionality]
- povinnosť informovať národné parlamenty o realizácii politiky v rámci oblasti slobody, bezpečnosti a práva a zakotvenie účasti národných parlamentov na kontrole činnosti Europolu a hodnotení činnosti Eurojustu
- zapojenie sa národných parlamentov do rokovania o návrhoch na zmenu Zmlúv a účasť zástupcov vnútroštátnych parlamentov v Konvente k ich prorokovaniu, vrátane možnosti jediného vnútroštátneho parlamentu vetovať zjednodušenú revíziu Zmlúv spočívajúcu v prechode na rozhodovanie kvalifikovanou väčšinou
- zapojenie sa národných parlamentov do kontroly využívania doložky flexibility

povinnosť Rady EÚ informovať vnútroštátne parlamenty o žiadostiach o členstvo v EÚ.

mechanizmus žltej a oranžovej karty – mechanizmus sledovania dodržiavania zásady subsidiarity. Každý národný parlament môže v lehote

8 týždňov od postúpenia návrhu legislatívneho aktu poslať predsedom Európskeho parlamentu, Rady a Európskej komisie tzv. odôvodnené stanovisko. Národné parlamenty vo svojich odôvodnených stanoviskách musia objasniť, prečo sa domnievajú, že návrh určitého návrhu legislatívneho aktu nie je v súlade so zásadou subsidiarity. EK odpovie na všetky odôvodnené stanoviská, ktoré dostane od národných parlamentov. Avšak formálny účinok odôvodnených stanovísk na legislatívny proces závisí od počtu predložených stanovísk. Na účely výpočtu týchto prahových hodnôt sa priradujú dva hlasy každému národnému parlamentu (t.j. jednokomorové parlamenty majú dva hlasy, dvojkomorové parlamenty jeden hlas pre každú komoru). Mechanizmus žltej karty sa uplatňuje vtedy, ak predložené odôvodnené stanoviská zodpovedajú najmenej jednej tretine hlasov priradených národných parlamentom alebo jednej štvrtine v prípade, ak sa predložený návrh legislatívneho aktu týka priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti. Pri uplatnení tohto postupu musí EK prehodnotiť svoj návrh. Na základe preskúmania sa môže EK rozhodnúť, či ho ponechá, zmení alebo stiahne. EK musí uviesť dôvody svojho rozhodnutia. Mechanizmus oranžovej karty sa uplatňuje vtedy, ak predložené odôvodnené stanoviská predstavujú väčšinu hlasov priradených národným parlamentom a návrh je predložený v rámci riadneho legislatívneho postupu. Pri uplatnení tohto mechanizmu musí EK prehodnotiť svoj návrh. Na základe preskúmania sa EK môže rozhodnúť, či ho ponechá, zmení alebo stiahne. Ak sa EK rozhodne návrh ponechať, musí v odôvodnenom stanovisku vysvetliť EP a Rade, prečo je návrh v súlade so zásadou subsidiarity. V takýchto prípadoch EP a Rada ešte pred ukončením prvého čítania zvažia, či je návrh v súlade so zásadou subsidiarity. Ak sa jednoduchá väčšina členov EP alebo 55 % členov Rady zhodne na tom, že návrh porušuje zásadu subsidiarity, nebude predmetom ďalšieho postupu.

Mertens – pracovná skupina založená v roku 1993, ktorá pomáha plánovať aktivity týždenných zasadnutí zástupcov stálych zástupcov (zástupcov veľvyslancov) členských štátov Európskej únie – COREPER I.

mimoriadny legislatívny postup (angl. „special legislative procedure“, nem. „*besonderes Gesetzgebungsverfahren*“, fr. „*procédure législative spéciale*“) – predstavuje prijatie nariadenia, smernice alebo rozhodnutia Európskym parlamentom za účasti Rady alebo jeho prijatie Radou za účasti Európskeho

parlamentu. Úprava tohto postupu je obsiahnutá v konkrétnych ustanoveniach zmlúv, ktoré predpokladajú prijatie právneho aktu Európskej únie. Právne akty prijíma buď Európsky parlament za účasti Rady alebo naopak Rada za účasti Európskeho parlamentu. V konkrétnom článku zmluvy je potom stanovené, ktorý z týchto orgánov je v danom legislatívnom procese hlavným činiteľom. Hoci je v zmluvách predpísaný mimoriadny legislatívny postup, môže Európska rada alebo Rada rozhodnúť o použití riadneho legislatívneho postupu. Hovoríme o tzv. premostovacej klauzule nazývanej tiež „passarella“.

notifikácia („oznámenie“) – ide o proces, pri ktorom členská krajina EÚ informuje Európsku komisiu o transpozícii (prevzatí) právnych noriem obsiahnutých v právnom akte Európskej únie (najčastejšie v smernici) do národného právneho poriadku.

obojstranná flexibilita – pravidlo stanovujúce, že právomoci môžu byť prenášané nielen z členských štátov na európsku úroveň, ale aj opačne z úrovne EÚ späť na členské štáty, pokiaľ sa výkon týchto kompetencií na nadnárodnej úrovni ukáže ako neefektívny. Obojstranná flexibilita umožňuje rozšírenie výlučných právomocí EÚ, ale aj ich redukciu. Vo všeobecnosti rozlišujeme dva varianty naplnenia realizácie koncepcie obojstrannej flexibility v praxi. Prvá je možnosť odstránenia legislatívnych aktov z dôvodu porušenia zásady subsidiarity alebo proporcionality, druhou je zmena zakladajúcich zmlúv.

parlamentná dimenzia predsedníctva v Rade EÚ – každé predsedníctvo členského štátu EÚ v Rade obsahuje okrem podujatí na úrovni exekutívy aj tzv. parlamentnú dimenziu spočívajúcu v niekoľkých veľkoformátových stretnutiach medzi predstaviteľmi národných parlamentov členských štátov (pri dvojkomorových parlamentoch zástupcovia oboch komôr), kandidátskych a partnerských krajín, ako aj EP či ďalšími pozvanými hosťami. V tejto súvislosti je povinnosťou parlamentu členského štátu, ktorý predsedá v Rade, usporiadať viaceré podujatia, a to konkrétne COSAC (predsednícky a plenárny), Medziparlamentnú konferenciu o Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politike a Spoločnej bezpečnostnej a obrannej politike EÚ a Medziparlamentnú konferenciu o stabilite, hospodárskej

koordinácii a riadení v EÚ. V prípade, ak daná krajina predsedá v Rade v druhom polroku, má jej parlament povinnosť zorganizovať aj Stretnutie vedúcich kancelárií parlamentov členských štátov EÚ a Konferenciu predsedov parlamentov členských štátov EÚ v nasledujúcom polroku. Okrem uvedených medziparlamentných konferencií môže parlament predsedníckeho štátu usporiadať aj ďalšie medziparlamentné stretnutia podľa potreby napr. zasadnutia vecných výborov. Parlament členského štátu, ktorý predsedá v Rade, zabezpečuje organizačno-logistickú a obsahovú stránku všetkých uvedených medziparlamentných konferencií a stretnutí, pričom týmito konferenciami a stretnutiami predsedajú predsedovia príslušných výborov národného parlamentu. Rokovacím jazykom je spravidla angličtina a francúzština príp. štátny jazyk usporiadateľskej krajiny. Výnimkou je plenárny COSAC, ktorý je tlmočený do všetkých oficiálnych jazykov EÚ.

politický dialóg – nástroj snažiaci sa o odstránenie demokratického deficitu prostredníctvom väčšieho zapojenia národných parlamentov do legislatívnej činnosti a do procesu formovania politik EK. Na rozdiel od mechanizmov sledovania dodržiavania zásady subsidiarity však nejde o formálny prostriedok založený na zmluvnom základe. Politický dialóg je v súčasnosti využívaný paralelne so systémom včasného varovania a predstavuje ďalšiu možnú formu komunikácie medzi národnými parlamentmi a EK. Ak národný parlament dospel k názoru, že návrh legislatívneho aktu EÚ porušuje zásadu subsidiarity, môže poslať príslušným inštitúciám EÚ odôvodnené stanovisko vysvetlené vyššie. Ak má však iné námietky k spomínanému aktu (napr. k podstate návrhu), môže začať politický dialóg s EK. V rámci politického dialógu môžu národné parlamenty zasielať svoje stanoviská EK, ktorá sa na ne snaží odpovedať do troch mesiacov. Stanoviská sa môžu týkať dokumentov EK alebo politických oblastí, ktoré spadajú do jej kompetencie. Častokrát práve politický dialóg umožní EK zohľadniť hlavné výhrady národných parlamentov k podstate návrhov a dáva priestor pre možné rokovania s Radou a EP za účelom prispôsobenia návrhu názorom národných parlamentov. Rovnako aj v prípadoch, ak sa nedosiahne potrebné kvórum na aktiváciu žltej alebo

oranžovej karty, EK na odôvodnené stanoviská reaguje v rámci politického dialógu.

právne akty Európskej únie – pojem označujúci zvyčajne sekundárne právne pramene. Na rozdiel od Zmluvy o Ústave pre Európu, ktorá navrhovala zaviesť napr. pojem európsky zákon, Lisabonská zmluva zachováva pôvodné názvy právnych aktov, rozlišuje však legislatívne a nelegislatívne akty. Sekundárne právo EÚ sa prijíma na základe zakladajúcich zmlúv a ich revízií, ktoré sú primárnym právom EÚ a majú vyššiu právnu silu, ergo právne akty musia byť s nimi v súlade. Právnymi aktmi sú:

- nariadenia – majú všeobecnú platnosť (sú záväzné pre členské štáty, fyzické a právnické osoby a pre orgány EÚ). Sú záväzné vo svojej celistvosti a priamo uplatniteľné vo všetkých členských štátoch. Majú prednosť pred vnútroštátnym právom;
- smernice – sú záväzné pre každý členský štát, ktorému sú určené, a to vzhľadom na výsledok, ktorý sa má dosiahnuť, pričom sa voľba foriem a metód ponecháva vnútroštátnym orgánom. Štáty sú potom
- povinné oznámiť EK, ktoré právne predpisy prijali na transpozíciu príslušnej smernice;
- rozhodnutia – sú individuálne právne akty, záväzné iba pre tých, ktorým sú adresované;
- odporúčania a stanoviská – nie sú právne záväzné a predstavujú iba politickú deklaráciu. Ich plnenie sa nedá vynútiť a sú vylúčené z preskúmavania legality Súdnym dvorom EÚ.

Právne akty prijaté legislatívnym postupom sú legislatívnymi aktmi.

predsednícke trio – skupina troch členských štátov EÚ, ktoré počas obdobia 18 mesiacov vykonávajú predsedníctvo v Rade. Predsednícke trio je kreované na základe princípu rotácie medzi členskými štátmi prihliadajúc na ich rozmanitosť, geografickú polohu či geopolitické hľadisko. Trio realizuje spoločný program, pričom každý člen tejto trojice v presne stanovenom poradí predsedá Rade počas obdobia šiestich mesiacov. Ostatní členovia tria sú predsedníckemu štátu nápomocní vo všetkých funkciách vychádzajúc zo spoločného programu.

premostovacia klauzula (passarelle clause) – inštitút, ktorý zavádza Lisabonská zmluva. Rozlišujeme všeobecnú premostovaciu klauzulu

a zvláštne premošťovacie klauzule. Podľa všeobecnej pasarely Európska rada môže tzv. zjednodušeným postupom so súhlasom EP jednomyseľne rozhodnúť o prechode od jednomyseľného rozhodovania v Rade k rozhodovaniu kvalifikovanou väčšinou alebo o prechode od mimoriadneho legislatívneho postupu k riadnemu legislatívnemu postupu. Všeobecná pasarella tak umožňuje zmenu potrebného kvóra pre prijatie rozhodnutia v Rade bez priamej zmeny dotknutej zmluvy a jej následnej ratifikácie v národných parlamentoch. Ak sa proti rozhodnutiu o použití všeobecnej premošťovacej klauzuly v polročnej lehote vysloví niektorý národný parlament, rozhodnutie je vetované. Všeobecnú pasarellu nie je možné použiť v prípade rozhodovania o zmene zmlúv a v prípadoch súvisiacich s vojenskými záležitosťami a obranou. Popri všeobecnej premošťovacej klauzule obsahujú zmluvy aj ustanovenia týkajúce sa tzv. zvláštnych pasarell a to pre oblasť spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky, sociálnu oblasť, oblasť životného prostredia, oblasť schvaľovania viacročného finančného rámca, oblasť posilnenej spolupráce a oblasť rodinného práva. Vo všetkých uvedených prípadoch ide ešte o jednoduchší spôsob zmeny zmlúv ako prostredníctvom všeobecnej passarely. Napr. v prípade spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky je ustanovená podobná procedúra v Európskej rade, ale bez účasti EP a bez práva veta národných parlamentov. Premošťovacie klauzule majú *pro futuro* umožniť čiastkové procesné či materiálne zmeny zmlúv bez využitia klasického postupu pre zmeny zmlúv.

proces rozširovania – proces prebiehajúci v EÚ takmer neustále od jej vzniku. Aby sa zo zakladajúcich 6 členov dnešná EÚ dostala na súčasných 27 členských krajín, bolo potrebné prijímať nových členov šesťkrát. Najviac, až desať štátov, vstúpilo do EÚ v roku 2004, kedy sa súčasťou EÚ stala aj Slovenská republika. Posledným pristupujúcim štátom sa stala Chorvátska republika 1. júla 2013. Status kandidátskych krajín aktuálne majú Albánsko, Severné Macedónsko, Čierna Hora, Srbsko a Turecko.

proporcionalita – zásada stanovujúca, že činnosť EÚ nesmie prekročiť rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie cieľov zmlúv. Toto poňatie zodpovednosti a rozhodovacieho procesu sa uplatňuje napr. v politike súdržnosti. EK použila zásadu proporcionality k obmedzeniu byrokracie,

keď racionalizovala predpisy pre správu operačných programov na obdobie rokov 2007 – 2013. O pravidlách spôsobilosti sa teraz rozhoduje prevažne na úrovni členských štátov, a nie na úrovni EÚ.

Rada – inštitúcia EÚ predtým označovaná ako Rada EÚ, resp. Rada ministrov. Rada vykonáva spoločne s EP legislatívnu a rozpočtovú funkciu. Rada je zložená z jedného zástupcu každého členského štátu na ministerskej úrovni, pričom minister je splnomocnený zaväzovať vládu štátu, ktorú zastupuje svojím hlasovaním. Ak nie je ustanovené inak, Rada hlasuje kvalifikovanou väčšinou. Od 1. novembra 2014 je kvalifikovaná väčšina vymedzená ako väčšina rovnajúca sa najmenej 55 % členov Rady zastupujúcich členské štáty zahŕňajúce najmenej 65 % obyvateľstva EÚ. Blokujúcu menšinu musia tvoriť najmenej štyria členovia Rady, v opačnom prípade sa kvalifikovaná väčšina považuje za dosiahnutú. Rada zasadá v rôznych zloženiach, resp. formáciách, a to podľa vecného zamerania ministrov (napr. všeobecné záležitosti, spravodlivosť a vnútorné veci, životné prostredie, konkurencieschopnosť a podobne). Rada teda funguje na základe princípu rovnosti (každý štát má jedného zástupcu), princípu špecializácie (vecne špecializované formácie) a princípe politického mandátu.

riadny legislatívny postup – spoločný postup EP a Rady pri prijímaní nariadení, smerníc alebo rozhodnutí. Tento postup nahrádza predchádzajúci spolurozhodovací postup. Rada aj EP tu majú rovnocenné postavenie. To znamená, že rozhodovanie v EÚ sa bude zakladať na dvojitej legitimite občanov (zastúpených ich poslancami v EP) a členských štátov (zastúpených ministrami v Rade). EK má právo legislatívnej iniciatívy (avšak nie výlučné právo). Riadny legislatívny postup prebieha v troch čítaniach, počas ktorých by mali byť vyriešené nezhody medzi jednotlivými inštitúciami. Okrem riadneho legislatívneho postupu existuje aj mimoriadny legislatívny postup.

rozpočet EÚ – rozpočet je pripravovaný Európskou komisiou, respektíve jej generálnym riaditeľom pre rozpočet, pričom musia byť zohľadnené pravidlá konzultácie medzi Radou a Európskym parlamentom. Rozpočet je na základe zmlúv a ďalších dohôd obmedzený niekoľkými základnými podmienkami a princípmi. Rozpočet je pripravovaný na jeden rok a platí vždy od 1. januára

do 31. decembra. Druhou zásadou je princíp vyrovnanosti, ktorý stanovuje povinnosť vyváženia príjmov a výdavkov, čo znemožňuje jeho využitie ako nástroja hospodárskej regulácie.

Schengenský systém – termín označujúci súbor medzivládnych dohôd a aktivít, ktoré vytvárajú medzi členskými štátmi priestor bez vnútorných hraníc. Počiatky Schengenského systému sú spojené s podpisom tzv. Schengenskej dohody v roku 1985 medzi piatimi pôvodnými prístupujúcimi krajinami (Francúzsko, Nemecko, Belgicko, Luxembursko, Holandsko), jej záväzky boli postupne prijaté ďalšími členskými štátmi. Na Schengenskú dohodu, ktorá nepodliehala ratifikácii a vstúpila do platnosti okamžite po jej prijatí nadväzuje tzv. Schengenská vykonávacía dohoda z roku 1990 s konkrétnymi opatreniami a s radom presných definícií. Schengenský systém sa považuje za významný prvok vzájomnej solidarity, keďže odstránením vnútorných hraníc sa vyžiadalo adekvátne posilnenie hraníc vonkajších, ktoré sa stali nárazníkovým pásmom voči migračným vlnám, kriminalite a zločinu.

spolupráca Národnej rady Slovenskej republiky a vlády Slovenskej republiky v záležitostiach Európskej únie – súčasná právna úprava vzťahov medzi NR SR a vládou SR v záležitostiach Európskej únie je obsiahnutá v ústavnom zákone č. 397/2004 Z. z. o spolupráci Národnej rady Slovenskej republiky a vlády Slovenskej republiky v záležitostiach Európskej únie a v zákone NR SR č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (konkrétne § 58a a § 58b). Podrobnejšiu úpravu obsahuje Systém tvorby stanovísk k návrhom aktov EÚ a stav koordinácie realizácie politík EÚ schválený uznesením vlády Slovenskej republiky č. 627 z 27. októbra 2013. Tento dokument nastavuje pravidlá kooperácie medzi ústrednými orgánmi štátnej správy a ďalšími aktérmi a procedurálny postup pri tvorbe stanovísk Slovenskej republiky k návrhom legislatívnych a iných aktov EÚ. Vzťah NR SR a vlády SR v záležitostiach EÚ má v zásade dve roviny – povinnosť vlády SR predkladať určené materiály a právomoc NR SR schvaľovať stanoviská Slovenskej republiky. V tejto súvislosti je dôležité vysvetliť najmä nasledujúce pojmy:

- anotácia – východisko pre rokovanie Rezortnej koordinačnej skupiny a pre vypracovanie predbežného stanoviska. Anotáciu, ktorá vďaka svojmu technickému a informatívnemu charakteru slúži na lepšie identifikovanie či popis návrhu príslušného právneho aktu, vypracúva Stále zastúpenie SR pri EÚ v Bruseli v krátkom časovom horizonte (približne do jedného týždňa od doručenia návrhu) a distribuuje ju príslušnému ústrednému orgánu štátnej správy, Ministerstvu zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, Úradu vlády SR a NR SR, resp. Výboru NR SR pre európske záležitosti. Príslušný (gestorský) ústredný orgán štátnej správy anotáciu berie na vedomie a vychádza z nej pri príprave predbežného stanoviska;
- rezortná koordinačná skupina (RKS) – prvá (expertná) národná úroveň koordinácie rozhodovacieho procesu záležitostí EÚ, ktorá ďalej vplýva na prípravu pozície SR v ďalších štádiách rozhodovacieho procesu EÚ. RKS sa schádza za účasti expertov príslušného ústredného orgánu štátnej správy (ktorý zároveň gestoruje príslušný právny akt EÚ) príp. aj za účasti expertov iného ústredného orgánu štátnej správy a pri svojom rokovaní sa riadi štatútom RKS, ktorý schvaľuje jednotlivý ústredný orgán štátnej správy (ÚOŠS). Vedúcim RKS je štátny tajomník, podpredseda ÚOŠS, generálny riaditeľ sekcie alebo riaditeľ odboru. NR SR resp. Výbor NR SR pre európske záležitosti je informovaný o činnosti RKS, o vývoji a aktuálnej pozícii SR k príslušnému návrhu právneho aktu EÚ prostredníctvom účasti členov Výboru NR SR pre európske záležitosti a odborných zamestnancov Kancelárie NR SR na príslušnej RKS;
- predbežné stanovisko – jeden zo základných dokumentov SR pripravovaných v rámci rozhodovacieho procesu v EÚ a v zrejmej nadväznosti na proces koordinácie európskych záležitostí v SR. Predbežné stanovisko pripravuje v úvodnom štádiu rozhodovacieho procesu EÚ príslušný ústredný orgán štátnej správy, ktorý pri jeho príprave zohľadňuje informácie uvedené v anotácii a zároveň v ňom obsiahne stručnú informáciu o obsahu a cieľoch predmetného návrhu, prioritách SR v kontexte predkladaného návrhu, o druhu a časovom priebehu rozhodovacieho procesu v EÚ, o súlade návrhu s princípom subsidiarity a proporcionality a v neposlednom rade aj informácie hodnotiace vplyv a dosah návrhu z politického, ekonomického, legislatívneho, sociálneho a environmentálneho hľadiska. V kontexte

ustanovení rokovacieho poriadku NR SR predbežné stanovisko Výboru NR SR pre európske záležitosti predkladá vláda SR najneskôr štyri týždne po prevzatí návrhu právneho aktu;

- návrh stanoviska SR – jeden zo základných dokumentov SR pripravovaných v rámci rozhodovacieho procesu v EÚ v nadväznosti na proces koordinácie európskych záležitostí v SR. Návrh stanoviska SR pripravuje príslušný ústredný orgán štátnej správy v záverečnom štádiu rozhodovacieho procesu EÚ (t. j. pred rokovaním o danej záležitosti na úrovni zástupcov vlád členských štátov EÚ), schvaľuje ho príslušný minister. Návrh stanoviska SR sa oficiálnym stanoviskom SR stáva až po jeho schválení NR SR/Výborom NR SR pre európske záležitosti, resp. jej/jeho nevyjadrením sa a súčasným uplynutím stanovenej (zákonnej) lehoty;
- tzv. tichá procedúra – procedúra, ktorá nastáva vtedy, ak sa NR SR resp. Výbor NR SR pre európske záležitosti v stanovenom zákonnom rámci nevyjadrí k doručenému návrhu stanoviska SR (t. j. do dvoch týždňov od jeho predloženia) a zároveň v danej veci neprijme iné stanovisko. Vtedy je člen vlády SR je viazaný (pôvodným) predloženým návrhom stanoviska SR.

subsidiarita – základná zásada fungovania EÚ, ktorá umožňuje určovať, kedy je EÚ kompetentná vydávať právne akty. Zásada subsidiarity vychádza z čl. 5 ods. 3 Zmluvy o Európskej únii, ktorý stanovuje, že „podľa zásady subsidiarity koná EÚ v oblastiach, ktoré nepatria do jej výlučnej právomoci, len v takom rozsahu a vtedy, ak ciele zamýšľané touto činnosťou nemôžu členské štáty uspokojivo dosiahnuť na ústrednej úrovni alebo na regionálnej a miestnej úrovni, ale z dôvodov rozsahu alebo účinkov navrhovanej činnosti ich možno lepšie dosiahnuť na úrovni EÚ.“ Mechanizmus kontroly subsidiarity sa teda uplatňuje v oblastiach, v ktorých má EÚ spoločné právomoci s členskými štátmi. Nevzťahuje sa na oblasti, v ktorých má EÚ výlučnú právomoc (ako napr. spoločná obchodná politika), ani na nelegislatívne dokumenty, ako sú oznámenia alebo zelené knihy. Pri posudzovaní súladu návrhu legislatívneho aktu EÚ so zásadou subsidiarity je potrebné odpovedať na otázku, či má príslušný návrh nadnárodné aspekty, ktoré národné štáty nedokážu samy uspokojivo vyriešiť na národnej, regionálnej alebo miestnej úrovni; či prináša výhody

na európskej úrovni a či by činnosť alebo nečinnosť členského štátu bola v rozpore s cieľmi EÚ.

Súdny dvor EÚ – inštitúcia EÚ skladajúca sa zo Súdneho dvora, Všeobecného súdu a osobitných súdov. Zabezpečuje dodržiavanie práva pri výklade a uplatňovaní zmlúv. Súdny dvor EÚ tvoria sudcovia, jeden za každý členský štát. Pomáhajú mu generálni advokáti. Všeobecný súd tvoria sudcovia, najmenej jeden za každý členský štát. Sudcovia a generálni advokáti Súdneho dvora a sudcovia Všeobecného súdu sú vybraní z osôb, ktoré poskytujú záruku úplnej nezávislosti a spĺňajú podmienky uvedené v čl. 253 a 254 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Sú vymenovaní na základe spoločnej dohody vlád členských štátov na funkčné obdobie šiestich rokov. Súdny dvor EÚ v súlade so zmluvami rozhoduje o žalobách podaných členským štátom, inštitúciou alebo fyzickou osobou alebo právnickou osobou o prejudiciálnych otázkach o výklade práva EÚ alebo platnosti aktov prijatých inštitúciami na základe žiadosti vnútroštátnych súdnych orgánov a v iných prípadoch ustanovených zmluvami.

symboly Európskej únie – vlajka Európskej únie, hymna Európskej únie, deň Európy, Motto Európskej únie. Symboly Európskej únie nie sú upravené v primárnom práve, v praxi sa však používajú. Motto Európskej únie „zjednotení v rozmanitosti“ (angl. „united in diversity“, lat. „in varietate concordia“) symbolizuje zjednotenie „Európanov“ v Európskej únii s cieľom žiť v mieri a prosperite, využívajúc bohatstvo rozličných kultúr, tradícií a jazykov. Dňom Európskej únie je 9. máj. Dňa 9. mája 1950 predstavil francúzsky minister zahraničných vecí Robert Schuman po prvýkrát myšlienky neskôr vedúce k vzniku Európskej únie. Za hymnu Európskej únie je považovaná časť 9. symfónie Ludwiga van Beethovena – Óda na radosť. Európska vlajka je tvorená kruhom dvanástich žltých hviezd na modrom podklade. Dvanásť hviezd v kruhu na vlajke Európskej únie predstavuje ideál jednoty, solidarity a harmónie národov Európy.

systém včasného varovania – mechanizmus zavedený Lisabonskou zmluvou posilňujúci úlohu národných parlamentov pri tvorbe európskej legislatívy. Všetky navrhované právne predpisy EÚ sa musia zasielať národným parlamentom, ktoré majú na vyjadrenie osem týždňov. Ak

dostatočný počet národných parlamentov vysloví námietky, návrh sa môže zmeniť a doplniť alebo stiahnuť. Systém včasného varovania má zabezpečiť, že EÚ neprekročí svoju právomoc a nezapojí sa do otázok, ktoré je najlepšie riešiť na národnej alebo nižšej úrovni, t. j. podrobne sa sleduje dodržiavanie zásady subsidiarity.

transpozícia – ide o legislatívny (normotvorný) proces, pri ktorom členská krajina EÚ prevezme do národného právneho poriadku právnu normu obsiahnutú v právnom akte Európskej únie.

Úradný vestník Európskej únie – oficiálne publikačné médium pre promulgáciu (najmä) právnych aktov Európskej únie (obdoba Zbierky zákonov SR). Je vydávaný Úradom pre vydávanie publikácií Európskej únie. Distribúciu Úradného vestníka Európskej únie v podmienkach Slovenskej republiky upravuje zákon č. 416/2004 Z. z. o Úradnom vestníku Európskej únie v znení neskorších predpisov.

ústavný zákon č. 397/2004 Z. z. o spolupráci Národnej rady Slovenskej republiky a vlády Slovenskej republiky v záležitostiach Európskej únie – jeho cieľom je upraviť postavenie NR SR voči vláde. Ide o rámcovú úpravu vzťahov zákonodarnej a výkonnej zložky štátnej moci v oblasti záležitostí EÚ. Tento vzťah má v zásade dve roviny – povinnosť vlády predkladať určené materiály a právomoc NR SR resp. Výboru NR SR pre európske záležitosti schvaľovať stanoviská SR k návrhom právne záväzných aktov a iných aktov EÚ, o ktorých sa rozhoduje na úrovni zástupcov vlád členských štátov EÚ. V zmysle čl. 2 ods. 2 tohto ústavného zákona, NR SR môže zákonom poveriť výkonom pôsobnosti v záležitostiach EÚ svoj výbor.

vykonávacie akty – ak sú pre vykonávanie právne záväzných aktov Európskej únie potrebné jednotné podmienky, môžu tieto akty zveriť vykonávacie právomoci Európskej komisii alebo výnimočne Rade. Hovoríme o vykonávacích aktoch. Na kontrolu vykonávacích právomocí Európskej komisie sa uplatňuje komitológia.

výlučné právomoci Európskej únie – ide o taxatívne vymedzené právomoci Európskej únie, pri ktorých môže Európska únia prijímať právne záväzné

akty, pričom členské štáty tak môžu urobiť len vtedy, keď sú na to splnomocnené Európskou úniou alebo keď vykonávajú právne akty Európskej únie. Ide o oblasť colnej únie, oblasť pravidiel hospodárskej súťaže potrebných na fungovanie vnútorného trhu, oblasť menovej politiky štátov, ktorých menou je euro, oblasť ochrany morských biologických zdrojov a oblasť spoločnej obchodnej politiky.

zelená karta – jedna z možných foriem koordinácie medzi národnými parlamentmi. Ide o mimozmluvný nástroj opierajúci sa o politický dialóg. Zelená karta znamená možnosť proaktívneho zapojenia sa národných parlamentov do procesu tvorby politík a legislatívy na úrovni EÚ cestou zasielania právne nezáväzných návrhov a podnetov EK. V praxi je na rozhodnutí EK, ako na konkrétnu zelenú kartu zareaguje. Inak povedané, zmluvný základ EÚ nezaväzuje EK osvojiť si návrhy politík alebo legislatívnych aktov doručené zo strany národných parlamentov cestou zelenej karty. Sila zelenej karty môže spočívať v tom, že môže mať potenciál vyvinúť politický tlak na konanie EK v určitej oblasti a zároveň môže motivovať národné parlamenty k väčšej angažovanosti sa v rámci tvorby politík a legislatívneho procesu na úrovni EÚ. Pilotná zelená karta bola iniciovaná Výborom Európskej únie Snemovne lordov Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska v máji 2015 na tému riešenia problematiky plytvania s potravinami. K tejto iniciatíve sa pridala aj Výbor NR SR pre európske záležitosti uznesením č. 195 z 25. júna 2015.

zelená kniha – konzultačný dokument Európskej komisie, ktorého cieľom je stimulovanie diskusie o určitej téme. Niekedy môžu byť zelené knihy podnetom na vypracovanie návrhov právnych predpisov, ktoré sú objasnené v bielych knihách.

zmierovací postup – je časť riadneho legislatívneho procesu Európskej únie prebiehajúca pod gesciou tzv. Zmierovacieho výboru, ktorá sa uplatňuje vtedy, keď sa Európsky parlament a Rada nezhodnú na obsahu legislatívneho aktu Európskej únie. Úlohou Zmierovacieho výboru, ktorý sa skladá z členov Rady a z rovnakého počtu členov zastupujúcich Európsky parlament, je dosiahnuť do šiestich týždňov od jeho zvolania dohodu o spoločnom návrhu na základe pozícií Európskeho parlamentu a Rady v druhom čítaní. S cieľom

zblížiť pozície Európskeho parlamentu a Rady sa na rokovaníach Zmierovacieho výboru zúčastňuje aj Európska komisia. Ak do šiestich týždňov od zvolania Zmierovacieho výboru tento výbor neschváli spoločný návrh Európskeho parlamentu a Rady, navrhovaný právny akt sa považuje za neprijatý. Bližšie pozri článok 294 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

žaloba vo veci porušenia zásady subsidiarity legislatívnym aktom Európskej únie – podanie návrhu na Súdny dvor EÚ na začatie osobitného typu konania o neplatnosti legislatívneho aktu, čo predstavuje ex post kontrolu súladu legislatívneho aktu so zásadou subsidiarity. Takúto sťažnosť má právo podať členský štát, prípadne jeho parlament, ak to umožňuje vnútroštátny právny poriadok príslušného členského štátu. Predmetnú problematiku v podmienkach SR upravuje § 58b rokovacieho poriadku NR SR, podľa ktorého Výbor NR SR pre európske záležitosti alebo najmenej pätina poslancov NR SR môže písomne požiadať NR SR, aby sa nadpolovičnou väčšinou všetkých poslancov uzniesla na podaní žaloby vo veci porušenia zásady subsidiarity legislatívnym aktom. Návrh žaloby sa predkladá predsedovi NR SR, a to najneskôr pätnásť deň pred uplynutím lehoty na podanie žaloby. Podľa čl. 263 Zmluvy o fungovaní Európskej únie žaloba musí byť podaná do dvoch mesiacov odo dňa vyhlásenia daného legislatívneho aktu. Predseda NR SR zaradí návrh žaloby do programu najbližšej schôdze NR SR alebo na jeho prerokovanie zvolá schôdzu NR SR, a to tak, aby umožnil včasné prerokovanie návrhu žaloby. V konaní pre Súdny dvorom EÚ zastupuje NR SR spravidla poverený poslanec alebo iná poverená osoba.

* * *

Pôsobnosť v danej oblasti vykonáva **Výbor NR SR pre európske záležitosti**, ktorý:

- a) prerokúva návrhy právne záväzných aktov a iných aktov Európskej únie,
- b) schvaľuje stanoviská Slovenskej republiky k návrhom podľa písmena a), o ktorých budú rokovať príslušné orgány Európskej únie,

- c) posudzuje súlad návrhov legislatívnych aktov Európskej únie so zásadou subsidiarity vrátane schvaľovania odôvodnených stanovísk,
- d) prerokúva návrhy žalôb vo veci porušenia zásady subsidiarity legislatívnym aktom Európskej únie,
- e) prerokúva správy a informácie predkladané NR SR vládou SR a členmi vlády SR a akty predkladané NR SR orgánmi Európskej únie,
- f) môže požiadať ostatné výbory NR SR o ich stanoviská k návrhom podľa písmen a) a b),
- g) podáva NR SR správy o činnosti podľa písmen a) až f).

SOCIÁLNA POLITIKA

bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci (BOZP) – stav pracovných podmienok eliminujúcich vplyv nebezpečných a škodlivých faktorov pracovného procesu alebo prostredia na zamestnancov. BOZP musia zabezpečovať všetci zamestnávatelia. Ich povinnosťou je starať sa o technické, technologické, organizačné, personálne a iné opatrenia potrebné na dosiahnutie tohto cieľa. Zamestnanci musia pri práci dbať o svoju bezpečnosť a zdravie, ako aj o bezpečnosť a zdravie ostatných osôb. Tieto povinnosti zamestnávateľov a zamestnancov primerane vo svojej činnosti plnia aj podnikajúce fyzické osoby – živnostníci. Problematiku upravuje *zákon č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*.

dávka v nezamestnanosti – je dávka, ktorá je po splnení zákonných podmienok vyplácaná zo základného fondu poistenia v nezamestnanosti a ktorá slúži na zabezpečenie príjmu poistenca v dôsledku nezamestnanosti. Poistenec má nárok na dávku v nezamestnanosti, ak v posledných štyroch rokoch pred zaradením do evidencie nezamestnaných občanov hľadajúcich zamestnanie bol poistený v nezamestnanosti najmenej dva roky. Výška dávky v nezamestnanosti je podľa zákona stanovená na 50 % denného vymeriavacieho základu po dobu najviac šesť mesiacov. Problematiku upravuje *zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov*.

dôchodca – osoba, ktorej bol priznaný dôchodok, a osoba, ktorá chce o priznanie dôchodku požiadať. To znamená, že poberá alebo chce požiadať o niektorú z týchto dôchodkových dávok:

- starobný dôchodok,
- predčasný starobný dôchodok,
- invalidný dôchodok,
- vdovský dôchodok,
- vdovecký dôchodok,
- sirotsky dôchodok.

dôchodkový systém – Slovenská republika pristúpila po roku 2003 k rozsiahlej reforme dôchodkového systému, v dôsledku čoho sa jednopilierový systém so stanovenými dávkami PAYG (angl. pay as you go – systém priebežného financovania s medzigeneračným prerozdelením) zmenil na systém postavený na troch samostatných pilieroch:

I. pilier – povinné dôchodkové poistenie je dávkovo definované a priebežne financované poistenie spravované Sociálnou poisťovňou;

II. pilier – starobné dôchodkové sporenie je príspevkovo definované poistenie financované prostredníctvom kapitalizácie, ktoré spravujú dôchodkové správcovské spoločnosti. Tie vložené prostriedky sporiteľov investujú na finančných trhoch a tak ich zhodnocujú.

III. pilier – dobrovoľné doplnkové dôchodkové sporenie je príspevkovo definované poistenie financované prostredníctvom kapitalizácie, ktoré spravujú doplnkové dôchodkové spoločnosti.

dôchodkový vek – jedna z podmienok nároku na dôchodok. Od 1. januára 2020 sa zmenila doteraz platná právna úprava veku odchodu do dôchodku, pričom bol stanovený dôchodkový vek všetkým poistencom. V dôsledku zavedenia ústavne zastropovaného veku odchodu do dôchodku na 64 rokov (*ústavný zákon č. 99/2019 Z. z.*), sa zrušilo každoročné vypočítavanie podľa prepočtu, ktorý zohľadňoval strednú dĺžku života zistenú Štatistickým úradom SR. Podľa tohto ústavného zákona majú ženy právo na primerané zníženie maximálneho veku potrebného na vznik nároku na primerané hmotné zabezpečenie v starobe podľa počtu vychovaných detí, a to o šesť mesiacov, ak žena vychovala jedno dieťa; o dvanásť mesiacov, ak žena vychovala dve deti; alebo osemnásť mesiacov, ak žena vychovala tri a viac detí. Znížený dôchodkový vek poistencov, ktorí odpracovali potrebný počet rokov v zamestnaní zaradenom do I. pracovnej kategórie a I. a/alebo II. kategórii funkcií, zostáva zachovaný aj podľa novej právnej úpravy.

Predtým platil mechanizmus odchodu do dôchodku, podľa ktorého stanovovalo dôchodkový vek vždy na päť rokov vopred opatrenie Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Napr. v roku 2019 bol vek potrebný na splnenie podmienky nároku na starobný dôchodok stanovený na 62 rokov a 6 mesiacov a vzťahoval sa na poistencov narodených v r. 1957.

Zároveň platilo, že dôchodkový vek pre rok 2019 (62 rokov a 6 mesiacov) sa netýkal niektorých žien, ktoré sa narodili od 1. januára 1957 do 31. decembra 1961 – tým sa dôchodkový vek znižoval podľa počtu vychovaných detí.

Podrobnosti upravuje zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.

hmotná núdza – stav, keď príjem členov domácnosti nedosahuje sumy životného minima a členovia domácnosti si nevedia alebo nemôžu prácou, výkonom vlastníckeho práva alebo iného práva k majetku a uplatnením nárokov zabezpečiť príjem alebo zvýšiť príjem. Zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov upravuje právne vzťahy pri poskytovaní pomoci v hmotnej núdzi, osobitného príspevku a jednorazovej dávky. Pri výpočte dávky v hmotnej núdzi platí valorizačný mechanizmus, ktorým sa umožňuje každoročne upravovať sumy dávky a príspevkov pomoci v hmotnej núdzi k 1. januáru kalendárneho roka na základe úpravy sumy životného minima k 1. júlu predchádzajúceho kalendárneho roka.

Pomoc v hmotnej núdzi a osobitný príspevok poskytujú úrady práce, sociálnych vecí a rodiny a sú financované zo štátneho rozpočtu. Jednorazovú dávku v hmotnej núdzi poskytujú obecné a mestské úrady a financujú sa z rozpočtu miest a obcí. Pomoc v hmotnej núdzi a osobitný príspevok sa neposkytujú do cudziny. Pomocou v hmotnej núdzi je :

- dávka v hmotnej núdzi,
- ochranný príspevok,
- aktivačný príspevok,
- príspevok na nezaopatrené dieťa,
- príspevok na bývanie.

choroba z povolania – je choroba uznaná príslušným zdravotníckym zariadením, zaradená do zoznamu chorôb z povolania, ak vznikla zamestnancovi pri plnení pracovných úloh alebo služobných úloh alebo v priamej súvislosti s plnením pracovných úloh alebo služobných úloh a za podmienok uvedených v zozname (zoznam chorôb z povolania tvorí prílohu č. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov).

chudoba – označuje sociálny status človeka vyznačujúci sa hmotným nedostatkom. Chudoba je úzko spojená s pojmom hranica biedy, čo je pomyselná hranica v životnej úrovni. Hranica oddeľuje život v biede (pod minimom). Kadiaľ prechádza závisí od množstva faktorov, ako je napríklad geografická poloha, stupeň ekonomiky, úroveň rozvoja, atď. Každá krajina sa snaží brániť prepadu pod hranicu biedy rôznymi metódami, napríklad zavedením minimálnej mzdy, sociálnymi dávkami, sociálnym zabezpečením apod.

koncentrovaná a generačne reprodukovaná chudoba – spravidla sa ňou rozumie dlhodobo pretrvávajúca nepriaznivá sociálna situácia skupiny fyzických osôb z dôvodu súčasného výskytu negatívnych javov, ktorými sú najmä vysoká miera dlhodobej nezamestnanosti, hmotná núdza, nízka úroveň vzdelanosti, nedostatočné hygienické návyky, nedostupnosť tovarov a služieb, výskyt sociálnopatologických javov a vysoká tolerancia k nim.

manželstvo – je podľa článku 41 Ústavy SR jedinečný zväzok medzi mužom a ženou. Podrobnosti upravuje zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. V ňom sa uvádza, že spoločnosť tento jedinečný zväzok všestranne chráni a napomáha jeho dobru. Manžel a manželka sú si rovní v právach a povinnostiach. Hlavným účelom manželstva je založenie rodiny a riadna výchova detí.

materské – dávka nemocenského poistenia, poskytovaná z dôvodu tehotenstva alebo starostlivosti o narodené dieťa. Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov určuje nárok na materskú dávku poistenkyni, ktorá je tehotná, alebo ktorá sa stará o narodené dieťa, ak v posledných dvoch rokoch pred pôrodom bola nemocensky poistená najmenej 270 dní. Nárok na materské vzniká 6 týždňov pred očakávaným pôrodom, najskôr od začiatku ôsmeho týždňa pred týmto dňom, a ak porodila skôr, odo dňa pôrodu. Dĺžka vyplácania dávky od vzniku nároku:

- narodenie 1 dieťaťa – 34 týždňov
- osamelá matka – 37 týždňov
- dvojičky a viac detí – 43 týždňov.

Výška materskej dávky je 75 % denného vymeriavacieho základu.

miera nezamestnanosti – vyjadruje percento osôb vo veku nad 15 rokov, ktoré v sledovanom týždni nemajú prácu, ktoré si v posledných 4 týždňoch prácu hľadajú a sú schopné nastúpiť do práce v priebehu najviac 2 týždňov. Je to podiel nezamestnaných k ekonomicky aktívnym osobám (teda pracujúcim i nezamestnaným) podľa vzorca

$$u = \frac{U}{L + U}$$

kde je u – miera nezamestnanosti, U – počet nezamestnaných ľudí, L – počet pracujúcich ľudí. Medzi ekonomicky aktívne obyvateľstvo sa podľa metodiky Štatistického úradu SR nezapočítavajú osoby na rodičovskej dovolenke.

miera zamestnanosti – pomer počtu pracujúcich osôb vo veku 20 - 64 rokov k počtu obyvateľov v tomto veku x 100. Vyjadrená je v % (podľa Štatistického úradu SR). Používa sa ako jeden z ukazovateľov sociálnoekonomickej situácie krajiny a v medzinárodných porovnaniach.

minimálna mzda – zákonom stanovená a vládou garantovaná najnižšia mzda za vykonanú prácu v stanovenom čase. Minimálna mzda je upravená zákonom č. 663/2007 Z. z. o minimálnej mzde v znení neskorších predpisov. Výšku minimálnej mzdy určovala vláda SR nariadením, ak sa zástupcovia zamestnávateľov a zástupcovia zamestnancov nedohodli na určení jej sumy.

minimálny dôchodok – účelom minimálneho dôchodku je zabezpečiť poistencovi dôchodkový príjem na takej úrovni, aby nebol odkázaný na pomoc v hmotnej núdzi. O priznanie minimálneho dôchodku nie je potrebné žiadať, o nároku na zvýšenie dôchodku na minimálny dôchodok rozhodne Sociálna poisťovňa. Minimálny dôchodok bol zavedený 1. júla 2015.

náhrada príjmu pri pracovnej neschopnosti – poskytuje ju zamestnávateľ ako peňažné plnenie zamestnancovi, ktorý je uznaný za dočasne práceneschopného. Náhrada príjmu sa poskytuje len okruhu fyzických osôb, ktoré sa považujú podľa zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov za zamestnancov, okrem osoby vo výkone väzby

a osoby vo výkone trestu odňatia slobody. Nárok na náhradu príjmu má zamestnanec, ak bol pre chorobu alebo úraz uznaný za dočasne práceneschopného na výkon činnosti zamestnanca alebo mu bolo nariadené karanténne opatrenie a nemá príjem, ktorý sa považuje za vymeriavací základ podľa zákona o sociálnom poistení za obdobie, v ktorom nevykonáva činnosť zamestnanca z dôvodu dočasnej pracovnej neschopnosti. Náhradu príjmu poskytuje zamestnávateľ za kalendárne dni od prvého dňa trvania dočasnej pracovnej neschopnosti do skončenia dočasnej pracovnej neschopnosti. Najdlhšie do desiateho dňa trvania dočasnej pracovnej neschopnosti. Podrobnosti upravuje *zákon č. 462/2003 Z. z. o náhrade príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti zamestnanca a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*.

náhradná starostlivosť o dieťa – je viacero osobitne usporiadaných, na seba nadväzujúcich a vzájomne sa podmieňujúcich dočasných opatrení, ktoré nahrádzajú osobnú starostlivosť rodičov o maloleté dieťa v prípadoch, ak ju rodičia nezabezpečujú alebo nemôžu zabezpečiť. Môže vzniknúť len rozhodnutím súdu a jej obsah tvoria práva a povinnosti vymedzené zákonom alebo súdnym rozhodnutím. Podľa *zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov* sa náhradná starostlivosť delí na:

- zverenie maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby než rodiča („náhradná osobná starostlivosť“),
- pestúnsku starostlivosť a
- ústavnú starostlivosť.

náhradné výživné – prispieva sa ním na zabezpečenie výživy nezaopatreného dieťaťa v prípade:

- že si povinná osoba neplní vyživovaciu povinnosť stanovenú právoplatným rozhodnutím súdu alebo súdom schválenou dohodou,
- že nezaopatrenému dieťaťu nevznikol nárok na sirotsky dôchodok alebo výška sirotského dôchodku nedosahuje výšku minimálneho výživného ustanoveného zákonom o rodine.

Náhradné výživné sa poskytuje vo výške určenej právoplatným rozhodnutím súdu alebo súdom schválenej dohody, najviac však vo výške 3,7-násobku sumy životného minima pre nezaopatrené dieťa. Podrobnosti upravuje *zákon č. 201/2008 Z. z. o náhradnom výživnom a o zmene a doplnení zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*.

nelegálna práca – je vykonávanie práce fyzickou osobou pre zamestnávateľa, pričom medzi zamestnávateľom a pracujúcim nie je založený pracovnoprávny vzťah podľa *Zákonníka práce* alebo štátnozamestnanecký pomer podľa *zákona č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*; zamestnávateľ v rozpore s podmienkami podľa § 21 ods. 1 *zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov* zamestnáva pracujúceho, ktorý nie je príslušníkom členského štátu Európskej únie, Islandu, Nórska, Lichtenštajnska, Švajčiarska alebo je bez štátnej príslušnosti. Nelegálna práca má negatívny dopad na zamestnancov, podnikateľské prostredie i na celú spoločnosť a je v podmienkach Slovenskej republiky zakázaná. Podrobnosti upravuje *zákon č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*.

nelegálne zamestnávanie – zamestnávanie fyzickej osoby u zamestnávateľa, pričom:

- medzi zamestnávateľom a pracujúcim nie je založený pracovnoprávny vzťah podľa *Zákonníka práce* alebo štátnozamestnanecký pomer podľa *zákona č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*,
- medzi zamestnávateľom a pracujúcim je založený pracovnoprávny vzťah podľa *Zákonníka práce* alebo štátnozamestnanecký pomer podľa *zákona č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*, ale zamestnávateľ nesplnil oznamovaciu povinnosť voči Sociálnej poisťovni podľa

§ 231 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov,

- zamestnávateľ v rozpore s podmienkami podľa § 21 ods. 1 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov zamestnáva pracujúceho, ktorý nie je príslušníkom členského štátu Európskej únie, Islandu, Nórska, Lichtenštajnska, Švajčiarska alebo je bez štátnej príslušnosti,
- zamestnávateľ v rozpore s podmienkami podľa zákona č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov zamestnáva pracujúceho, ktorý nie je príslušníkom členského štátu Európskej únie, Islandu, Nórska, Lichtenštajnska, Švajčiarska alebo je bez štátnej príslušnosti.

nezaopatrené dieťa – podľa § 9 a § 254 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov je nezaopatreným dieťaťom dieťa do skončenia povinnej školskej dochádzky a dieťa v období od skončenia povinnej školskej dochádzky do dosiahnutia 26. roku veku, ak :

- sa sústavne pripravuje na povolanie,
- sa nemôže sústavne pripravovať na povolanie ani vykonávať zárobkovú činnosť z dôvodu choroby alebo stavu, ktoré si vyžadujú osobitnú starostlivosť podľa zákona,
- je neschopné sústavne sa pripravovať na povolanie alebo vykonávať zárobkovú činnosť pre svoj dlhodobý nepriaznivý zdravotný stav.

ošetrovné – nemocenská dávka, poskytovaná z dôvodu celodennej osobnej starostlivosti rodiča o choré dieťa, chorého manžela, chorú manželku, chorého rodiča alebo chorého rodiča manžela (manželky), ktorého zdravotný stav podľa potvrdenia príslušného lekára nevyhnutne vyžaduje ošetrovanie inou fyzickou osobou. Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov určuje výšku dávky na 55 % denného vymeriavacieho základu alebo pravdepodobného denného vymeriavacieho základu od prvého dňa.

poistenie v nezamestnanosti – poistenie pre prípad straty príjmu z činnosti zamestnanca v dôsledku nezamestnanosti a na zabezpečenie príjmu v dôsledku nezamestnanosti. Poistenec má nárok na dávku v nezamestnanosti. Obdobie poberania dávky v nezamestnanosti je označované ako podporné obdobie v nezamestnanosti.

pracovný úraz – poškodenie zdravia, ktoré bolo zamestnancovi spôsobené pri plnení pracovných úloh alebo v priamej súvislosti s ním nezávisle od jeho vôle krátkodobým, náhlým a násilným pôsobením vonkajších vplyvov.

predčasný starobný dôchodok – je dôchodková dávka, ktorá sa za podmienok ustanovených *zákonom č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov* poskytuje zo starobného poistenia. Cieľom predčasného starobného dôchodku je zabezpečiť poistencovi príjem v starobe. Nárok na predčasný starobný dôchodok má poistenec, ak

- bol najmenej 15 rokov dôchodkovo poistený,
- chýbajú mu najviac dva roky do dovŕšenia dôchodkového veku a
- suma predčasného starobného dôchodku ku dňu, od ktorého požiadal o jeho priznanie, je vyššia ako 1,2-násobok sumy životného minima pre plnoletú fyzickú osobu.

prídavok na dieťa – štátna sociálna dávka, ktorou štát prispieva na výchovu a výživu nezaopatreného dieťaťa, upravená *zákonom č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov*. Prídavok sa vypláca mesačne, najdlhšie do dovŕšenia 25 rokov veku dieťaťa, ak spĺňa podmienku nezaopatrenosti. Výška dávky sa upravuje každoročne k 1. januáru koeficientom rastu životného minima.

príplatok k prídavku na dieťa – štátna sociálna dávka, ktorou štát pripláca oprávnenej osobe k prídavku na dieťa na výchovu a výživu nezaopatreného dieťaťa, na ktoré nemožno uplatniť daňový bonus podľa *zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov*. Samotný príplatok je upravený

zákonom č. 400/2006 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.

príspevky na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa – *zákona č. 627/2005 Z. z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa v znení neskorších predpisov* upravuje poskytovanie finančných príspevkov ako sociálnych dávok, ktorými štát podporuje náhradnú starostlivosť o dieťa, ak ju vykonáva osobne na základe rozhodnutia súdu alebo rozhodnutia príslušného orgánu iná fyzická osoba než rodič. Štát poskytuje viacero jednorazových, ale aj opakovaných a osobitných dávok, ktoré zabezpečujú tak deti, ako aj náhradných rodičov. V prípade, ak je dieťa ťažko zdravotne postihnuté, poskytuje sa náhradným rodičom osobitný opakovaný príspevok na každé postihnuté dieťa. Za náhradnú starostlivosť s nárokom na príspevky sa považuje:

- zverenie maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby než rodiča,
- pestúnska starostlivosť,
- poručníctvo, ak sa poručník osobne stará o dieťa, to neplatí ak sa poručník osobne stará o dieťa, ktorého rodičia sú maloletí,
- zverenie dieťaťa do starostlivosti fyzickej osoby rozhodnutím súdu o nariadení neodkladného opatrenia, ak súd koná o zverení dieťaťa do náhradnej starostlivosti tejto fyzickej osobe alebo ak súd koná o zverení dieťaťa do predosvojiteľskej starostlivosti,
- zverenie dieťaťa do predosvojiteľskej starostlivosti.

príspevok na pohreb – štátna sociálna dávka, ktorou štát podľa *zákona č. 238/1998 Z. z. o príspevku na pohreb v znení neskorších predpisov* prispieva na úhradu výdavkov spojených so zabezpečením pohrebu zosnulého. Nárok na príspevok na pohreb zaniká uplynutím jedného roku od pohrebu zomretého.

príspevok na starostlivosť o dieťa – sociálna dávka, ktorou štát prispieva rodičovi alebo fyzickej osobe, ktorej je dieťa zverené do starostlivosti, na

úhradu výdavkov vynaložených na starostlivosť o dieťa do troch rokov veku dieťaťa alebo do šiestich rokov veku dieťaťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom. Príspevok upravuje zákon č. 561/2008 Z. z. o *príspevku na starostlivosť o dieťa a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*. Príspevok na starostlivosť o dieťa patrí oprávnenej osobe na každé dieťa. Sumy príspevku na starostlivosť o dieťa môže upraviť k 1. januáru kalendárneho roka nariadením vláda SR. Výška príspevku na starostlivosť o dieťa za kalendárny mesiac je v sume:

- úhrady za poskytovanú starostlivosť o dieťa dohodnutej medzi poskytovateľom a oprávnenou osobou, najviac v sume 280 eur,
- určených mesačných príspevkov najviac v sume 80 eur, ak starostlivosť o dieťa poskytuje poskytovateľ, ktorým je materská škola zaradená do siete škôl a školských zariadení Slovenskej republiky zriadená obcou alebo orgánom miestnej štátnej správy v školstve, alebo
- 41,10 eura, ak starostlivosť o dieťa zabezpečuje iná fyzická osoba (napr. starý rodič) a nevypláca sa jej rodičovský príspevok alebo rodič, ktorý vykonáva zárobkovú činnosť a nezabezpečí starostlivosť o dieťa inak.

príspevok pri narodení dieťaťa – štátne sociálne dávky určené na zabezpečenie zvýšených výdavkov spojených s narodením dieťaťa a so zabezpečením nevyhnutných potrieb dieťaťa, upravené *zákonom č. 383/2013 Z. z. o príspevku pri narodení dieťaťa a príspevku na viac súčasne narodených detí a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*. Výška príspevku pri narodení dieťaťa je 829,86 eur, ak ide o dieťa narodené z prvého pôrodu až tretieho pôrodu, ktoré sa dožilo najmenej 28 dní; 151,37 eur, ak ide o dieťa narodené zo štvrtého pôrodu a ďalšieho pôrodu alebo ak ide o dieťa z prvého pôrodu až tretieho pôrodu, ktoré sa nedožilo 28 dní. Ak sa súčasne narodili dve deti alebo sa súčasne narodilo viac detí a najmenej dve z nich sa dožili 28 dní, suma príspevku pri narodení dieťaťa sa zvyšuje o 75,69 eura na každé dieťa, ktoré sa dožilo najmenej 28 dní. Nárok na príspevok pri narodení dieťaťa zaniká uplynutím šiestich mesiacov od narodenia dieťaťa.

rodičovské práva a povinnosti – sú podľa zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov najmä sústavná a dôsledná starostlivosť o výchovu, zdravie, výživu a všestranný vývoj maloletého dieťaťa, zastupovanie maloletého dieťaťa a správa jeho majetku. Nositeľom rodičovských práv a povinností sú obaja rodičia, ktorí pri ich výkone chránia záujmy maloletého dieťaťa.

rodičovský príspevok – štátna sociálna dávka, ktorá sa poskytuje rodičom, resp. oprávnenej osobe, ktorá zabezpečuje riadnu starostlivosť o dieťa do troch rokov veku alebo do šesť rokov veku, ak má dieťa dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav a to osobne alebo prostredníctvom inej fyzickej alebo právnickej osoby. Rodičovský príspevok upravuje zákon č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Sumy rodičovského príspevku platné k 31. decembru sa upravujú od 1. januára koeficientom, ktorým sa upravili sumy životného minima podľa osobitného predpisu a zaokrúhľujú sa na najbližších desať eurocentov. Výška rodičovského príspevku v roku 2020 je a) 270 eur mesačne, alebo b) 370 eur mesačne, ak sa oprávnenej osobe, ktorá o rodičovský príspevok požiadala, pred vznikom nároku na rodičovský príspevok vyplácalo z dôvodu starostlivosti o toto dieťa materské alebo obdobná dávka ako materské v členskom štáte. V prípade, ak oprávnená osoba zabezpečuje riadnu starostlivosť o dve a viac súčasne narodených detí, rodičovský príspevok sa zvyšuje o 25 % na každé dieťa. Ak oprávnená osoba nedbá najmenej tri po sebe nasledujúce kalendárne mesiace o riadne plnenie povinnej školskej dochádzky ďalšieho dieťaťa v jej starostlivosti, rodičovský príspevok sa zníži o 50 %. Oprávnená osoba popri poberaní rodičovského príspevku môže vykonávať zárobkovú činnosť.

rodina – rodina je základnou bunkou spoločnosti. Definíciu rodiny zakotvuje zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

rodinná politika – spočíva v prístupe k rodine ako k inštitúcii s nezastupiteľnými funkciami. Predstavuje súbor činností, vymedzených cieľmi, ktoré majú dopad na život a sociálnu situáciu rodín. Miera zasahovania

štátu do života rodiny je závislá od politických rozhodnutí a je spojená s otázkou prerozdelenia zdrojov. V praxi štátov býva ponímaná ako súčasť sociálnej politiky, ako jedna z jej obsahových zložiek. Zahŕňa opatrenia smerom k podpore rodín s nezaopatrenými deťmi, ale aj starými, či invalidnými členmi. V podmienkach prevažujúcej časti európskych krajín sa sociálna (a rodinná) politika nevníma ako reziduálny model s minimom štátnej účasti na nej.

rozpočet Sociálnej poisťovne – ako verejnoprávnej inštitúcie, je oddelený od štátneho rozpočtu. Samostatne sa o ňom a o jeho priebežnom plnení rokuje vo výboroch a na schôdzach Národnej rady SR.

sirotský dôchodok – je podľa § 76 a § 77 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov dôchodková dávka, ktorá sa za podmienok ustanovených týmto zákonom poskytuje zo starobného poistenia alebo z invalidného poistenia. Účelom sirotského dôchodku je zabezpečiť sirote príjem v prípade úmrtia jej rodiča alebo osvojiteľa. Suma sirotského dôchodku je 40 %

- starobného dôchodku, na ktorý mal alebo by mal nárok zomretý rodič alebo osvojiteľ dieťaťa,
- invalidného dôchodku, na ktorý mal alebo by mal nárok zomretý rodič alebo osvojiteľ dieťaťa,
- predčasného starobného dôchodku priznaného zomretému rodičovi alebo osvojiteľovi.

sociálna kuratela – súbor opatrení na odstránenie, zmiernenie a zamedzenie prehlbovania alebo opakovania porúch psychického vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu dieťaťa a plnoletej fyzickej osoby a poskytovanie pomoci v závislosti od závažnosti poruchy a situácie, v ktorej sa nachádza dieťa alebo plnoletá fyzická osoba. Podrobnosti upravuje zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

sociálna politika – časť štátnej politiky, ktorá v súlade s celkovými zámermi spoločnosti sleduje dosiahnutie vymedzených zámerov sociálneho rozvoja spoločnosti i jednotlivých skupín obyvateľstva. Realizáciou opatrení sociálnej politiky sa zabezpečuje uspokojovanie niektorých spoločnosťou uznávaných potrieb občanov. Sociálna politika konkrétnej vlády je súčasťou jej programového vyhlásenia, ktoré prerokúva príslušný parlamentný výbor a schvaľuje NR SR, ako podmienku vyslovenia dôvery vláde. Bežne sa rokuje vo výbore aj o priebežnom plnení programového vyhlásenia v jednotlivých vecných oblastiach, resp. rozpočtových kapitolách.

sociálna pomoc – tvorí tretí pilier sociálneho zabezpečenia, ktorým hlavne samosprávy zabezpečujú pomoc svojim občanom v situáciách sociálnej núdze, nedostatku, problémov v rodinnej starostlivosti o deti, prípadne o starších členov a zdravotne postihnuté osoby. Poskytovanie služieb je v kompetencii obcí, miest a VÚC, upravuje ich *zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov*.

sociálna práca – v zmysle *zákona č. 219/2014 Z. z. o sociálnej práci a o podmienkach na výkon niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov* je to odborná činnosť a špecializovaná odborná činnosť vykonávaná sociálnym pracovníkom alebo asistentom sociálnej práce na účel ustanovený osobitným predpisom. Sociálny pracovník a asistent sociálnej práce uplatňujú prístupy zodpovedajúce cieľu vykonávanej sociálnej práce a poznatkom odboru sociálna práca s využitím odborných metód práce v závislosti od zamerania sociálnej práce. Sociálna práca je vykonávaná vo vzájomnej súvislosti s inými odbornými činnosťami z oblasti psychológie, práva, medicíny, pedagogiky, sociológie a z ďalších oblastí.

sociálna služba – odborná činnosť, obslužná činnosť alebo ďalšia činnosť alebo súbor týchto činností, ktoré sú zamerané na:

- prevenciu vzniku nepriaznivej sociálnej situácie, riešenie alebo zmiernenie nepriaznivej sociálnej situácie osoby, rodiny alebo komunity,

- zachovanie, obnovu alebo rozvoj schopnosti osoby viesť samostatný život a podporu jej začlenenia do spoločnosti,
- zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb osoby,
- riešenie krízovej sociálnej situácie osoby a rodiny,
- prevenciu sociálneho vylúčenia osoby alebo rodiny.

sociálne poistenie – rozhodujúci pilier systému sociálneho zabezpečenia založený na princípe osobnej participácie občana, sociálnej solidarite a garancii štátu. Sociálne poistenie je postavené na poistnom princípe a na povinných platbách do jednotlivých fondov. Výška dávok sa počíta na základe odvedených príspevkov a pravidiel poistnej matematiky. Sociálne poistenie je upravené *zákonom č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov*. Tvorí ho:

- nemocenské poistenie,
- dôchodkové poistenie,
- poistenie v nezamestnanosti,
- úrazové poistenie (platia iba zamestnávateľa),
- garančné poistenie (platia iba zamestnávateľa).

Zo systému nemocenského poistenia sa vyplácajú:

- nemocenské dávky – náhrada príjmu počas práceneschopnosti,
- podpora pri ošetrovaní člena rodiny,
- vyrovnávací príspevok (v tehotenstve a v materstve),
- materské (predtým peňažná pomoc v materstve).

Zo systému dôchodkového poistenia sa vyplácajú dôchodky: invalidné, predčasné starobné, starobné, vdovské, vdovecké, sirotské. Zo systému poistenia v nezamestnanosti sa vypláca dávka (podpora) v nezamestnanosti. Zo systému úrazového poistenia sa vypláca 11 rôznych dávok, a to úrazový príplatok, renta, vyrovnanie, odškodnenie, rehabilitačné, náhrady za bolesť, liečenie, pohrebné náklady, atď. Zo systému garančného poistenia sa poskytuje náhrada mzdy v prípade nesolventnosti zamestnávateľa, na ktorého bol podaný návrh na konkurz na príslušný súd.

sociálne vylúčené spoločenstvá – sídelná komunita, ktorá zotrváva v priestorovo segregovanej lokalite s prítomnosťou koncentrovanej a generačne reprodukovanej chudoby. Zotrvávanie v priestorovo segregovanej lokalite je zotrvávanie skupiny fyzických osôb s podobnými sociálnymi znakmi v priestore vymedzenom napr. vchodom bytového domu, ulicou, mestskou časťou, obcou alebo v lokalite mimo územia obce bez základnej občianskej vybavenosti. Sociálne vylúčené spoločenstvá sú definované relatívne široko a kladú si za cieľ podchytiť všetky marginalizované skupiny občanov žijúcich koncentrovane vo vymedzenom teritóriu. Za takéto skupiny možno považovať rómske mestské getá a getá tvorené bezdomovcami, marginalizované rómske komunity, t. j. všetky osady definované v Atlase rómskych komunít.

sociálne zabezpečenie – systém zabezpečujúci občana v starobe, chorobe, počas práceneschopnosti, v prípade úmrtia člena rodiny, ako aj v prípade hmotnej a sociálnej núdze. Tvorí ho systém:

- sociálneho poistenia (nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie, poistenie v nezamestnanosti, garančné a úrazové poistenie), finančne zabezpečený platbami poistného do fondov od zamestnancov, zamestnávateľov, samostatne zárobkovo činných osôb a od štátu, prípadne dobrovoľne poistených osôb;
- sociálnej podpory – štátne sociálne dávky financované zo štátneho rozpočtu;
- sociálnej pomoci – systém dávok a služieb financovaný prevažne z rozpočtov samosprávy. Pri prenesenom výkone štátu na obce je financovaný aj z cielených dotácií zo štátneho rozpočtu.

sociálnoprávna ochrana detí – súbor opatrení na zabezpečenie ochrany dieťaťa, ktorá je nevyhnutná pre jeho blaho a ktorá rešpektuje jeho najlepší záujem podľa medzinárodného dohovoru; zabezpečenie výchovy a všestranného vývinu dieťaťa v jeho prirodzenom rodinnom prostredí; zabezpečenie náhradného prostredia dieťaťa, ktoré nemôže byť vychovávané vo vlastnej rodine. Podrobnosti upravuje *zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.*

sociálny fond – upravuje *zákon č. 152/1994 Z. z. o sociálnom fonde a o zmene a doplnení zákona č. 286/1992 Zb. o daniach z príjmov v znení neskorších predpisov*. Tvoria ho finančné prostriedky, ktoré sa používajú na realizáciu podnikovej sociálnej politiky v oblasti starostlivosti o zamestnancov. Sociálny fond je povinný tvoriť každý zamestnávateľ – právnická osoba so sídlom na území SR, alebo fyzická osoba s miestom trvalého pobytu alebo miestom podnikania na území SR, ktorá zamestnáva zamestnanca v pracovnom pomere alebo v obdobnom pracovnom vzťahu.

sociálny podnik – je podľa *zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch v znení neskorších predpisov* subjekt sociálnej ekonomiky:

- ktorý vykonáva sústavne, samostatne, vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť hospodársku činnosť,
- ktorého hlavným cieľom je dosahovanie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu,
- v ktorom k dosahovaniu pozitívneho sociálneho vplyvu prispievajú tovary alebo služby, ktoré vyrába, dodáva, poskytuje alebo distribuuje, alebo k nemu prispieva spôsob ich výroby alebo poskytovania,
- ktorý, ak zo svojej činnosti dosiahne zisk, použije viac ako 50 % zo zisku po zdanení na dosiahnutie hlavného cieľa a 2. časť zisku rozdeľuje podľa *Obchodného zákonníka*, tak aby nenarúšal hlavný cieľ,
- ktorý do spravovania svojej hospodárskej činnosti zapája zainteresované osoby.

starobný dôchodok – je dôchodková dávka, ktorá sa za podmienok ustanovených *zákonom č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov* poskytuje zo starobného poistenia. Cieľom starobného dôchodku je zabezpečiť poistencovi príjem v starobe. Nárok na starobný dôchodok má poistenec, ktorý získal najmenej 15 rokov obdobia dôchodkového poistenia a dovŕšil dôchodkový vek. Vzorec na výpočet starobného dôchodku ku dňu vzniku nároku na starobný dôchodok sa určí ako $POMB \times ODP \times ADH$, kde je

POMB = priemerný osobný mzdový bod,

ODP = súčet obdobia dôchodkového poistenia ku dňu vzniku nároku na starobný dôchodok,

ADH = aktuálna dôchodková hodnota ku dňu vzniku nároku na výplatu dôchodku.

štátna sociálna podpora – jeden z troch podsystémov sociálneho zabezpečenia. Ide o podporu poskytovanú osobám a rodinám v štátom uznaných životných situáciách, a to hlavne pri:

- uzatvorení manželstva a zakladaní vlastnej domácnosti,
- narodení dieťaťa,
- starostlivosti o nezaopatrené dieťa,
- starostlivosti o dlhodobo ťažko zdravotne postihnuté dieťa,
- starostlivosti o deti v náhradnej rodinnej starostlivosti.

Sústavu štátnych dávok tvoria jednorazové a opakované dávky. Financované sú predovšetkým zo štátneho rozpočtu, sú súčasťou rozpočtu kapitoly Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ktoré podrobne prerokúva Výbor NR SR pre sociálne veci a schvaľuje Národná rada SR.

štátne dávky – sústava dávok poskytovaná na základe podmienok ustanovených osobitnými zákonmi, ktoré sú financované z prostriedkov štátneho rozpočtu. Ide o podporu štátu v životných situáciách hodných podpory. Sú to predovšetkým nasledujúce dávky:

- príspevok pri narodení dieťaťa a príplatok k príspevku pri narodení dieťaťa,
- prídavok na dieťa a príplatok k prídavku na dieťa (alternatíva k daňovému bonusu),
- rodičovský príspevok,
- príspevok na starostlivosť o dieťa,
- príspevok rodičom, ktorým sa súčasne narodili tri deti alebo viac detí alebo ktorým sa v priebehu dvoch rokov opakovane narodili dvojčatá alebo viac detí súčasne,
- príspevok na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa,
- vianočný príspevok
- príspevok na pohreb a pod.

ťažké zdravotné postihnutie – je zdravotné postihnutie s mierou funkčnej poruchy najmenej 50 %. Funkčná porucha je nedostatok telesných schopností, zmyslových schopností alebo duševných schopností fyzickej osoby, ktorý z hľadiska predpokladaného vývoja zdravotného postihnutia bude trvať dlhšie ako 12 mesiacov. Jeho sociálnym dôsledkom je znevýhodnenie, ktoré má v porovnaní s fyzickou osobou bez zdravotného postihnutia rovnakého veku, pohlavia a za rovnakých podmienok a ktoré nie je schopná z dôvodu postihnutia prekonať sama. *Zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov* upravuje kompenzáciu, t. j. zmiernenie alebo prekonanie jeho sociálneho dôsledku poskytovaním peňažných príspevkov alebo sociálnych služieb. Za kompenzáciu sa považuje aj osobitná starostlivosť podľa osobitného predpisu.

vdovecký dôchodok – dôchodková dávka, ktorá sa za podmienok ustanovených *zákonom č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov* poskytuje zo starobného poistenia alebo z invalidného poistenia. Účelom vdoveckého dôchodku je zabezpečiť vdovcovi príjem v prípade úmrtia jeho manželky. Suma vdoveckého dôchodku je 60 % starobného dôchodku, na ktorý mala alebo by mala nárok zomretá manželka ku dňu smrti, invalidného dôchodku, na ktorý mala alebo by mala nárok zomretá manželka ku dňu smrti, predčasného starobného dôchodku priznaného zomretej manželke. Ak sú splnené podmienky nároku na dva dôchodky, vdovský dôchodok sa určí z vyššieho dôchodku.

vdovský dôchodok – dôchodková dávka, ktorá sa za podmienok ustanovených *zákonom č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov* poskytuje zo starobného poistenia alebo z invalidného poistenia. Účelom vdovského dôchodku je zabezpečiť vdove príjem v prípade úmrtia jej manžela. Suma vdovského dôchodku je 60 % starobného dôchodku, na ktorý mal alebo by mal nárok zomretý manžel ku dňu smrti, invalidného dôchodku, na ktorý mal alebo by mal nárok zomretý manžel ku dňu smrti, predčasného starobného dôchodku priznaného zomretému manželovi. Ak sú splnené podmienky nároku na dva dôchodky, vdovský dôchodok sa určí z vyššieho dôchodku.

vianočný príspevok – je štátna sociálna dávka zavedená v roku 2006. Názov vianočného príspevku súvisí s obdobím, počas ktorého sa tento príspevok vypláca. Jeho cieľom je zvýšiť životnú úroveň nízkopríjmových poberateľov dôchodkov práve vo vianočnom období. Podmienky nároku na výplatu vianočného príspevku upravuje zákon č. 592/2006 Z. z. *o poskytovaní vianočného príspevku niektorým poberateľom dôchodku a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*. Vianočný príspevok sa vypláca poberateľovi dôchodku, ktorý má bydlisko na území Slovenskej republiky, ak suma dôchodku splatná v decembri kalendárneho roka nepresiahne 65 % priemernej mesačnej mzdy v hospodárstve Slovenskej republiky vykázané Štatistickým úradom Slovenskej republiky za kalendárny rok predchádzajúci kalendárnemu roku, v ktorom sa vypláca vianočný príspevok. Suma vianočného príspevku sa určuje podľa nasledujúceho vzorca:

$$VP = D - \check{M}$$

kde: VP - suma vianočného príspevku, D - suma dôchodku alebo úhrn súm dôchodkov, $\check{M}$ - suma životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu.

Nárok na maximálnu sumu vianočného príspevku, 200 eur, majú tí dôchodcovia, ktorých suma dôchodku alebo úhrn súm dôchodkov je najviac v sume životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu.

vymeriavací základ zamestnanca – na účely sociálneho poistenia je akýkoľvek zdaniteľný príjem zamestnanca za vykonanú prácu, ktorý sa podľa *zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov* považuje za príjem zo závislej činnosti. Všeobecný vymeriavací základ je 12-násobok priemernej mesačnej mzdy v hospodárstve Slovenskej republiky za ten-ktorý kalendárny rok, ktorú zistil Štatistický úrad Slovenskej republiky (§ 11, § 63 ods. 9 až 11, § 66 ods. 8 a § 68 ods. 5 *zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov*). Denný vymeriavací základ zamestnanca je podiel súčtu vymeriavacích základov na platenie poistného na nemocenské poistenie dosiahnutých v rozhodujúcom období a počtu dní rozhodujúceho obdobia. Denný vymeriavací základ sa zaokrúhľuje na štyri desatinné miesta nadol.

vyrovnávací dávka – nemocenská dávka, poskytovaná zamestnankyni, ak

- je z dôvodu tehotenstva preradená na inú prácu, pretože práca, ktorú predtým vykonávala, je podľa osobitného predpisu zakázaná tehotným ženám alebo podľa lekárskeho posudku ohrozuje jej tehotenstvo, a pri práci, na ktorú je preradená, dosahuje bez svojho zavinenia nižší príjem ako pri práci, ktorú vykonávala pred preradením;
- je počas materstva do konca deviateho mesiaca po pôrode preradená na inú prácu, pretože práca, ktorú predtým vykonávala, je zakázaná matkám do deviateho mesiaca po pôrode alebo podľa lekárskeho posudku ohrozuje jej zdravie alebo materstvo a pri práci, na ktorú je preradená, dosahuje bez svojho zavinenia nižší príjem ako pri práci, ktorú vykonávala pred preradením. V zákone č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov sa určuje výška dávky z mesačného vyrovnávacieho základu, teda 55 % z rozdielu medzi mesačným vymeriavacím základom a vymeriavacím základom, z ktorého zamestnankyňa platí poistné po preradení na inú prácu.

výsluhový dôchodok – dávka výsluhového zabezpečenia pre osoby, ktoré vykonávajú službu v Policajnom zbore, Hasičskom a záchrannom zbore, Horskej záchrannej službe, Slovenskej informačnej službe, Národnom bezpečnostnom úrade, Zbore väzenskej a justičnej stráže, Colnom riaditeľstve Slovenskej republiky a v ozbrojených silách, predovšetkým tých, ktoré túto službu vykonávajú profesionálne. Sociálne zabezpečenie policajtov a profesionálnych vojakov bude pozostávať z nemocenského zabezpečenia z úrazového zabezpečenia, z výsluhového zabezpečenia a zo služieb. Vznik nároku na výsluhový dôchodok nie je odvodený od dovŕšenia veku potrebného pre vznik nároku na starobný dôchodok podľa všeobecných predpisov o sociálnom zabezpečení, ale je založený na princípe výsluhy, t. j. trvania služobného pomeru. Podmienky nároku na výsluhový dôchodok upravuje zákon č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

výživné – pravidelne sa opakujúca platba, ktorou povinná osoba prispieva na výživu oprávnenej osobe, ak nie je schopná sa živiť sama. Platí sa vždy na mesiac dopredu. Podrobnosti upravuje zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine

a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Druhy vyživovacej povinnosti:

- vyživovacia povinnosť rodičov k deťom,
- vyživovacia povinnosť detí k rodičom,
- vyživovacia povinnosť medzi ostatnými príbuznými,
- vyživovacia povinnosť medzi manželmi,
- príspevok na výživu rozvedeného manžela,
- príspevok na výživu a úhradu niektorých nákladov nevydatej matke.

životné minimum – spoločensky uznaná minimálna hranica príjmov osoby, pod ktorou nastáva stav jej hmotnej núdze. Upravuje ju *zákon č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*. Výšku životného minima určuje každoročne Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR svojím opatrením na základe údajov Štatistického úradu SR, v zmysle konkrétnych ukazovateľov, ktorými sú rast životných nákladov nízkopříjmových domácností a čisté peňažné príjmy na osobu. Výška životného minima sa upravuje vždy k prvému júlu príslušného roka.

* * *

Pôsobnosť v danej oblasti vykonáva **Výbor NR SR pre sociálne veci**, ktorý prerokúva okrem návrhov zákonov v tejto oblasti najmä:

- Správu o sociálnej situácii v SR za predchádzajúci rok;
- priebežné informácie o plnení rozpočtu Sociálnej poisťovne a financovaní dôchodkového poistenia;
- návrh rozpočtu a záverečného účtu kapitoly Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR;
- financovanie štátnych sociálnych dávok.

Bibliografia

A) Primárne zdroje

- Ústava č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.
- Ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov.
- Ústavný zákon č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov v znení neskorších predpisov.
- Ústavný zákon č. 397/2004 Z. z. o spolupráci Národnej rady Slovenskej republiky a vlády Slovenskej republiky v záležitostiach Európskej únie.
- Ústavný zákon č. 493/2011 Z. z. o rozpočtovej zodpovednosti v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 218/1949 Zb. o hospodárskom zabezpečení cirkví a náboženských spoločností štátom v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 84/1990 Zb. o zhromažďovaní práve v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 85/1990 Zb. o petičnom práve v znení neskorších predpisov.
- Zákon Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov.
- Zákon Slovenskej národnej rady č. 377/1990 Zb. o hlavnom meste Slovenskej republiky Bratislave v znení neskorších predpisov.
- Zákon Slovenskej národnej rady č. 96/1991 Zb. o verejných kultúrnych podujatiach v znení neskorších predpisov.
- Zákon Slovenskej národnej rady č. 138/1991 Zb. o majetku obcí v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí v znení neskorších predpisov.
- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 13/1993 Z. z. o umeleckých fondoch v znení neskorších predpisov.
- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 40/1993 Z. z. o štátnom občianstve Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov.
- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 63/1993 Z. z. o štátnych symboloch Slovenskej republiky a ich používaní v znení neskorších predpisov.
- Zákon Národnej rady slovenskej republiky č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov.

- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 152/1994 Z. z. o sociálnom fonde a o zmene a doplnení zákona č. 286/1992 Zb. o daniach z príjmov v znení neskorších predpisov.
- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 253/1994 Z. z. o právnom postavení a platových pomeroch starostov obcí a primátorov miest v znení neskorších predpisov.
- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov.
- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.
- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 10/1996 Z. z. o kontrole v štátnej správe v znení neskorších predpisov.
- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.
- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 68/1997 Z. z. o Matici Slovenskej v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 385/1997 Z. z. o Slovenskom národnom divadle v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 238/1998 Z. z. o príspevku na pohreb v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 298/1999 Z. z. o správe štátnych hraníc v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 136/2001 Z. z. o ochrane hospodárskej súťaže a o zmene a doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 347/1990 Zb. o organizácii ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 114/2000 Z. z. o Slovenskej filharmónii v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 211/2000 Z. z. Zákon o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 276/2001 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajochoch) v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarimi v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 315/2001 Z. z. o Hasičskom a záchrannom zbore v znení neskorších predpisov.

- Zákon č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 438/2001 Z. z. o platových pomeroch a ďalších náležitostiach súvisiacich s vykonávaním funkcie predsedu samosprávneho kraja v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 34/2002 Z. z. o nadáciách a o zmene Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 133/2002 Z. z. o Slovenskej akadémii vied v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 190/2003 Z. z. o strelných zbraniach a strelive a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 462/2003 Z. z. o náhrade príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti zamestnanca a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

- Zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 416/2004 Z. z. o Úradnom vestníku Európskej únie v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 564/2004 Z. z. o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 577/2004 Z. z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 579/2004 Z. z. o záchrannej zdravotnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 587/2004 Z. z. o Environmentálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 656/2004 Z. z. o energetike a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 172/2005 Z. z. o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja a o doplnení zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 473/2005 Z. z. o poskytovaní služieb v oblasti súkromnej bezpečnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o súkromnej bezpečnosti) v znení neskorších predpisov.

- Zákon č. 627/2005 Z. z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 126/2006 Z. z. o verejnom zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 592/2006 Z. z. o poskytovaní vianočného príspevku niektorým poberateľom dôchodku a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 220/2007 Z. z. o digitálnom vysielaní programových služieb a poskytovaní iných obsahových služieb prostredníctvom digitálneho prenosu a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o digitálnom vysielaní) v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 343/2007 Z. z. o podmienkach evidencie, verejného šírenia a uchovávania audiovizuálnych diel, multimedialných diel a zvukových záznamov umeleckých výkonov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (audiovizuálny zákon) v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 543/2007 Z. z. o pôsobnosti orgánov štátnej správy pri poskytovaní podpory v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 663/2007 Z. z. o minimálnej mzde v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 167/2008 Z. z. o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (tlačový zákon) v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou a o zmene a doplnení zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 385/2008 Z. z. o Tlačovej agentúre Slovenskej republiky a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 561/2008 Z. z. o príspevku na starostlivosť o dieťa a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 516/2008 Z. z. o Audiovizuálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 583/2008 Z. z. o prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

- Zákon č. 185/2009 Z. z. o stimuloch pre výskum a vývoj a o doplnení zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona SNR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 291/2009 Z. z. o špecializovanom trestnom súde a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 137/2010 Z. z. o ovzduší v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 434/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 362/2011 Z. z. o liekoch a zdravotníckych pomôckach a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 363/2011 Z. z. o rozsahu a podmienkach úhrady liekov, zdravotníckych pomôcok a dietetických potravín na základe verejného zdravotného poistenia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 405/2011 Z. z. o rastlinolekárskej starostlivosti a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 250/2012 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 340/2012 Z. z. o úhrade za služby verejnosti poskytované Rozhlasom a televíziou Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 396/2012 Z. z. o Fonde na podporu vzdelávania v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 414/2012 Z. z. o obchodovaní s emisnými kvótami a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 122/2013 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 153/2013 Z. z. o národnom zdravotníckom informačnom systéme a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 180/2013 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon 383/2013 Z. z. o príspevku pri narodení dieťaťa a príspevku na viac súčasne narodených detí a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

- Zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 103/2014 Z. z. o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákona č. 219/2014 Z. z. o sociálnej práci a o podmienkach na výkon niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 284/2014 Z. z. o Fonde na podporu umenia a o zmene a doplnení zákona č. 434/2010 Z. z. v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 40/2015 Z. z. o audiovizíii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 79/2015 o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 126/2015 Z. z. o knižniciach a o zmene a doplnení zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 Z. z.
- Zákon č. 128/2015 Z. z. o prevencii závažných priemyselných havárií a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 176/2015 Z. z. o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 189/2015 Z. z. o kultúrno-osvetovej činnosti.
- Zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 378/2015 Z. z. o dobrovoľnej vojenskej príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 400/2015 Z. z. o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 422/2015 Z. z. o uznávaní dokladov o vzdelaní a o uznávaní odborných kvalifikácií a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 440/2015 Z. z. o športe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 317/2016 Z. z. o požiadavkách a postupoch pri odbere a transplantácii ľudského orgánu, ľudského tkaniva a ľudských buniek a o zmene a doplnení niektorých zákonov (transplantačný zákon).

- Zákon č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 138/2017 Z. z. o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 243/2017 Z. z. o verejnej výskumnej inštitúcii a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Zákon č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 269/2018 Z. z. o zabezpečovaní kvality vysokoškolského vzdelávania a o zmene a doplnení zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 310/2019 Z. z. o Fonde na podporu športu a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Uznesenie Národnej rady Slovenskej republiky z 18. decembra 1996 č. 519 o schválení legislatívnych pravidiel tvorby zákonov
- Uznesenie Národnej rady Slovenskej republiky č. 522/1997 – *Podrobnejšie pravidlá rokovania Národnej rady Slovenskej republiky* v znení uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky č.208/1999. [online]. [cit. 2011-03-02] Dostupné online On: <<http://www.nrsr.sk/default.aspx?SectionId=124>>
- Stanoviská Ústavnoprávneho výboru Národnej rady Slovenskej republiky k postupu podľa zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovanom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov. [online]. [cit. 2011-03-05] Dostupné online On: <<http://www.nrsr.sk/default.aspx?SectionId=124>>
- Dohovor o zabránení a trestaní zločinu genocídy (1948)
- Dohovor o nepremlčateľnosti vojnových zločinov proti ľudskosti (1968)
- Maastrichtská zmluva
- Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky. Energetická politika SR. [online]. [cit. 2011-04-14] Dostupné online On: <<http://www.economy.gov.sk/energeticka-politika-sr-5925/127610s>>
- Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky (2003). Plán rozvoja vidieka 2004 – 2006. Slovenská republika. [online]. Júl 2003. [cit. 2011-04-21] Dostupné online On: <<http://www.cpk.sk/web/dokumenty/prv.pdf>>
- Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky. Program rozvoja vidieka 2014 – 2020 [online]. [cit. 2016-05-05] Dostupné online On: <http://www.mpsr.sk/?navID=1&id=9092>
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 42/95 z 2. mája 1996, zverejnený v Zbierke zákonov SR, čiastka 57, pod číslom 153/1996 Z. z. o nesúlade zákona Národnej rady Slovenskej republiky o referende s Ústavou SR

- Nariadenie Rady (ES) č. 1257/1999 zo 17. mája 1999 o podpore rozvoja vidieka z Európskeho poľnohospodárskeho usmerňovacieho a záručného fondu (EPUZF) a ktorým sa menia a rušia niektoré nariadenia . [online]. [cit. 2011-04-21] Dostupné online On: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:03:25:31999R1257:SK:PDF>>
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1005/2009 zo 16. septembra 2009 o látkach, ktoré poškodzujú ozónovú vrstvu
- Nariadenie vlády SR č. 280/2016 Z. z., ktorým sa ustanovuje suma minimálnej mzdy na rok 2017
- Nariadenie vlády SR č. 300/2018 Z. z., ktorým sa ustanovuje suma minimálnej mzdy na rok 2019.
- Odbor pre európske záležitosti Kancelárie NR SR. Podkladový materiál na stretnutie vedúcich kancelárií parlamentov Európskej únie (12. – 13. marca 2015, Rím). Bratislava: 2015
- Odbor pre európske záležitosti Kancelárie NR SR. Zelená karta: Smerom k posilnenému politickému dialógu. Bratislava: 2015
- Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 572/1992 Z. z. o dojednaní Dohovoru o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 60/1995 Z. z. o pripustení Slovenskej republiky k Bazilejskému dohovoru o riadení pohybov nebezpečných odpadov cez hranice štátov a ich zneškodňovaní
- Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 34/1996 Z. z. o uzavretí Dohovoru o biologickej diverzite
- Oznámením Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 139/2005 Z. z. o uzavretí Kjótskeho protokolu k Rámcovému dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy
- Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 43/2006 Z. z. o prijatí Dohovoru o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia
- Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 548/2006 Z. z. o prijatí Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy
- Národná sieť rozvoja vidieka Slovenskej republiky. Čo je NSRV SR. [online]. [cit. 2016-05-05] Dostupné online On: <http://nsrv.sk/index.php?pl=17>
- Pôdohospodárska platobná agentúra. Štatút pôdohospodárskej platobnej agentúry. [online]. November 2008. [cit. 2011-04-21] Dostupné online On: <<http://www.apa.sk/index.php?navID=16>>
- Schengenský dohovor o postupnom rušení kontrol na vonkajších hraniciach
- Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora. Priame platby v poľnohospodárstve. [online]. [cit. 2016-05-05] Dostupné online On: <http://www.sppk.sk/clanok/239>
- Stratégia Európa 2020 - Úrad vlády Slovenskej republiky. Stratégia Európa 2020. [online]. [cit. 2016-05-05] Dostupné online On: <http://www.eu2020.gov.sk/strategia-europa-2020/>

- Vláda Slovenskej republiky. *Systém tvorby stanovísk k návrhom aktov EÚ a stav koordinácie realizácie politík EÚ*. [online]. [cit. 2017-07-20]. Dostupné online On: <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=22946>
- Zmluva o EÚ
- Zmluva o Európskej únii
- Zmluva o fungovaní Európskej únie

B) Sekundárne zdroje

a) Monografie

- ARCHER, C. (1992). *International Organisations*. 2nd. ed. London: Routledge, 203 s. ISBN 0-415-07837-7
- ARCHER, C. (2000). *The European Union : Structure and Process*. 3rd. ed. New York: Continuum, 242 s. ISBN 0-8264-4781-3
- BOMFORD, R. (ed.) (2006). *The European Union Encyclopedia and Directory 2007*. 7th. ed. London: Routledge, 726 s. ISBN 978-1-85743-380-7
- CIBULKA, E. – POSLUCH, M. (2000). *Štátne právo Slovenskej republiky*. 2. prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Vydavateľské oddelenie PF UK, 241 s. ISBN 80-7160-131-4
- CINI, M. (ed.) (2003). *European Union Politics*. Oxford: Oxford University Press, 450 s. ISBN 0-19-924836-2
- CISO, L.: Zodpovednosť za vady plnenia v procese rekodifikácie súkromného práva, s. 153 – 165, in: SAVCHYN, M. V. MENDZHUL, M. V. (eds.): *Fundamentálne problémy jurisprudencie*. Zborník vedeckých prác. Užhorodská Národná Univerzita v Užhorode. Vydavateľstvo Olexandra Harkuša, Užhorod, 2016, 260 s., ISBN 978-617-531-154-7,
- CRAIG, P., GRÁINNE de BÚRCA (2011). *EU Law Text, Cases and Materials*. Oxford University Press, 1155 s. ISBN 978-0-19-957699-9
- DRGONEC, J. (2007). *Ústava Slovenskej republiky: komentár*. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 1197 s. ISBN 80-89122-38-8
- DRGONEC, J. (2015) *Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax*. Bratislava : C.H. Beck, 1622 s. ISBN: 978-80-89603-39-8
- DRULÁK, P. (2003) *Teorie mezinárodních vztahů*. Praha: Potrál, 220 s. ISBN 80-7178-725-6
- ERČIKOVÁ, Z. – BERČÍK, P. – BÚŠIK, J. (2008). *Organizácia a výkon štátnej správy v Slovenskej republike*. Žilina: Municipalia, a.s., 474 s. ISBN 978-80-969122-7-8
- FRIDRICH, B., PALKO, D. (2012): *E-Justice: ústavnoprávny pohľad*. Bratislava: IURA Edition s.r.o., 223 s. ISBN 978-80-8078-477-5
- HALLIN, D.C. – MANCINI, P. (2008). *Systémy médií v postmoderním svete*. Praha: Portál, 367 s. ISBN 978-80-7367-377-2
- HAMALOVÁ,, M. BELAJOVÁ, A., GECÍKOVÁ, I., PAPCUNOVÁ, V. (2014), *Teória, riadenie a organizácia verejnej správy*. Prvé vydanie. Vysoká škola ekonómie a

manažmentu verejnej správy v Bratislave, 454 s.
ISBN 978-80-8168-140-0

- HAŠANOVÁ, J. (2011), Správne právo. Prvé vydanie. Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, (437 s.) ISBN 978-80-224-1176-9
- HENDRYCH, D. a kol. (2003) Právnícký slovník. 2. rozšírené vydání. Praha : C.H. Beck, ISBN 80-7179-740-5
- HEYWOOD, A. (2004). Politologie. Praha: Eurolex Bohemia s.r.o., 482 s. ISBN 80-86422-95-5
- JANDOUREK, J. (2001). Sociologický slovník. Praha: Portál, 285 s. ISBN 80-7178-535-0
- KLUČKA, J. et al. (2004). Základy európskeho práva. Bratislava: IURA EDITION, 536 s. ISBN 80-8078-005-6
- KOSORÍN, F. (1999). Teória a prax verejnej správy na Slovensku. Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm, 231 s. ISBN 80-225-1114-5
- KOVÁČOVÁ, E. (2014), Teória a prax verejnej správy v podmienkach Slovenskej republiky. Prvé vydanie. Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, 236 s. ISBN 978-80-557-0735-8
- KÖPPLOVÁ, B. – JIRÁK, J. (2007). Média a společnost. 2. vydanie Praha: Portál s.r.o., 207 s. ISBN 978-80-7367-287-4
- KREJČÍ, O. (2007) Mezinárodní politika. 3. rozšírené vydanie. Praha: EKOPRESS s.r.o., 743 s. ISBN 978-80-86929-21-7
- KUKLIŠ, P. (2003) O princípe subsidiarity vo verejnej správe. Právny obzor 2003, č. 6, s. 636 – 649
- MACHAJOVÁ, J. (2000). Občan a verejná správa. Bratislava: Nadácia Občan a demokracia, 327 s. ISBN 80-968528-0-9
- MARTIN, E. A. – LAW, J. (2006). Oxford Dictionary of Law. Sixth Edition. New York: Oxford University Press. ISBN 0-19-280698-X
- MCLEAN, I. – MCMILLAN, A. (2003). Concise dictionary of Politics. 2nd. ed. Oxford: Oxford University Press, 606 s. ISBN 0-19-280276-3
- NIKODÝM, Dušan. Volebné systémy. In SUB SPECIE AETERNITATIS : Život a dielo profesora Jána Švidroňa (1952 - 2014). 1. vyd. - Bratislava : Ústav štátu a práva SAV vo vydavateľstve FABER, 2015, s. 247-256. ISBN 978-80-89019-30-4.
- NIŽŇANSKÝ, V. (2005). Verejná správa na Slovensku. Bratislava: Úrad vlády Slovenskej republiky, 111 s. ISBN 80-969459-4-7
- ONDŘEJ, J. (2012) Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní. Plzeň: Aleš Čeňek, 476 s. ISBN 978-80-7380-348-3
- PALÚŠ, I. (2002). Štátne právo porovnávacie. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 235 s. ISBN 80-7097-483-4
- PECKA, E. (2010). Sociologie politiky. Praha: Grada publishing, a.s., 240 s. ISBN 978-80-247-2793-6
- PRUSÁK, J. (1999). Teória práva. 2. vydanie. Bratislava: Vydavateľské oddelenie PF UK, 308 s. ISBN 80-7160-113-6

- PRUSÁK, J. – KRŠKOVÁ, A. – HOLLÄNDER, P. (1991). Slovník politických a právných pojmů současnosti. Bratislava: Omega, 181 s. ISBN 80-85311-01-1
- RICHARDSON, J. (ed.) (2006). European Union: Power and Policy-making. 3rd. ed. New York: Reutledge, 406 s. ISBN 978-0-415-35814-9
- SVÁK, J. – CIBULKA, Ľ. – KLÍMA, K. (2008) Ústavné právo Slovenskej republiky, Všeobecná časť. 1. vydanie. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 977 s. ISBN 978-80-88931-87-4
- SVOBODA, P. (2011). Úvod do evropského práva. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 362 s. ISBN 978-80-7400-334-9
- ŠKULTÉTY, P. (1995). Verejná správa a správne právo. Bratislava: Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK, 56 s. ISBN 80-7160-034-2
- SYLLOVÁ, J. et al. (2010). Lisabonská smlouva: komentář. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 1302 s. ISBN 978-80-7400-339-4
- TICHÝ, L. et al. (2011). Evropské právo. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2

b) elektronické zdroje

- About the African Union [online]. [cit. 2020-01-29]. Dostupné online On: <<https://au.int/en/overview>>
- Adaptácia na zmenu klímy. [online]. [cit. 2020-01-29]. Dostupné online On: <https://www.minzp.sk/oblasti/zmena-klimy/politika-zmeny-klimy/adaptacia-zmenu-klimy/>
- Agentúra na podporu výskumu a vývoja [online]. [cit. 2019-01-29]. Dostupné online On: <http://www.apvv.sk/>
- Atlas rómsky komunit. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.minv.sk/?atlas-romskych-komunit-2019>.
- Ekonomické informácie. Agentúra pre riadenie dlhu a likvidity [online]. [cit. 2019-01-29]. Dostupné online On: <<https://www.ardal.sk/sk/ekonomicke-informacie>>
- Akreditačná komisia [online]. [cit. 2019-01-26]. Dostupné online On: <http://www.akredkom.sk/>
- ASEAN. About ASEAN [online]. [cit. 2019-01-29]. Dostupné online On: <<http://asean.org/asean/about-asean/overview/>>
- Audiovizuálny fond [online]. [cit. 2019-01-29]. Dostupné online On: <<http://www.avf.sk/home.aspx>>
- Australian Politics. ANZUS. [online]. [cit. 2019-01-29]. Dostupné online On: <<http://australianpolitics.com/foreign/anzus/>>
- Bibiana. Medzinárodný dom umenia. [online]. [cit. 2019-10-26]. Dostupné online On: <http://www.bibiana.sk/sk>
- Biela kniha o obrane Slovenskej republiky. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.mod.gov.sk/bielakniha/>

- BRICS. BRICS [online]. [cit. 2019-01-29]. Dostupné online On: <http://brics2016.gov.in/content/innerpage/about-us.php>
- Central European Initiative. Mission and Objectives. [online]. [cit. 2019-10-12]. Dostupné online On: <http://www.cei.int/content/mission-objectives>
- Centrálny informačný portál pre výskum, vývoj a inovácie [online]. [cit. 2019-10-26]. Dostupné online On: <https://vedatechnika.sk/SK/Stranky/default2.aspx>
- Council of Europe. Who we are. [online]. [cit. 2019-01-29]. Dostupné online On: <http://www.coe.int/en/web/about-us/who-we-are>
- Digitálna knižnica V4. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://https://www.v4dplplus.eu/>
- Divadelný ústav [online]. [cit. 2019-01-29]. Dostupné online On: <http://www.theatre.sk/>
- Encyclopaedia Britannica. ANZUS Pact. [online]. [cit. 2019-08-22]. Dostupné online On: <https://www.britannica.com/event/ANZUS-Pact>
- EurActiv. Spoločná energetická politika EÚ. [online]. 11.12.2007 [cit. 2013-03-12] Dostupné online On: <http://www.euractiv.sk/energetika/analyza/spolocna-energeticka-politika-eu>
- EurActiv. CAP – Spoločná poľnohospodárska politika. [online]. 01.02.2010 [cit. 2020-01-30] Dostupné online On: http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/zoznam_liniek/cap---teda-spolocna-polnohospodarska-politika
- EurActiv.cz. Čím se zabývá koordinace hospodářské politiky EU? [online]. 20.12.2005. [cit. 2013-03-12] Dostupné online On: <http://www.euractiv.cz/cl/24/2235/Cim-se-zabyva-koordinace-hospodarske-politiky-EU->
- Europa.eu. European Agricultural Fund for Rural Development. [online]. 28.08.2009 [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/general_framework/160032_en.htm
- Európska centrálna banka: [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/monpol/html/index.sk.html>
- Európska komisia. Mechanizmus kontroly subsidiarity. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/relations/relations_other/npo/subsidiarity_sk.htm
- Európska rada. Východné partnerstvo. [online]. [cit. 2019-08-27]. Dostupné online On: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/eastern-partnership/>
- Európska služba pre vonkajšiu činnosť. [online]. [cit. 2019-09-11]. Dostupné online On: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/eeas_sk
- Európsky parlament: [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: https://europa.eu/european-union/topics_en
- Extrémizmus a divácke násilie. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.minv.sk/?extremizmus>

- Fond na podporu umenia [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.fpu.sk/>
- Fond na podporu vzdelávania [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.fnpv.sk/>
- Fond výtvarných umení [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.fvu.sk/>
- Inter-parliamentary Union. Statutes of the Inter-parliamentary Union. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <<http://www.ipu.org/strct-e/statutes-new.htm#1>>
- Hudobné centrum. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://hc.sk/>
- Hudobný fond. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.hf.sk/>
- Inštitút zdravotnej politiky [online]. [cit. 2019-06-20]. Dostupné online On: <<http://www.health.gov.sk/?institut-zdravotnej-politiky>>
- IPEX. Guidelines for Inter-Parliamentary Cooperation in the European Union. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <<https://secure.ipex.eu/IPEXL-WEB/about/guidelines.do>>
- IUVENTA. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <https://www.iuventa.sk/sk/IUVENTA-home.alej>
- IPEX. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.ipex.eu>
- Klimatická dohoda z Paríža. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <<http://www.euractiv.cz/energetika/link-dossier/klimaticka-konference-v-parizi-2015-cop21-000137>>
- Literárne informačné centrum. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.litcentrum.sk/>
- Literárny fond. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.litfond.sk/>
- Medzinárodný menový fond [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <<http://www.imf.org/external/index.htm>>
- Ministerstvo financií Slovenskej republiky [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.finance.gov.sk/>
- Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.economy.gov.sk/>
- Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.culture.gov.sk/>
- Ministerstvo obrany Slovenskej republiky. www.mosr.sk/nfiu/ <http://www.mosr.sk/>
- Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky. Čo je NSRV SR. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <<http://www.nsrv.sk/?pl=17>>
- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <https://www.employment.gov.sk/sk/>
- Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.minedu.sk/>
- Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <<https://www.mzv.sk/ministerstvo>>

- Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <<http://www.health.gov.sk/Titulka>>
- Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <<http://www.minzp.sk/o-nas/mzp-sr/>>
- NATO. Official texts [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.nato.int/cps/en/SID-CB574CAE-31F096ED/natolive/official_texts.htm>
- Národná jednotka pre riešenie kybernetických incidentov. [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné online On: <https://www.sk-cert.sk/sk/aktuality/index.html>
- Národná banka Slovenska [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.nbs.sk/sk/menova-politika>
- Národná rada Slovenskej republiky. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <<http://www.nrsr.sk/web/default.aspx?sid=vybory/zoznam>>
- Národné osvetové centrum. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.nocka.sk/>
- OAS. Who we are. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.oas.org/en/about/who_we_are.asp>
- Odborné stanovisko k prístupu nevidiacich s vodiacim psom do reštauračných zariadení SNSLP. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: : http://snslp.sk/CCMS/files/Odborn%C3%A9_stanovisko_k_pr%C3%ADstupu_nevidiacich_s_vodiacim_psom_do_re%C5%A1tura%C4%8Dn%C3%BDch_zariaden%C3%AD.pdf
- OECD. About the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.oecd.org/pages/0,3417,en_36734052_36734103_1_1_1_1_1,00.html>
- Organization for Economic Co-operation and Development [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: < <http://www.oecd.org/>>
- OSCE. OSCE Factsheet. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <<http://www.osce.org/secretariat/35775>>
- Pamiatkový úrad Slovenskej republiky. [online]. [cit. 2019-07-01]. Dostupné online On: <www.pamiatky.sk>
- PABSEC. Introduction. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: < <http://www.pabsec.org/page.asp?id=1&hl=en> >
- Poisťovňa Dôvera [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <<https://www.dovera.sk/uvod>>
- Poisťovňa Union [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <<https://www.union.sk/>>
- Pôdohospodárska platobná agentúra. Program rozvoja vidieka 2014-2020. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: < <https://www.apa.sk/aktuality/program-rozvoja-vidieka-2014-2020/6333> >
- Rada vysokých škôl. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.radavs.sk/>

- Rozhlas a televízia Slovenska [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.rtv.s.sk/>
- SAARC. SAARC Charter [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.saarc-sec.org/SAARC-Charter/5/>
- Slovenská akademická informačná agentúra. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <https://www.saia.sk/>
- Slovenská akadémia vied. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.sav.sk/>
- Slovenská akreditačná agentúra pre vysoké školstvo. [online]. [cit. 2019-10-26]. Dostupné online On: www.saavs.sk
- Slovenská filharmónia. [online]. [cit. 2019-10-26]. Dostupné online On: <http://www.filharmonia.sk/>
- Slovenská inšpekcia životného prostredia [online]. [cit. 2017-10-26]. Dostupné online On: <http://www.sizp.sk/>
- Slovenská národná galéria. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.sng.sk/>
- Slovenská národná knižnica. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: www.snk.sk/sk/
- Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora. Krížové plnenie. [online]. [cit. 2011-03-30]. Dostupné online On: <http://www.sppk.sk/index.php?pl=141>
- Slovenské národné divadlo. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.snd.sk/>
- Slovenská rektorská konferencia. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <https://www.srk.sk/sk/>
- Slovenské národné múzeum. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: www.snk.sk/sk/
- Slovenský filmový ústav [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.sfu.sk/>
- SLOV-LEX. [online] [cit. 2019-10-24]. Dostupné online On: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1992/460/20170601>
- Sociálna poisťovňa [online]. [cit. 2019-10-26]. Dostupné online On: <http://www.socpoist.sk/dochodca/55164s>
- Schengen – základné informácie. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <https://www.minv.sk/?schengensky>
- ŠOP SR. Čo je Natura 2000? [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.sopsr.sk/natura/index1.php?p=3&lang=sk>
- Študentská rada vysokých škôl. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://www.srvs.sk/>
- Učiaci sa Slovensko [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: http://www.minedu.sk/data/files/6987_uciace_sa_slovensko.pdf
- Union for the Mediterranean. About us. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <http://ufmsecretariat.org/who-we-are/>

- UN. Development [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <<http://www.un.org/en/development/>>
- Uznesenie Národnej rady SR z 28. novembra 2018 k pracovnej definícii antisemitizmu vypracovanej Medzinárodnou alianciou pre pripomínanie holokaustu. [online]. [cit. 2019-10-26]. Dostupné online On: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=schodze/uznesenie&MasterID=11239>
- Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny [online]. [cit. 2019-10-26]. Dostupné online On: http://www.upsvar.sk/socialne-veci-a-rodina-2.html?page_id=237
- Všeobecná zdravotná poisťovňa [online]. [cit. 2019-10-26]. Dostupné online On: <<http://www.vszp.sk/>>
- Working definition of antisemitism. [online]. [cit. 2020-01-30]. Dostupné online On: <https://holocaustremembrance.com/media-room/stories/working-definition-antisemitism>

Vecný register

A

acquis communautaire 178
acte clair 178
Africká únia 55
Agentúra na podporu výskumu a vývoja 135
Agentúra pre riadenie dlhu a likvidity 88
aide-mémoire 55
akreditácia 135
ambulantná pohotovostná služba 124
anexia 55
Antici 178
antisemitizmus 144
ANZUS 55
aplikácia práva 7
arbitráž 56
Aarhuský dohovor 113
ASEAN 56
audiovizuálny fond 153
audiovizuálny zákon 153
autarkia 56
autorské právo 153
azyl 69

B

bailout 88
balancér 56
Balík šiestich legislatívnych aktov 88
bandwagoning 57
Banková únia 88
Bazilejský dohovor 113
Bezpečnostná rada Slovenskej republiky 70
Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky 70
bezpečnosť 71
bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci 200
biela kniha 178
Biela kniha o obrane Slovenskej republiky 71
biocentrum 113
biokoridor 114
biologická diverzita 114
biotop druhu 114
biotop európskeho významu 114
biotop národného významu 114

bojová skupina (Battle Group) 71
bonitovaná pôdno-ekologická jednotka 106
Brexit 178
BRICS 57

C

celoživotné vzdelávanie 135
centrá voľného času 135
cenzúra 154
CETA 95
cirkvi a náboženské spoločnosti 154
civilná ochrana 72
COREPER 179
COSAC 179

Č

Čiernomorská hospodárska spolupráca 57

D

dávka v nezamestnanosti 200
deklarácia 58
delegované akty 180
deľba moci 7
demokracia 7
deti a mládež 136
diagnostika 124
diagnosticko-terapeutické systémy 124
Digitálna agenda 95
digitálne vysielanie 154
diskriminácia 144
dispenzarizácia 124
divadelníctvo 155
dlhová brzda 88
dobrovoľná vojenská príprava 72
dohľad nad zdravotnou starostlivosťou 124
Dohovor CITES 114
Dohovor o biologickej diverzite 115
Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím 124
doložka flexibility 180
dotačný systém 155
dôchodca 200
dôchodkový systém 201
dôchodkový vek 201
droga 125

druhé čítanie 34
duálny systém vysielania 155

E

ECOFIN 88
ekologická stabilita 115
ekologická ujma 115
ekosystém 115
elektronický zdravotný záznam 125
emisie 116
emisná kvóta 116
environmentálna škoda 116
Environmentálny fond 116
epidémia 125
Etický kódex poslanca 35
EUR-Lex 181
EUROJUST 73
eurokonformný výklad 181
Europass 136
EUROPOL 73
Euroskupina 88
Eurosystém 89
Európa 2020 95
Európska centrálna banka 88
Európska komisia 181
Európska občianska iniciatíva 181
Európska rada 182
Európska služba pre vonkajšiu činnosť 58
Európsky mechanizmus pre stabilitu 89
Európsky parlament 182
extrémizmus 74

F

faktická poznámka 35
farmácia 125
fiat peniaze 89
filibustering 8
financovanie cirkví a náboženských spoločností 156
financovanie školstva 136
Finančná perspektíva EÚ 89
fiškálna politika 89
fiškálny kompakt 89
Fond na podporu kultúry národnostných menšín 156
Fond na podporu športu 137
Fond na podporu umenia 156

Fond na podporu vzdelávania 137
frakcia 8
funkcie Národnej rady Slovenskej republiky 35

G

geneticky modifikovaný organizmus 106
genocída 144
genofond 117
gestorský výbor 35

H

Hasičský a záchranný zbor 74
hegemón 58
hlasovanie 36
hlava štátu 8
hmotná núdza 202
hodina otázok 37
HORIZONT 2020 96
hospodárska politika 96
hospodárska politika Európskej únie 96
hospodárska politika Slovenskej republiky 97
hospodárska súťaž 97
Hospodársky a finančný výbor 98
hrubý domáci produkt (HDP) 89

CH

choroba 120125
choroba z povolania 202
chudoba 203

I

imunita 9
implicitné právomoci Európskej únie 183
inštitúcie Európskej únie 183
integrovaný záchranný systém 75
interpelácia 37
intervencionizmus 58
IPEX 183
iredentizmus 59
IUVENTA 138

J

jazyk národnostných menšín 145

K

Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky 38
kapitálové výdavky 90
kataster nehnuteľností 106
Kjótsky protokol 117
Klimaticko-energetický balíček 2030 98
kodanské kritériá 184
komasácia 107
komisár pre deti 145
komisár pre osoby so zdravotným postihnutím 145
komisie Národnej rady Slovenskej republiky 38
komitológia 184
korigendum 185
koncentrovaná a generačne reprodukovaná chudoba 203
kriminalita 76
krízová situácia 76
križové plnenie (Cross Compliance) 106
kultúrne dedičstvo 157
kultúrno-osvetová činnosť a tradičná kultúra 157
kúpeľná starostlivosť 126
kvantitatívne uvoľňovanie 90
kvórum 38
kybernetická bezpečnosť 76
kybernetický bezpečnostný incident 77

L

látka poškodzujúca ozónovú vrstvu Zeme 118
Leader 107
legislatívne pravidlá tvorby zákonov 38
legislatívny proces 39
legitimita 10
lekárska služba prvej pomoci 126
liečba 126
liečivo 126
liek 126
Liga arabských štátov 59
Lisabonská stratégia 99
Lisabonská zmluva 185
ľudské bunky 126
ľudské tkanivo 127
ľudský orgán 127

M

malé a stredné podniky 99

mandát 10
 manželstvo 203
 materské 203
 Matica slovenská 158
 masové médiá 157
 mediálny systém 158
 medzinárodná zmluva 39
 medzinárodné organizácie 59
 medzinárodné orgány 60
 Medzinárodný menový fond 90
 Medziparlamentná únia 60
 Medzivládny panel pre zmenu klímy IPCC 118
 mechanizmus žltej a oranžovej karty 185
 menšina 11
 menšinové spoločenstvo 146
 Mertens 186
 miestna akčná skupina 107
 miestne orgány štátnej správy 164
 miera nezamestnanosti 204
 miera zamestnanosti 204
 mimoriadny legislatívny postup 186
 minimálna mzda 204
 minimálny dôchodok 204
 ministerstvo 12
 modus vivendi 60

N

NATO Force Integration Unit (NFIU) – Slovakia 79
 NATO (The North Atlantic Treaty Organization) 78
 Natura 2000 107
 náhrada príjmu pri pracovnej neschopnosti 204
 náhradná starostlivosť o dieťa 205
 náhradné výživné 205
 národ 147
 Národná banka Slovenska 90
 Národná jednotka CSIRT 77
 Národná sieť rozvoja vidieka 108
 Národná stratégia kybernetickej bezpečnosti 78
 Národný portál zdravia 127
 Národný zdravotnícky informačný systém 127
 návrh rozpočtového plánu 91
 návrh zákona 39
 nelegálna práca 206
 nelegálne zamestnávanie 206

neodkladná zdravotná starostlivosť 127
nepriama novela právnej úpravy 40
neutralita 60
nevyvrátiteľná domnienka znalosti vyhlásených všeobecne záväzných právnych predpisov 12
nezaopatrené dieťa 207
nezávislosť súdnictva 13
normatívne správne akty 165
notifikácia 187

O

občianska spoločnosť 147
obec 166
objektivita 158
obojstranná flexibilita 187
Obranná stratégia Slovenskej republiky 79
odpad 118
odvetvia práva 14
ochrana prírody a krajiny 118
ochrana životného prostredia 119
odvetvia práva 14
Oficiálna rozvojová spolupráca 91
Organizácia amerických štátov 61
Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe 61
Organizácia spojených národov 61
orgán štátnej správy 167
orgány samosprávy obcí 167
orgány samosprávy vyšších územných celkov 168
osobitne chránená časť prírody a krajiny 119
osobitné kontrolné výbory Národnej rady Slovenskej republiky 40
osobné údaje 148
ošetrovateľská prax 128
ošetrovateľská starostlivosť 128
ošetrovné 207
ošetrojúci zdravotnícky pracovník 128
overovatelia 40
Ozbrojené sily Slovenskej republiky 80

P

pacient 128
Pakt stability a rastu 91
Pamiatkový úrad Slovenskej republiky 159
Parížska dohoda 119
parlament 14

parlamentarizmus 15
parlamentná dimenzia predsedníctva v Rade EÚ 187
parlamentná diplomacia 62
Parlamentná rada SR 16
petičné právo 16
platnosť a účinnosť zákona 41
plebiscit 17
podpredsedovia Národnej rady Slovenskej republiky 41
Podrobnejšie pravidlá rokovania Národnej rady Slovenskej republiky 41
poistenie v nezamestnanosti 208
Policajný zbor SR 80
politická kultúra 17
politické ideológie 18
politický dialóg 188
politický pluralizmus 19
poľnohospodárske priame platby 108
poskytovatelia záchranej zdravotnej služby 129
poskytovateľ zdravotnej starostlivosti 128
poslanecké grémium 42
poslanecký klub 42
poslanecký prieskum 43
pozemkové úpravy 109
pozmeňujúci návrh 43
Pôdohospodárska platobná agentúra 109
pracovný úraz 208
pramene práva 19
pramene správneho práva 168
právna norma 20
právne akty Európskej únie 189
právne vedomie 20
právny štát 21
predčasný starobný dôchodok 208
predseda Národnej rady Slovenskej republiky 43
predsednícke trio 189
preliminárna dohoda 63
premosťovacia klauzula 189
prevencia 129
priemyselné vlastníctvo a priemyselné právo 100
priestupková imunita 21
princíp právnej istoty 22
prídavok na dieťa 208
príplatok k prídavku na dieťa 208
prírodné zdroje 120
prírodný biotop 120

príspevky na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa 209
príspevok na pohreb 209
príspevok na starostlivosť o dieťa 209
procedurálny návrh 44
procedúra nadmerného deficitu 91
proces rozširovania 190
Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky 44
Program rozvoja vidieka 2014 – 2020 109
Program stability 92
proporcionalita 190
príspevok pri narodení dieťaťa 210
prvé čítanie 44

R

Rada 191
Rada Európy 63
Rada pre hospodárske a finančné záležitosti 101
Rada pre rozpočtovú zodpovednosť 92
Rada pre vysielanie a retransmisiu 159
Rada Rozhlasu a televízie Slovenska 159
Rada vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť 149
Rada vysokých škôl SR 138
rasizmus 149
ratingová agentúra 92
recesia 92
rečnícky čas 45
referendum 23
retroaktivita právnych noriem 24
regionálna územná samospráva 169
regionálne školstvo 138
regulácia sieťových odvetví 101
riadny legislatívny postup 191
ročné pridelené emisné kvóty (AEA) 120
rodina 211
rodinná politika 211
rodičovské práva a povinnosti 211
rodičovský príspevok 211
rokovací jazyk 46
rokovanie o návrhu zákona 45
Rozhlas a televízia Slovenska 160
rozpočet EÚ 191
rozpočet Sociálnej poisťovne 212
rozpočet verejnej správy 92

rozpočtová kapitola 92
rozpočtový proces 93
rozpor záujmov poslanca 24
rozprava 46
run (beh) na banku 93

S

SAARC 63
SAIA, n. o. 139
samospráva 169
Schengenský priestor 81
Schengenský systém 192
schôdza Národnej rady Slovenskej republiky 47
sirotský dôchodok 212
skleníkové plyny 120
skrátene legislatívne konanie 47
sloboda tlače 160
Slovenská akadémia vied 139
Slovenská akreditačná agentúra pre vysoké školy 139
Slovenská rektorská konferencia 139
Slovenské národné stredisko pre ľudské práva 150
Slovenský filmový ústav 161
smart cities 101
smart energy city 102
sociálna kuratela 212
sociálna politika 213
sociálna pomoc 213
sociálna práca 213
sociálna služba 213
sociálne poistenie 214
sociálne vylúčené spoločenstvá 215
sociálne zabezpečenie 215
sociálnoprávna ochrana detí 215
sociálny fond 216
sociálny podnik 216
spin 161
Spoločná obranná a bezpečnostná politika (SOBP) 82
spoločná správa výborov 47
Spoločná poľnohospodárska politika 110
Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika 64
spoločný spravodajca výborov 48
spolupráca Národnej rady Slovenskej republiky a vlády Slovenskej republiky
v záležitostiach Európskej únie 192
spravodajca 48

správa 170
 Správa o lesnom hospodárstve za daný kalendárny rok 110
 Správa o plnení úloh zahraničnej a európskej politiky Slovenskej republiky 64
 Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve za daný kalendárny rok 111
 správna úvaha 171
 správne akty 170
 správne dohody (tzv. verejnoprávne zmluvy) 171
 správny orgán 171
 správny poriadok 172
 stanica záchrannej zdravotnej služby 130
 starobný dôchodok 216
 Stratégia dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti v Slovenskej republike 130
 Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy 120
 Stratégia riadenia štátneho dlhu 93
 strednodobý finančný výhľad 93
 Stredoeurópska iniciatíva 64
 subjekty medzinárodného práva 65
 subsidiarita 194
 supervelmoc 65
 suverenita 66
 súdna moc 25
 Súdny dvor EÚ 195
 súkromná bezpečnostná služba (SBS) 82
 Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) 130
 symboly Európskej únie 195
 systém včasného varovania 195

Š

školský systém v Slovenskej republike 139
 šport 140
 štátna hranica 83
 štátna sociálna podpora 217
 štátna správa 172
 štátna školská inšpekcia 140
 štátne dávky 217
 štátne dlhopisy 93
 štátne občianstvo 83
 štátne orgány 173
 štátne symboly 26
 štátny jazyk 161
 štátny záverečný účet 93
 Študentská rada vysokých škôl 140

T

technická normalizácia, metrológia, skúšobníctvo 102
Tlačová agentúra Slovenskej republiky 162
tlačový zákon 162
tona ekvivalentu oxidu uhličitého 121
Transatlantické obchodné a investičné partnerstvo (TTIP) 102
transpozícia 196
tretie čítanie 48
trvalo udržateľný rozvoj 121

Ť

ťažké zdravotné postihnutie 218

U

Učiace sa Slovensko 140
umenie 162
urgentná zdravotná starostlivosť 130
ustanovujúca schôdza Národnej rady Slovenskej republiky 49
utajovaná skutočnosť 84
uznanie štátu 66
uznávanie dokladov o vzdelaní a odborných kvalifikácií 140

Ú

Únia pre Stredomorie 66
únosné zaťaženie územia 121
ústava 26
úradný jazyk 150
Úradný vestník Európskej únie 196
úroková sadzba ECB 93
ústavná pohotovostná služba 131
Ústavnoprávny výbor Národnej rady Slovenskej republiky 50
Ústavný súd Slovenskej republiky 27
ústavný zákon č. 397/2004 Z. z. o spolupráci Národnej rady Slovenskej republiky a vlády Slovenskej republiky v záležitostiach Európskej únie 196
územná samospráva 173
územný systém ekologickej stability 121

V

vdovecký dôchodok 218
vdovský dôchodok 218
veda a technika 141
vedomostná spoločnosť 141
veľmoc 67
verejná správa 174

verejná výskumná inštitúcia 142
 verejné financie 94
 verejné obstarávanie 103
 verejné zdravie 131
 verejné zdravotníctvo 131
 verejnoprávna inštitúcia (korporácia) 174
 verejnosť a neverejnosť schôdzy Národnej rady Slovenskej republiky 50
 verejnosť a tajnosť hlasovania 51
 verejný ochranca práv 151
 vertikálna deľba moci 28
 vianočný príspevok 219
 vláda 29
 vláda Slovenskej republiky a ústredné orgány štátnej správy 175
 vojna 84
 voľby 30
 volebné právo 30
 voľne rastúca rastlina 121
 voľne žijúci živočích 121
 volebný systém 30
 vplyv na životné prostredie a jeho hodnotenie 122
 vrátenie zákona prezidentom Slovenskej republiky 52
 vymeriavací základ zamestnanca 219
 vyrovnávací dávka 220
 výsluhový dôchodok 220
 výživné 220
 vykonávacie akty 196
 vysoké školstvo 142
 vysoké školy v SR 142
 Vysoký predstaviteľ EÚ pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku 67
 vyšší územný celok 176
 Výbor pre hospodársku politiku 103
 výbory Národnej rady Slovenskej republiky 52
 východiská rozpočtu 94
 Východné partnerstvo 67
 výchovné poradenstvo a prevencia 142
 výlučné právomoci Európskej únie 196
 významný krajinný prvok 122

X

xenofóbia 151

Z

zahraničné vysoké školy 142
 záchranná zdravotná služba 131

zákonodarná iniciatíva 53
zákonodarný proces 31
zákon o rokovacom poriadku 53
závažná priemyselná havária 122
závislosť 131
Zbierka zákonov Slovenskej republiky 32
zbraň 85
zdravotná dokumentácia 131
zdravotná poisťovňa 132
zdravotná starostlivosť 132
zdravotné poistenie 132
zdravotné výkony 132
zdravotnícke povolanie 133
zdravotnícke zariadenie 133
zdravotný obvod 133
zelená karta 197
zelená kniha 197
zmena klímy 122
zmierovací postup 197
znečisťovanie a poškodzovanie životného prostredia 122
znevýhodnené oblasti 111

Ž

žaloba vo veci porušenia zásady subsidiarity legislatívnym aktom Európskej únie 198
životné minimum 221
životné prostredie 123